T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ EĞİTİMİ
ANABİLİM DALI

İLKÖĞRETİM VII. SINIF MÜFREDATINDAKİ (2007) ‘MELEK VE AHİRET İNANCI’ ÜNİTESİNİN İŞLENİŞİ

Esra SEMİZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Prof. Dr. Mustafa Tavukçuoğlu

Konya–2010

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Öğrencinin

Adı Soyadı	Esra SEMİZ
Numarası	075247001001
Ana Bilim / Bilim Dalı	Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Din Kültürü Ve Ahlak Bilgisi Eğitimi Anabilim Dalı/ Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Din Kültürü Ve Ahlak Bilgisi Eğitimi Bilim Dalı
Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒ Doktora ☐
Tezin Adı	İlköğretim VII. Sınıf Müfredatındaki (2007) 'Melek ve Ahiret İnancı' Ünitesinin İşlenişi

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Öğrencinin imzası
(İmza)

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU

Öğrencinin	Adı Soyadı	Esra SEMİZ
	Numarası	075247001001
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Din Kültürü Ve Ahlak Bilgisi Eğitimi Anabilim Dalı/ Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Din Kültürü Ve Ahlak Bilgisi Eğitimi Bilim Dalı
	Programı	Tezli Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	Prof. Dr. Mustafa TAVUKÇUOĞLU
	Tezin Adı	İlköğretim VII. Sınıf Müfredatındaki (2007) 'Melek ve Ahiret İnancı' Ünitesinin İşlenişi

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan İlköğretim VII. Sınıf müfredatındaki (2007) 'Melek ve Ahiret İnancı Ünitesinin İşlenişi' başlıklı bu çalışma 04/06/2010 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği ile başarılı bulunarak, jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Ünvanı, Adı Soyadı	Danışman ve Üyeler	İmza
Başkan	Prof. Dr. Mustafa TAVUKÇUOĞLU	
Üye	Doç. Dr. Muhittin OKUMUŞLAR	
Üye	Doç. Dr. Fikret KARAPINAR	

ÖNSÖZ

İnsanın öğrenmesiyle ilgili yapılan araştırmalar ile bilimsel ve teknolojik alanlarda kaydedilen hızlı gelişmeler bir yandan eğitim anlayışını değiştirirken, diğer yandan da öğretim uygulamalarında yeni fırsatların doğmasına sebep olmaktadır. Bu değişim ve gelişim sürecinde istenen yeterliklerde bireylerin yetiştirilmesi için öğretim tasarımında her geçen gün farklı uygulamaların ve modellerin gelişimini gözlemek mümkündür. Öğrenme anlayışındaki değişmelere paralel olarak nesnelci öğrenme anlayışının yanında öğrenen merkezli yeni öğretim uygulamalarının kabul görmeye başladığı görülmektedir.

Bu gereklilikten hareketle, Milli Eğitim Bakanlığı, 2004–2005 eğitim-öğretim yılından itibaren ilköğretim okullarının eğitim programını yenileme yoluna gitmiştir. Yenilenen ilköğretim programı, esas olarak yapılandırmacı eğitim felsefesine ve bu felsefe ile ilişkili olarak yapılandırmacı öğrenme yaklaşımına dayanmaktadır.

Ülkemizde örgün eğitim kurumları aracılığıyla manevi bir bilinç oluşturma görevi, büyük ölçüde Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretim programlarına yüklenmiştir. Hızla gelişen dünyamızda, çok çeşitli ihtiyaçları karşılanan insanoğlunun manevi ihtiyaçlarının karşılanması da bir zorunluluktur. Kişiliğin küçük yaşlarda oluşmaya başladığı da yadsınamaz bir gerçektir. O halde oluşmakta olan bu kişilikteki manevi boşluğu doldurmada formel eğitim içersinde yer alan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersleri önemli bir konum teşkil etmektedir. Haliyle, yeni öğrenme kuramları çerçevesinde bu dersin de durağan bırakılmayıp, geliştirilip öğrencilerin derse etkin katılımı sağlanmalıdır.

Bu amaca hizmet etmek üzere oluşturulmuş araştırmamız, iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde Yapılandırmacı Yaklaşım ve Çoklu Zekâ Kuramı ile bu yaklaşımların çeşitli yönleri üzerinde durulmuştur. Bu bölümün hazırlanmasında kaynak taraması yöntemine başvurulmuştur. Konuyla ilgili kitaplar, makaleler, sözlük ve sempozyum bilgilerine ulaşılmıştır.

Araştırmamızın ikinci bölümünü, Yapılandırmacı Eğitim Anlayışı ve bu kapsamda Çoklu Zekâ Kuramı ışığında tasarlanan sınıf içi etkinlikler oluşturmaktadır. Bu bölüm, Yapılandırmacı Anlayışın temel öğretim metodu olan

‘5E’ modeli üzerine bina edilmiştir. Ders işleniş uygulamalarında ‘5E’ modelindeki adımlara uygun içerik belirlenmeye çalışılmıştır. Etkinlikler oluşturulurken bulmaca hazırlama, akrostiş, slogan üretme, drama oynama, ayet mealleri araştırma, resim yapma, pano hazırlama, gezi-gözlem… gibi birçok öğretim yöntem ve tekniklerinden faydalanılmıştır. Gerek etkinlik hazırlama sürecinde, gerek kuramlar hakkındaki bilgilerin edinilmesi aşamasında güncel verilere ulaşılması açısından internet kaynaklı bilgilerden de faydalanılmıştır.

Çalışmamızın Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerinin daha verimli işlenmesine katkı sağlaması temennisiyle, bu çalışmada bana yardımcı olan başta danışman hocam Prof. Dr. Mustafa Tavukçuoğlu olmak üzere Doç. Dr. Muhittin Okumuşlar’a ve tüm hocalarıma teşekkürlerimi sunuyorum.

Esra SEMİZ

KONYA 2010

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	Esra SEMİZ
	Numarası	075247001001
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Din Kültürü Ve Ahlak Bilgisi Eğitimi Anabilim Dalı/ Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Din Kültürü Ve Ahlak Bilgisi Eğitimi Bilim Dalı
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒ Doktora ☐
	Tez Danışmanı	Prof. Dr. Mustafa TAVUKÇUOĞLU
	Tezin Adı	İlköğretim VII. Sınıf Müfredatındaki (2007) 'Melek ve Ahiret İnancı' Ünitesinin İşlenişi

ÖZET

Günümüz eğitim anlayışında geleneksel yöntemlerin yerine anlamlı, yorumlayıcı ve problem çözme yeteneğine dayanan yeni bir yaklaşım benimsenmiştir. Öğrenme sürecinde aynı anda birçok bireye ve bu bireylerin birden çok duyu yeteneğine hitap ederek, bireylerin bilgiyi kendi zihinlerinde anlamlandırmaları önem kazanmıştır.

Gelişmekte olan bilim ve teknoloji, eğitim programında ve eğitim yaklaşımlarında da bazı değişimleri zorunlu kılmaktadır. Geleneksel eğitim yaklaşımlarının yetersiz kaldığı günümüzde, çoklu zekâ ve yapılandırmacı eğitim yaklaşımları ön plana çıkmaktadır. Bu bağlamda Milli Eğitim Bakanlığı, eğitim sisteminde ders programlarının geliştirilmesi konusunu ele alıp, 2005–2006 eğitim öğretim yılından itibaren yapılandırmacı yaklaşımı ülke genelindeki tüm ilköğretim okullarında uygulama kararı almıştır. Öğretmenler, MEB'in düzenlemeleri doğrultusunda dersleri yapılandırmacı yaklaşımı kullanarak işlemeye başlamışlardır.

Bu çalışmada, İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 7. Sınıf müfredatında yer alan 'Melek ve Ahiret İnancı' ünitesi Yapılandırmacı Yaklaşıma uygun olarak işlenmiştir.

Araştırmada konu edinilen, VII. Sınıf 'Melek ve Ahiret İnancı' ünitelerinde yer alan konular kavram haritası, akrostiş tekniği, örnek verme, yorumlama, bulmaca, örnek olay analizi ve daha birçok yöntem ve teknik kullanılarak etkinlik açısından zenginleştirilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Yapılandırmacı Yaklaşım, Yapılandırmacılık, Çoklu Zeka Kuramı, İlköğretim Din Kültürü Ve Ahlak Bilgisi Dersleri

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	Esra SEMİZ
	Numarası	075247001001
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Din Kültürü Ve Ahlak Bilgisi Eğitimi Anabilim Dalı/ Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Din Kültürü Ve Ahlak Bilgisi Eğitimi Bilim Dalı
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒ Doktora ☐
	Tez Danışmanı	Prof. Dr. Mustafa TAVUKÇUOĞLU
	Tezin İngilizce Adı	Applying The Curriculum (2007) of The Units in Seventh Grade (Primary School) Containing 'The Belief of The Angle and Hereafter'

SUMMARY

Today, instead of traditonal methods a new approach which is meaningful, interpretive and based on the capability of solving problems has been adopted in education system. In learning process, it has been aimed at addressing to many individuals and to their more than one sensory ability simultaneously, thus becoming important that individuals give meaning to the knowledge in their own mind.

Recently developing science and technology oblige some changes in education programme and approaches. Because of being inadequate of traditional approaches, multiple intelligence and constructivist education approaches are getting important in our education system. For this reason Ministry of Education has dealt with the development of the lesson programmes in education system and has decided to apply constructivist approach all of the primary schools of the country in 2005-2006 scholastic year. Teachers have begun to teach lessons with using constructivist approach.

In this research, the teaching methods of the units in the seventh grade(primary school) curriculum (2007) containing 'The Belief of the Angel and Hereafter' has been applied suitable for the constructivist approach.

The topics in this research, which are included in the units of 'The Belief of The Angle and Hereafter' in 7th grade were enriched with activities by using

concept maps, acrostic method, exemplification, interpretation, puzzle, case study and lots of methods and techniques.

Key Words: Constructivist Approach, constructivism, multiple intelligence theory, Primary Education Religion Culture and Ethics Knowledge Course

İÇİNDEKİLER

BİRİNCİ BÖLÜM

İKİNCİ BÖLÜM

KISALTMALAR

c	: cilt
dib	: diyanet işleri başkanlığı
dkab	: din kültürü ve ahlak bilgisi
hz	: hazreti
s.a.v	: sallallahu aleyhi ve sellem
sü	: selçuk üniversitesi
vb	: ve benzerleri.
yay	**:** Yayınları

GİRİŞ

Giriş kısmında; araştırmanın konusu, araştırmanın problemi, araştırmanın amaç ve önemi, araştırmanın sınırları ve araştırmanın metodu hakkında bilgi verilecektir.

a) Araştırmanın Konusu

Eğitim, insanın doğumundan başlayıp ölümüne kadar onu yalnız bırakmayan bir süreçtir. Yaşamla iç içe olan insan, günlük yaşantısında herhangi bir şeyler öğrenebilirken, eğitim kurumları, öğrenmeyi sistematik hale getirmiş ve olumlu yahut istendik öğrenmeler oluşturmayı amaç edinmiştir.

Günümüz eğitim anlayışında geleneksel yöntemlerin yerine anlamlı, yorumlayıcı ve probleme dayalı öğrenme yeteneğine dayanan yeni bir yaklaşım benimsenmiştir. Bu çerçevede öğrenme sürecinde aynı anda birçok bireye ve bu bireylerin birden çok duyu yeteneğine hitap ederek, bireylerin bilgiyi kendi zihinlerinde anlamlandırmaları önem kazanmıştır.

Her öğrencide mutlaka baskın olan bir zekâ yapısı vardır. Problemimiz; baskın olan bu zekâ türlerine yönelik en doğru ve en kısa yoldan öğrencinin öğrenebileceği yöntem, teknik ve materyali doğru zekâ türüyle bir araya getirmektir. İşte bu noktada araştırmamızın konusunu, günümüzde en iyi öğrenme durumunu sağladığı düşünülen kuramlardan olan Yapılandırmacı Eğitim Anlayışı ve bu kuramın her bir öğrenciye daha doğru uygulanabilmesini sağladığına inanılan Çoklu Zekâ Kuramına uygun Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi ders içi etkinlikleri geliştirmek olarak belirledik.

b) Araştırmanın Problemi

Din eğitimi alanında yapılan çalışmalar, dinin eğitimi ve öğretiminde yenilikleri de beraberinde getirmektedir. Günümüz eğitim sistemlerinde kabul gören anlayışlar ve yeni eğitim ortamı yaklaşımları ile din eğitimine baktığımızda, dinin bireyin farklı dönemlerine ve ihtiyaçlarına göre nasıl öğretim konusu yapılacağının eğitim bilimleri verileri ışığında ortaya konulması gerekmektedir. Bu bağlamda Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersine yönelik olarak diğer branşlarda olduğu gibi- dersin

kendi alanına, kendi özel amaçlarına, hedef davranışlarına, öğrencilerin genel ve bireysel özelliklerine uygun bir öğretim teknolojisi ve öğretimi destekleyecek öğretim araç-gereçlerinin geliştirilmesi ihtiyacı karşımıza çıkmaktadır.

Araştırmamızın temel problemi: 'İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi müfredatının 7. Sınıfına ait olan 'Melek ve Ahiret İnancı' ünitesi Yapılandırmacı Eğitim Anlayışına göre nasıl işlenebilir ve adı geçen ünite Çoklu Zekâ Kuramına yönelik etkinliklerle nasıl zenginleştirilebilir?'dir.

c) Araştırmanın Amacı ve Önemi

Sürekli bir değişimin söz konusu olduğu günümüzde, eğitim sistemimiz kendisini yenilemeye başlamış ve bu anlamda genel eğitim-öğretimin içinde yer alan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi de bu değişimden etkilenmiştir. Çocukların, bireysel olarak hareket edebilmeleri amaçlanıyorsa, verilen eğitimin onlardaki yaratıcılık, kendine güven, bağımsız düşünme, sorun çözme potansiyellerini geliştirmeleri önemlidir.

İlköğretim okullarında IV. sınıftan başlayarak VIII. sınıfın bitimine kadar Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersleri haftada iki saat okutulmaktadır. Bu kısıtlı süre içerisinde din öğretiminin bizden beklediklerini gerçekleştirebilmek için planlı, programlı ve ne yaptığımızın bilincinde olmak büyük önem arz etmektedir. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerimiz bu süreyi sıkıcı, geçmek bilmeyen bir zaman dilimi haline de getirebilmekte; eğlenceli, hatta gelmesi iple çekilen bir süreç de yapabilmektedirler. İşte, öğretmenlerimizin çoklu zekâ kuramıyla işlediği dersler eğlenerek öğrenilen, sevilen bir ders sürecini oluşturmaktadır.

Bu bağlamda hazırlamış olduğumuz tezin ortaya konma amacı, yeni eğitim öğretim anlayışına uygun olarak Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin işlenişine yönelik geleneksel eğitim anlayışından farklı, aktif katılımın söz konusu olduğu bir dersin işlenişi için etkinlikler hazırlamaktır. Bir başka amacımız da adı geçen ünitenin kavratılmasında öğretmenlere bir nebze de olsa yardımcı olmak ve derslerin daha verimli geçmesine katkı sağlamaktır.

d) Araştırmanın Sınırları

Çalışmamızda, yapılandırmacı eğitim anlayışı ile çoklu zekâ kuramı ve çeşitli yönleri hakkında bilgi verilmiştir. Bu kuramların sadece eğitimle ilgili kısmına değinmiş bulunuyoruz. Yani çalışmamızda, bu kuramların ne oldukları, temel özellikleri, bu kuramlarda öğrenen ve öğretenlerin rollerinin neler olduğu gibi konular hakkında bilgi verilmektedir. Bu kuramlar nasıl ortaya çıkmıştır, tarihçesi nedir, kaça ayrılır, hangi eğitimciler tarafından ne şekilde savunulmuştur gibi konular çalışmamızın dışında kalmaktadır.

Çalışmamız, 7.sınıf düzeyindeki 'Melek ve Ahiret İnancı' ünitesinin yapılandırmacı eğitim anlayışı ve çoklu zekâ kuramına dayanan öğretim etkinlikleriyle işlenmesiyle sınırlıdır.

e) Araştırmanın Metodu

Araştırmamız, sadece bu ünitenin işlenişine dair örnek etkinlikler sunma yolunda teorik bir çalışmadır.

Çalışmamız iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde literatür taramasıyla çalışmanın teorik kısmı oluşturulmuştur. Konuyla ilgili kitaplar, makaleler, sözlük ve sempozyumlara ulaşılıp bu bilgiler bir araya getirilmiştir.

Çalışmamızın ikinci bölümünü ise çoklu zekâ kuramı ve yapılandırmacı eğitim anlayışı ışığında tasarlanan sınıf içi etkinlikler oluşturmaktadır. Bu bölümün hazırlanmasında din dersi ile alakalı internet sitelerinden, bu sitelerde yer alan sunulardan, çalışma kâğıtlarından, din eğitimi ve öğretimi ile ilgili kitap ve hikâyelerden; çoklu zekâ kuramını tanıtıcı kitap ve makalelerden faydalandık.

BİRİNCİ BÖLÜM

YAPILANDIRMACI YAKLAŞIM ve ÇOKLU ZEKÂ KURAMI

A) YAPILANDIRMACI EĞİTİM ANLAYIŞI ve ÖZELLİKLERİ

1. Öğrenme Kuramları

İnsanları, diğer canlılardan ayıran en önemli özelliklerinden biri öğrenme kapasiteleridir. Biyolojik bir varlık olarak dünyaya gelen insan, kısa sürede pek çok yeni davranış öğrenir. Önce çevresine bilinçli olarak gülücükler dağıtır, yürümeyi, konuşmayı, giymeyi, arkadaşlarıyla oynamayı öğrenir. Bireyin davranışlarının büyük bir çoğunluğu öğrenme ürünüdür. Bugün, psikolog ve eğitimciler tarafından öğrenme, yaşantı ürünü kalıcı izli davranış değişikliği olarak tanımlanmaktadır (Erden ve Akman, 1995: 119). İşte bu değişikliğin nasıl meydana geldiği hususunda yapılan çalışmalar tarihsel süreç içinde farklı öğrenme teorilerini ortaya çıkarmıştır. Bu kuramlar şöyle sıralanabilir:

1.1. Davranışçı Öğrenme Kuramı

Davranışçı kuramlar, öğrenmenin uyarıcı ile davranış arasında bir bağ kurularak geliştiğini ve pekiştirme yoluyla davranış değiştirmenin gerçekleştiğini kabul ederler (Özden, 2003: 21). Bu kuram, bireyin gözlenebilen ve dolayısıyla, ölçülebilen davranışlarını incelemeyi psikolojinin tek bilimsel yöntemi olarak savunur. Davranışçı yaklaşım, uyarıcı-davranış (U-D) psikolojisi olarak da bilinir ve uyarıcının cinsi, şiddeti ve tekrarı ile davranışın türü, kuvveti ve frekansı arasındaki ilişkiyi inceler (Cüceloğlu, 2004: 28).

Davranışçı yaklaşımı savunan psikologlar dışsal olayların birey üzerinde etkili olduğunu ve öğrenmenin, bireyin davranışlarındaki gözlemlenebilir bir değişme olduğunu varsayarlar. Davranışçılara göre öğrenmenin gerçekleşmesi yani istenilen davranışların oluşması, organizmaya dışarıdan gerekli uyarıcıların verilmesi ile

gerçekleşir (Duman, 2004: 21). İnsanların özerk davranması ve kendi davranışlarını yönlendirmesi mümkün değildir (Açıkgöz, 2003: 79).

Davranışçılara göre psikolojinin konusu sadece objektif yöntemlerle ölçülebilen ve değerlendirilebilen davranışlardır. İnsan zihnini bir kara kutuya benzeten davranışçılar, kara kutu içinde olup bitenleri değil, kara kutuya girip çıkanları dikkate alırlar. Kara kutuya girip çıkanlar ayarlanabilir, kontrol edilebilir ve düzenlenebilir. İnsanın duyuları değil dışarıya yansıyan yanları önemlidir (Akbaba, 1995: 24).

Davranışçıların bu düşünceleri yıllarca program geliştirme süreçlerine yansımıştır. Örneğin, eğitim programları hazırlanırken hedeflerin gözlenebilir ve ölçülebilir davranışlarla tanımlanması bu yaklaşımın etkisi ile ortaya çıkmış bir anlayışı yansıtmaktadır (Demirel, 2004: 32).

Davranışçı yaklaşıma göre davranış öğrenilir. Çevrenin öğrenilecek davranışları sağlayacak uyarıcı ve pekiştireçlerle donatılmasına ihtiyacı vardır. Davranışçı yaklaşımı savunan psikologlar, öğrenme sürecindeki uyarıcı ve tepkilere önem vererek organizmayı göz ardı etmektedirler. Yani, bireyin fiziksel eylemde bulunduğu ve bunun sonucunda da öğrendiği her şey, onun çevresinde kendisine sunulanlarla sınırlıdır.

1.2. Bilişsel Öğrenme Kuramı

Bilişsel kuramcılar, öğrenmenin uyarıcı ile davranış arasında ilişki kurmaktan daha karmaşık bir süreç olduğunu ve öğrenmede zihinsel süreçlerin önemli rol oynadığını ileri sürmektedirler. Bilişsel kuramcılar öğrenmeyi, bireyin dışarıdan gelen uyarımları algılaması, önceki bilgileri karşılaştırması, yeni bilgilerin oluşturulması, elde edilen bilgilerin bellenmesi ve hatırlanması süreci (Erden, 1996: 60) olarak tanımlamaktadır.

Bilişsel psikologlar insanı, edilgen bir yaratık olarak değil, algılayan, uyarıcıları işleyen, anlamlandıran aktif bir sistem olarak görürler. Onlara göre, insanı diğer canlılardan ayıran en belirgin özellik, insanın gelen uyarıcıları işleyebilme, anlamlandırabilme yeteneğidir. Bilişsel oluşumlar deyince akla algılama, bellek ve düşünme gibi zihinsel bilgi işlem süreçleri gelir. Bu süreçleri kullanarak birey

çevresi ve kendi hakkında yeni bilgiler edinir, eski olayları hatırlar, ortaya çıkan sorunları çözer ve gelecekle ilgili planlar yapar (Cüceloğlu, 2004: 29).

Davranışçıların, davranışta değişme olarak tanımladıkları olay; bilişselciler tarafından, gerçekte kişinin zihninde meydana gelen öğrenmenin dışa yansıması olarak kabul edilmektedir (Özden, 2003: 24). Bilişsel yaklaşıma göre bilgi öğrenilir. Bilgide meydana gelen değişme davranışa yansır. Burada da hafıza, zihin ve akıl önemli bir rol oynamaya başlar. Zihnin, duyu organlarından gelen verileri alma, saklama, eski bilgi ve duyumlarla karşılaştırarak, birleştirip ayırarak yeni bilgiler oluşturma gibi öğrenme işinde birçok görevleri bulunmaktadır (Duman, 2004: 25).

Bilişsel görüşe sahip bir insan, bir problemi çözerken, bilgiyi araştıran, deneyimleri başlatan aktif öğreniciler ve yeni bir kavrayışı başarmada bildiklerini yeniden organize edenler olarak değerlendirilir. Bilişsel görüşün perspektifinde öğrenme, boş kâğıtlar üzerine yazılmış olan basit kazanımlardan çok insanın kendinde var olan bilgileri anlamlı ifadelere dönüştürmesi olarak görülür. Bilişsel görüşte, öğrenmede problem çözme ve örgütsel işlemlerin önemine değinilerek çocukların bilgiyi bir bütün olarak algıladıklarını dışsal faktörlerle değil algısal örgütleme yoluyla motive olabileceklerini ve sonuçta öğrenmenin zekânın, güdülenmenin ve transferin bir ürünü olduğunu belirtmektedir. Bilişsel öğrenme kuramına göre bilgi ne kadar düzenlenir, planlanarak anlamlandırılıp depolanırsa o kadar kolay yapılandırılır ve hatırlanır (Duman, 2004: 33).

Bilişsel öğrenme kuramında davranıştan çok bilginin edinilmesi üzerinde durulur. Bilişselciler, öğrenme gerçekleşirken öğrenenin bizzat kendi içinde ne gibi durum ve değişimlerin olduğunu açıklamaya çalışırlar. Bilişsel yaklaşıma göre bilgi öğrenilmektedir ve bilgide meydana gelen değişme davranışa yansımaktadır.

1.3. Yapılandırmacı Öğrenme Kuramı

Yapılandırmacılık davranışçı ve bilişsel öğrenme kuramlarının, özellikle de davranışçı öğrenme kuramının eleştirisidir, diyebiliriz. Geleneksel öğrenme kuramlarının aksayan yönlerine karşı oluşturulmuş, yeni bir yaklaşım olmasına rağmen kökleri eskilere dayanmaktadır.

Felsefeci Giambatista Vico'nun 18.yüzyılda yapmış olduğu "bir şeyi bilen, onu açıklayabilendir" şeklindeki açıklamaları aslında yapılandırmacılığı savunmaktadır. Daha sonraları Immanual Kant bu fikri geliştirerek, insanın bilgiyi almada aktif olduğunu, yeni bilgiyi daha önceki bilgileriyle ilişkilendirdiğini ve onu kendi yorumu ile kurarak kendisinin yaptığını savunmuştur. John Dewey ve Piaget, Vygotsky gibi bilim adamlarının çalışmaları yapılandırmacılığın şekillenmesine önemli katkı sağlamıştır (Özden, 2003: 55-56).

Yapılandırmacılık", İngilizce "constructivism" sözcüğünün karşılığı olarak kullanılmaktadır (Demirel, 2001: 133). Ayrıca İngilizce 'structuralism', Fransızca 'structuralisme', Almanca 'strukturalismus' terimlerinin Türkçe karşılığı olarak da 'yapısalcılık' sözcüğü kullanılmaktadır. (Oğuzkan,1993: 158). Yine 'oluşturmacılık', 'kurmacılık', 'bütünleştiricilik', 'yapılandırıcı öğrenme', 'yapısalcı öğrenme', 'oluşumcu yaklaşım' gibi kelime ve kavramlarla 'yapılandırmacılık' ifade edilmektedir.

Bu terim, bilginin öğrenci tarafından yapılandırılmasını anlatır. Yani bireyler bilgiyi aynen almaz, kendi bilgilerini yeniden oluştururlar. Kendilerinde var olan bilgiyle beraber yeni bilgiyi, yine kendi öznel durumlarına uyarlayarak öğrenirler (Özden, 2003: 54-55). Öğrencinin önceki yaşantıları, öğrenmede temel oluşturur. Bilgi, konu alanlarına bağlı olarak değil, bireylerin yarattığı ve ifade ettiği şekilde yapılandırılarak var olur. Bu sebeple deneysel, sübjektif ve bireyseldir (Kaptan ve Korkmaz, 2001: 41).

Yapılandırmacı görüş, 'üretici öğrenme, keşfederek öğrenme ve duruma bağlı öğrenme' gibi teorilerin bir araya gelmesiyle oluşan bir yaklaşımdır. Bütün bu görüşler arasında ortak nokta, bireylerin aktif olarak gerçek durumlar karşısında veya gerçek problemi çözerken kendi bilgilerini oluşturmaları ilkesine dayanır. Bu yaklaşımda öğrenme sürecinde ön plana çıkarılan öğretmen veya öğreticiden çok öğrenen veya öğrencidir. Bu yaklaşımı savunanlar, gerçek dünyanın varlığını inkâr etmezler ama dünya ile ilgili görüşlerimizin deneyimlerimize dayalı yorumlarımızdan çıktığına inanırlar. Öğrenen, anlamı kendi yapılandırır (Nazlı, Serap ve Üstünoğlu, Evrim, 2002: 197).

Yapılandırmacı öğrenme kuramı, hem varlıkbilimsel (ontolojik) hem de bilgi kuramsal (epistemolojik) temelleri olan bir kuramdır ve bu açıdan felsefi bir yaklaşımın ürünüdür. Bu kuram varlıkbilimsel açıdan, gerçekliği, bizim dışımızda orada duran bir olgu olarak değil, zihinsel ve toplumsal bir yapı olarak algılamakta, sosyo-kültürel bağlam, zihin, zihinsel yapı ve gerçekliğin ifade aracı olan dil tarafından biçimlendirildiğini ifade etmektedir. (Aydın, 2006: 115).

Geleneksel öğrenme görüşleri ile yapılandırmacı görüşün ayrıldığı temel noktalar şöyle karşılaştırılabilir:

Tablo 1: Geleneksel Yaklaşım ve Yapılandırmacı Yaklaşımın Karşılaştırılması

Geleneksel Yaklaşım	**Yapılandırmacı Yaklaşım**
Bilgi bireylerin dışındadır, nesneldir. Öğretmenlerden öğrencilere transfer edilebilir.	Bilgi, kişisel anlama sahiptir. Öğrencilerin kendileri tarafından anlatılır.
Öğrenciler duydukları ve okuduklarını öğrenirler. Öğrenme daha çok öğretmenin anlatmasına bağlıdır.	Öğrenciler kendi bilgilerini oluştururlar. Duyduklarını ve okuduklarını önceki öğrenmelerine ve alışkanlıklarına dayalı olarak yorumlarlar.
Öğrenme, öğrencinin öğrendiklerini tekrar etmesine bağlıdır.	Öğrenme, öğrencilerin kavramsal anlamayı gösterebilmelerine bağlıdır.

(Özden, 2003: 55-56)

Yapılandırmacı öğrenme kuramını diğer yaklaşımlardan ayıran en önemli özellik, bilgiyi açıklama biçimidir. Bilgi, gerçek değildir ve özneldir. Belli bir durumda doğru olarak kabul edilen bilgi, başka koşullar altında yanlış kabul edilebilir. Ayrıca bilginin doğruluğu kişiye, kültüre ve duruma göre değişebilir. Bilginin doğruluğundan çok kullanışlılığı önemlidir. Bu görüşe göre, birey kendisine sunulan bilgiyi işine yarar biçime dönüştürür ve işine yaradığı sürece kullanır. Belli fikirler ve bilgiler, bir toplum içindeki uygulamalar ya da bireyin yaşantısı için

gerekliyse doğru, başka bir kültür ya da birey için gerekli olmadığı durumda ise yanlış olarak algılanabilir (Erden ve Akman, 2005: 171).

Yapılandırmacı görüş; öğretmekten ziyade öğrenme üzerine odaklanır; öğrenmeyi bir süreç olarak kabullenir; öğrenmede deneyimin eleştirel rolünü kabul eder; öğrenenlerin doğal merakını destekler. Bu görüşte işbirlikli öğrenme ve öğretmenle etkileşim önemlidir; öğrenenlerin otantik deneyimlerinden yeni bilgiler ve anlamlar oluşturmaları için fırsatlar yaratılır (Nazlı, Serap ve Üstünoğlu, Evrim, 2002: 198).

Yapılandırmacılara göre bilgi, bireylerin yaşantı ve etkinlikleriyle oluşmaktadır. Bilgi, hiçbir zaman kişiden bağımsız olarak düşünülmemelidir. Çünkü bilgi, duruma özgü ve bireysel anlamların görünümüdür. Bu açıdan bakıldığında, bireysel anlamların başkalarına aktarımı mümkün olamaz. Bireyler ancak kendileri için bilgileri anlamlandırabilirler. Yapılandırmacı yaklaşıma göre öğrenme ise, bireyin kendi deneyimlerinden anlam çıkarma işidir. Diğer yandan yapılandırmacı yaklaşım, bireyin tek başına değil, birlikte düşünme ve işbirliği içinde çalışmasını ön plana çıkarmaktadır. Çünkü yapılandırmacılara göre, birlikte düşünme tek düşünmekten ve anlamlara bireysel olarak ulaşmaktan daha değerli görülmektedir. Bu bakış açısı ile yapılandırmacı yaklaşım, sosyal etkileşim içinde deneyimler yaratmanın önemini vurgulamaktadır (Aykaç, 2005: 62).

Yapılandırmacı anlayışta öğrenme, mevcut durumlardaki etkinliklerden oluşan ve yaşam boyu ilerleyen bir süreçtir. Yapılandırmacılara göre bilgi, yaşantılarını anlamlı hale getirmeye çalışan birey tarafından aktif olarak yapılandırılmaktadır. Bireyler doldurulmayı bekleyen boş variller değil, anlamları araştıran etkin organizmalardır (Koç ve Demirel, 2004: 174). Öğrenilen şey ne olursa olsun, yapılandırmacı süreçler çalışmakta ve öğrenenler tatmin edici bir yapıya ulaşıncaya kadar adayda zihinsel yapılar oluşturulmakta, anlamlandırılmakta ve test edilmektedir. Daha sonra yeni, özellikle çelişkili yaşantılar bu yapılarda meraka yol açmakta, böylece bireyler yeni bilgiyi anlamlandırmak için yeniden yapılandırmak zorunda kalmaktadırlar. Yapılandırmacı anlayışta birey bilgi ile uğraşırsa ve o bilgi alanında derinleşirse, oluşturulan bilginin, bireyi yaşadığı sürece bırakmayacağı düşünülmektedir. Bilginin öğrenen tarafından alınıp kabul görmesi değil, bireyin bilgiden nasıl bir anlam çıkardığı önemli görülmektedir (Yurdakul, 2005: 41).

Yapılandırmacı yaklaşım incelendiğinde, bilginin bireyin dış dünyadaki olayları algılaması, değerlendirmesi ve muhakeme etmesi sonucunda ulaştığı anlam olarak tanımlanmaya çalışıldığı görülebilir. Yapılandırmacı yaklaşıma göre, öğrenci öğrenme ortamında özgür bir bireydir ve öğrenme için isteklidir; kendi kendine karar alabilir ve sorumlulukları rahatlıkla üstlenebilirler. Bu nedenle, yeni bilgiler öğrenciler tarafından inşa edilir.

Yapılandırmacı anlayışta bilgi, bilenden bağımsız bir şekilde, bilenin dışında bir yerde değildir. Diğer bir deyişle, bilginin kendisini oluşturan özneden bağımsız olduğu düşünülemez; zira özne, bilgiyi kendisi için öteki öznelerle etkileşimi sırasında oluşturur ve oluşturduğu bilgiden hem kendisi hem de çevresi etkilenir.

Bunun yanında yapılandırmacı yaklaşım, ansiklopedik bilgileri aktarma yerine öğrencinin eleştirel bir bakış açısı kazanmasına ve etkileşim yolu ile bilgiye ulaşmasına yönelik sözel ve sayısal zekâ alanları dışında tüm zekâ alanlarını kapsayan etkinlik sürecine öncelik vermesi yönüyle etkili ve kalıcı öğrenmeye önemli ölçüde katkıda bulunabilir.

1.3.1. Çeşitleri Bakımından Yapılandırmacılık

Yapılandırmacı görüşte ortak noktaların yanında yapılandırma sürecinin işleyişi, bilginin üretilmesi gibi konularda farklı yaklaşımlar da sergilenmektedir. Bazı araştırmacılar çocukların nasıl geliştiği, bilginin nasıl üretildiği gibi konular üzerinde dururken bazıları da disiplinlerin nasıl oluştuğunu, bilginin yapılandırılması sürecinde toplumsal süreçlerin etkilerini açıklamaya çalışmaktadır. Bazı yapılandırmacılar, bilgiyi bireyin yapılandırdığını, bazıları ise bireyin değil toplulukların yapılandırdığını ileri sürmektedir (Açıkgöz, 2003: 63). Burada; bilişsel ve sosyal yapılandırmacı görüşler açıklanmaya çalışılacaktır.

1.3.1.1. Bilişsel Yapılandırmacılık

Bilişsel yapılandırmacılık olarak adlandırılan öğrenme modeli Piaget'in öğrenme kuramından yola çıkılarak geliştirilmiştir. Piaget'e göre bilişsel gelişim, çevre ile etkileşimimiz sayesinde sürekli gelişen, değişen ve etkinliklerimize yön

veren şemalar ya da zihinsel yapılar yoluyla ilerler. Piaget, öğrenmeyi; özümseme, uyum ve bilişsel denge kavramları ile açıklamaktadır. (Özkan, 2007: 130).

Bilişsel yapılandırmacı yaklaşımda başlangıç noktası, kişinin o ana kadar sahip olduğu bilgiler ve bu bilgilerin oluşturduğu bilişsel yapıdır. Bu bilişsel yapı dengededir. Kişi, yeni bilgiyi bu bilişsel yapısını kullanarak anlamlandırır (Kılıç, 2001: 10). Karşılaştığı yeni durumu eski sahip olduğu durum ve olayla karşılaştırıp yeni durumu tanımaya, bilgiyi özümsemeye çalışır. Eski bilgileri yeterli ise, yeni duruma uyum sağlar. Böylelikle yeni durumla karşılaştığında meydana gelen bozulma giderilmiş olur. Fakat özümseme süreci başarısız olursa birey yeni bir kavram üretmek için zihninde düzenlemeye gitmek zorunda kalır (Özden, 2003: 58-62).

Özümseme, zihindeki, yaşantıları dönüştürmeyi içerir. Uyum ise yeni yaşantılar için zihni değiştirmeyi içerir. Bilişsel gelişim denge sonucunda oluşur. Piaget'in araştırmasında bilgi şemaları, dünya ile giderek daha karmaşık etkileşimler kurma sonucunda gelişmektedir. Eski şemalar yeni şemaları etkileyerek eski bilginin yerini yeni bilgiler almaktadır. Piaget'e göre bilginin örgütlenmesi, bilinçli bir zekâya sahip olan organizma ile çevre arasındaki etkileşim sonucunda gerçekleşir (Özkan, 2007: 130).

Piaget'e göre eğitim-öğretim etkinlikleri öğrencileri aktif araştırmaya katacak şekilde düzenlenmelidir. Öğrencilerin öğrenmelerinde onlara sosyal etkileşim sağlamak önemlidir. Bu, onlara çeşitli perspektifleri ve kültürel olarak ilgili kavramları öğrenme fırsatı verebilir. Öğrenciler bu sayede uyum ve özümleme yoluna gide gide, eski şemaların yerini yeni şemalar aldıkça ve var olan şemalar yeni şemaları etkiledikçe birçok yeni şeyi öğrenirler.

1.3.1.2. Sosyal Yapılandırmacılık

Sosyal yapılandırmacılığın temelinde Vygotsky'nin görüşleri bulunmaktadır. Bu yaklaşım ise, Piaget'in belirttiği gibi bireyin öğrenmeyi sadece kendi başına gerçekleştirmediği, öğrenmede sosyal etkileşim ve dilin önemli bir unsur olduğunu savunur. Eğitim literatüründe işbirlikçi öğrenme olarak kendine yer bulan bu kuramın yapılandırmacı yaklaşıma en büyük katkısı; sosyal çevre ve dilin önemine

dikkat çekmesidir. Bu anlamda öğrenmeye sosyal bir boyut kazandırılmıştır (Özden, 2003: 58-62).

Yapılandırmacı eğitim programında öğrenme içeriği öğrencilerin ilgileri ve ihtiyaçlarına cevap vermenin yanında, gerçek yaşamla bağlantılı ve özgündür. Başka bir deyişle konu merkezli tasarım yerine öğrenen merkezli tasarım uygulanmaktadır. Bilgiyi anlatmak yerine öğrenenin içerikle etkileşim kurması ve bilgiyi yapılandırması ön plandadır. Yapılandırmacı eğitim programında tümdengelim yaklaşımı kullanılmakta içerik temel kavram ve ilkeler etrafında yapılandırılmaktadır. Bilgiyi doğrusal hiyerarşi olarak görmek yerine, temel fikirler etrafında yapılandırılmış ağlar olarak ele almak gerekmektedir. Bu ağlar, kavramlar, genellemeler, olgular, işlemsel bilgilerdir. Birey ağın herhangi bir yerinde öğrenmeye başlayabilir, hiyerarşinin en alt düzeyinden başlamak gerekmez. Öğrenenler; önce bütünü görmekte, daha sonra ayrıntılı ve derinlemesine incelemeler yapmaktadır (Özkan, 2007: 131).

Sosyal yapılandırmacılara göre;

1. Öğrenme ve gelişim sosyal bir etkinliktir; öğrenci kendi bilgisinin bilincinde kendi anlama şekliyle öğrenmeyi oluşturur ya da oluşturmaz.

2. Öğretmen öğrencinin öğrenme sürecinde kolaylaştırıcı görevindedir.

3. Öğrencilerin birbirleriyle çalışmaları ve etkileşmeleri sağlanmalıdır. Böylece öğrenciler, edindikleri yeni bilgileri arkadaşlarıyla ve öğretmenleriyle paylaşarak anlamlandırabilirler ve benimserler (Öztürk ve Dilek, 2005: 91).

Sosyal yapılandırmacılar, zihinsel süreçlerin özünde toplumsal süreçlerin olduğunu; bilgiyi bireylerin değil toplulukların yapılandırdığını ileri sürmektedirler. Onlara göre, yaşantılardan çıkarılan anlamlar bir topluluğun üyeleri tarafından kabul edilmesi şartıyla geçerlidir. Bilginin yapılandırılması, bilgi hakkında görüş birliğinin sağlanabilmesi için grup üyelerinin etkileşimde bulunmaları gereklidir. Üyelerin birlikte gerçekleştirecekleri etkinlikler, yapacakları konuşmalar ortak bir anlayış oluşmasına yardımcı olur. Grupta yer alan daha iyi bilen kişiler, diğerlerinin kavramsallaştırma süreçlerini kolaylaştırır. Bu süreç, bireyin kişisel keşfetme eyleminin ötesine varmasını sağlar (Açıkgöz, 2003: 64)

Öğrenciler işbirliği yaparak birbirlerinin fikirlerini yapılaştırma süreçlerini paylaşırlar. Böylece öğrenciler kendi fikirlerini oluştururken akranlarının

fikirlerinden de yararlanmış olurlar. İyileşme ve oluşumda işbirliği ve dayanışma öğrencinin dünyası haline gelir. Böylece öğrenciler akranlarını kendileriyle yarışan ve rekabet eden bireyler olarak değil, kendilerinin öğrenmelerini kolaylaştıran kaynak kişiler olarak görürler. Böylece öğrenci öğrenmesinin temel ilerleme nedenleri oluşmuş olur (Karakaya, 2004: 141).

Öyle görünüyor ki, Vygotsky'ye göre bireyin bilişsel gelişimi, çevresindeki bireylerle karşılıklı etkileşimle yetkinleşmekte, birey ve toplum arasındaki ilişki, öğrenmede toplumsal etkileşim, dil ve kültür önemli bir işlev üstlenmektedir. Bu yüzden, öğrenme-öğretme sürecinde işbirliği ve çocuğun etkinliği eğitimin merkezini oluşturmaktadır ve öğretmen sadece bu etkinliği desteklemekle yükümlüdür.

1.3.1.3. Bilişsel ve Sosyal Yapılandırmacılık:

Bilişsel ve sosyal yapılandırmacılık arasında hem benzer hem de farklı yönler bulunmaktadır. Bunu daha iyi kavrayabilmek için, bilişsel ve sosyal yapılandırmacılığın benzer ve farklı yönleri tabloda gösterilmiştir:

Tablo 2: Bilişsel ve Sosyal Yapılandırmacılık Arasındaki Benzer ve Farklı Yönler

Benzerlikler	Farklılıklar
❖ Gerek bilişsel gerekse toplumsal yapılandırmacılığa göre bilgi, birey tarafından yapılandırılır. ❖ Öğrenme bir anlam oluşturma sürecidir. ❖ Öğrenme- öğretme sürecinde öğrenen etkilidir.	❖ Bilişsel yapılandırmacıkta, bilgi birey tarafından yapılandırılır, toplumun etkisi hemen hiç yoktur. ❖ Sosyal yapılandırmacılıkta ise, bilginin yapılandırılmasında, toplumsal çevre, bir diğer deyişle toplumsal nitelikli dil, kültür ve diğer bireylerle işbirliği önemli bir rol oynamaktır.

(Aydın, 2006: 123)

1.3.2. Yapılandırmacı Yaklaşımın Temel İlkeleri

Yapılandırmacı öğrenme yaklaşımının bilgiye ve öğrenmeye getirdiği farklı bakış açıları, davranışçı öğrenme kuramının etkisindeki geleneksel eğitim programlarında değişikliğe yol açmıştır. Eğitim programının merkezinde öğrenenin olması; öğrenme amaçlarının sürece dayalı ve üst düzey öğrenmelere yönelik olarak belirlenmesini, öğrenme içeriğinin öğrencilerin ilgilerine dayalı ve gerçek yaşamla bağlantılı olmasını, öğrenme ve değerlendirme etkinliklerinin öğrenenlerle birlikte planlanması, uygulanması ve değerlendirilmesini gerektirmektedir. Bilindiği gibi yapılandırmacılık, öğrencinin önceki öğrenmelerinden de yararlanarak öğretmen rehberliğinde karşılaştığı yeni bilgiyi yapılandırması ve yorumlaması süreci olarak tanımlanmaktadır (Saban, 2004: 171). Bu sürecin temel ilkeleri şöyle sıralanabilir:

1. Öğrenme etkin bir süreçtir. Öğrenciler bilginin temelini oluşturan anlamları, duyusal girdileri kullanarak yapılandırır; bu yüzden öğrenme, dışarıda var olan bilginin edilgin bir biçimde kabullenilişi değildir.

2. İnsanlar öğrenirken öğrenmeyi öğrenirler. Öğrenme hem anlam yapılandırmayı hem de anlama sistemlerinin yapılandırılmasını içerir. Söz gelimi, tarihsel olayların kronolojisini öğrendiğimizde, aynı zamanda kronolojinin anlamını da öğrenmiş oluruz.

3. Anlam oluşturma eyleminin en temel ögesi zihinseldir. Anlam oluşturma, zihinde meydana gelir. Fiziksel hareketler, özellikle çocuklarda, öğrenme için gerekli olabilir fakat yeterli değildir. Ellerimizi olduğu kadar zihnimizi de meşgul edecek etkinliklere gereksinimimiz bulunmaktadır.

4. Öğrenme ve dil iç içedir. Kullandığımız dil, öğrenmeyi etkiler. Nitekim araştırmacılar, insanların öğrenirken kendi kendilerine konuştuklarına işaret etmektedirler. Bu açıdan öğrenme ve dil birbirinin içine geçmiş durumdadır.

5. Öğrenme toplumsal bir etkinliktir. Öğrenmemiz diğer insanlarla kurduğumuz ilişkilerle yakından ilintilidir. Geleneksel eğitim, öğreneni bütün toplumsal etkileşimlerden ayrı tutularak eğitimi öğrenenle öğrenilen materyaller arasında birebir ilişki olarak görmektedir. Yapılandırmacı yaklaşım, öğrenmenin toplumsal yanına vurgu yapmaktadır; çünkü diğerleriyle etkileşimi ve bilginin kullanılmasını öğrenmenin önemli bir ögesi olarak kabul etmektedir.

6. Öğrenme bağlamsaldır. Öğrenmelerimiz yaşamımızın geri kalan kısımlarından bağımsız olarak soyut bir düzlemde gerçekleşmez. Bildiklerimiz, inançlarımız, korkularımız ve önyargılarımız öğrenmelerimizi etkiler.

7. Öğrenmek için bilgiye gereksinim duyarız. Yeni bilgiyi, üzerine inşa edeceğimiz önceki bilgilerden geliştirdiğimiz bazı yapılar olmaksızın özümsemek olası değildir. Ne kadar bilirsek o kadar öğreniriz.

8. Öğrenme zaman alır. Anlamlı öğrenme için düşünceleri yeniden gözden geçirmeye, üzerinde iyice düşünüp taşınmaya, onlarla oynamaya ve onları kullanmaya gereksinim duyarız. Bu ise 5-10 dakikada gerçekleşemez.

9. Güdülenme öğrenmede anahtar ögedir. Güdülenme sadece öğrenmeye yardım etmez, çünkü o, öğrenme için temel koşuldur. Niçin sorusunu yanıtlayana kadar zihnimizdeki mevcut bilgileri kullanmamız olası değildir (Aydın, 2006: 123-124; Özden, 2003: 71-72; Semerci, 2001: 431).

1.3.3. Yapılandırmacı Öğretim Yöntemleri

Öğretim yöntemleri, öğrenmeyi sağlamak için bir araçtır. Bu aracın başarısı öğretmenin onu kullanma becerisi ile alakalıdır. En etkili yöntemler, onu iyi kullanmayan öğretmenin elinde başarısız olur. Öğretmenlerin yöntem konusunda seçici olabilmeleri, onların çok farklı yöntemlere hâkim olmaları ile ilgilidir.

Denilebilir ki, bir sınıfın fiziksel organizasyonu, o sınıftaki öğretmenin dinamiğini etkileyen en önemli etmenlerden birisidir. Dolayısıyla, sınıf organizasyonu, öğrencilerde arzu edilen bilgilerin, becerilerin, tutumların ve anlayışların kazandırılmasında etkili bir öğretim aracı olarak kullanılabilir. Nitekim bir sınıf yapısının düzenlenme şekli, öğrencilerin o sınıfta pasif veya aktif bir role sahip olup olmadıklarının da önemli bir belirleyicisidir. Ancak mevcut eğitim sistemimizde sınıflar öğretmen merkezli bir ortam oluşturmaktadır. Bu bağlamda yapılandırmacı ve geleneksel sınıf ortamlarının özellikleri şu şekilde ifade edilebilir:

Tablo 3: Geleneksel ve Yapısalcı Sınıf Ortamlarının Karşılaştırılması

Geleneksel Sınıflar	Yapılandırıcı Sınıflar
Müfredat, bütünün parçalarıyla başlar. Temel beceriler üzerine vurgu yapılır.	Müfredat, bütünden başlayarak parçaları içerecek şekilde genişler. Büyük fikirler üzerine vurgu yapılır.
Sabit bir müfredata katı bir şekilde uyulmasına büyük önem verilir.	Öğrencilerin sorularını ve ilgilerini takip etme büyük önem taşır.
Müfredata ait etkinlikler daha çok, ders kitapları ve çalışma kitaplarına dayandırılır.	Müfredata ait etkinlikler çok büyük oranda birincil veri kaynakları ve kullanılabilir veri kaynaklarına dayandırılır.
Öğrenme tekrara dayanır.	Öğrenme etkileşimle gerçekleşir, öğrencinin bildiği şeyler üzerine bina edilir.
Öğrenciler, üzerine öğretmenin kayıt yaptığı “boş bandlar” olarak görülür.	Öğrenciler dünya hakkında teoriler ortaya koyan düşünürler olarak görülür.
Öğretmenler, genellikle öğretici bir tavır sergileyerek öğrencilere bilgi aktarırlar. Öğrenciler bilginin alıcılarıdır.	Öğretmenler, öğrenciyle etkileşim içerisindedir. Öğrencilerle diyaloglar kurarlar ve ortamı düzenleyerek öğrencilerin kendi anlamlarını yapılandırmalarına yardımcı olurlar.
Öğretmen, öğrencilerin öğrenmelerini değerlendirmek için doğru cevapları arar.	Öğretmen ileriki derslerde kullanmak üzere öğrencilerin mevcut kavramlarını anlamak için onların bakış açılarını arar.
Öğrencilerin öğrenmelerinin ölçme ve değerlendirilmesi öğretimden ayrı olarak görülür. Neredeyse tamamı testler aracılığıyla yapılır.	Öğrencilerin öğrenmelerinin ölçme ve değerlendirilmesi öğretimle iç içedir. Öğrenci çalışmaları, gözlemler, bakış açıları, aynı zamanda testler ve portfolyolar aracılığıyla yapılır, süreç sonuç kadar önemlidir.
Öğrenciler çoğunlukla yalnız çalışırlar.	Öğrenciler çoğunlukla grup halinde çalışırlar.
Bilgi, sabittir.	Bilgi dinamiktir, deneyimlerle birlikte sürekli değişir.

(Titiz, 2005: 54)

Yapılandırmacı yaklaşımda öğrenme bireysel olduğu için, öğretim ortamının da öğrenci merkezli olması gerekir. Öğrenciye anlatım yoluyla bilgi vermek yerine, onun bilgiden kendi anlamını çıkartabileceği, keşfetmeye yönelik bir öğretim ortamı sunulmalıdır. Yapılandırmacı bakış açısında öğretmen geleneksel olarak bilgi veren kişi değildir. Öğretmen çeşitli materyaller kullanarak öğrencinin etkin olarak öğrenme işine girmesini ve bilgileri oluşturmasını sağlamalıdır. Sınıf ortamında özellikle gözlem yapma, bilgi toplama, hipotez üretme ve test etme, birlikte çalışma etkinliklerine yer verilmelidir. Bu yaklaşıma en uygun öğretim model ve yöntemleri: işbirliğine dayalı öğrenme, proje yöntemi ve problem çözme yöntemleridir (Akman ve Erden, 2005: 172). Burada bu yöntemlerle ilgili kısaca bilgi verilecektir:

1.3.3.1. İşbirliğine Dayalı Öğretim

Eğitimde üç tür etkileşim biçiminden söz edilebilir. Bunlar öğretmen-öğrenci, öğrenci - öğrenci ve öğrenci-materyal etkileşimleridir. Her tasarım ürünü bunlardan birini ağırlıklı olarak temel almaktadır. Geleneksel öğretim çalışmalarında eğitimci ve öğrenci arasındaki etkileşime ağırlık verilmiş, bu etkileşimi yönlendirmek üzere eğitimciye yardımcı olmak amaçlanmış, özellikle bilgisayarın eğitimde yaygın olarak kullanılmasıyla birlikte, öğrenci materyal etkileşimi ön plana çıkmış ve bireysel öğrenmeyi özendiren çeşitli materyaller üretilmiştir. Günümüzde dikkat çekici boyutlara ulaşan etkileşimli öğrenmenin gereği olarak da, kubaşık etkinlikler önem kazanmıştır (Şimşek, 2000: 58).

İşbirliğine dayalı öğretim metodu, "ortak öğrenme amaçlarını maksimum düzeyde gerçekleştirmek üzere öğrencilerin küçük gruplar halinde (2–4) kişilik işbirliği içerisinde birlikte çalışması esasına dayalı interaktif bir öğrenme-öğretme metodu" olarak da tanımlanmaktadır. Bu özelliği ile işbirlikli öğretim bazı sınıflarda uygulanan "küme çalışması"na benzer; ancak her grup çalışması işbirlikli öğretim değildir (Kaptan ve Korkmaz, 2001: 33).

Bir grup çalışmasının işbirliğine dayalı öğretim olabilmesi için gruptaki öğrencilerden beklenen, hem kendilerinin hem de diğerlerinin öğrenmesini üst düzeye çıkartmaya çalışmalarıdır. İşbirliğine dayalı öğretim, akademik başarıyı, özellikle karmaşık üst düzey öğrenmelerde artırmakla kalmamakta, öğrencilerin birbirine olan güvenlerini, konu alanına ilişkin tutum ve ilgi gibi özelliklerini de artırmaktadır. Öğrenciler işbirliği yaparak gruplarında geçirdikleri yaşantılar sayesinde grup içinde çalışma vb. beceriler kazanmakta, gelecekteki iş ve aile hayatına hazırlanmaktadır. Bu da eğitimin öğrencileri 'hayata hazırlama' işlevine önemli katkı sağlamaktadır (Aykaç, 2005: 78).

1.3.3.2. Proje Yöntemi

Bu yöntem, bir tür bireysel öğrenme yöntemidir. Proje yönteminde, öğrenilecek konuyla ilgili araştırma ödevleri verilir. Bunlar grup ödevleri de olabilir. Her öğrenci konuyla ilgili ya da onun belli bir yönüyle ilgili bir araştırmaya katılır.

Bu araştırmada öğrenci önce problemi ortaya koyar, sonra hipotez kurar. Sonra kurduğu hipotezin doğru olup olmadığını sınamaya çalışır. Sonunda her öğrenci yaptığı projenin raporunu yazar ve raporu sınıfa, yaptığı deneylerle birlikte olabildiği kadar somut ve anlaşılır bir biçimde sunar. Proje yönteminin faydaları; öğrencilerin yaparak yaşayarak öğrenmelerine olanak sağlaması, öğrencilere bağımsız düşünme ve eleştirel düşünme alışkanlığı kazandırması, öğrencilerin problem çözme yeteneği kazanmalarını sağlaması, öğrenme sürecine aktif olarak katılımlarını sağlaması, öğrencilerin kendi kendine ve grupla birlikte çalışmasına olanak sağlamasıdır (Aykaç, 2005: 124-125).

Projeler birkaç saatlik kısa süreli olabileceği gibi birkaç aylık ya da dönemlik uzun süreli de olabilir. Proje tabanlı öğrenmede öğrencilerin kendi bilgilerini yapılandırmaları istenir. Bu nedenle, proje tabanlı öğrenme bir şey hakkında öğrenme yerine bir şey hakkında yapma üzerinde odaklanır (Gültekin, 2005: 521).

Proje tabanlı öğrenmede program, öğretim ve değerlendirme deseni yapılandırmacı anlayış temel alınarak oluşturulur. Programda, öğretim ve değerlendirmenin bireyselleştirilmesi söz konusudur; bir başka deyişle, proje tabanlı öğrenme, öğrenci merkezlidir. Yapılandırmacı anlayışın temel vurgularının neredeyse tümü, proje tabanlı öğrenmede yansımasını bulmaktadır. Proje tabanlı öğrenme, öğrencilerin bilgiyi almak yerine bilgiyi yapılandırdıkları, bilgiyi kullandıkları ve hatta bilgiyi ürüne dönüştürdükleri bir yaklaşım olarak geleneksel öğretimin sınırlılıklarını ortadan kaldırmaktadır (Gültekin, 2005: 520).

1.3.3.3. Problem Çözme Yöntemi

Problem çözme yöntemiyle öğrenme yaklaşımı bilimsel araştırma yöntemini ele almaktadır. Bu yöntemde tümevarım, tümdengelim, analiz, sentez gibi zihnin en yüksek fonksiyonları kullanılmaktadır. Öğretim yöntemi olarak kullanılan problem çözme sürecinde, problemli bir durumla başa çıkma yolları derslerdeki konular aracılığıyla uygulamalı etkinlikler çerçevesinde adım adım öğrenciye verilerek öğretilir. Problem çözme sürecinde öğrencinin bilimsel düşünme yeteneği kazanması ve yaratıcılığının gelişmesinin yanında birçok becerisinin gelişmesine de olanak sağlanır. İlköğretim programlarının amaçları arasında da öğrenme merak ve hevesi

gelişmiş, iyi düşünme ve doğru hüküm verme alışkanlığı edinmiş bireylerin yetiştirilmesi amaçlanmaktadır (Kalaycı, 2001: 2).

Bu yöntem, bilgiyi aktarma yerine, yaratıcı bilgiyi üretmek için çocuklara yaratıcı ve üretici olmayı öneren bir yaklaşım biçimini ortaya koyar. Böylece öğrenciler bu yöntemi kullanarak, bilgileri öğrenmeyi beceri ve tutumlarını geliştirerek bunları kullanmayı ve karşılaştıkları sorunları çözmeyi rahatça başarabilirler (Sözer, 1998: 90).

Problem çözme yöntemi, öğrenme-öğretme ortamında öğrenciyi aktif kılan, ona öğrenmeyi öğrenme fırsatı tanıyan ve en önemlisi öğrenilen bilgilerin hayata transferini sağlayan yöntemlerden biridir.

1.3.4. Yapılandırmacı Öğretmenin Temel Özellikleri

Yapılandırmacı yaklaşımın esas alındığı bir öğrenme-öğretme sürecinde öğretmenden ilk olarak, öğrencilerin zihinsel yapılarının oluşmasına rehberlik etmesi ve anlama kabiliyetlerinin gelişmesine uygun öğrenme etkinlikleri düzenlemesi beklenmektedir. Öğrencilerin yeni görüşler oluşturmalarında ve bu görüşlerini daha önceki bilgilerine bağlamalarında öğretmenin yardımcı olma rolü önemlidir. Öğretmen otorite değil sınıf içinde gözlemcidir. Yapılandırmacılıkta sınıf yönetimi emir verme ya da zor kullanma ile yapılmaz. Denetim dolaylı, duygusal ve zihinseldir. Öğretmen;

1. Bireysel farklılıkları önemser.

2. Öğrencinin bilgiyi yapılandırabilmesi için, çevresiyle daha çok etkileşimde bulunmasını sağlayan işbirliğine dayalı öğrenme ve probleme dayalı öğrenme gibi, öğrenci aktivitelerine dayanan yöntemleri kullanır.

3. Öğrencileri, eleştirel düşünebilen, yaratıcı, problem çözme yetenekleri gelişmiş bireyler olarak yetiştirir. Bunları yaparken de;

   a. Öğrencinin dikkatini çeker,
   b. Öğrencinin önbilgilerinden yola çıkar,
   c. Öğrenciyi güdüler,
   d. Öğrenciye hitap eden, yerinde pekiştireçler kullanır,
   e. Öğrenciyi biçimlendirerek bilgiyi keşfettirir,

f. Öğrenciye başarma duygusunu tattırır,
g. Sınıf ortamını daima verimli tutar (Özkan, 2007: 136).

Yapısalcı yaklaşıma göre, öğrencinin bilginin pasif alıcısı konumu, yerini bilim adamı tavrıyla bilgiyi oluşturan konuma bırakırken, öğretmenin bilgi aktaran rolü de, yerini bilginin öğrenci tarafından oluşturulmasına yardımcı olan rehber rolüne bırakmıştır. Yeni bilgiler ancak eski bilgilerin üzerine inşa edilebileceğinden, öğrencilerin önceden var olan öğrenmelerinin ortaya çıkarılması gerekmektedir (Aykaç, 2005: 63).

Yapısalcı yaklaşımın uygulanması sırasında, bir yandan ön öğrenmelerin denenmesine fırsat verilirken, diğer yandan ise problem çözme yöntemi, örnek olay incelemesi, yaratıcı drama, rol oynama, dramatizasyon, proje çalışması, beyin fırtınası ve altı şapkalı düşünme tekniği gibi aktif öğrenim yöntemlerinin kullanılmasıyla yeni bilgilerin inşa edilmesi sağlanabilir (Kutlu, 2000: 53).

Yapılandırmacı pedagojinin uygulanması esnasında öğretim programı, ders kitapları ve materyalleri ile sınıf düzenlemelerinin yapılandırmacı esaslara göre yapılandırılması gerekir. Bunlardan daha da önemlisi, öğretmenlerin yapılandırmacı öğrenme yaklaşımını uygulamaya hazırlanmasıdır. Günümüzde hemen her branşta olduğu gibi DKAB öğretmenleri de yapılandırmacılığı ders kitaplarındaki etkinlik yönergelerine göre öğrencilere ödev verme ve bunları sınıfta anlattırma olarak anlayabilmektedirler. Bunun sebebi, öğretmenlerin kendi eğitim tarzlarıdır. Öğretmenler geleneksel öğrenme biçimleri içinde eğitim görüp buna uygun öğretmenlik meslek bilgileri almış oldukları için bu yeni program anlayışına uyum sağlayamamaktadırlar. Bu sorunun çözümü için mevcut öğretmenlerin tümünün daha yoğun hizmet içi eğitim kursu vb. etkinliklerle yapılandırmacılığa adapte edilmesi; öğretmen adaylarının da fakülte eğitimi içinde kurama uygun öğrenim görmelerinin sağlanması gerekmektedir (Okumuşlar, 2008:179).

Yapılandırmacılık, tek bir öğrenme modeli değil, bireyi merkeze alan, bilgi üretmeye dönük eklektik bir modeldir. Dolayısıyla örneğin sadece tümevarım yöntemini kullanan bir model değil, nerede tümevarım nerede tümdengelim kullanacağına karar vermeyi, bireye ve öğretmene bırakan esnek bir modeldir. Yapılandırmacılık, "bireyin kendi kendine öğrenmesi" değil, "bireyin öğretmen

rehberliğinde kendi kendine öğrenmesidir". Dolayısıyla öğretmenin rol ve sorumlulukları azalmamış aksine artmıştır. Örneğin, performans ödevlerini ya da etkinlikleri gruplara paylaştırıp evde yapılmasını öneren bir öğretmen "yapılandırmacı öğretmen" olamamış demektir.

Öğretmen, öğrenenlerin bireysel farklılıklarına uygun seçenekler sunar, yönergeler verir, her öğrenenin kendi kararını kendisinin oluşturmasına yardımcı olur. Bu noktada öğretmen- yol gösterici ve rehberdir. Öğretmenler, problemi öğrenenler için çözmek yerine öğrencinin çözümlemesi için ortam hazırlarlar. Yapılandırmacı öğretmen; bireye uygun etkinlikler yaratma, öğrenenlerin hem birbirleri ile hem de kendisi ile ilişki kurmalarını cesaretlendirme, işbirliğini teşvik etme, öğrenenlerin fikir ve sorularını açıkça ifade edecekleri ortamları oluşturma gibi rolleri yerine getirmek durumundadır.

1.3.5. Yapılandırmacı Öğrenmede Öğrencinin Rolü

Yapılandırmacı eğitimde öğrencilerin nasıl öğrendiklerini bilmek, büyük bir önem taşımaktadır. Öğrencilerin ne gibi bilgi, ilgi ve becerilere sahip oldukları, öğrenmede hangi araçları kullandıkları, öğrenme şekillerinin birbirinden nasıl farklı olduğu, hem öğretim sürecinin hem de en etkin öğretim yöntemlerinin belirlenmesinde hayati öneme sahiptir. Yapılandırmacı öğrenme, öğrenenin kendi yetenekleri, güdüleri, inançları, tutumu ve tecrübelerinden edindikleri ile oluşan bir karar verme sürecidir. Birey öğrenme sürecinde seçici, yapıcı ve etkindir (Ülgen, 1994: 56).

Yapılandırma sürecinde birey, zihninde bilgiyle ilgili anlam oluşturmaya ve oluşturduğu anlamı kendisine mal etmeye çalışır. Bir başka deyişle, bireyler öğrenmeyi kendilerine sunulan biçimiyle değil, zihinlerinde yapılandırdıkları biçimiyle oluştururlar. Mücadeleci, meraklı, girişimci ve sabırlı olmak, yapılandırmacı öğrenmede bulunması gereken kişisel özelliklerdir (Özkan, 2007: 152).

Yapılandırıcı öğrenme ortamlarında sorumluluğunu yerine getiren bireylerin girişimci olma, kendini ifade etme, iletişim kurma, eleştirel gözle bakma, plan yapma, öğrendiklerini yaşamda kullanma gibi özelliklere sahip olması beklenir.

Öğrenmenin kontrolü bireydedir. Öğrenmeye öğretmeniyle birlikte yön verir. Öğrenen kendi kararlarını kendi alır. Birey, zihinsel özerkliğini kullanarak öğrenme sürecinde etkili rol almak için eleştirel ve yapıcı sorular sorar, diğer öğrenenlerle ve öğretmenle iletişim kurar, fikirleri tartışır. Öğrenen, öğrenme ortamlarındaki öğretici sorularıyla diğer bireylerin gelişimine de katkıda bulunur.

1.3.6. Yapılandırmacı Eğitim Ortamında Ölçme ve Değerlendirme

Yapılandırmacı yaklaşım, eğitim amaçlarında, içeriğinde ve öğretim yöntemlerinde değişmeleri meydana getirmiştir. Bu değişme süreci, ölçme ve değerlendirme sürecine de yansımış ve geleneksel ölçme değerlendirmelerin yetersiz olduğu, öğrenci değerlendirmelerinde başarısız olduğu gibi sorunlar nedeniyle yeni ölçme ve değerlendirme yöntemlerini gündeme getirmiştir (Güneş, 2007: 176).

Bireyin kendi bilgisini kurması, yorumlaması, sorgulaması, derinlemesine anlaması yapılandırmacı bir öğrenmenin sonucudur. Yapılandırmacı değerlendirme, test edilen bilgiyi hatırlamak değil, bilgiyi açıklama, yordama ve yeni durumlara uydurma faaliyetidir. Öğrenme, süreçte ve karmaşık öğrenme durumlarında test edilmektedir. Öğrenme süreçlerinde ve sürecin sonucunda, öğrenenlerin süreç boyunca ilerlemeleri ve gelişmelerini yansıttıkları kendilerini değerlendirmeleri, yapılandırmacılıkta kullanılan değerlendirme yöntemlerindendir (Yurdakul, 2005: 53).

Yapılandırmacı eğitim ortamı düzenlenirken, sadece sonuca dayalı anlayış yerine, öğrenme sürecini de değerlendiren bir anlayış benimsenmelidir. Öğrencilerin öğrenmelerini anlamaya yardımcı olmalı, onlara kendilerini anlama olanağı sunmalı, farklı alanlardaki çalışmaları ve etkinlikleri ölçülmeli ve değerlendirilmelidir. Ölçme ve değerlendirme dersten kopuk, dersten bağımsız ve ders dışı bir etkinlik olarak görülmemelidir. Öğrencilerin neler yaptıklarının yanı sıra nasıl yaptıklarını da ölçmelidir.

1.3.6.1. Yapılandırmacı Modele Göre Düzenlenmiş Ölçme Araçları

Yapılandırmacı yaklaşımın daha iyi ve etkin uygulanabilmesi için öğretilmesi hedeflenen konuların öğrencilere göre yapılandırılması, hatta öğretilecek konuların aktarımı sırasında kullanılacak etkinliklerin düzenlenmesi önemlidir. Bu amaçla farklı ilgi, beceri, zekâ yapısı ve öğrenme şekline sahip öğrencilerin değerlendirilmesinde; klasik sınav ve test türlerinin yanı sıra; açık uçlu sorular, gözlem formları, görüşmeler, değerlendirme ölçekleri, günlükler, portfolyolar, projeler vb. araç ve yöntemler kullanılmalıdır. Burada bu yöntemlerden bazılarına kısaca yer verdik:

- **Gözlem:** Öğrencilerin neler bildiklerinin, neler öğrendiklerinin ve nelere ihtiyaç duyduklarının belirlenmesinde etkin bir ölçme yöntemidir. Gözlem yönteminin hangi amaçlarla ve ne şekilde kullanılacağının sınırlarını çizmek mümkün olmamakla birlikte sınıf, öğrenci ve derslerin durumuna göre farklı amaçlarla kullanılabilir.
- **Görüşme:** Öğrencilerin neler öğrendiklerinin ve bunda ne kadar başarılı olduklarının anlaşılmasında kullanılabilecek en iyi araçlardan biridir. Özellikle açık uçlu görüşmeler, öğretmen ve öğrenci arasında yapılan, serbest akışa sahip görüşmeler olduğu için, öğrencinin rahatlıkla konuşabildiği, kendisini tamamıyla yansıtabilme şansının olduğu bir ölçme tekniğidir.
- **Günlük:** Öğretmenin öğrencilerinin duygu ve düşüncelerini öğrenmesinde etkili bir araçtır. Öğrencilerin derslere karşı tutumlarının ve nasıl öğrendiklerinin anlaşılmasında büyük yarar sağlarlar.
- **Çizimler ve Poster Oluşturma:** Herhangi bir konuda belirli yönergelere göre yaptırılacak çizimler sayesinde öğrencinin gelişimi, öğrenme düzeyi ve düşünüş şekli anlaşılabilir.
- **Açık Uçlu Sorular:** Yalnızca öğrencilerin neler bildiklerinin anlaşılması değil, onların nasıl anladıklarının, nasıl öğrendiklerinin ve nasıl düşündüklerinin anlaşılmasına yardımcı olurlar.
- **Kavram Haritaları:** İlgili konuda kavramlar arasındaki anlamlı ilişkileri gösteren ve öğrencilerin neler öğrendiklerini ölçmek için kullanılabilecek bir tür grafik düzenleyicidir.

- **Performans Değerlendirme Ölçekleri (Rubric):** Bu tür ölçekler, öğrencilerin çalışmalarının değerlendirilmesinde kullanılmak üzere bazı kriterlerin belirlendiği ölçeklerdir.
- **Portfolyo:** Öğrencilerin sınıf içi ve sınıf dışında yapacakları çalışmaların toplandığı bir tür ürün dosyasıdır. Öğrenciler dersle ilgili tüm çalışmalarını bu dosyaya ekler (Titiz, 2005: 44-52).

1.3.6.2. Yapılandırmacı Eğitimde Alternatif Teknikler

Bilgi ve yetenekleri belirlerken bu bilgi ve beceriye nasıl ulaşıldığı, ulaşılamamış ise nedenleri üzerinde duran yapılandırmacı eğitimin alternatif teknikleri, Bakanlıkça hazırlanan kılavuz kitaplarda genellikle şu şekilde yer almaktadır:

Performans değerlendirme, öz değerlendirme, gözlem, görüşme, sözlü sunum, açık uçlu sorular, proje çalışmaları, kavram haritaları, grup ve akran değerlendirme, günlük, 5N- 1K, NLP, beyin fırtınası, drama, resimler, kelime ilişkilendirme.

Yukarıda bahsedilen ölçme araçlarının yanı sıra, daha pek çok ölçme tekniği geliştirilebilir, kullanılabilir. Ünite testleri, büyük testler, açık uçlu, boşluk doldurmalı, eşleştirmeli sorular içeren sınavlar, konu ya da dönem ödevleri, araştırmalar, sözlü sunumlar, deneyler, projeler… vb. Bununla birlikte, bu tür ölçüm araçları öğrenci merkezli öğretim anlayışını dikkate alan, öğrencilerin öğrenme ve düşünme farklılıklarını göz önünde bulunduran bir yaklaşımla hazırlanmalıdır.

1.3.7. Yapılandırmacı Öğrenme Sürecinin Beş Temel Basamağı

Tarihi süreç içinde gelişerek değişen yapılandırmacı kurama dayalı eğitsel model ve öğrenim döngüsü, son dönemde BSCS tarafından oluşturulan 5E modeli ile öncelikle fen öğretiminde kullanılmaya başlanmış, zamanla diğer derslerin öğretim programlarında da yararlanılan basamaklar olmuştur (Okumuşlar, 2008: 118).

5E modeli, girme(Enter), keşfetme(explore), açıklama(explain), derinleşme (elaborate), değerlendirme(evaluate) olmak üzere 5 aşamadan oluşur.

Girme aşamasında, öğrencilerin ön bilgilerini yoklamak için, eğlendirici, merak uyandırıcı bir girişle derse başlanmalıdır. Burada amaç öğrencilerin doğru cevabı bulmalarını sağlamak değil, değişik fikirler ileri sürmelerini sağlamaktır (Özmen, 2004: 9). Bu basamaktaki etkinlikler geçmiş deneyimlerle bağlantı kurar, yanlış kavramları ortaya çıkarır ve bilişsel dengesizlikleri hafifletmeye yardımcı olur. Soru sorma, problemi tanımlama, örnek olay inceleme ve karmaşık durumları açığa çıkarma, öğrencileri eğitsel ödeve bağlama ve odaklama yollarıdır (Okumuşlar, 2007: 171)

Keşfetme aşamasında, öğrenciler birlikte çalışarak, sorunu çözmek için düşünceler üretirler (Özmen, 2004: 9). Keşfetme etkinlikleri, sınıftaki öğrencileri kavramları, süreçleri ve becerileri formüle etmelerine dayanan, ortak ve somut deneyimlere sahip olacakları biçimde tasarlanır. Giriş etkinlikleri zihinsel karmaşaya neden olurken keşfetme konu üzerinde dengeli düşünmeyi başlatır. Bu basamak somut olmalı ve aktif katılımı sağlamalıdır. Öğrencilere düşünmeleri, plan yapmaları, ön bilgilerini gözden geçirmeleri ve düzenleme yapmalarına zaman verilmelidir (Okumuşlar, 2007: 171).

Açıklama aşamasında, öğretmen öğrencilere bilimsel açıklamalar yapabilir, onların deneyimlerini bir araya getirmek, sonuçlarını açıklamak için rehberlik eder (Özmen, 2004: 9).

Açıklama süreci, öğrencilere ve öğretmenlere, öğrenme görevine ilişkin terimlerin ortak kullanım becerisini kazandırır. Bu basamakta öğretmen, öğrencilerin kendilerine özgü bakış açılarına ve deneyimlerini keşfetmelerine olan dikkatlerini yönetir. İlk olarak öğretmen, öğrencilerin kendi açıklamalarını ortaya koymalarını ister. Ardından da kendisi net, kesin ve formel yöntemler içinde bilimsel açıklamalarını sunar (Okumuşlar, 2007: 171).

Derinleşme aşamasında, öğrenciler, ulaştıkları bilgileri yeni olaylara ve problemlerin çözümüne uygularlar. Bu şekilde, zihinlerinde var olmayan yeni bilgileri öğrenmiş olurlar (Özmen, 2004: 9). Bu basamak, kavramların yakından bağlantılı yeni durumlara transferine imkân tanır. Kimi durumlarda öğrenciler, halen yanlış kanaatlere sahip olabilirler ya da kavramları sadece keşfetmeye dayalı deneyimler açısından öğrenebilirler. Bu nedenle derinleştirme etkinlikleri,

öğrenmeye katkıda bulunacak daha fazla zaman ve deneyimler temin eder (Okumuşlar, 2007: 172).

Değerlendirme aşamasında, öğrencilerin anlayışlarını sergilemesi, düşünme tarzlarını ve anlayışlarını değiştirmeleri beklenir. Böylece yeni öğrendikleri bilgilerini ve becerilerini değerlendirerek bir sonuca ulaşmaları sağlanır. Bu aşama öğrencilerin kendi gelişimlerini değerlendirme evresidir (Özmen, 2004: 9).

İnformel değerlendirme 5E sıralamasının başlangıcında ve her aşamasında bulunabilir. Ancak öğretmen formel değerlendirmesini derinleştirme basamağından sonra tamamlayabilir. Öğretmenler pratik eğitsel bir konu olarak eğitsel sonuçları değerlendirmelidirler. Bunu öğretmenler, her öğrencinin anlama düzeyini belirlemek için aşamalı olarak kullanır (Okumuşlar, 2007: 173).

5E Modeli aşağıdaki tabloda daha açık bir şekilde gösterilmektedir:

Tablo 4: 5E Modelinin Aşamaları

Aşama	Etkinlik
Girme (Enter/Engage)	Öğrencilerin ön bilgileri hakkında fikir sahibi olmak için ön bilgilerini açığa çıkaracak sorular sorarak merak uyandırmaya çalışmak. Bu basamakta, kavram açıklama, tanım yapma, ne öğreneceklerini söyleme gibi etkinlikler bulunmamaktadır. Amaç, öğrencinin değişik fikirler üretmesini sağlamaktır.
Keşfetme (Explore)	Öğrenci faaliyetini en fazla içeren aşama bu aşamadır. Bu aşamada, öğrencilerin birlikte çalışarak, sorun çözme veya düşünce üretme gibi çabaları vardır. Bu esnada öğrenciler, öğretmenin yönlendirebileceği teknolojik imkânları ve ortamları kullanmaktadırlar.
Açıklama (Explain)	Bu aşama 5E modelinin öğretmen merkezli evresidir. Öğretmenin, öğrencilere tıkandıkları, yeni düşünce yolları bulmada zorluk yaşadığı durumlarda rehberlik ettiği aşamadır.
Derinleşme (Elaborate)	Bu aşama, öğrencilerin, ulaştıkları bilgileri, çözümleri veya çözüm yollarını başka durumlara uyguladıkları ve öğrencilerin daha önce zihinlerinde var olmayan yeni kavramları öğrenmelerini sağlayan aşamadır.
Değerlendirme (Evaluate)	Bu aşama, öğrencilerin, öğretmenleri ile birlikte kendilerini değerlendirdikleri, süreç devam ettikçe tekrarlanan ve öğrencilere edindikleri bilgi ve becerilerini değerlendirme olanağı sunan aşamadır.

1.3.8. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi ve Yapılandırmacı Yaklaşım

Yenilenen İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi programı DKAB dersinde öğrenmekten zevk alan, dini kavramları doğru kullanan, kendini ifade eden, iletişim kuran, sorun çözen, bilimsel düşünen, araştıran, soran, sorgulayan, eleştiren; günlük yaşamda ihtiyaç duyulan temel dini bilgiler ve yaşam becerilerine sahip bireyler yetiştirmeyi (Komisyon, 2007: 8) hedeflemiş bulunmaktadır. Yani, kuru bir ezber bilgiye sahip olma, körü körüne uygulayıcı olma öğrencilerden beklenen davranışlar değildir.

Bir inanç ve değerler sistemi olan din de fen bilimleri kadar, belki daha fazla soyut kavram içermektedir. Soyut dini kavramların ve değerlerin öğretilmesi ile amaçlanan, geleneksel eğitim anlayışında olduğu gibi bunların dogmatik bilgi olarak öğrenciye ezberletilmesi olursa, eğitsel model arayışının bir anlamı ve değeri yoktur. Ancak çağdaş öğrenme teorilerinin özellikle de yapılandırmacı kuramın, bilginin bireysel olarak geliştirilmesi ve kavramların zihinsel süreçler içinde oluşturulması yaklaşımları, dinin öğretiminde de yeni yaklaşımları zorunlu kılmaktadır. Bu nedenle her aşamadaki öğrencilere DKAB öğretiminin yapılandırmacı kurama dayanan öğrenme modellerine göre yapılma biçimleri geliştirilmelidir (Okumuşlar, 2007: 174). Yapılandırmacı yaklaşımı temel alan yöntem ve teknikler sayesinde (örnek olay incelemesi, belirli kavramlara bağlı olarak oluşturulan anlamlı paragraflar, akrostiş çalışmaları vb.) öğrencilerin bilgiyi çok kolay özümsedikleri görülmüştür (Özmen, 2005: 29).

Yapılandırmacılık yaklaşımının öğrencinin bilgiyi kendisinin yapılandırmasını öngören bir yaklaşım olduğu ilkesi, bu yaklaşımın en temel ilkelerinden birisidir. Ancak, yapılandırmacılık yaklaşımında öğrencinin bilgiyi kendisinin yapılandırması demek, tamamıyla her şeyi yeni baştan bulması- Amerika'yı yeniden keşfetmesi- olarak anlaşılmamalıdır. Yapılandırmacılık yaklaşımının vurguladığı nokta, öğrencinin ön bilgilerinin dikkate alınması ve öğrenciye ezber, kalıp bilgilerin verilmesinden ziyade, kendisinin içerisinde aktif olarak bulunabileceği ve kendi deneyimleriyle bu bilgileri zenginleştirebileceği, bu

bilgilerin bu yolla kalıcı olabileceği, öğrencinin kendisinin katıldığı bilgi ve tecrübenin öğrenci için bir anlam ifade edebileceğidir. Ayrıca yapılandırmacı yaklaşım, davranışçı yaklaşımda vurgulanan davranış kazandırmayı yadsımaz, ancak bu davranışın da birey tarafından yapılandırılması görüşüne dayanır. Bu noktada değerlendirilecek olursa, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Derslerinde programdaki ifadesiyle (Komisyon, 2007: 13) öğrenci merkezli bir yaklaşımı benimseyerek, öğrencinin aktif katılımını sağlamak ve bu yolla yine programdaki ifadesiyle, eleştirel düşünebilen, kendi doğrularını oluşturabilen, kendi başına karar verebilen bireylerin yetiştirilmesine katkıda bulunmak amaçlanmaktadır.

Bu noktada yapılandırmacılık yaklaşımının Din Dersinin doğasına uygun olmayabileceğini ifade edenler mevcut olmasına rağmen, ülkenin içinde bulunduğu koşul, dersin muhtevası, yapılması öngörülen etkinlikler noktasında düşünülecek olursa Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin diğer derslerde olduğu gibi, tüm öğrenci merkezli yaklaşımlar doğrultusunda işlenebilecek bir ders olduğu ortaya çıkacaktır (Kızılabdullah, 2008: 58).

Yapılandırmacılık yaklaşımının din eğitiminde olamayacağını savunanlar, yaklaşımın felsefi yönü üzerinde durarak, bilginin epistemik değeri açısından olaya yaklaşmakta ve din eğitimi için bu yaklaşımın imkânsız gibi göründüğünü dile getirmektedirler.[1]

Ayrıca, yapılan her program, içinde bulunduğu milli eğitim politikası ve toplumun sosyokültürel yapısı, etnik ve dini kimliği ile uyumlu olmak durumundadır. Öğretim, tabiatı gereği, sınırları belli olan bir alanı içerir. Dolayısıyla, her öğretim programında olduğu gibi, din dersinde de sınırsız bir eğitimin imkânı söz konusu olamaz. Yani din dersinde, öğrencinin kendi bilgisini kendisinin oluşturması demek, herkesin istediği konuda dinle ilgili bir şey oluşturması anlamına gelmez. Bu, bütün dersler, bütün alanlar için aynı şekildedir. Dolayısıyla, eğitim dediğimiz olgu bizi bu anlamda sınırlamaktadır. Dolayısıyla, önemli olan daha önce de ifade edildiği gibi, öğrencinin nasıl anladığı, nasıl ürettiği, süreçte neler yaşandığı ve öğretimin etkili olabilmesi için öğrencinin aktif katılımının hangi yöntem ve tekniklerle

---

[1] Yapılandırmacılık yaklaşımının din eğitimindeki imkân ve sınırlılıkları için bkz. Muhittin Okumuşlar, *Yapılandırmacılık Yaklaşımı ve Din Eğitimi,* Yediveren Kitap, Konya 2008, s. 69.

yapılabileceği ve öğrencinin bu bilgileri oluşturmasına nasıl rehberlik edilebileceğidir (Kızılabdullah, 2008: 63)

Programda, İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Programının öğrenme alanlarına ayrıldığı, bu öğrenme alanları belirlenirken; öğrencinin ilgisini çekmesi, öğrencilerde merak ve araştırma isteği oluşturması, öğrencilerin yeni çalışmaları denemelerine ve beceri kazanmalarına fırsat vermesi, kişisel niteliklerin kazanılmasına imkân sağlaması, çeşitli öğrenme yaklaşımlarına uygun olması, diğer disiplinlerle bütünleşebilmesi ve eğitim yoluyla ulaşılabilecek kadar sınırlı olması, öğrenmede derinliği ve genişliği teşvik etmesi gibi hususlar göz önünde bulundurulmuştur (Komisyon, 2007: 209). İnanç, ibadet, Hz. Muhammed, Kur'an ve Yorumu, Ahlak, Din ve Kültür olmak üzere altı öğrenme alanı belirlenerek, programın genel amaçları ve dersin genel amaçlarının gerçekleşmesine olanak sağlanmıştır.

Bu yaklaşımı benimsemiş bir Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmeninin taşıması gereken özellikler şu şekilde ortaya konabilir (Doğan ve Tosun, 2003: 140,141):

- Öğretmen, öğrencilerin kendilerini ifade edebilmesi için uygun ortamlar ve fırsatlar oluşturmalıdır.
- Öğretmen, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinde, öğrenciye bilgileri empoze etmemeli, model olmalıdır.
- Öğretmen, öğrencinin akıl ve iradesini kullanmasında öğrenciye rehberlik etmelidir.
- Öğretmen, çocuğun özsaygısını korumalı ve geliştirmelidir.
- Öğretmen, öğrenciler üzerinde değer yargılarında bulunmamalı, öğrencinin değerlerine ve görüşlerine saygı göstermelidir.
- Öğretmen, öğrenciler arasında uygun olmayan karşılaştırmalardan ve gereksiz rekabet oluşturmaktan kaçınmalıdır. Yapılandırmacılık yaklaşımında esas vurgu, öğrenciler arasında işbirliği ruhunu geliştirmektir. Öğretmenin yapması gereken şey, öğrencilerin bir arada uyum içerisinde çalışabilmeleri için onlara rehberlik etmelidir.

- Öğretmen, öğrenciler arasındaki bireysel farkları göz önünde bulundurarak, onların öğretme-öğrenme süreçlerine etkin katılımlarını sağlamaya çalışmalıdır.
- Öğretmen, öğrenci merkezli bir öğrenme ortamı oluşturmalıdır, bunu yaparken öğrencinin etkinliklerine rehber olmalıdır.
- Öğretmen, öğrenci adına karar almamalı, onun kararlarında ona yol göstermelidir.

B) ÇOKLU ZEKÂ KURAMI ve ÖZELLİKLERİ

1. Çoklu Zekâ Kuramı

İnsanoğlu asırlardır zekâyla ilgili çeşitli tanımlar yapmış ve buna dayalı olarak farklı görüşler ortaya atmıştır. Her bilim adamı, zekâyı ve işlevsel alanlarını kendine göre tanımlamış ve savunmuştur (Aykaç, 2005: 57).

Zekânın ne olduğu ve nasıl tanımlanması gerektiği konusu uzun yıllardan beri birçok eğitimcinin de ilgi alanını oluşturmaktadır. Zekâ; a) 'Yeni durumlara çabuk ve başarılı biçimde uyma ve durumun gereğini yapma yeteneği. b) Soyut kavramları etkili biçimde kullanma yeteneği (Eğitim ve Eğitim Bilimleri Sözlüğü, 2000: 1215). c) İlişkileri kavrama ve çabuk öğrenme, yaşantıları kaynaştırıp bütünleştirme yeteneği' olarak tanımlanmıştır (Öncül, 2000: 1215). Yine bir başka tanımda 'duygusal ve ussal yetilerimizin oluşturduğu genel bir düzeydir.' şeklinde (Binbaşıoğlu, 1992: 86) yer alırken, bir diğer tanımda ise, zihnin öğrenebilme, öğrenilenden yararlanabilme yeteneği olarak geçmektedir (Fişek ve Sükan, 1983: 14). Günümüzde en sık kullanılan zekâ tanımı ise; 'kavramlar ve algılar yardımıyla soyut ya da somut nesneler arasındaki ilişkiyi kavrayabilme, soyut düşünme, muhakeme etme ve bu zihinsel işlevleri uyumlu şekilde bir amaca yönelik olarak kullanabilme yetenekleri' (Özkan, 2007: 85) dir.

Aslında tek bir zekâ tanımı belirlemek de oldukça zordur. Çünkü bu, kişiden kişiye değişebilir. Bu bağlamda bir başka tanıma göre zekâ; bilincin öğrenme, anlama, problem çözme, çözüm üretme, bilinenlerden yararlanarak bilinmeyenleri

ortaya çıkarma gücü ve zihinsel yetenekleri kullanabilme özelliği (Sağlam, 1997: 43) dir.

İlk zekâ ölçümü çalışmalarını Galton yapmıştır. Temel duyuların duyarlılığını incelemiş ve zekâyı bilgilerin yapısallaştırılması ve kullanılması olarak ele almıştır (Demirel, 2005: 1).

1904 yılında, Fransız psikolog Alfred Binet ve bir grup arkadaşından ilköğretim birinci kademesinde başarısız olma riski taşıyan öğrencilerin belirlenmesinde kullanılabilecek bir araç geliştirmeleri istendi. Risk altındaki bu öğrenciler ayrı bir uygulamaya tabi tutulacaklardı. Onların bu yöndeki ortak çabaları, ilk zekâ testlerini de doğurmuş oldu. Bütün bu testler, daha sonra zamanla geliştirilerek başta Amerika Birleşik Devletleri olmak üzere birçok ülkede yaygın olarak kullanılmaya başlandı. (Boydak, 2007: 105).

Daha sonra Spearman, 1920'li yıllarda zekânın g faktörü adını verdiği bir genel faktör ve bazı alt yeteneklerden oluştuğunu öne sürmüştür. Ancak onu eleştirenler, birkaç zihinsel yetenek olduğu konusunda odaklanmışlardır. Thorndike ise, 1930'lu yıllarda birtakım zihinsel yetenekler belirlemiştir: sözel kavrama, hafıza, muhakeme, uzay ilişkilerini görselleştirme yeteneği, sayısal yetenek, sözel akıcılık, algısal hız gibi.

Thorndike'dan 30 yıl kadar sonra, 1960'lı yıllarda Guilford, zekânın üç temel kategorisinin bulunduğunu öne sürmüştür: zihinsel işlemler (düşünme süreçleri), içerik (düşündüğümüz şeyler) ve ürün (düşünmemizin sonunda ortaya çıkan şey). Zihinsel işlemler biliş (eski bilgiyi tanıma ve yenisini keşfetme), ıraksak düşünme (sadece bir tek çözümün bulunduğu yerler), yakınsak düşünme (birçok cevabın uygun olabildiği yerler), değerlendirme (ne kadar iyi, doğru, uygun olduğu ile ilgili kararlar) ve hafıza olmak üzere beş farklı alt kategoriye ayrılmaktadır. İçerik ise görsel figürler, kelime anlamları, semboller ve davranışlar olarak dört alt kategoriden oluşmaktadır. Ürünlerse: birimler, sınıflar, ilişkiler, sistemler, dönüşümler, uygulamalar olarak altı kategoriye ayrılmaktadırlar. Genellikle Guilford'un modeli eni 6, boyu 4, yüksekliği 5 birim olan bir küp şeklinde gösterilir ve bu modele küp kuramı denir. (Bacanlı, 2004: 121). Guilford'un geliştirdiği bu zekâ testi, insanın bilişsel sisteminin yapısal bütünlüğü olduğu ve süreçlerle ilgili işlemlerin bireyden bireye farklılık gösterdiği görüşüne dayanır (Bümen, 2005: 2).

Piaget, geleneksel zekâ anlayışına karşı çıkarak, zekânın zekâ testinden alınan puan olmadığını belirtmiştir. O, zekâyı zihnin değişme ve kendini yenileme gücü olarak tarif etmiş ve zekâya gelişimsel açıdan yaklaşmıştır. Ayrıca, çocukların ilkel zihin yapısına sahip küçük yetişkinler olmadığını belirtmiştir. Zihinsel yaklaşımda, zihinsel yapı sindirim sistemine, bilgiler besin maddelerine benzetilir. Her besin maddesinin yenildikten sonra hazmedilip vücutta kullanılmasına benzer olarak, dış dünyadaki nesne ve olaylar da algılanır, değerlendirilir ve kullanılacak hale getirilir. Algılanan bilgiler besin maddelerinin organizmayı değiştirdiği gibi bilişsel fonksiyonları değiştirir ve geliştirir (Özkan, 2007: 92).

İnsan beyni üzerinde yapılan çalışmaların hızlanması ile elde edilen bulgular pek çok teorinin geçerliliğini yitirmesine sebep olmuştur. Her yeni bulgu beraberinde sorular getirmiştir.

Bütün bu gelişmeler dünyadaki eğitimi farklı bir noktaya götürmekteydi. Bu çalışmalara göre insan zekâsı yeniden değerlendirilmeliydi (Yavuz, 2001: 13). İşte bu ihtiyacın farkında olanlardan biri de nöropsikoloji ve gelişim uzmanı Prof. Dr. Howard Gardner idi.

2. Gardner'ın Çoklu Zekâ Kuramı

İnsan zekâsının objektif olarak ölçülebileceği ve zekâ seviyesinin de IQ puanı olarak bilinen tek bir sayıya indirgenebileceği görüşü günümüze değin birçok eğitimci arasında yaygınlaşarak kabul gördü. Zekâya ilişkin olarak geliştirilen geleneksel yapıdaki bu anlayış ve 'IQ tarzı düşünme' sonucu, insanlar genel olarak iki kategoriye ayrıldı: (1) zeki olanlar ve (2) zeki olmayanlar. IQ testleri de bir bireyin zeki kişiler arasında yer alıp almadığını belirleyen yegâne kriter olarak kabul gördü. Yani, bir bireyin zeki olup olmaması konusunda IQ, tek ve değişmez bir belirleyici idi. Dahası, geleneksel anlayışa göre, bireyler ya doğuştan zekidir ya da değildir ve onların bu durumunu değiştirebilmek için yapılabilecek hiçbir şey yoktur (Saban, 2004: 40).

Howard Gardner, 1983'te 'Zihin Çerçeveleri: Çoklu Zekâ Kuramı' adlı eseriyle, eğitim alanında uzmanların görüşlerini yeniden gözden geçirmelerine neden olmuştur (Özsoy, 2003: 120). Gardner'a göre bugüne kadar geçerliliği olan zekâ

katsayısı (IQ), zihinsel bütünlüğümüzü ifade etmek için yeterli değildir. Bireyleri standart testlerle sınıflandırmak, bize o kişilerin zihinsel kapasitelerinin bütünü hakkında geçerli bilgi vermemektedir. Yetenekler, beceriler, hayal gücümüz, amaçlarımız, neler yapabileceğimiz, nasıl düşündüğümüz, yaratıcılığımız, öğrenme tarzımız ve pratik zekâmız mevcut zekâ testleri ile değerlendirilememektedir (Doğan ve Tosun, 2003: 108).

Gardner, kaza ya da hastalık sonucu hasar görmüş beyinleri incelemiş ve araştırması sonucunda, bir bölümü hasar görmüş beyinlerin çoğu kez sağlıklı kalacak şekilde birbirinden bağımsız çalışan, ayrı ayrı yetenekleri olduğunu gözlemlemiştir. Gardner, çalışmalarında önce yetişkinlerde değişik türde olgunlaşmaya yol açan 7 ayrı zekâ saptamıştır. Bireyin bunlardan birine ya da birkaçına eğilimli olduğunu ve buna da büyük bir olasılıkla beyindeki nöron kalıplarının yol açtığını düşünmüştür. (Yavuz, 2001: 13).

Gardner'a göre zekâ, değişen dünyada yaşamak ve değişimlere uyum sağlamak amacıyla her insanda kendine özgü bulunan yetenekler ve beceriler bütünü, yaşanılan toplumda faydalı şeyler yapabilme kapasitesidir. Her insan sahip olduğu zekâlarla birlikte farklı bir öğrenme, problem çözme ve iletişim kurma yöntemine sahiptir. Ona göre zekâ, hayat boyu karşılaşılan farklı durumlarda problemleri çözme ve yeni ürünler ortaya çıkarma kapasitesidir (Aydın, 2004: 31).

Gardner'a kadar genellikle zekâ, tek yönlü, sabit, ölçülebilir ve gerçek hayattan soyutlanarak ele alınmıştır. Son yirmi yıla kadar, psikologlar bireylerdeki zekâ kapasitesini test etmek için problem setleri hazırlamış ve bireylerin çözmelerini istemişlerdir (Doğan ve Tosun, 2003: 108). Zekâya ilişkin eski ve yeni anlayış aşağıdaki çizelgede gösterilmiştir:

Tablo 5: Zekâya İlişkin Eski ve Yeni Anlayış

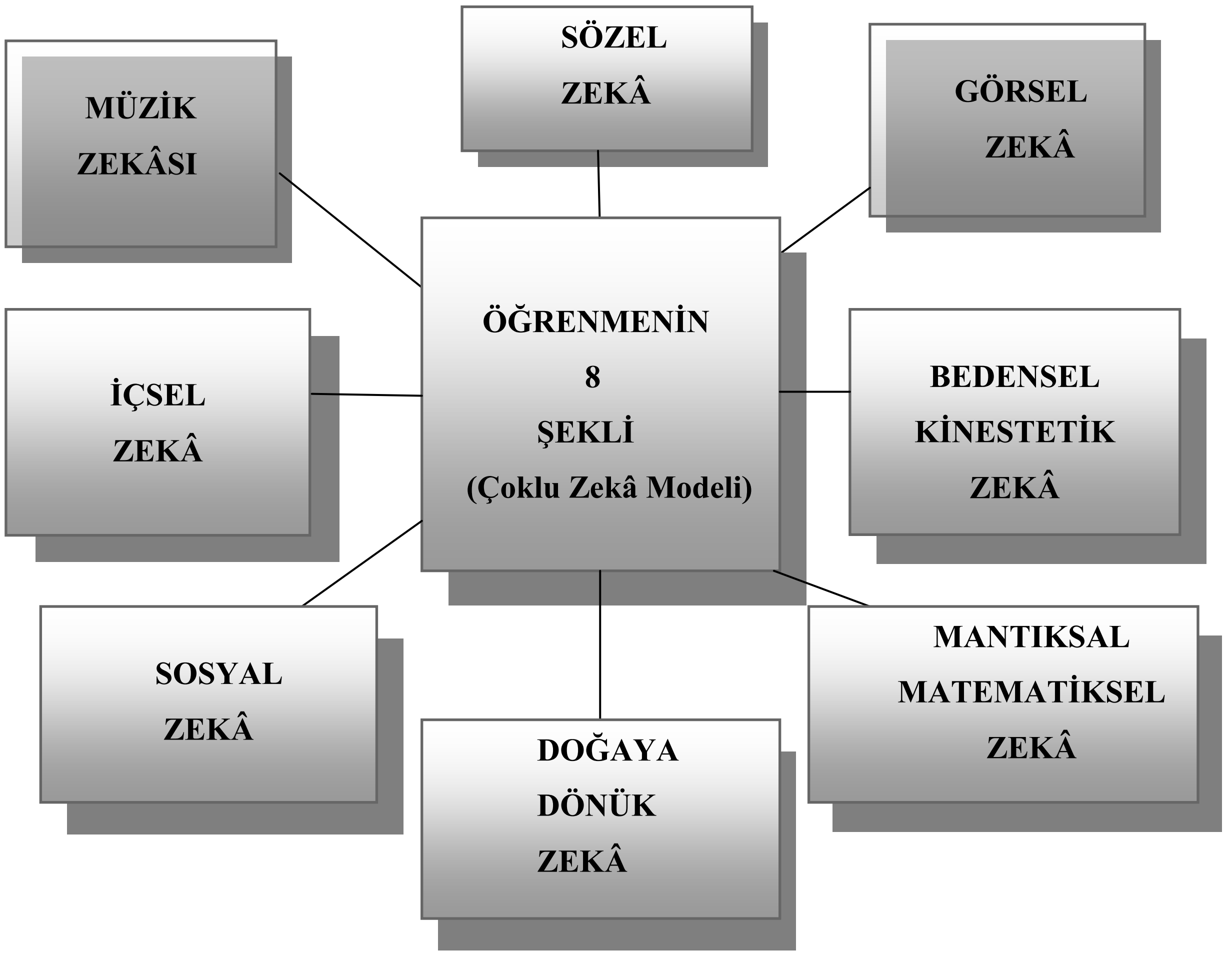
ZEKÂYA İLİŞKİN ESKİ ANLAYIŞ	ZEKÂYA İLİŞKİN YENİ ANLAYIŞ
1. Zekâ, doğuştan kazanılır, sabittir ve bu nedenle de asla değiştirilemez. **2.** Zekâ, niceliksel olarak ölçülebilir ve tek bir sayıya indirgenebilir **3.** Zekâ, tekildir. **4.** Zekâ, gerçek hayattan soyutlanarak (yani, belli zekâ testleri ile) ölçülür. **5.** Zekâ, öğrencileri belli seviyelere göre sınıflandırmak ve onların gelecekteki başarılarını tahmin etmek için kullanılır.	**1.** Bir bireyin genetiksel olarak kalıtımla birlikte getirdiği zekâ kapasitesi iyileştirilebilir, geliştirilebilir ve değiştirilebilir. **2.** Zekâ, herhangi bir performansta, üründe veya problem çözme sürecinde sergilendiğinden sayısal olarak hesaplanamaz. **3.** Zekâ, çoğuldur ve çeşitli yollarla sergilenebilir. **4.** Zekâ, gerçek hayat durumlarından veya koşullarından soyutlanamaz. **5.** Zekâ, öğrencilerin sahip oldukları gizil güçleri ve doğal potansiyelleri anlamak ve onların farklı yollarını keşfetmek için kullanılır.

(Saban, 2005:4).

İnsanların farklı zekâlara, farklı düzeylerde sahip olduğunu ortaya koyan Gardner, yalnızca matematik ve dil zekâsına önem veren anlayışı yıkarak Çoklu Zekâ Kuramını oluşturmuştur. Dil ve matematik yeteneklerine ek olarak müzikte, sporda, dansta, iletişimde, resimde insanlarla iyi ilişkiler kurmada, içsel değerlendirmeler yaparak kendini iyi tanımada ve doğaya yakınlıkta başarılı olanların da zeki olduklarını belirtmiştir (Aydın, 2000: 241; Gözütok, 2004: 221). Gardner'a göre eğer bir insan toplumda değer bulan bir ürün meydana getirebiliyor, günlük ya da mesleki yaşamında karşılaştığı bir soruna etkili çözümler üretebiliyorsa bu insan 'zeki' olarak adlandırılabilir. Yani bireyler zihinsel yetkinliklerini yaşamın

her anında, bir makineyi icat ederken, bir hedefi gerçekleştirirken, insanları ikna ederken, bir söküğü dikerken, bir tahtayı oyarken, bir resim çizerken veya bir rolü canlandırırken çok farklı zaman ve durumlarda harekete geçirir ve kullanır. Çoklu zekâ yaklaşımını diğer zekâ yaklaşımlarından ayıran en önemli nokta da budur(Yavuz, 2009: 26-27). Gardner'a göre güçlü ya da zayıf zekâ yoktur, fakat farklı tiplerde zekâ vardır. Bu zekâ çeşitleri tabloda gösterilmiştir:

3. Çoklu Zekâ Modeline Genel Bakış

Gardner'ın teorisine göre, insan zekâsı sekiz tipe ayrılmaktadır: Dil zekâsı, mantık-matematik zekâsı, beden zekâsı, mekânsal zekâ, müzik zekâsı, dışa dönük zekâ, içe dönük zekâ ve doğal zekâ. Ancak tespit edilen sayılar bile zekânın çeşitliliği karşısında yetersiz kalmaktadır (Sezik, 2003: 73).

Gardner, son yıllarda çoklu zekâların 9.su Varoluşçu Zekâ üzerine çalışmaktadır (Yavuz, 2009: 28). Varoluşçu Zekâ, insanoğlunun varoluşu ile ilgili soruları çözmeye çalışma yeteneği olarak tanımlanabilir. İlgili sorulara örnek olarak; 'Hayatın anlamı nedir? Neden dünyaya geldik? Neden ölürüz? Bilinç nedir? Buraya nasıl geldik?' gibi sorular verilebilir. Gardner, varoluşsal zekânın varlığını ima etmiş ve hayat, ölüm ve temel gerçeklerle ilgili sorular üzerine düşünmeye eğilim gösteren bireyler' şeklinde bir tanım yapmışsa da bu zekâyı henüz tam olarak onaylamış ve tanımlamış değildir. Üzerinde çalışmalara devam edilmektedir (Aktaran: Temiz, 2007: 34). Bu zekâyı daha sonra listeye ekleyeceğini belirtmiştir ve adını 'yarım zekâ' koymuştur (Demirel, 2005: 130).

Özetle, bireylerin gerçek yaşamda yürüttüğü onca etkinliğin bir teste sığdırılamayacak kadar geniş ve karmaşık olması sonucu, bireylerin zihinsel yetkinliklerinin sayılarla ölçülmek yerine zekâ profillerinin ortaya çıkarılmasına dayalı yeni bir görüş öne sürülmektedir. Bu görüşlerle bireylerin sınıflandırıldığı zekâ anlayışı, yerini bireylerin kendilerini zihinsel yetkinliklerini, potansiyellerini geliştirme anlayışına bırakmaktadır.

Araştırmacılar, belki bundan sonraki çalışmalarında yeni zekâ tipleri keşfedeceklerdir. Ancak; kişinin zekâ tipini öğrenebileceği, bunu geliştirebileceği bir çevrenin oluşturulması ve buna yönelik bir eğitimin verilmesinin önemi, tartışmasız olarak kabul edilecektir.

3.1. Çoklu Zekâ Kuramının İlkeleri

İlke: Eğitimde ya da davranışların değerlendirilmesinde temel görüş ya da düşüncelere denir (Eğitim ve Eğitim Bilimleri Sözlüğü, 2000: 605). Çoklu zekâ kuramının ilkeleri ise şunlardır;

1. İnsanlar, çok farklı zekâ türlerine sahiptirler.

2. Her insan aktif olarak kullandığı zekâları ile özel bir karışıma sahiptir.

3. Zekâların her biri insanda farklı bir gelişim sürecine sahiptir.

4. Bütün zekâlar dinamiktir.

5. İnsandaki zekâlar tanımlanabilir ve geliştirilebilirdir.

6. Her insan kendi zekâsını geliştirmek ve tanımak fırsatına sahiptir.

7. Her bir zekânın gelişimi kendi içinde değerlendirilmelidir.
8. Her bir zekâ hafıza, dikkat, algı ve problem çözme açısından farklı bir sisteme sahiptir.
9. Bir zekânın kullanımı esnasında diğer zekâlardan da faydalanılabilir.
10. Kişisel altyapı, kültür, kalıtım, inançlar zekâların gelişimi üzerinde etkiye sahiptir.
11. Bütün zekâlar, insanın kendini geliştirmesi yolunda farklı ve özel kaynaklardır.
12. İnsan gelişimini değerlendiren tüm bilimsel teoriler çoklu zekâ kuramını desteklemektedir.
13. Şu anda bilinen zekâ türlerinden daha farklı zekâlar da olabilir.
14. Hayatta tek bir zekâ bölümü içeren hiçbir etkinlik yoktur. Yaptığımız çok basit işlerde bile farklı zekâ bölümlerini kullanırız (Aydın, 2004: 32-33; Özkan, 2007: 90).

Birey, zekâsını tek tek kullanmaz, çoklu olarak birlikte kullanır. Dolayısıyla bireyin sahip olduğu zekâlar, onun biyolojik potansiyelleridir ve işlenmeye açıktır (Akboy, 2005: 230). Birçok insan, tüm zekâ alanlarını üst düzeylere kadar geliştirebilir. Bazıları ise zekâ alanlarını geliştirecek koşullara sahip değildir ve hemen her zekâ alanı oldukça alt düzeylerde kalabilir ya da bir iki türü biraz gelişebilir. Zekâ alanları birlikte çalışır ve her biri diğerinin gelişmesine etki eder. Karmaşık bir işle baş etmede birçok zekâ türü kullanılabilir ve dolayısıyla geliştirilebilir. Örneğin, bir futbol oyuncusu koşarken, topa vururken, topu yakalarken **bedensel zekâyı;** oynayacağı alanı tanırken **uzamsal zekâyı;** oyunun kurallarını öğrenirken, takımıyla tartışırken **dilsel zekâyı;** arkadaşlarına uyum sağlarken **dışa dönük zekâyı;** topun hızını ve yönünü hesaplarken **mantıksal zekâyı;** kendini değerlendirirken **içe dönük zekâyı** ve doğal yaşamla iç içeyken **doğa zekâsını** kullanabilir (Gözütok, 2004: 222).

Dolayısıyla, çoklu zekâ teorisi, bir insanın yetenek yelpazesinin, günümüzdeki birçok okulun da geleneksel olarak üstünde yoğunlaştığı üzere, birtakım sözel ve sayısal becerilerin çok ötesinde olduğunu vurgulamaktadır.

3.2. Zekâ Türlerinin Gelişimini Etkileyen Faktörler

Zekâ türlerinin gelişimlerini olumlu ya da olumsuz yönde etkileyen faktörler vardır. Bunlar;

1. Kaynaklara Ulaşım Şansı: Ailenin ekonomik durumu bireyin zekâ gelişimini etkilemektedir. Örnek olarak, ekonomik durumu kötü olan bir aile bireye piyano veya keman gibi enstrümanlar sağlayamayabilir. Bu da bireyin müziksel zekâsının gelişememesine sebep olabilir.

2. Tarihsel-Kültürel Faktörler: Okulda hangi zekâ türünde daha çok ilgili olunursa, o alan yönünde zekâ gelişimi olur.

3. Coğrafi Faktörler: Köyde yetişmiş bir birey, apartmanda yetişmiş bir bireye oranla, bedensel ve doğacı zekâsını daha çok geliştirmiş olur.

4. Ailesel Faktörler: Müzisyen olmak isteyen bir bireyin ailesi, onun avukat olmasını istiyorsa bireyin dil zekâsı desteklenecektir.

5. Durumsal Faktörler: Hareket gerektiren bir işte çalışan bireyler doğal olarak bedensel zekâlarını daha fazla kullanırlar (Demirel, 2005: 60).

Bazı insanlar kendilerine sunulan imkânlar sayesinde zengin bir öğrenme ortamına sahip olurlar ve bu insanların zekâlarının gelişimi diğer insanlara göre daha hızlıdır. Fakat çocukluktan itibaren yaşamın farklı alanlarında, ilgi ve yeteneklerin ortaya çıktığı zamanlarda yaşanan olumsuz duygular ya da bu yeteneklerin gelişme ortamı bulamaması sonucu, zekâların gelişimi de yavaşlayabilir. İnsanlar bir veya birden fazla zekâ bölümüne sahiptirler. Bazı insanlarda zekâ bölümleri elit derecede aktiftir ve gelişmiştir. Her insanın zekâ profili birbirinden farklıdır. Fakat her insanın baskın olarak kullandığı bir veya birden fazla zekâ bölümü vardır.

4. Çoklu Zekâ Alanları Ve Özellikleri

4.1. Sözel-Dilsel Zekâ (Verbal-Linguistic)
(Okuma-Yazma ve Konuşma Zekâsı)

Dil zekâsı, bir bireyin kendi ana dilini ya da başka bir dili işlevsel olarak kullanabilmesidir. Birey, dili yazılı ya da sözlü olarak etkili bir şekilde kullanması

sayesinde bireylerle etkileşime ve iletişime girerek onları rahatlıkla etkileyebilir ve yönlendirebilir (Aykaç, 2005: 57).

Her kültürde ve her devirde yaşayan insan, dil kullanma becerisine sahip olmuştur. Kimileri dili sadece iletişim amacıyla kullanırken, kimileri birden çok dil ve iletişim becerileri gösterebilmektedir (Şimşek, 2007: 71). Bu türdeki zekâ, bir insanın kendi dilini gramer yapısına, sözcük dizimine ve vurgusuna ve kavramları da kastettikleri anlamlarına uygun olarak büyük bir ustalıkla kullanmayı gerektirir. Dolayısıyla, sözel-dil zekâsı, dili, başkalarını bir iş yapmak için ikna etmek, başkalarına belli bir konuda bilgi sunmak, başkalarına belli bir işin nasıl yapılacağını açıklamak veya bir dilbilimci gibi dilin özellikleri hakkında bilgi sahibi olmak gibi dil ile ilgili bütün faaliyetleri içerir (Vural, 2005: 240).

Gardner sözel zekâyı şu şekilde anlatmaktadır: 'Öğrenme ve öğretme büyük ölçüde dille gerçekleşir. Temelde sözel bazı kurallar, deyişlerin, atasözlerinin ya da bazı açıklamaların kullanılmasıyla öğrenilir. Dilin bu veçhesine bilimden bir örnek verebiliriz. Mantıksal-matematiksel akıl yürütmenin gözle görülür önemine karşın dil, ders kitaplarındaki temel kavramları aktarmanın en uygun yolu olarak karşımıza çıkar. Ayrıca dil, yeni bir bilimsel gelişmeyi başlatmakta ve açıklamada kritik önem taşıyan metaforları da bize sunar. Dil jestler ya da yazıyla aktarılsa da kilit önem taşıyan yanı, bir ses sistemi ve insan kulağına yönelik bir mesaj olmasıdır. İnsan dilinin evrimini ve bugün insan beynindeki temsilini anlama çabası, insan dili ile işitsel-sözel sistem arasındaki bağa önem verilmediği sürece yetersiz kalacak, amacına ulaşamayacaktır' (Gardner, 2004: 108).

Öğrenme Yolu: Kelimelerle oynayarak, yazarak, okuyarak, konuşarak, mizahı kullanarak, ikna ederek (Yavuz, 2004: 13).

Düşünme Yöntemi: Cümleleri dinler, yorumlar, farklı bir tarzda ifade eder ve söylediklerini hatırlar. Okuduklarını anlar, özetler ve kolaylıkla hatırlar. Farklı zamanlarda, farklı amaçlar için, farklı gruplara etkili bir biçimde hitap edebilir (Vural, 2005: 239).

Çalışma Alanları: Edebiyat, yazarlık, şair, arşivcilik, hatip, dil, bilim, hukuk, siyaset gibi alanlarda başarıyla çalışırlar (Aydın, 2004: 35).

4.1.1. Genel Özellikleri

- Yazılı ve sözlü iletişimde başarılıdırlar.
- Kelimeleri doğru bir şekilde telaffuz ederler.
- Sözlük kullanmayı severler.
- Sözlük bilgisi (anlam, eş anlam, zıt anlam gibi) gelişmiştir.
- Ses, ses dizimi ve anlam bilgilerine sahiptirler ve iletişimlerinde bu bilgilerini başarı ile kullanırlar.
- Yabancı dillere meraklıdırlar, bu dilleri kullanmada başarılıdırlar.
- Anlatmayı, dinlemeyi, okumayı ve tartışmayı severler.
- Sözel bulmacalardan ve sözcük oyunlarından hoşlanırlar.
- Yazılı ve sözlü uyarıcılara karşı duyarlıdırlar.
- Yazılı ve sözlü hafızaları kuvvetlidir.
- Yazılar, resimlerden daha çok dikkatlerini çeker.
- Sözcük, tarih, isim hafızaları iyidir.
- İnsanlarla yüksek seviyede sözlü iletişime girerler.
- Türkçe, yabancı dil, sosyal bilgiler gibi sözel içerik ağırlıklı derslere karşı ilgilidirler (Temiz, 2007: 20; Pektaş, 2004: XIX).

4.1.2. Sözel-Dilsel Etkinlikler

SÖZEL-DİLSEL ETKİNLİKLER	
1. Bir şiir, deneme okunur. **2.** Kısa bir hikâye, öykü okunur. **3.** Bir kavram ”nesi var?” etkinliği ile ele alınır. **4.** Bir konuşma doğaçlama yapılır. **5.** Akrostiş yapılır. **6.** Konuyla ilgili bir fıkra anlatılır. **7.** Sözcük oyunu oynanır. **8.** Venn şeması kullanılır. **9.** Konuya ilişkin bir slogan yaratılır. **10.** Çapraz bulmaca yapılır. **11.** Yaratıcı yazma çalışması yapılır. **12.** Konuda geçen başlıca terimleri içeren bir sözlük oluşturulur. **13.** Biyografi yazılır. **14.** Konuya ilişkin mektup yazılır. **15.** Öykü yazma çalışması yapılır. **16.** Bir otobiyografi yazılır. **17.** Bir gazete makalesi yazılır. **18.** İkna edici bir yazı yazılır. **19.** Konuşma metni yazılır. **20.** Bir ses kaseti hazırlanır.	**21.** Bir slogan/reklam kampanyası yazılır. **22.** Okuma parçası okunur. **23.** Ezberden şiir okunur. **24.** Bilgisayarlarda yazma, internet (e-mail) çalışmaları yapılır. **25.** Kukla tiyatrosu yapılır. **26.** Dergiler, magazinler sınıfta incelenip tartışılır. **27.** Akran öğretiminden yararlanılır (okuma, yazma çalışmaları). **28.** Sessiz okuma yaptırılır. **29.** Hikâye tamamlama çalışmaları yaptırılır. **30.** Karikatür çalışmaları yapılır. **31.** Çizgi film çalışmaları yapılır. **32.** Diyalog tamamlama çalışmaları yapılır. **33.** Konuşma baloncukları kullanılır. **34.** Komik yazılar yazılır. **35.** Meslek atfı yapılır (işlenen konuyu çağrıştıran bir meslekle bağlantı kurulur). **36.** Bu zekâ alanında ünlü birisi(yazar) araştırılıp rapor hazırlanır.

(Selçuk, Kayılı ve Okut, 2004: 45).

DKAB derslerinde de bu zekâ bölümüne hitap eden pek çok etkinlik örneği sayılabilir. Bunları şu şekilde sıralayabiliriz:

- ❖ Bir konuyla ilgili ayet meallerinin öğrenilmesi, kavramların (örneğin; melek, şeytan, cin…) günlük hayattaki cümlelerde kullanımının fark edilmesi, çeşitli

konularla ilgili haberlerin toplanması, konu başlıklarıyla ilgili hikâyeler okunması, kritik önemi olan konularda farklı kaynaklara dayalı olarak yapılacak olan araştırmalar ya da tasarlanan projeler bu zekâ bölümüne hitap edecektir. Örneğin, dedikodunun, yalan söylemenin ya da aile içindeki anlaşmazlıkların toplumda yol açtığı huzursuzluklar, düşmanlıklar…gibi konular gazetelerden araştırılıp aktüel örnekler toplanabilir.

❖ Şiir, masal, öykü, kısa oyun veya makale yazma gibi yazı merakı olanlara, bu eğilimlerini ders çalışma yönünde kullandırtabiliriz. Örneğin, öğrencilerin kendi yaşamlarından hareketle, 'İslam'ın sakınmamızı istediği bazı kötü davranışlarla' ilgili konuşmaları, bu konularla ilgili şiir, makale ya da öykü yazmalarını sağlayabiliriz. Ya da öğrencilerden 'namaz' deyince akıllarına gelen kelime ve kavramları söylemeleri ve bu kavramları kullanarak namazın anlamını ifade eden bir paragraf oluşturmaları istenebilir.

❖ Öğretmenler, konu boyunca geçen ana kavramlar, karakterler veya nesneler arasında öğretim amaçlı diyaloglar hazırlatabilirler. Örneğin, bir nine ve torunu arasında namaz ya da oruç konulu bir diyalog hazırlama bu etkinlik için güzel bir örnek olur.

❖ Hz. Peygamber (sav) de, çok düzgün, açık ve net konuşan bir insandı. Hitabet yeteneği kuvvetliydi ve bu özelliği ile karşısındaki insanları etkileme gücüne sahipti. Öğretilecek bir konuyu doğrudan anlatmak yerine kıssa ile örneklendirerek anlatmak öğrencinin konuyu anlamasını kolaylaştırır. Sözel zekâya hitap eden bu yöntem, Hz. Peygamber'in (sav) eğitim metodunda önemli bir yere sahiptir. Bunu şu şekilde örneklendirebiliriz: "*Bir gün bir adam yolda yürürken şiddetle susamıştı, nihayet bir kuyu buldu oraya indi, su içip çıktı. O sırada bir köpek dilini çıkarıp soluyor ve susuzluktan nemli toprağı yalıyordu. Bunun üzerine o adam; "Bu köpek tıpkı benim gibi susamış" dedi ve hemen kuyuya indi. (Su kabı olmadığından) ayakkabısına su doldurdu ve onu ağzı ile tutarak kuyudan çıktı. Köpeğe su içirdi. Bundan dolayı Allah ondan razı oldu ve onun günahlarını bağışladı. Sahabeler: Ya Rasulallah; hayvanlarda da bizim için sevap var mı? diye sordular. Peygamberimiz: 'Her canlı yüzünden sevap vardır.*' buyurdu. (Riyazü's- Salihin: c.1/161). Bizler de bu yöntemi DKAB derslerinde kullanmalıyız.

❖ Hz Peygamber (sav), öğretmek istediği bir konuyu mizah yolu ile de anlatmıştır. Şaka yaparken bir taraftan düşündürmeyi ve ders vermeyi de ihmal etmemiştir.

❖ Bir diğer etkinlik, her DKAB dersinde işlenen konuların günce biçiminde özet olarak yazdırılması olabilir. Bu, öğrencilere çok iyi bir tekrar şansı verecektir. Aşırıya kaçmamak şartıyla konuyla ilgili duygu ve düşünceler bir deftere not ettirilebilir.

❖ Her ünite sonunda, bir kavram bankası oluşturmak da sözel zekâ alanına sahip öğrencilere hitap eden bir etkinliktir. Kavramlar, satranç taşlarına benzer. Eğer kavramlar iyi bilinmezse oyun oynanamaz. Bunun için; konuları işlerken karşılaşılan temel kavramlar, kitaptaki boşluklarda yeniden tanımlanabilir. Öğrencilere defterlerinde kavramlar için özel bir bölüm ayırmalarını söyleyebiliriz. Kitapta tanımlanan kavramları ünite ünite burada toplayabiliriz.

❖ Kritik önemi olan konularda ulaşılabilen uzmanlarla söyleşi yaptırmakla bilgiler derinleştirilebilir. Örneğin, hac ünitesi işlenirken, hacca gidip gelmiş bir kişiyle, zekât ünitesi işlenirken dinimizce zengin sayılan ve zekât ibadetini yerine getiren bireylerle, aynı şekilde kurban ünitesi işlenirken kurban kesme ibadetinde bizzat görev almış kişilerle yapılacak olan röportajlar, bu konuların kalıcı bir şekilde öğrenilmesini sağlayacaktır.

❖ Konularla ilgili tartışmalar düzenlenebilir, bilgi yarışmaları yapılabilir. Bu faaliyetler, bilgilerin pekiştirilmesi ve yeni bilgilerin öğrenilmesi için çok iyi birer motivasyon aracıdır.

❖ Önemli konularla ilgili bulunan ilginç bilgilerin sanal ya da gerçek mektup yazdırarak sınıfta paylaşılmalarını sağlayabiliriz. Örneğin, peygamberimiz Hz. Muhammed'in şahsına, ona olan duygu ve düşünceleri anlatmak üzere bir mektup yazma etkinliği yapılabilir. Ya da örneğin, 'Temiz Olalım' ünitesinde çevremizin temizliğiyle ilgili belediye başkanına bir mektup yazdırılıp, duygu ve düşünce paylaşımında bulunulabilir.

❖ Slogan üretme etkinliğini de bu zekâ türüne örnek etkinlik olarak sayabiliriz. Sloganlar zihinde kalıcı iz bırakır; hele sloganı üreten öğrenci ise unutulması neredeyse imkânsızdır. Örneğin, taassubun yanlış olduğu anlatıldıktan sonra, bu kavramın anlaşılıp anlaşılmadığını tam olarak anlayabilmek için, bu konuda

sloganlar üretilebilir. Ya da çevreyi korumamız gerektiğine dair çeşitli sloganlar üretilebilir: ‘Biz doğayı korudukça, doğa da bizi korur.’ gibi.

❖ Yine konularla ilgili, ünite sonlarında internetten resim ve bilgi toplanarak bir sunu hazırlatılabilir. Bu, hem öğrenilenlerin pekiştirilmesine, hem zevkli bir şekilde tekrar gözden geçirilmesine, hem de bilgilerin yeniden organize edilmesine yardımcı olur.

4.2. Mantıksal-Matematiksel Zekâ (Mathematical-Logical) (Sayı, Anlama ve Mantık Zekâsı)

Mantıksal zekâ, sayıları etkili kullanabilme, neden-sonuç ilişkisi kurabilme ve soyut düşünebilme kapasitesidir (Özden, 2003: 14). Bu zekâ alanı, matematiksel ve mantıksal ilişkilerle kurulan sistemlere karşı duyarlıdır. Mantıksal-Matematiksel zekâ, sayılar ve akıl yürütme zekâsı ya da tümdengelim ve tümevarım ile akıl yürütme, soyut problem çözme ve birbiri ile ilişkili kavramlar, düşünceler arasındaki karmaşık ilişkileri anlama yeteneğidir (Bümen, 2004: 11).

Gardner(2004) mantıksal-matematiksel zekâyı şöyle anlatmaktadır: “Benim mantıksal matematiksel zekâ dediğim becerinin kökenleri, dil ve müzik zekâsından farklı olarak, işitsel sözel alanda değildir. Aksine, bu becerinin izleri nesneler dünyasıyla tanışmaya kadar sürülebilir. Küçük çocuk nesneler dünyasıyla karşılaşarak, onları düzenleyerek, yeniden düzenleyerek, sayarak mantıksal-matematiksel alanla ilgili ilk temel bilgisini edinir. Bu ilk noktadan itibaren hızla, mantıksal-matematiksel zekâ nesneler dünyasından ayrılmaya başlar. Gelişim süresince insan nesnelerden önermelere, eylemlerden eylemler arasındaki ilişkiye, duyusal motor alanından saf soyut düşünceye nihai olarak mantık ve bilimin zirvelerine ulaşır. Bu zincir uzun ve karmaşıktır, ama bu anlaşılmaz olması anlamına gelmiyor. Mantıksal, matematiksel ve bilimsel düşüncenin en yükseklerinin kökleri küçük çocukların kendi dünyalarındaki nesnelerine uyguladıkları eylemlerde görülebilir.”

Matematiksel-mantıksal zekâ yaşamın her anında kullandığımız bir zekâ bölümüdür. Çoğu insan matematiksel-mantıksal zekânın yalnızca zor matematik problemlerini çözebilmek demek olduğuna dair yanlış bir inanışa sahiptir. Oysaki

insanlar, mantıksal zekâlarını yaşamın her anında, kişisel sorunlarını çözümlerken, insanları ikna ederken, önemli kararları alırken, kariyerlerini planlarken, satranç oynarken, insanlarla ilişkilerini düzenlerken kullanırlar (Yavuz, 2009: 115).

Öğretim sürecinde; öğretmen öğrencileri matematiksel-mantıksal becerilerini daha iyi geliştirebilmeleri için yeteneklerine uygun alıştırmalar vererek sürekli öğrenme etkinliğinin içinde tutmalıdır. Bu çerçevede öğretmen, öğrencilere açık uçlu problemler sunmalı, öğrencileri çalışmalarını anlamlandırmaları için sürekli teşvik etmelidir (Demirel, 1999: 146).

Öğrenme Yolu: Akıl yürüterek, soyut modelleri tasarlayarak, sayılarla düşünerek, ilişkileri ve bağlantıları kurgulatarak öğrenme (Yavuz, 2004: 51).

Düşünme Yöntemi: Öğrenmede daha çok keşifler, düşünme, tümevarım ve problem çözmeden yararlanır. Neden-sonuç ilişkilerini çok iyi kurar. Somut cisimleri soyut sembolik ifadelere dönüştürebilir (Vural, 2007: 242).

Çalışma Alanları: Muhasebeci-satın alma, matematik ve mühendislik bilimleri, bilim adamı, istatistik, bilgisayar, ekonomi ve fen bilimleri alanlarında başarıyla çalışabilirler (Aydın, 2004: 36).

4.2.1. Genel Özellikleri

- Soyut ve kavramsal düşünebilir.
- Sebep-sonuç ilişkilerini kolayca anlar. Tümevarımsal ve tümdengelimsel sonuçlar çıkarabilirler.
- Sayılarla çalışmayı severler.
- Sayısal hesaplamalarda başarılıdırlar (Özkan, 2007: 98).
- Sayısal ifadeleri kullanmayı severler. (‘Sınıfımın tamamına yakını başarılı’ yerine ‘sınıfımın %90’ı başarılı’ gibi)
- Matematik, Fen ve Teknoloji derslerine karşı ilgilidirler.
- Bilgisayar oyunlarından, mantık bulmacalarından, satranç, dama, tavla gibi stratejik oyunlardan hoşlanırlar.
- Neden-sonuç ilişkileri kurmada başarılıdırlar ve bu ilişki içinde düşünmeyi severler.

- Gruplama, sentez ve analiz etmede başarılıdırlar.
- Karşılaştıkları bir olay, durum karşısında neden, nasıl, niçin, niye soruları içinde düşünürler.
- Soyut ilişkiler ve bağlantılar kurmada başarılıdırlar (Temiz, 2007: 22).
- Birbirini takip eden sıralı muhakeme becerileri ile tümdengelim ve tümevarım düşünme şekillerinden sorumludur (Summak ve Summak, 2006: 37).

4.2.2. Mantıksal-Matematiksel Etkinlikler

MANTIKSAL-MATEMATİKSEL ETKİNLİKLER	
1. Beyin fırtınası yapılır.	**20.** Sayaçlar kullanılır.
2. Sınıflandırılır, kategorize edilir.	**21.** Abaküs kullanılır.
3. Benzerlikler ve farklılıklar bulunur.	**22.** Geometrik şekillerle kesme yapıştırma yapılır.
4. Bir deney yapılır.	**23.** Grafik kâğıdına çizim yapılır.
5. Şifre çözülür.	**24.** Oyuncak paralar yapılır.
6. Olaylar sıraya konulur.	**25.** Zamanlı yarışlar düzenlenir.
7. Mantık problemleri çözülür.	**26.** Matematik bulmacaları yapılır.
8. Hipotezler test edilir.	**27.** Bir sınıf bankası kurulur.
9. Soyut semboller kullanılır.	**28.** Soru bankası oluşturulur.
10. Tümdengelim/tümevarım düşünme teknikleri kullanılır.	**29.** Herhangi bir nesnenin modeli yapılır.
11. Grafik düzenleyiciler kullanılır.	**30.** Futbolcuların isabetli şut ortalamaları tahmin edilir.
12. Sayı oyunları oynanır.	**31.** Venn şemaları yapılır.
13. Hikâye problemleri çözülür.	**32.** Bir kod sistemi geliştirilir.
14. Hesap makinesi, pusula kullanılır.	**33.** Bir bütçe oluşturulur.
15. Bilgisayar yazılımları kullanılır.	**34.** Gelecekle ilgili tahminler yapılır.
16. Bir zaman çizelgesi yaratılır.	**35.** Makale analizi yapılır.
17. Verilerden grafik oluşturulur.	**36.** Tartışma ekipleri oluşturulur.
18. Bir web sayfası hazırlanır.	**37.** Cevaplara soru oluşturulur.
19. Elektronik aletler parçalarına ayrılır.	

(Selçuk, Kayılı ve Okut, 2004: 50).

Mantıksal/matematiksel zekâ yalnızca mantık ve matematik derslerinde kullandığımız bir zekâ türü değildir. Hemen bütün derslerde, hatta hayatın her alanında bu zekâ bölümünü kullanırız. Çünkü bu zekâ bölümü neden-sonuç ilişkisi kurmada kullanılır. Dolayısıyla, DKAB derslerinde de mantıksal-matematiksel zekâya hitap eden birçok etkinlikte bulunabiliriz:

❖ Derslerde beyin fırtınası yaptırmamız, bunun en iyi yollarından birisidir. Çünkü sınıftaki herkes hiçbir baskı hissetmeksizin grup tartışmasına katılır. Bu yöntem; öğrenci merkezli, öğrenciyi aktif kılan demokratik bir yöntem olduğundan derse katılım oranı yükselir, sınıf faaliyetlerine çeşitlilik katar, dersi daha zevkli hale getirir; bu sayede öğrenciyi öğrenme ve araştırmaya teşvik eder. Hemen her ünitede rahatlıkla beyin fırtınası yaptırabiliriz.

❖ Balık kılçığı yöntemi de DKAB dersinde kullanılabilecek bir yöntemdir. Problem, balığın başına yazılır. Sonra bildiğimiz balık iskelet üzerine kılçıklar çizerek problemin ana nedenleri yazılır. Ayrıntıya inmek için kılçıklar üzerinde iskelete paralel küçük kılçıklar çizebiliriz. Örneğin, Kur'an'ın bireylerden istediği 'iyi bir insan' olmaları vurgusu üzerine bir beyin fırtınası yaptırılabilir ve ulaşılan sonuçlar balık kılçığına yazılır. Yine, namazın bireysel ve toplumsal faydaları da balık kılçığı yöntemiyle sınıflandırılabilir.

❖ 'Düşün-yorumla-çözüm bul' etkinlikleri yapılabilir. Örneğin, sınıf tahtasının sağ tarafına alt alta 'kötü davranışlara birer örnek veriyorum; nedenlerini düşünüyorum; sonuçlarını yorumluyorum ve ben bu duruma şöyle bir çözüm getirmek istiyorum' yazılır ve öğrencilerden bu şekle uygun birer çalışma yapmaları istenir.

❖ Ayetlerin sınıflandırılması, ya da konu içindeki herhangi bir bilginin ilişkilendirilerek yeniden organize edilmesi de bu zekâ türüne hitap eder. Örneğin, öğrencilerden, 'meleklerin görevlerine göre sınıflandırılması' ya da 'vakit, Cuma, teravih, bayram ve cenaze' namazlarının ne zaman ve nasıl kılındığını araştırmaları ve araştırmalarının sonucunu bir şemayla göstermeleri istenebilir. Ya da öğretmen tarafından sınıfa getirilen Kur'an mealinde, Hz. Lokman kıssasında ön plana çıkan öğütler üzerinde konuşularak ilkeler çıkartılabilir.

❖ Bu zekâ bölümüne sahip öğrenciler, sayısal verilerle oynamaktan hoşlandığı için, konular elverdiği ölçüde derslerde istatistikî bilgilere de yer verilmelidir.

Örneğin, evrendeki yasaları işlerken, fiziksel yasalardan, dünyadaki düzenden, güneşten, aydan…bahsederken sayısal verilerle ilgili konuşulmalıdır. Verilebilecek bir başka örnek de: 'İslam dinine göre kötü alışkanlıklar' ünitesi işlenirken, kazaların, boşanmaların, cinayetlerin yüzde kaçının alkol ve kumar yüzünden olduğunun araştırılmasının istenmesi olabilir.

❖ Mantıksal-matematiksel zekâyı geliştirmenin en iyi yollarından birisi bilmece oyunu oynamaktır. Çünkü bilmecede düz mantık işe yaramaz; hep alternatif bir yol üzerine odaklanmak gerekir. Bilmece oyunu, çoğu kimsenin sandığı gibi çocuklara özgü değildir. Geleneksel kültürümüzde çocuklarla yetişkinlerin birlikte oynadığı bir zihin oyunudur. Peygamber efendimiz de bu yönteme sıkça yer vermiştir. Örneğin; Hz. Muhammed (s.a.v.) çevresindekilere şöyle bir soru sorar: '*Ağaçlardan bir ağaç vardır ki, bunun bereketi Müslüman´ın bereketi gibidir. Yaprakları düşmez, dökülüp yayılmaz. Rabbinin izniyle her mevsim meyve verir. Müslüman gibidir. Şimdi bana söyleyin bu ağaç nedir?'* (Buhari, İlim: 4; Müslim Sıfat'ul-Münakin: 63). Hz. Peygamber´in Müslümanların çok iyi tanıdıkları ve özelliklerini iyi bildikleri hurma ağacını Müslümanlara benzetmesi, karşılaştırma yapması insanları mantıksal düşünmeye ve muhakeme yapmaya zorlamaktadır.

❖ Hz. Peygamber'in öğretimde kullandığı en önemli metotlardan biri de soru sormaktır. Soru sormak, kişiyi muhakeme yapmaya, olaylar arasında neden-sonuç ilişkisi kurmaya ve araştırmaya yönlendirir. Diğer bir deyişle mantıksal düşünmeye zorlar. Bu sebeple de öğrencileri, karşılaştırma yapabilecekleri etkinliklerle karşı karşıya getirmeliyiz. Bir şeyi bilmek yetmez; benzer şeyler arasındaki ortak noktaları ve farklılıkları da bilmek gerekir. Bunun için yeri geldiğinde öğrencilere 'benzerlik nedir, fark nedir?' sorularını sormalıyız. Hz. Muhammed (s.a.v.) bir gün ashabına sorar: *'Ne dersiniz, birisinin kapısının önünde bir ırmak bulunsa ve burada her gün beş kere yıkansa, üzerinde kir ve pislik kalır mı?' Ashab: 'Kirden ve pislikten hiçbir şey kalmaz.' Hz. Muhammed (s.a.v.): 'İşte suyun kiri temizlemesi gibi günde beş kez kılınan namaz da sizin günahlarınızı temizler.'* (Sahîh-i Buhârî, Mevakıt: 6; Tirmizi, Edep: 80).

4.3. Görsel-Uzaysal Zekâ (Visual-Spatial Intelligence) (Resim, Renk ve Şekil Zekâsı)

Görsel-uzaysal zekâ, bir insanın bir avcı, bir izci ya da bir rehber gibi görsel ve uzaysal dünyayı doğru bir şekilde algılaması veya bir dekoratör, bir mimar ya da bir ressam gibi dış dünyadan edindiği izlenimler üzerine değişik şekiller uygulaması kapasitesidir. Bu zekâ alanı, bir bireyin çevresini objektif olarak gözlemlemesi, algılaması ve değerlendirmesi ve bunlara bağlı olarak da dış çevreden edindiği görsel ve uzaysal fikirleri grafiksel olarak sergilemesi kabiliyetlerini içerir (Saban, 2005: 9).

Bu zekâya sahip insanlar, görsel dünyayı daha dikkatli algılarlar. Mekâna ait bilgileri grafik ya da resimle anlatmada, şekilleri zihinlerinde canlandırma ve üzerinde işlem yapabilmede oldukça başarılıdırlar. Çocukluklarında sanata yetenekli oldukları görülmektedir. Yetişkin olduklarında, yaratıcı ifade ve yorum için doğuştan gelen bir yetenek sergilerler (Griffith, 2002: 174).

Görsel-uzaysal zekâsı yüksek insanlar gerçek dünyada gördükleri şeyleri zihinlerine adeta resmederler. Zihinlerinde renkleri şekilleri tasarımları öyle ustalıkla kullanırlar ki, konuşmaya başladıklarında sanki o görüntü gözlerinin önünde tam karşılarındadır. Bu becerileri onlara diğer insanların fark edemediği detayları fark etme ve yakalama fırsatı da verir. Mimarlar, sanatçılar, grafikerler, aktörler, fotoğrafçılar, kuaförler, dekoratörler, tasarımcılar yüksek düzeyde Görsel-uzaysal zekâya sahip olması gereken meslek gruplarıdır (Yavuz, 2009: 92).

Gardner(2004) uzaysal zekâyı şu şekilde anlatmaktadır: “uzamsal zekânın özü görsel dünyayı doğru biçimde algılamak, başlangıçtaki algı üzerinde değişim ve dönüşümler yapabilmek, görsel deneyimi fiziksel uyarıcının yokluğunda dahi yeniden üretebilmektir. Uzamsal zekânın başka veçhelerini de dayandırabileceğimiz ilk beceri, bir şekli ya da nesneyi algılama becerisidir. Bu beceri çok seçenekli sorularla ya da bir şeklin aynen çizilmesi istenerek sınanabilir. Şekil ya da nesneyi yönlendirme sorusunun yöneltildiği kişi, başka bir açıdan nesnenin nasıl göründüğünü ya da çevresinde döndürülürse nasıl görüneceğini düşünerek tümüyle uzamsal alana adımını atmış olur. Uzamsal zekânın bir başka yüzü daha vardır ki, görünürde birbirinden farklı iki biçim arasında benzerlikler kurarken kendini gösterir. Tam da bu yüzden görünürde birbirinden çok farklı iki deneyim alanında

birden kullanıldığını söyleyebiliriz. Farklı alanlar arasında benzerlikler kurmaya yakın olmanın kaynağında, uzamsal zekâ vardır."

Öğrenme Yolu: Zihinsel resimler oluşturarak, çizerek, desen oluşturarak, hayal ederek öğrenme (Yavuz, 2004: 23).

Düşünme Yöntemi: Bir objenin farklı açılardan perspektifini anlayabilir, onu zihninde canlandırabilir. Öğrendiği bilgileri görsel ve somut sunuşlara dönüştürür. Resimler ve şekillerle düşünür. Hayalinde gördüğü resimleri anlatabilir (Vural, 2007: 245).

Çalışma Alanları: Ressam, artist, fotoğrafçı, mühendis, kameraman, heykeltıraş, tasarımcı, dekoratörlük, izci, rehber gibi meslek alanlarında başarıyla çalışabilirler (Aydın, 2004: 36).

4.3.1. Genel Özellikleri

- Sanat etkinliklerini severler ve katılmaya heveslidirler.
- Hayal kurmayı severler.
- Zihinlerinde tasarladıklarını az hata ile ya da hatasız olarak gerçeğe dönüştürebilirler (Bacanlı, 2004: 125).
- Okurken kelimelerden çok resimler dikkatlerini çeker.
- Varlıkların görsel imgelerini çok iyi ve net hatırlarlar.
- Görsel sunuları izlemeyi severler. Film, slâyt vb.
- Resim yapmaktan ve çizim yapmaktan hoşlanırlar.
- Yön ve adres bulmada başarılıdırlar.
- Çizerek, resimleyerek çalışır ve not alırlar.
- İnsan yüzlerini kolay unutmazlar.
- Bir nesnenin farklı duruş ve görünüşlerini gözlerini kapayarak hayal edebilirler.
- Haritaları, çizelgeleri, grafikleri ve diyagramları kolay okurlar ve anlamlandırırlar.
- Eşyaları belirli bir alana yerleştirmede başarılıdırlar.

- Renk, çizgi, zaman, mekân, biçim, desen gibi olgulara ve bu olgular arasındaki ilişkilere karşı duyarlıdırlar.
- Resim, iş-teknik eğitimi derslerine karşı ilgilidirler(Yavuz, 2004: 23).

4.3.2. Görsel-Uzamsal Etkinlikler

GÖRSEL-UZAMSAL ETKİNLİKLER	
1. Bir kolâj yapılır	**15.** Bir duvar resmi yapılır.
2. Bir broşür, logo tasarlanır.	**16.** Bir kitap/CD kapağı tasarlanır.
3. Elbise tasarımı yapılır.	**17.** Bir resim çizilir/boyanır.
4. Bir hikâye/matematik problemi resimlendirilir.	**18.** Bir diyagram/akış haritası yapılır.
5. Hareketli bir nesne yapılır.	**19.** Slâyt gösterisi yapılır.
6. Bir poster yapılır.	**20.** Haritalar/grafikler/diyagramlar gösterilir.
7. Kuklalar yapılır.	**21.** Sanat galerilerine gezi düzenlenir.
8. Perspektif, gölgelendirme, renklendirme uygulamaları yapılır.	**22.** Pandomim yapılır.
	23. Video kayıt yapılır.
9. Fotoğraf çekilir.	**24.** Kum boyama yapılır.
10. Bilgisayar yazılımları kullanılır.	**25.** Flaş kartlar yapılır.
11. Gözünde canlandırılır.	**26.** Konuyla ilgili konuşmacılar getirilir.
12. Hayali egzersiz yapılır.	**27.** Bir harita yapılır veya okunur.
13. Zihin haritası çıkarılır.	**28.** Mesafe tahmininde bulunulur.
14. Üç boyutlu nesneler tasarlanır, yapılır.	**29.** Bir plan yapılır.
	30. Bir çizgi film/ karikatür yapılır.

(Selçuk, Kayılı ve Okut, 2004: 55).

Bireyin olası her şeyi gözünde canlandırıp hayal kurabilmesi, hayalindeki yerlere sanal yolculuklar yapabilmesi ve daha önce hiç yapmadığı şeyleri ortaya çıkarabilmesi görsel-uzamsal zekâ türünün özellikleri olarak sayılabilir. O halde öğrencinin görsellik boyutuna hitap eden her türlü etkinlik bu zekâ türünü geliştirici

özellik taşır. Kullanım alanı her derste olduğu gibi DKAB derslerinde de oldukça yaygındır.

❖ Hemen her derste öğretim faaliyetlerinde kullanılabilecek bir yöntem olan flash kartlar bu zekâ bölümüne hitap eder. Öğretmen ya da öğrenciler tarafından kolaylıkla hazırlanabilirler. Bilgi düzeyindeki davranışların kazandırılmasında ve öğrenmeyi zevkli hale getirmede bir araç olarak kullanılabilirler. Herhangi bir konunun sonunda öğretmenler öğrencileri 4'erli gruplara bölerek, her gruptan konuyla ilgili 5'er sorunun geçtiği kart hazırlamalarını isteyebilir. Kartlar hazırlandıktan sonra kümeler kartlarını değişirler ve karşı küme tarafından hazırlanan kartlardaki soruların arkasına cevaplarını tartışarak yazarlar. Bu yöntem hemen her ünite sonunda uygulanabilir.

❖ Öğretimde şekil, grafik, resim veya şemaların kullanılması, öğrenilecek konunun hafızada kalıcı olmasını ve soyut kavramların daha iyi anlaşılmasını sağlar. Hz. Muhammed de öğreteceği bazı konuları şekil çizerek anlatmıştır:

'*Hz. Peygamber (sav) bir gün yere çubukla, kare biçiminde bir şekil çizdi. Sonra, bunun ortasına bir hat çekti, onun dışında da bir hat çizdi. Sonra bu hattın ortasından itibaren bu ortadaki hattı işaret eden bir kısım küçük çizgiler attı:' Şu çizgi insandır, şu onu saran kare çizgisi de eceldir, şu dışarı uzanan çizgi de onun emelidir. (Bu emel çizgisini kesen) şu küçük çizgiler de musibetlerdir. Bir musibet oku yolunu şaşırarak insana değemese bile, diğer biri değer. Bu da değmezse ecel oku değer.'* (Buhârî, Rikak 3; Tirmizî, Kıyamet 23, 2456; İbni Mace, Zühd 27,4231).

❖ DKAB öğretmenlerinin interaktif bilgisayar programları, slâytlar ve videolardan yararlanarak derslerini işlemeleri öğrencilerin konuları anlamaları ve bilgileri içselleştirmelerine önemli katkılar sağlayacaktır. Bu konuda dini bilgilerin sunulduğu teknolojik materyallerin yetersizliği ya da kimilerinin ana kaynaklara dayanma noktasında bilgi sorunları içerdiğini itiraf etmek gerekir. Dini bilgilerin öğretiminde konu ile ilgili bulunan her materyal hemen kullanılmamalı, önce öğretmen tarafından özenle incelenmelidir. Herhangi bir materyalde, örneğin bir video filminde en küçük bir bilgi yanlış varsa, bunu kullanmaktan kaçınmalıdır. Öte yandan DKAB öğretmenleri kendilerini kimi dini ve ahlaki konuları anlatırken mutlaka dini içerikle hazırlanmış bir materyal kullanmaya zorunlu hissetmemelidir.

Çünkü bazı yerli ya da yabancı filmler, anlatılan konuyu çok daha detaylı ve kalıcı biçimde öğrenmeye yardımcı olabilmektedir. Örneğin aile, arkadaşlık, çalışma, yaşlılara saygı vb. konularda öğrencilere izlettirildiğinde olumlu sonuçlar alınabilecek filmler bulmak mümkündür (Okumuşlar, 2008: 164).

❖ Kavram haritaları, öğrencinin belli bir konudaki bilgilerini görsel olarak ifade etme araçlarından birisidir. Konuları bir bütün olarak görmeyi sağlar, ezberciliği engeller, öğrenmeyi keyifli hale getirir. DKAB dersinde, öğretimin her aşamasında ve hemen her ünite ve konuyla ilgili hazırlanabilir. Örneğin, öğrencilerin çevrelerinde gördükleri dini sembollerle ilgili, Hz. Muhammed'in soyunu gösteren, ilahi kitapları şemalaştıran, ya da namazın faydalarını anlatan… kavram haritaları hazırlanabilir.

❖ Aynı amaçla, zihin haritaları da kullanılabilir. Öğrencilerin, kendi beyinlerinde saklanan bilgilerin bir görsel resmi olan zihin haritaları, yaratıcı düşünceyi ortaya çıkarmakla kalmayıp, kişiye de zaman kazandıran bir yöntemdir.

❖ Konudaki olayları sıralayan zaman çizelgeleri hazırlanabilir. Özellikle tarih başta olmak üzere zamansallık içeren tüm konularda zaman çizelgesi kullanılabilir. Örneğin, Müslümanların hicret etmesiyle başlayan süreç, Mekke'nin fethine kadar bir zaman çizelgesinde görselleştirilebilir.

❖ Ünitelerle ilgili videolar, özel flashlarla desteklenmiş sunular, klipler, çizgi filmler… görsel-uzamsal zekâ bölümüne hitap edici etkinliklerdir. Burada dikkat edilmesi gereken bir husus var ki, teknolojinin çok hızlı ilerlediği günümüzde öğrencilerde görsel nitelikli materyallere karşı bir doygunluk oluşmaya başlamıştır. Bu da sözünü ettiğimiz etkinlikleri amacından uzaklaşma yoluna götürmeye başlamıştır. Verilmek istenen mesaj kısa, öz, basit, net ve akılda kalıcı şekilde sistemleştirilmiş, gerekirse şemalaştırılmış olmalı; görsellikte aşırı canlı, yorucu, hareketli, gürültülü ögelerden kaçınmak gerekmektedir. Bu araç ve gereçlerin dengeli olarak ve ihtiyaç olduğunda kullanılması gerekmektedir. Zira en iyi teknoloji hiçbir zaman öğretmenin yerini tutamaz.

❖ Sınıfta konularla ilgili pano hazırlama da burada sayabileceğimiz etkinlikler arasındadır. Kültürümüzdeki dini motifleri gösteren yazılı ve görsel materyaller araştırılıp, bulunan materyallerden bir pano oluşturulabilir. Ya da 'İslam Dinine Göre Kötü Alışkanlıklar' ünitesinde, sigara, alkollü içkiler, uyuşturucu, kumar gibi kötü ve

zararlı alışkanlıkların sonuçlarını gösteren resim, fotoğraf ve gazete kupürleri toplanarak sınıfta değerlendirilir. Daha sonra bunlardan bir pano oluşturulabilir.

❖ DKAB dersinde ders kitabı dışında sadece yardımcı ve kaynak eserler kullanılmaktadır. Diğer araç gereçlerin kullanımı oldukça yetersizdir. Dersin daha verimli hale gelmesi için derslerde göze ve kulağa hitap eden projeksiyon cihazı, slâyt, fotoğraf, resim, harita, video, bilgisayar, CD, vcd gibi eğitim teknolojisi araç gereçleri kullanılmalıdır.

❖ Ünite sonlarında, öğrencilere konuyla ilgili sunu hazırlama ödevleri verilebilir. Bu sayede hem konu pekiştirilmiş, hem öğrenme etkinliğine hareket katılmış, hem de özet konu anlatımının yanı sıra bolca görsel içeriğe yer verilmiş olur.

❖ Araç gereç eksikliği noktasında Mili Eğitim, bir takım ders materyalleri hazırlamalıdır. DKAB dersi için; Kâbe maketleri veya Cami maketleri gibi görsel materyaller artırılabilir. Ayrıca materyal eksikliği olarak ünite sonlarında neler öğrenildiğini tespit etmek için hemen her dersten ünitelerle ilgili testler varken maalesef DKAB dersi için ünite değerlendirme testleri sadece kitaptakilerden ibarettir. Görsel olarak zenginleştirilmiş bir çalışma kitabının hazırlanması güzel olur.

4.4. Müziksel-Ritmik Zekâ (Musical Intelligence) (Ses, Melodi ve Ritim Zekâsı)

Ritim ve ses örüntülerini tanıma ve kullanma, çevredeki seslere ve enstrüman seslerine duyarlı olma yeteneği olarak tanımlanabilir. Çarpım tablosunu, ABC' yi hep belli bir ritimle öğrendiğimizi hatırlayacak olursak, müzik ve ritmin insan beyni üzerindeki etkisi her çeşit zekâyı bilinçli olarak ayaklandırmada, oldukça büyüktür (Küçükahmet, 2001: 34). Bu zekâ bölümü, müzikle düşünme, müzikle ilgili kavramları anlamak, dinlemek, yorumlamak, kolayca akılda tutmak, yeni sesler üretmek, müzik aletlerini kullanabilme becerisidir (Özkan, 2007: 103).

Gardner (2004) müziksel-ritmik zekâyı şu şekilde anlatmaktadır: "Müzikal performans ve insanların duygusal hayatı arasındaki bağlantı evrensel bir kabul görür. Duygular insanlar arası ilişkiler zekâsında önemli bir rol oynadığından başka yorumlar

da geliştirilebilir. Müzik duyguları yakalamanın bir yolu; duygulara ya da duyguların biçimlerine dair bilgi, bunları yorumcu ya da yaratıcıdan dikkatli dinleyiciye aktarmanın bir yolu olabilir. Bu bağlantıyı mümkün kılan ya da bu bağlantıyı sağlayan nöroloji üzerinde hiçbir biçimde çalışılmamıştır." (Gardner, 2004: 174).

Öğrenme Yolu: Melodi ve ritim oluşturarak, empati kurarak, seslere duyarlı olarak, enstrüman kullanarak, müziğin yapısını kavrayarak öğrenme(Yavuz, 2004: 133).

Düşünme Yöntemi: Seslerle nota ve ritimlere karşı özel bir ilgiye sahiptir (Vural, 2007: 251).

Çalışma Alanları: Şarkıcı, besteci, müzisyen, orkestra şefi, müzik eleştirmeni gibi alanlarda başarıyla çalışabilirler (Aydın, 2004: 38).

4.4.1. Genel Özellikleri

- Şarkıların melodilerini çok iyi hatırlarlar.
- Bir müzik aletini çok iyi çalarlar ya da çalmak isterler.
- Müzik dersini severler.
- Çevresindeki seslere karşı duyarlı ve hassastırlar.
- Bir şarkı duyduğunda farkında olmadan ona eşlik ederler (Özsoy, 2003: 120).
- Çalışırken müzik dinlemekten hoşlanırlar.
- Dışarıdan gelen sesler genelde dikkatlerini çeker, kuş sesi gibi.
- Elleriyle ya da kalemle tempo vurarak tempo tutarlar ve bunu yapmaktan hoşlanırlar.
- Bir melodiyi hatırlamak için birkaç kez duymaları yeterlidir.
- Konuşurken, yazarken ve hareket ederken elleri ve ayakları ile ritim tutarlar.
- Konserlere, müzikal gibi gösterimlere gitmekten hoşlanırlar (Temiz, 2007: 26).

4.4.2. Müziksel- Ritmik Etkinlikler

MÜZİKSEL-RİTMİK ETKİNLİKLER	
1. Sesler ve melodiler kopyalanır.	**14.** Müzikle bütünlük sağlanır.
2. Müzikal bir kolâj oluşturulur.	**15.** Video gösterisi yapılır.
3. Bir şarkı yazılır.	**16.** Ses efektleri kullanılır.
4. Sınıfça müzik aleti yazılır.	**17.** Sesler keşfedilir.
5. Sese, ritmik kalıplara duyarlılık geliştirilir.	**18.** Çalışırken müzik dinlenir.
6. Farklı kültürlerin müziği dinlenir.	**19.** Geçmiş dönemlere, çağlara ait müzikler dinletilir.
7. Bir müzisyen, bir enstrüman veya bir müzik akımı hakkında bir rapor yazılır.	**20.** Müzikle farklı kültürler tanıtılır.
	21. Dans etme/ritim tutma öğretilir.
	22. Matematikte ilgili şarkılar söylenir.
8. Müzikle ilgili bilgisayar yazılımı kullanılır.	**23.** Kulaklıklarla müzik dinletilir.
	24. Titreşimler keşfedilir.
9. Sözcükler cıngıllara dönüştürülür.	**25.** Hyper-stüdyo ve slâyt gösterileri izlenir.
10. Duygular müzikle anlatılır.	
11. Enstrümantal bir gösteri sunulur.	**26.** Müzikallere gidilir.
12. Bir cıngıl yazılır.	**27.** Misafir konuşmacılar, şarkıcılar, besteciler getirilir.
13. Fon müziği kullanılır.	

(Selçuk, Kayılı ve Okut, 2004: 60).

❖ DKAB derslerinde, müziksel-ritmik zekâ bölümüne hitap eden etkinlikler, diğer zekâ alanı etkinliklerine oranla daha az kullanılır gibi görünmekle beraber, aslında uygun zaman ve uygun yerlerde desteklenirse oldukça verimli hale gelebilir. Sözlü yollarla öğrenilen bir konunun melodiler eşliğinde desteklenmesi ya da altyapısında konuya uygun müziklerle desteklenen videoların izlettirilmesi, öğrenme açısından tamamen sessiz ve sözsüz olanlara göre çok daha etkili olmaktadır.

❖ Ders sonlarında, işlenen dersle ilgili hazırlanmış video klipler, dinlendirici ve pekiştirici olmaları ve bunun yanı sıra da gizil öğrenme yapmaları açısından oldukça faydalı materyallerdir. Herhangi bir konu ile öğrencilerde duyguları uyandırmak

amaçlı farklı müzikler, konu anlatımları esnasında fon müziği olarak kullanılabilir. Örneğin, ahiret inancı ünitesi işleneceği zaman, derse giriş yaparken, ilgi çekme basamağında fondan uygun bir ney sesi verilirse, anlatılacak konuya da ruhi bir hazırlık yapılmış olur. Ya da bir konunun bilgi boyutundaki davranışları kazandırmak amacıyla, çeşitli ezgiler, ilahiler, şarkılar ve melodiler kullanılabilir.

- ❖ Surelerin de hep birlikte ve bir ahenk içersinde okunmaları, müziksel-ritmik zekâ bölümüne hitap eder. Kur'an-ı Kerim'in sözlerinin birbiriyle uyumu, ahengi güzel sesle birleştirildiğinde insanları ruhen de etkilemektedir. Kuran'daki harflerin, kelimelerin ve cümlelerin seslendirilmesi esnasında ortaya çıkan, kulağa ve ruha hoş gelen, bir musiki vardır.
- ❖ 'Kaza ve Kader' ünitesi işlenirken, deyim, atasözü ve şarkı sözlerinde geçen kaderle ilgili ifadeler araştırılabilir.
- ❖ Hz. Peygamber yalnız Kur'an'ın değil insanları her gün beş kere namaza davet eden ezanın da güzel sesle okunmasını istemiş ve bu yüzden güzel sesli olan Bilal Habeşi'nin ezan okumasını istemiştir.

4.5. Bedensel-Kinestetik Zekâ (Bodily- Kinesthetic Intelligence) (Beden, Hareket ve Denge Zekâsı)

Bedenini kullanabilme, hareketlerini kontrol edebilme ve denge kurabilme zekâsıdır. Bir başka deyişle, problem çözmede veya yeni bir şey meydana getirmede bütün vücudu veya vücudun parçalarını kullanabilme becerisidir. Konuşurken hareket etmek, duygularını ifade ederken vücut dilini kullanmak, bir oyunda rol almak, bir şeyler bozup yapmak bu tür zekâya sahip olanlar için çok önemlidir (Özkan, 2007: 101). Kinestetik-bedensel zekâ; aklın, duyguların, fikirlerin ve vücudun mükemmel bir fiziksel performansta birleştirilmesi yeteneğidir (Yavuz, 2009: 192). Günlük hayattaki yürüme, yemek yeme, jest ve mimiklerimiz, spor yapma, bilgisayarda yazı yazma gibi etkinlikleri yaparken bu zekâ alanımızı kullanırız (Doğan ve Tosun, 2003: 112).

Gardner (2004) bedensel-kinestetik zekâyı şu şekilde anlatmaktadır; 'Bu zekânın özelliği, bedenin son derece farklı biçimlerde hem ifade edilmesi hem de bir amaca ulaşmak için hünerle kullanılabilmesidir. İnsanın parmakları ve ellerini

kullanmasını gerektiren ince hareketlerle, nesneleri hünerle resmedebilmek ve tüm bedenin kullanıldığı hareketleri beceriyle gerçekleştirebilmek de bu zekânın özelliklerindendir.'

Öğrenme Yolu: Zihinle bedeni birleştirerek, mimiklerle, vücudu geliştirerek, dokunarak, dans ederek, üç boyutlu tasarımlar oluşturarak öğrenme (Yavuz, 2004: 31).

Düşünme Yöntemi: Çevresini, nesneleri, eşyaları dokunarak ve hareket ederek inceler. Öğrendiklerine dokunmayı ve onları kullanmayı tercih ederler. Fiziksel beceri isteyen alanlarda (dans, spor…) yenilikler keşfeder ve farklılıklar ortaya çıkarırlar (Vural, 2007: 248).

Çalışma Alanları: Spor, dans, heykeltıraş, teknik direktör, kareografi, oyunculuk, cerrahlık, pandomimcilik, sanatçılık gibi alanlarda başarıyla çalışabilirler (Aydın, 2004: 38).

4.5.1. Genel Özellikleri

- Duygularını vücut diliyle ifade eder.
- Spor faaliyetlerine katılmaktan hoşlanırlar.
- Bir yerde uzun süre hareket etmeden kaldıklarında bu durumdan hoşlanmazlar, kımıldamaya başlarlar.
- Jestleri, mimikleri, el ve kol hareketlerini konuşurken çok kullanırlar.
- Bir şeyi parçalarına ayırmayı ve onları tekrar birleştirmeyi severler.
- Çamurla oynamayı, yontmayı veya diğer devinimsel nitelikteki etkinliklere katılmaktan hoşlanırlar.
- Beden Eğitimi derslerini severler.
- Jimnastik yapmaktan, dans etmekten hoşlanırlar.
- Yazılı rapor projeler yerine model yapabilecekleri projeleri tercih ederler.
- Dokunma ve hareket içeren etkinlikleri severler.
- Konuşurken dokunmaktan hoşlanırlar.
- Beden hareketlerini ustalıkla kontrol edebilirler (Temiz, 2007: 28; Akboy, 2005: 235).

4.5.2. Bedensel-Kinestetik Etkinlikler

BEDENSEL-KİNESTETİK ETKİNLİKLER	
1. Bir kelime, kavram camlandırılır. **2.** Bir dans, hareket sırası üretilir, koreograf yapılır. **3.** Kavramlar, hareketlerle veya oluşumlarla betimlenir. **4.** Konuşmaksızın bir görev yapılır. **5.** İşaret dili öğrenilir. **6.** Pandomim öğrenilir. **7.** Sessiz sinema oyunu oynanır. **8.** Bitkiler, hayvanlar dikkatlice incelenir. **9.** Tek ayak üzerinde sek, atla, zıpla oynanır. **10.** Açık mekânda çalışılır. **11.** İp atlanır. **12.** Somut nesnelerle matematik yapılır. **13.** Öğrenme materyalleri keşfedilir. **14.** Yapboz yapılır. **15.** Bir rol canlandırılır. **16.** Vücut heykelleri yapılır.	**17.** Bu alanda ünlü biri hakkında bir rapor yazılır. **18.** Bir küçük motor beceri öğretilir. **19.** Öğrencilere aktif olarak katılabilecekleri deneyimler sunulur. **20.** Öğrencilerin hareketleri işe dâhil edilir. **21.** Jestler/beden dili kullanılır. **22.** Sırada, otururken egzersizler yapılır. **23.** Alan gezileri düzenlenir. **24.** Manipulatifler kullanılır. **25.** İnteraktif okuma yapılır. **26.** Okul çevresinde fotoğraf safarisi yapılır. **27.** Enstrümanlarla eşleme yapılır. **28.** Büyük bloklardan grafikler oluşturulur. **29.** Davullar/ ıslıklarla halk oyunları oynanır. **30.** Kostümler hazırlanır.

(Selçuk, Kayılı ve Okut, 2004: 64).

Bu zekâ bölümü etkinlikleri, aktif deneyimlere dayalıdır. Öğrencilerin bedenlerini kullanmalarını gerektirdiği için tüm konularla ilişki kurulamayabilir. Sınıf ortamında baktığımızda da öğretmenlerin sınıf yönetimi anlamında en çok çaba harcadıkları öğrenciler, kinestetik zekâsı baskın öğrencilerdir. Kinestetik zekâsı

güçlü öğrencileri, ‘yaramaz’ öğrenci diye etiketleyip dışlamak yerine, onları derse odaklayıcı faaliyetlere daha fazla yer verilmelidir.

❖ İlköğretim DKAB derslerinde bilişsel ve özellikle duyuşsal alanla ilgili davranışların öğrenilmesinde kullanılabilecek olan birçok yöntemden biri de dramatizasyondur. Dramatizasyonun bir öğretim yöntemi olarak kullanılması, çocukların bilincini uyandırarak onların gerçeğe fantezi yoluyla bakmalarını ve davranışlarının arka planını incelemelerini sağlar. Bu yönüyle bakıldığında dramatizasyonda daha fazla bilgi vermenin değil, bildiklerini kullanma becerilerinin kazandırılmasının esas olduğu söylenebilir. Bu yöntem kullanılırken çocuk daima aktiftir, merkezdedir ve çok farklı öğrenme türlerini kullanma imkânı bulur (Aral, 2000: 65). Bu amaçla DKAB dersinde sınıfta yapılan drama etkinlikleri, etkili ve dikkatli dinleme yeteneğini geliştirir. İlköğretim DKAB dersi konularının birçok bakımdan dramatizasyon yöntemine uygun olduğu söylenebilir. Bu derste Kur’an ve hadislerde anlatılan kıssalar, Hz. Peygamber’in hayatından ve günlük hayattan alınan örnekler, İslâm tarihinde yaşanan olaylar, çeşitli hikâyeler, masallar, şiirler dramatize edilerek duyuşsal, sosyal ve ahlâkî davranışların kazanılmasına yardımcı olunabilir.

❖ Öğrencilerden bir gruba anne, baba, ağabey, abla ve kardeş gibi aile bireylerinin rolleri verilerek aile ortamında bireylerin birbirlerine nasıl davranmaları gerektiğine yönelik bir drama çalışması yapmaları sağlanabilir.

❖ Verilebilecek bir başka örnek, teyemmüm konusu işlenirken, gittikleri bir gezide suları biten insanların ya da benzer durumlarla karşılaşan kimselerin din görevlisine yahut ilköğretim DKAB dersleri öğretmenine başvurmaları halinde onun nasıl bir çözüm bulacağı bir benzetişim örneği haline getirilebilir. Benzer şekilde, öğrencilerin kendilerini önemli bir görevde bulunan birisi olarak düşünmeleri istenir: ‘Yönettiğiniz kuruma bir eleman alınacaktır. Alınacak elemanın şartları bellidir. Fakat bu arada yakın bir arkadaşınızın kardeşi de bu göreve taliptir. Görevle ilgili tecrübesine rağmen diğerlerine göre eksiklikleri bulunmaktadır. O kurumun yöneticisi olarak nasıl davranmalısınız?’ şeklinde bir problem ortaya konularak bu oyunda rüşvet, adam kayırma, liyakat gibi konularla ilişki kurulabilir.

❖ Abdestin alınışı, insanlar arası ilişiklerde uyulacak nezaket ve görgü kuralları, temizlik konularında pandomimden yararlanılabilir Namaz ibadetini öğretirken,

uygun ortamlarda hareketli olarak gösterilmesi, ya da cenaze namazı anlatılırken, civarda cami varsa, uygun zamanda bir cenaze namazını izlettirmek, o ortamı yaşamalarını sağlamak, şüphesiz ki öğrenmeyi kalıcı hale getirecektir.

❖ Yakın çevredeki yardımlaşma kurumlarından birine örneğin, huzurevlerine, çocuk esirgeme kurumlarına yapılacak ziyaretler ya da okul çevresinde oturan ve yardıma ihtiyacı olduğu bilinen ailelere okul içersinde düzenlenecek yardım kampanyası sonunda, yardımın seçilen öğrencilerle beraber bu ailelere ulaştırılması bedensel-kinestetik zekâya örnek etkinliklerdir.

❖ Ayet ve hadislerin sessiz sinema yöntemiyle sınıfta anlatılması ya da renkli kartonlarla hazırlanan bilgi yarışmaları yine bu amaca hizmet eden etkinliklerdir.

❖ Sınıfça kulaktan kulağa oynamak da bedensel-kinestetik etkinliklere örnektir. Örneğin, bir başkasının arkasından konuşmanın toplumda nasıl zararlara yol açtığını göstermek amacıyla, sınıfın ilk sırasında oturan kişinin kulağına bir cümle söylenir. Bu cümle tüm sınıfta dolaştırılır ve ardından en son kişinin ne anladığı sorulur. Böylece, çok küçük bir topluluk olan sınıf ortamında bile bir cümlenin nasıl değiştiğine şahit olunur.

❖ Bu zekâ bölümünde tahtanın da yeterince kullanılması gereklidir. Şöyle bir etkinlik uygulanabilir. Örneğin, sınıf tahtası üç kısma ayrılır. Birinci sütuna kötü davranışlar yazılır, ikinci ve üçüncü sütun boş bırakılarak öğrencilerden bireysel zararlarını bulmaları istenir. Her bir bireysel zararı bulan öğrenci kalkıp bunu tahtaya yazar.

❖ "Camilerimizi Tanıyalım" başlıklı konuyu anlatırken, derste öğretmen sosyal bir etkinlik olarak ders planına cami gezisi koyar ve gerekli izinleri de alarak bunu yapar.

❖ Beden dili insanlık tarihi açısından en eski iletişim aracıdır. Beden dili bir anlamda duygu ve düşüncelerimizin yansımasıdır. Hz. Peygamber konuşmalarında beden dili olarak ellerini, jest ve mimikleri kullanmaya özen göstermiştir. Ayrıca öğreteceği bazı şeyleri de uygulayarak anlatmıştır.

❖ Hz. Peygamber: *"Mümin diğer bir mümin için birbirine kenetlenmiş duvar gibidir." dedi.(Hz. Peygamber (sav) iki elinin parmaklarını birbirine geçirerek bu kenetlenmeyi gösterdi.)* **(**Buhari, Salât, 88; Müslim, Birr, 659).

Rasulullah (sav): "*Yetimi koruyan kimse ile ben cennette şu ikisi gibiyiz." buyurdu ve aralarını biraz açarak işaret ve orta parmağını gösterdi* (Buhari, Talak 25 ;Edeb, İbn; Mace, Zühd,42).

4.6. Sosyal Zekâ, Kişilerarası Zekâ (Interpersonal Intelligence) (İnsan, İlişki ve Uyum Zekâsı)

Sosyal zekâ, bir insanın bir öğretmen, bir terapist ya da bir pazarlamacı gibi çevresindeki insanların duygularını, isteklerini ve ihtiyaçlarını anlama, ayırt etme ve karşılama kapasitesidir. Bu zekâ türü ile bir insanın diğer insanlardaki yüz ifadelerine, seslere ve mimiklere olan duyarlılığı ve diğer insanlardaki farklı özelliklerin farkına vararak onları en iyi şekilde analiz etme, yorumlama ve değerlendirme kabiliyetleri kastedilir (Saban, 2004: 45). Bu tür zekâya sahip insanlar, paylaşmayı ve işbirliğini severler (Aykaç, 2005: 59). Diğer insanların mizaçlarına ve ruh hallerine duyarlı olmayı gerektiren bir zekâ türüdür (Summak ve Summak, 2006: 37).

Öğrenme Yolu: Sinerji oluşturarak, sempati kurarak, işbirliği yaparak, kaynaşarak, iletişim kurarak, karşılaştırarak öğrenme (Yavuz, 2004: 75).

Düşünme Yöntemi: Farklı kültürler, farklı yaşam tarzları konusunda çok meraklıdırlar. Çok küçük yaşlarda bile politik ve toplumsal sorunlarla ilgilenebilirler (Vural, 2007: 253).

Çalışma Alanları: Öğretmenlik, Yönetim, İşletme, Danışmanlık, Psikologluk, Rehber Uzmanı, Politika gibi alanlarda başarıyla çalışabilirler (Aydın, 2004: 39).

4.6.1. Genel Özellikleri

- Arkadaş sayıları fazladır.
- Empati yetenekleri çok gelişmiştir.
- Arkadaşlarıyla ya da akranlarıyla vakit geçirmeyi severler.
- Başkaları onlarla birlikte vakit geçirmeyi sever (Titiz, 2005: 67).
- Başkalarına selam verirler, onların hatırlarını sorarlar ve onları önemserler.

- Çevrelerindeki kişilerle iyi anlaşırlar, duygularını anlarlar.
- Arkadaşlarının kötü zamanlarında onlarla ilgilenirler (Vural, 2005: 269).
- Başkalarını ikna etmede başarılıdırlar.
- Grup içinde rahattırlar ve çoğu zaman liderlik özellikleri sergilerler.
- Problemi olanlara öğüt verirler.
- Grup oyunlarından ve etkinliklerinden hoşlanırlar.
- Organizasyon yapmada başarılıdırlar (Temiz, 2007: 30).

4.6.2. Kişilerarası Etkinlikler

KİŞİLERARASI ETKİNLİKLER	
1. Eşli tartışma yapılır. **2.** Bir takım sunuşu yapılır. **3.** Takım hedefleri oluşturulur. **4.** Karşılıklı röportaj yapılır. **5.** Etkin dinleme uygulamaları yapılır. **6.** Sıra beklemeye dayalı uygulamalar yapılır. **7.** Birinin rolü üstlenilir. **8.** Akran öğretimi yapılır. **9.** Gerçek veya hayali çatışmalar çözülür. **10.** Bir olay planlanır. **11.** Bir talkshow/ oyun gösterisi hazırlanır. **12.** Bu alanda ünlü biri hakkında rapor yazılır. **13.** Roller veya görevler verilir.	**14.** Dinleyiciler birbirleriyle etkileşim haline getirilir. **15.** Dinleyici katılımından yararlanır. **16.** Konu kişisel ilişkilerle alakalı hale getirilir. **17.** Soru avlama takımları oluşturulur. **18.** Simülasyonlar yapılır. **19.** Gruplar oluşturulup müzik aletleri çalınır. **20.** Alt sınıflardaki öğrencilere öğretim yapılır. **21.** Deney düzenlenir. **22.** Spor takımları oluşturulur. **23.** Video kaydediciler kullanılır. **24.** Orijinal grup hikâyeleri oluşturulur. **25.** Birlikte bir yemek hazırlanır. **26.** Bir beceri/ tutum öğretilir. **27.** Bir sosyal sorun gösterilir, çözülür.

(Selçuk, Kayılı ve Okut, 2004: 75).

Kişilerarası/Sosyal Zekâ insanlarla birlikte çalışabilme, iletişimde etkili olmak, çok farklı karakterlere sahip insanlarla kolaylıkla iletişim kurabilme, insanları yönetebilme, onlarla uyumlu çalışabilme ve insanları ikna edebilme becerisidir.

❖ DKAB derslerinde, öğrenciyi öğrenmede aktif hale getiren, sınıfta başarı düzeyinin artmasına yardımcı olan, öğrencilerin küçük gruplar halinde birbirinin öğrenmesine yardım ederek çalışmaları, şeklinde özetleyebileceğimiz işbirlikli öğrenme birçok konuda kullanılabilir.

❖ Örneğin, bir ders saati içerisinde öğrenciler sınıfın sayısına göre bir kaç gruba ayrılır. Bu şekilde yapılan grup çalışmalarında konu daha önceden öğrencilere kısaca sunulmuş olursa daha yüksek verim elde edilecektir. Bir ders saati içerisinde grup çalışması yaparken dikkat edilmesi gereken en önemli husus öğrenciler arasındaki görev paylaşımıdır. Grup içerisinde bir temsilci seçilir ve yapılan çalışmaların organizasyonu görevi ona verilebilir. Konu ile ilgili öğrencilerin yapabilecekleri çalışmalar onlarla tartışılarak da karar verilebilir. Öğrencilerin en sık yaptığı çalışmalar: kompozisyon, şiir, resim, hikâye, bulmaca-bilmece hazırlamadır. Özet çalışmalar yapılıp bitirildikten sonra başkana verilir ve o da dosyalayıp öğretmene teslim eder. İkinci ders saatinde de çalışma kısaca sunulabilir. Yapılan çalışmalar arasında en iyisini seçersek çalışmanın verimi de artar. Verimi daha da artırabilmek için; en iyi seçilen çalışma bir hafta boyunca sınıf/okul panosunda sergilenebilir. En iyi çalışmayı yapan grup üyelerinin ders içi performanslarına fazladan puan eklenebilir.

❖ ‘Düşün-tartış-yaz-paylaş’ yöntemini kullanabiliriz. Şöyle ki; öğrenciler öğretmenin verdiği yönerge doğrultusunda verilen durumu değerlendirirler. Oluşturulan gruplarda öğrenciler verilen durumu önce bireysel olarak değerlendirir, sonra grup olarak verilen konu üzerinde çalışırlar. Grup üyelerinin ortak değerlendirmesi sonucunda üretilen fikirler yazılır. Bu aşamada gruplar, akıl haritaları, balık kılçığı diyagramları, farklı tablolar vb. materyallerden faydalanabilirler. Gruplar, tartışmasını bitirdikten sonra çalışmalarını bütün sınıfla paylaşırlar (Yavuz, 2004: 77).

❖ Hz. Muhammed’in (sav) en çok kullandığı zekâ çeşitlerinden birisi sosyal zekâdır. O, *“Hiçbiriniz kendisi için istediğini (mümin) kardeşi için istemedikçe (gerçek) iman etmiş olmaz.*” (Buhari, İman, 7; Müslim, İman, 71). diyerek bencilliğin imana engel olduğunu söylemiştir. Böylece içinde bulunduğu topluma kardeşliği, bir arada yaşamayı ve paylaşmayı öğretmiştir.

4.7. İçsel Zekâ (Intrapersonal Intelligence)
(Ben, Karakter ve Kişilik Zekâsı)

İçsel zekâ, bireyin kendi iç dünyasına ilişkin bilgisini, yaşama ilişkin duygularını, kendi duygularını fark edebilmesi ve ayırt edebilmesini, onları adlandırabilmeyi, duygularını kullanarak kendisini tanıyabilmesini ve kendi davranışlarını yönetebilmesini içine alır (Akboy, 2005: 240). Bir diğer deyişle bireyin kendisini tanıması ve analiz edebilmesi becerisidir. Birey, kendini tanıyarak yaşamını yönlendirebilir, kişisel becerilerini tanıyarak amaçlarına ulaşabilir (Aykaç, 2005: 59).

Gardner (2004) kişisel-içsel zekâyı sosyal-kişilerarası zekâyla bütünleştirerek şu şekilde anlatmaktadır; "Kişisel zekâ, temelde bireyin kendi duygularını araştırıp öğrenmesiyle ilgilidir; kişilerarası ilişkiler zekâsı ise dışarıya yönelir; başkalarının davranışlarına, duygularına, motivasyonlarına. Her zekâ biçiminin nörolojik temelleri birbirinden farklıdır. O yüzden bu iki zekâyı birlikte ele almamızın tümüyle açıklama amacından kaynaklandığını söyleyebiliriz. Her kültürde, gelişim çizgisi boyunca bu iki zekâ biçimi birbiriyle kaynaşmıştır. İnsanın kendi kişiliğine ilişkin bilgisi, her zaman başka insanlara dair gözlemlerinden öğrendiği derslerin uygulanmasına bağlıdır. Başkalarına dair bilgiyse, bireyin kendi içinde sürekli yaptığı ayrımlardan kaynaklanır. Aslında bu iki zekâ biçimi birbirinden ayrı olarak tanımlanabilir; ancak bu yapay bir ayrımı beraberinde getirebileceği gibi, gereksiz tekrarlara da yol açabilir.'

Öğrenme Yolu: Kendi başlarına, kendi hızında, kişisel becerilerini kullanarak öğrenirler. Kendi başlarına çalışmayı, başarmayı severler (Yavuz, 2004: 121).

Düşünme Yöntemi: Yaşadıkları her olay veya deneyim üzerinde çok fazla düşünürler. Kendi içlerinde bir değer ve anlayış sistemi oluştururlar. Her şeyde kendilerinden bir şey aralar. Yaşam felsefelerini oluşturmaya yönelik bir arayış içindedirler (Vural, 2007: 257).

Çalışma Alanları: Sanatçı, Din Adamı, Sosyal Hizmetler Uzmanı, Psikoterapist (Özkan, 2007: 93).

4.7.1.Genel Özellikleri

- Duygularını, hislerini ve düşüncelerini açık ve net bir şekilde dile getirirler.
- Kendilerine güvenleri yüksektir.
- Kendilerinin zayıf ve güçlü yanları hakkında gerçekçi bir görüşe sahiptirler.
- Başkalarına pek fazla akıl danışmazlar..
- Sınıfta genellikle arka sıralarda oturma eğilimi gösterirler.
- İçlerine kapalı tutum sergileyebilecekleri gibi sosyal bir grup içinde lider özelliği de gösterebilirler.
- Bağımsızlıktan hoşlanırlar ve bağımsız olma eğilimindedirler.
- Yalnız başına iş yapma yetenekleri güçlüdür.
- Başarı ve başarısızlıktan ders alırlar.
- Günlük tutmaktan hoşlanırlar (Temiz, 2007: 31).

4.7.2. İçsel Etkinlikler

İÇSEL ETKİNLİKLER	
1. Yapılacaklar listesi tutulur.	**12.** Bir otobiyografi yazılır.
2. Bir hareket planı yapılır.	**13.** Kişisel şiirler yazılır.
3. Yapılacak işler öncelik sırasına koyulur.	**14.** Alternatifler arasından seçim yapılır.
4. Hedefler belirlenir ve onlara ulaşmaya çalışılır.	**15.** Bir durum savunulur.
	16. Sevdiğin, sevmediğin şeyler ifade edilir.
5. Konu, durum hakkında duygular tanımlanır.	**17.** Varsayıma dayalı ikilemlerle tepki verilir.
	18. Konu kişisel yaşamlarla ilişkilendirilir.
6. Bir günlük veya seyir defteri tutulur.	**19.** "Her şeyi bırak ve oku" çalışması yapılır.
7. Meditasyon yapılır.	**20.** Kitap rafları düzenlenir.
8. Sessiz çalışılır.	**21.** Bireyselleştirilmiş öğretim uygulanır.
9. Rüyalar kaydedilir, analiz edilir.	**22.** Farklı sınıflardan öğrencilerle öğretim uygulanır.
10. İstekler/ ihtiyaçlar hakkında yazı yazılır.	**23.** Sınıf kütüphaneleri düzenlenir.
11. Alternatifler değerlendirilir.	**24.** Gevşeme alıştırmaları yapılır.

(Selçuk, Kayılı ve Okut, 2004: 78).

❖ İçsel zekânın ilgi alanı, kendi kendinin farkında olma, kendini anlayabilme ve kişinin iç dünyasıyla ilişki kurabilmedir. Öğrencinin kendini tanımayı başarması, diğer insanlarla birlikte olduğu durumlarda sadece kendi bakış açısının değil,

başkalarının da duygularının olduğunu öğrenmesi bütün eğitim-öğretim faaliyetlerinin, özellikle DKAB derslerinin en önemli amacıdır.

❖ İçsel zekâya hitap eden etkinlikler daha çok, öğrencilerin bir durum karşısında takınması gereken tavırdan kendine çıkarması gereken payın farkında olma ve içinde bulunduğu durumu hissetmesini sağlayan etkinlikler olarak düzenlenmelidir.

❖ Örneğin, 'Hz. Muhammed'in İslam'a çağrısına neden yakın çevreden başlayarak yaygınlaştırdığını öğrenme' konusunda öğrencilere: 'Sizin herhangi bir konuda farklı bir fikriniz olsa bunu ilk önce kiminle paylaşırdınız?' sorusu sorulduğunda onların içsel zekâ bölümlerine hitap edilmektedir. Yine aynı amaca hizmet etmek üzere öğrencilerin, ezan dinlerken neler hissettiklerini, anlamını da göz önünde bulundurarak yazmaları, ya da 'meleklerle konuşsaydım, onlara neler söylerdim?' konulu yazı çalışmasının yaptırılması da uygundur.

❖ Hz. Muhammed'in herhangi bir olay karşısındaki tutumunu gösteren bir örnek olay tahtaya yansıtılır. Öğrencilerden bu olaydan ilkeler çıkarmaları istenir. Kendilerinin de benzeri olay karşısındaki tutum ve davranışlarını karşılaştırmaları sağlanabilir.

4.8. Doğacı Zekâ (Naturalist Intelligence)

Doğaya ve çevreye duyarlı olabilme, doğadaki ayrıntıları ve ilişkileri fark edebilme yeteneğidir. Doğa zekâsı her türlü doğal olgu üzerinde hissetmeyi, düşünmeyi ve eylem yapmayı içerir. Bitkilere, hayvanlara ve çevreye karşı ilgi, araştırma isteği bu zekânın en belirgin özellikleridir (Güneysu, 2002: 55).

Doğacı zekâ ile bir kişinin bir biyolog yaklaşımıyla hayvanlar ve bitkiler gibi yaşayan canlıları tanıma, onları belli karakteristik özelliklerine bağlı olarak sınıflandırma ve diğerlerinden ayırt etme kabiliyeti veya bir jeolog yaklaşımıyla dünya doğasının bulutlar, kayalar veya depremler gibi çeşitli karakteristiklerine karşı aşırı ilgili ve duyarlı olması kastedilmektedir (Saban, 2005: 15).

Öğrenme Yolu: Araştırarak, gözlem yaparak, çevreyi, olayları gözlemleyip inceleyerek öğrenirler (Yavuz, 2004: 127).

Düşünme Yöntemi: İnsanın varoluşunun nedenlerini ve kendi varoluşunun nedenlerini düşünür (Vural, 2007: 260).

Çalışma Alanları: Ziraat Mühendisi, Arkeolog, Meteorolog, Biyolog, Zoolog, Çevre Bilimci (Özkan, 2007: 93).

4.8.1. Genel Özellikleri

- Doğa, hayvanat bahçesi gezilerini severler.
- Hayvan hakları ve çevreyi koruma ile ilgili konuşmayı severler ve bu konularla ilgili dernek ve kuruluşlarda aktif rol almaya eğilimleri vardır.
- Evcil hayvan beslemeyi severler.
- Toprakla oynamayı, bitki yetiştirmeyi severler.
- Mevsimlere, iklim olaylarını, yeryüzü şekillerine, gökyüzüne karşı meraklı ve ilgilidirler.
- Çevre bilinçleri iyi gelişmiştir.
- Doğanın dengesinden, düzeninden model ve örnekler kullanarak öğrenmekten hoşlanırlar.
- Doğadaki sınıflamanın farkındadırlar.
- Doğa olaylarını, varlıklarını kullanarak öğrenmekten hoşlanırlar.
- Doğadaki oluşumların farkındadırlar, bu oluşumlar ve olaylara karşı ilgilidirler (Temiz, 2007: 33).

4.8.2. Doğa Zekâsı Etkinlikleri

DOĞA ZEKÂSI ETKİNLİKLERİ	
1. Küçük bir doğa gezisi, kamp yapılır. **2.** Bir nehir, ırmak, göl, doğal park ziyareti yapılır. **3.** Doğayla ilgili videolar seyredir. **4.** Bir doğa olayındaki değişimler kaydedilir. **5.** Bir seyir defteri tutulur. **6.** Renk, boyut, form, işlev, özelliklerine göre sınıflandırma yapılır. **7.** Sınıflandırma sistemi oluşturulur. **8.** Doğal nesneler kategorize edilir. **9.** Doğal olmayan nesneler sıraya konulur, kategorize edilir. (düğmeler, cıvatalar) **10.** Doğadan fotoğraflar çekilir. **11.** Bir bahçe düzenlenir. **12.** Taş koleksiyonu yapılır. **13.** Bir doğa videosu yapılır.	**14.** Bir hayvan/ bitki hakkında rapor yazılır. **15.** Bir doğal olgu hakkında olgu yazılır. **16.** Bu alanda ünlü biri hakkında rapor yazılır. **17.** İşlenen konu doğayla ilişkilendirilir. **18.** Yaprak koleksiyonu yapılır. **19.** Karınca çiftliği gösterilir. **20.** Mercekler, büyüteçlerle inceleme yapılır. **21.** Doğa sesleri dinlenir. **22.** Meteorolojik aletler gösterilir. **23.** Ağaç kabukları incelenir. **24.** Meyve-sebze çekirdekleri incelenir. **25.** Doğa gözlemleri yapılır. **26.** Doğa ve canlılarla ilgili belgeseller izlenir.

(Selçuk, Kayılı ve Okut, 2004: 70).

Doğacı zekâsı baskın kişi doğadaki canlıları incelemekten hoşlanır. İnsanın varoluşunun nedenlerini ve kendi varoluşunu düşünür. Doğadaki hemen her canlının yaşamına ilgi duyarlar. Farklı canlı türlerinin isimlerine karşı dikkatlidirler, çiçek türleri hayvan türleri onlar için çok çekicidir. Seyahat etmeyi, belgeseller izlemeyi severken, doğa ve gezi dergilerini incelemekten hoşlanırlar. Kendilerine özgü açık hava etkinlikleri düzenlerler. Doğayla her şeyi paylaşırlar. Doğanın insanlar üzerindeki ya da insanın doğa üzerindeki etkisi ile ilgilenirler.

Doğacı zekâ alanına hitap eden etkinlikler şu şekilde sıralanabilir:

❖ Gerekli izinler alınarak alan gezileri düzenlenebilir. Bu geziler, öğrencilerin farklı öğrenme ortamlarını görmelerinde çok önemlidir. Örneğin, 'ahirete iman' ünitesi işlenirken öğrencilerin toprakla temas etmelerini sağlayıp, yaratıldığımız maddeyi, özümüzü teşhis etmelerine yardımcı olabiliriz. Toprakta yetişen bitkileri inceletip, mümkünse kendilerine ait bir bitkinin de bizim gibi nasıl yoktan var olduğunu görmelerini sağlayabiliriz.

❖ Bir dersin bir bölümünde okul bahçesini temizleyip, 'temiz tutmanın kirletmekten daha kolay olduğu' ve 'temizliğin imandan geldiği' mesajlarını verebiliriz. Çevreyi temiz tutmanın başka insanlara saygı duymakla alakalı olduğunu ve bunun bir kul hakkı olduğunu bu sayede benimsetmiş oluruz.

❖ Öğrencilerin evrendeki düzene ilişkin gözlem ve araştırma yapmaları ve edindikleri bilgileri sınıf ortamında paylaşmaları istenebilir. Öğretim yılı başında, doğacı zekâ bölümü baskın öğrencilere, dört mevsimi gözlemelerini ve sene sonunda tabiattaki harika değişimin nasıl yeniden yaratılmaya örnek oluşturduğunu, bu değişim ışığında sunmalarını organize edersek, bu etkinlik o öğrenciler için zevkli bir uygulama haline gelir.

❖ Kaza ve Kader ünitesi anlatılırken, öğrencilerden dünyadaki bazı canlı türlerinin yaşam sürelerinin ne kadar olduğu ile ilgili bir araştırma yapmaları istenir ve toplanan veriler sınıfta değerlendirilir.

❖ Hz. Muhammed (sav) doğa ile iç içe olan Arap toplumuna öğreteceği birçok bilgiyi yaşadıkları çevre ile örneklendirerek anlatmaktadır. Bu anlamda Hz. Muhammed'in doğacı zekâyı çok sık kullandığını görmekteyiz. Hz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurdu: '*Kur'an'ı okuyan ve gereğini olduğu gibi tatbik eden mümin, kokusu hoş, tadı güzel turunç meyvesi gibidir. Kur'an okumayan, fakat gereğini tatbik eden mümin, tadı olan ve fakat kokusu bulunmayan hurmaya benzer. Kur'an okuyan, fakat gereğini tatbik etmeyen münafık da, sadece kokusu hoş olan fesleğen gibidir. Kur'an okumayan münafık da, tadı acı ve kokusu çirkin Ebu Cehil karpuzuna benzer.*'(Buhari, Et'ime, 30; Müslim, Misafirin, 243).

5. Çoklu Zekâ Kuramı ve Öğrenme-Öğretme Yöntem ve Teknikleri

Gardner'ın kuramı çerçevesinde hepimizin zekâ profilleri ayrı olduğuna göre eğitim sistemimizi de bireyselleştirip farklılıkları göz önünde bulundurarak programlar hazırlamak daha doğru olacaktır. Bu çerçevede bir çocuğun belirli bir zekâ alanında güçlü, diğer alanlarda güçsüz olduğunu dile getirmek, ancak ona nasıl yardımcı olunacağına ilişkin bir ipucu vermelidir. Yoksa çocuğu yapabildiği kadarıyla değerlendirme yoluna gitmek yanlış olacaktır (Doğan ve Tosun, 2003: 109).

Eğitimin önemli işlevlerinden biri de öğrencilerde var olan yetenekleri keşfederek en üst düzeye çıkarmak olduğuna göre, çoklu zekâ etkinliklerini uygulayarak öğrencilerdeki bu yetenekler ortaya çıkarılıp geliştirilebilir. Diğer önemli bir nokta ise öğrenme-öğretme sürecinde ne kadar çok duyu organına hitap edilebilirse, o ölçüde etkili ve verimli bir öğrenme ortamı oluşturulabileceğidir. Bunun için, öğretmenin sınıf içersinde mümkün olduğunca öğrencileri harekete geçiren ve derse aktif katılımlarını sağlayan yöntem ve etkinliklere yer vermesi, çeşitli araç-gereçlerle dersi desteklemesi, öğrencilerin derslere ilgi ve motivasyonunu artırarak bilgi ve becerilerinin gelişmesine ortam hazırlaması gerekir (Aykaç, 2005: 61).

Eğitimi aynı biçimde sürüp giden monoton yöntemlerden kurtarmamız gerekmektedir. Çocuklar, yaratıcı düşünmeye alıştırılmalıdır. Okullarda çocuklar, bıktırıcı, basmakalıp, hep aynı şekilde sürüp giden yöntemlerden kurtarılmalıdır (Binbaşıoğlu, 1995: 145). Değişik öğrenme yolları varken, tek tip zekâya hitap etme ve tek tip öğrenme şekliyle çocukları bir kalıp içine sokmaya çalışma, toplum için yetişebilecek birçok dâhinin önünü kapatır (Özsoy, 2003: 120). Zekânın gelişiminde en etkili kuruluş okullardır. Eğer okullar, iyi yönetilir ve iyiye kullanılırsa; zekâların işleticisi, karakterlerin yapıcısı ve başarı yolunun açıcısı olurlar (Pehlivanoğlu, 2000: 92).

Yöntem seçiminde öğretmenin yöntem konusundaki yaklaşımı, zaman, öğrenci grubunun büyüklüğü, sınıf ortamının özellikleri, kullanılabilecek araç ve gereçler ile öğrencilerin özellikleri ve dersin özel hedefleri gibi bazı faktörler rol oynamaktadır (Yalın, 2001: 29).

Öğretimin sistemli bir faaliyet olarak yürütülebilmesi için; bilgileri ve var olan kaynakları kullanarak öğrenme-öğretme etkinliklerini belirli özel amaçlar açısından desenlenmek, yürütmek ve değerlendirmek, başka bir ifadeyle öğretim sürecini oluşturan unsurlar arasında bağlantıları sağlamak ve bunları bir bütünlük içerisinde uyumlu hale getirmek gerekir (Alkan, 1995: 112). Bu nedenle, öğreteceği konuyla ilgili hedef davranışları kazandıracak yaşantıları sağlamak, hedeflere uygun öğretim yöntem ve araçları seçmek ve kullanmak öğretmenin önemli görevlerindendir (Çilenti, 1988: 40).

Gardner, eğitimsel uygulamalar konusunda belirli bir model önermemektedir. Ancak ona göre, Çoklu Zekâ Kuramı, eğitime iki önemli yarar sağlar:

1- Öğrencileri istendik durumlara getirebilmek için eğitim programlarını planlamamıza imkân verir.
2- Farklı disiplinlerde önemli kuram ve konuları öğrenmeye çalışan daha fazla sayıda öğrenciye ulaşmamızı sağlar. Başka bir ifadeyle, öğrencilere bu zekâ alanları kullanılarak eğitim verilirse öğrenme daha kolay geçekleşir (Bümen, 2002: 21).

Zekâ alanlarına uygun verilecek eğitim, bireysel potansiyellerin ortaya çıkmasını sağlayacaktır. Zekâ alanına uygun yapılacak aktiviteler sayesinde işlenen konuya ilgi artacak ve konu daha kolay kavranacaktır. Her öğrenci çalışmalar esnasında kendine uygun bir şeyler bulacaktır. Çoklu zekâ kuramının amacı, eğitimde bireylerin neler yapabildiğinden çok, zekâ alanlarını geliştirerek daha fazla neleri yapabileceğinin düşünülmesidir. Çoklu zekâ, her bilim alanında insanın öğrenmesini artıran bir öğrenim süreci olarak algılanmalıdır (Şimşek, 2007: 70).

İnsanlarda baskın olan zekâ bölümlerini ya da farklı bir deyişle her insanın kendine özgü kolay öğrendiği öğrenme yolunu kullanarak o insana öğrenmede zorlandığı pek çok şeyi öğretebiliriz. Daha açık bir ifadeyle, insanların kendilerine en yakın gelen, en çok zevk aldıkları ilgi ve yetenek alanlarını etkili birer araç olarak kullanarak, onlara farklı alanları tanıma ve öğrenme için kapılar açabiliriz. (Aydın, 2004: 33). Çoklu zekâ kuramı, dilsel, matematiksel, bedensel, müzikal vb. zekâ alanlarını kapsadığına göre, öğrenme-öğretme sürecinde kullanılacak yöntem ve tekniklerin de bu zekâ türlerini geliştirici nitelikte olması gerekir. Bu bağlamda, örneğin sözel zekâyı geliştirici anlatma yönteminin ve bu yöntemin teknikleri olan

sempozyum ve söylev gibi tekniklerin kullanılmasını; sosyal zekâyı geliştirici rol oynama, drama gibi tekniklerin kullanılmasını gerektirir (Doğan ve Tosun, 2003: 115-116).

Çoklu zekâ yaklaşımında kullanılabilecek bazı öğrenme-öğretme yöntem ve teknikleri aşağıdaki çizelgede gösterilmiştir:

Tablo 6: Çoklu Zekâ Modeline Göre Eğitim Yöntemleri, Etkinlikleri Ve Araçları

ZEKÂ	ETKİNLİKLER	ARAÇLAR	YÖNTEMLER
Dilsel	Anlatım, tartışma, kelime oyunları, öykü anlatma, yüksek sesle toplu okuma, günlük yazma vb.	Kitaplar, teyp, daktilo, baskı seti vb.	Okuma, yazma, konuşma, dinleme
Matematiksel	Problem çözme, zihinsel bulmaca, fen deneyleri, zihinden hesap yapma, sayı oyunları, dönüşümlü düşünme	Hesap makinesi, yönlendiriciler, fen deney araçları, matematik oyunları	Sayısal olarak ifade etme, dönüşümlü düşünme, kavramsallaştırma
Görsel	Görsel sunumlar, resim çalışmaları, zihinsel resimleme oyunları, kavram haritası, metafor, görselleştirme	Grafikler, haritalar, videolar, lego setleri, resim araçları, optik illüzyonlar, kameralar, resimler	Görme, çizme, hayal etme, renklendirme, kavram haritası yapma
Bedensel	Deneyerek öğrenme, drama, dans eğitimi için kullanılan beden hareketleri, gerçek öğrenme etkinlikleri, gevşeme egzersizleri	Hamur, spor malzemesi, yönlendiriciler, inşaat gereçleri, gerçek öğrenme kaynakları	İnşa etme, oyunlaştırma, dokunma, dansla ifade etme, zevkine varma
Müziksel	Rap, eğitim için kullanılan şarkılar	Kaset koleksiyonu, kasetçalar,müzik aletleri	Şarkılaştırma, rap haline getirme, dinleme
Kişisel	Bireysel eğitim, bağımsız çalışma, çalıma sırasında seçenekler sunma, özgüven geliştirme	Kendini değerlendirme materyali, günlükler, projeler için materyaller	Kendi yaşantısı ile bağlantı kurma, bunu göz önüne alarak seçim yapma
Sosyal	Paylaşarak öğrenme, arkadaş öğretmen toplumdan bireyleri kullanma, sosyal toplantılar, oyunlar	Oyunlar (kızmabirader, dama vb.), parti malzemeleri, dramatizasyon çalışmaları	Öğretme, ortak çalışma yapma, bunun üzerinde iletişim

(Vural, 2007: 289-299).

Hiçbirimiz aynı ilgilere ve yeteneklere sahip değiliz. Doğuştan getirdiğimiz bireysel farklılıklar nedeniyle her birey farklıdır. Ayrıca öğrenme yollarımız, hızımız da birbirinden farklıdır (Akboy, 2005: 230). İnsanların neden farklı öğrenme tercihlerinin bulunduğu sorusu henüz yanıtlanamamışsa da bunda bazı kalıtsal özelliklerin veya hayatta edinilen tecrübelerin rol oynadığını öne süren pek çok görüş vardır (Bentley, 2003: 21). O zaman sınıftaki öğrencileri birbirlerinin aynısı imiş gibi varsaymak ve eğitmeye çalışmak istenen başarıyı getirmeyecektir. Öncelikle, öğrencinin hangi alanda daha yetenekli ve ilgili olduğunu belirlemek gerekir. Bu da, bu konuda iyi yetişmiş, donanımlı, duyarlı ve öğrenciyi anlayıp yönlendirebilecek öğretmeni gerektirmektedir.

Eğitim lideri olarak vasıflandırdığımız öğretmen, sınıf ortamında bulunan öğrenci sayısı kadar farklı zekâ yapılarında insanla karşı karşıya olduğunu hesaba katmalıdır. Öğrencilerin öğrenme stilleri ve algılama güçleri farklılık arz eder. Çoklu zekâ kuramını göz önüne aldığı takdirde de, yapılacak eğitim-öğretim çalışmalarını farklılık içeren materyallerle yapmak gerekir.

Görüldüğü gibi, bireysel farklılıkların temele alındığı bir öğrenme-öğretme sürecinde, farklı yollarla öğrenen bireylerin varlığının kabulü, farklı yollarla öğrenme-öğretme anlayışını da beraberinde getirmektedir. Dolayısıyla, öğretmenlerin tek bir öğrenme-öğretme strateji, yöntem ve teknikleriyle etkili bir öğretim yapması pek mümkün görünmemektedir. Bunu gerçekleştirebilmesi için ise, öğrencilerinin zekâ alanlarını saptayabilmesi gerekmektedir. Burada, çoklu zekâ alanlarının belirlenebilmesi için bazı yöntemlere yer verdik:

6. Çoklu Zekâ Alanlarının Belirlenmesi

Öğrencilerin herhangi bir konuyu kendilerine uygun metotlarda öğrenmelerini sağlayabilmek için onlara farklı zekâ alanlarına hitap eden uygulama ve çalışma etkinlikleri sunulması gerekmektedir. Bu nedenle de öğrencilerin hangi zekâ alan ya da alanlarına sahip olduklarını belirlemek önem kazanmaktadır. Böyle bir belirlemenin yapılabilmesinde farklı yöntemlerden yararlanılabilir. Ne var ki bu yöntemlerden herhangi birinin tek başına yeterli olacağı ya da bir yöntemle ulaşılmış sonucun mutlak doğru olacağı şeklinde düşünülmemelidir. Öğrencilerin birden fazla

alanda yeteneğe sahip olabilecekleri, bu yeteneklerinin gelişebileceği ya da gerileyebileceği de akıldan çıkarılmamalıdır (Titiz, 2005: 69).

6.1. Öğrencileri Gözlemlemek

Öğrencilerin çoklu zekâ alanlarının belirlenmesinde kullanılabilecek yöntemlerden ilki ve muhtemelen de en etkili olanı, öğretmenin sınıfta yaptığı kişisel gözlemlerdir. Gözlemleri gerçekleştirmenin bir yolu, örgencilerin sınıftaki olumsuz davranışlarını gözlemlemektir. Örneğin, yüksek düzeyde sözel-dil zekâsına sahip olan bir öğrenci sürekli yanındakilerle konuşma eğiliminde olurken, bedensel-kinestetik zekâsı iyi gelişmiş öğrenciler de sürekli olarak kıpırdanma, yerinde duramama, yanındakileri rahatsız etme eğiliminde olacaktır. Doğacı zekâsı kuvvetli olan bir öğrenci de bahçeden topladığı yaprakları, taşları ve buna benzer nesneleri sınıfa izinsiz getirme eğiliminde olabilir (Saban, 2005: 36).

Öğrenciyle ilgili doğru bilgiyi edinmenin en iyi yollarından biri boş zamanlarını nasıl değerlendirdiğine ilişkin yapılan gözlemlerdir. Yani kendi başına kaldığında hiç kimsenin yönlendirmesi olmadan ne gibi seçimler yapmakta ve boş zamanını nasıl değerlendirmektedir. Dil zekâsı yüksek olanlar kitap okuyabilir, sosyal öğrenciler arkadaşlarıyla çene çalmayı, grup oyunlarını tercih edebilirler. Uzaysal zekâsı yüksek olanlar çizim yapmayı, bedensel- kinestetik öğrenciler ellerini kullanabilecekleri aktiviteleri, doğacı öğrenciler akvaryumu ya da kuş kafesini tercih edebilirler. Öğrencileri doğal ortamları içinde bu şekilde gözlemleyince en etkili biçimde nasıl öğreneceklerini de anlamış oluruz (Akboy, 2005: 267).

Tablo 7: Öğrencilere Yönelik Çoklu Zekâ Alanları Gözlem Formu

Değerli Öğretmen:
Lütfen gözlem formundaki her önermenin sınıfınızdaki her öğrenciye ne derecede uygun olup olmadığını aşağıdaki beşli dereceleme ölçeğine göre belirtiniz.
0 = Öğrenciye Hiç Uygun Değil **1** = Öğrenciye Çok Az Uygun
2 = Öğrenciye Kısmen Uygun **3** = Öğrenciye Oldukça Uygun
4 = Öğrenciye Tamamen Uygun

	BÖLÜM 1: SÖZEL- DİL ZEKÂ ALANI	
1	Normal öğrencilerden daha iyi yazar.	**0 1 2 3 4**
2	Uzun hikâyeler ve fıkralar anlatırlar.	**0 1 2 3 4**
3	İsimler, yerler ve tarihler hakkında hafızası güçlüdür.	**0 1 2 3 4**
4	Yaşına uygun kelimeleri doğru bir şekilde telaffuz eder.	**0 1 2 3 4**
5	Yaşına göre iyi bir kelime haznesine sahiptir.	**0 1 2 3 4**
6	Başkaları ile yüksek düzeyde sözel iletişime girer ve sözel tartışmalarda başarılıdır.	**0 1 2 3 4**
7	Tekerlemeleri ve kelime oyunlarını çok sever.	**0 1 2 3 4**
8	Kitap okumayı çok sever.	**0 1 2 3 4**
9	Öğrendiği yeni kelimeleri anlamlarına uygun olarak konuşma ve yazı dilinde kullanır.	**0 1 2 3 4**
10	Dinleyerek öğrenmeyi sever.	**0 1 2 3 4**
	BÖLÜM 2: MANTIKSAL- MATEMATİKSEL ZEKÂNIN ALANI	
1	Olayların oluşumu ve işleyişi hakkında çok soru sorar.	**0 1 2 3 4**
2	Sayılarla çalışmayı ve hesaplama yapmayı çok sever.	**0 1 2 3 4**
3	Matematik dersini çok sever.	**0 1 2 3 4**
4	Mantıksal bulmacaları çözmeyi ve satranç veya dama gibi stratejik oyunları oynamayı çok sever.	**0 1 2 3 4**
5	Nesneleri kategorilere ayırmayı veya olayları belli bir mantıksal ilişki içinde düzenlemeyi sever.	**0 1 2 3 4**
6	Matematiksel hesaplama oyunlarını çok sever.	**0 1 2 3 4**
7	Bilgisayar oyunlarını ilginç bulur.	**0 1 2 3 4**
8	Fen bilgisi dersinde deney yapmayı ve yeni şeyler denemeyi sever.	**0 1 2 3 4**
9	Yaşıtlarına kıyasla soyut düşünebilme veya sebep- sonuç ilişkisi kurabilme kabiliyetleri çok iyi gelişmiştir.	**0 1 2 3 4**
10	Makinelerin nasıl çalıştığına dair çok soru sorar.	**0 1 2 3 4**

BÖLÜM 3: GÖRSEL- UZAYSAL ZEKÂ ALANI		
1	Renklere karşı çok hassas ve duyarlıdır.	**0 1 2 3 4**
2	Haritaları, çizelgeleri, diyagramları veya tabloları sadece düz metinden oluşan yazılı materyallere kıyasla daha kolay anlar.	**0 1 2 3 4**
3	Sanat içerikli etkinlikleri sever.	**0 1 2 3 4**
4	Arkadaşlarına oranla daha çok hayal kurar.	**0 1 2 3 4**
5	Yaşına göre yüksek düzeyde beceri gerektiren figürleri ve resimleri çizer.	**0 1 2 3 4**
6	Filmleri, slâytları ve benzer diğer görsel sunuları izlemeyi sever.	**0 1 2 3 4**
7	Yaşına göre ilginç üç boyutlu yapılar veya modeller oluşturur.	**0 1 2 3 4**
8	Okurken kelimelere oranla resimle daha çok öğrenir.	**0 1 2 3 4**
9	Varlıkların görsel imgelerini veya daha önceden bulunduğu yerleri çok iyi ve net olarak hatırlar.	**0 1 2 3 4**
10	Okuma materyallerine sık sık karalamalar yapar.	**0 1 2 3 4**
BOLÜM 4: MÜZİKSEL- RİTMİK ZEKÂ ALANI		
1	Şarkıların melodilerini çok iyi hatırlar.	**0 1 2 3 4**
2	Güzel şarkı söyleyebilme sesine ve yeteneğine sahiptir	**0 1 2 3 4**
3	Bir müzik aletini çok iyi çalar ya da çalmayı çok ister.	**0 1 2 3 4**
4	Müzik dersini çok sever.	**0 1 2 3 4**
5	Konuşurken veya hareket ederken elleri veya ayakları ile ritim tutar	**0 1 2 3 4**
6	Farkında olmadan kendi kendine mırıldanır.	**0 1 2 3 4**
7	Ders çalışırken farkında olmadan masaya vurarak ritim tutar.	**0 1 2 3 4**
8	Çevresindeki seslere karşı aşırı duyarlı ve hassastır.	**0 1 2 3 4**
9	Bir şarkı duyduğunda farkında olmadan ona eşlik eder.	**0 1 2 3 4**
10	Ders çalışırken veya bir şey öğrenirken müzik dinlemekten çok hoşlanır.	**0 1 2 3 4**

BÖLÜM 5: BEDENSEL- KİNESTETİK ZEKÂ ALANI		
1	Bir veya birden fazla sportif faaliyette başarılıdır.	**0 1 2 3 4**
2	Bir yerde uzun süre kaldığında kımıldamaya veya hareket etmeye başlar.	**0 1 2 3 4**
3	Başkalarının jest, mimik ve yüz ifadelerini kolaylıkla taklit eder.	**0 1 2 3 4**
4	Gördüğü her nesneyi dokunarak inceleme ve analiz etme eğilimindedir	**0 1 2 3 4**
5	Koşmayı, sıçramayı ve benzeri fiziksel hareketleri yapmayı çok sever.	**0 1 2 3 4**
6	El becerisi gerektiren işlerde çok başarılıdır.	**0 1 2 3 4**
7	Kendini veya meramını anlatmada kendine özgü dramatik bir yolu vardır ve vücut dilini çok iyi kullanır.	**0 1 2 3 4**
8	Çamurla oynamayı veya diğer devinimsel nitelikteki etkinliklere katılmayı sever.	**0 1 2 3 4**
9	Bir şeyi parçalarına ayırmayı ve onları birleştirmeyi çok sever.	**0 1 2 3 4**
10	Bir şeyi en iyi yaparak ve yaşayarak öğrenir.	**0 1 2 3 4**
BÖLÜM 6: SOSYAL ZEKÂ ALANI		
1	Arkadaşlarıyla ya da akranlarıyla sosyalleşmeyi çok sever.	**0 1 2 3 4**
2	Grup içinde doğal bir lider görünümündedir.	**0 1 2 3 4**
3	Problemi olan arkadaşlarına yardım eder.	**0 1 2 3 4**
4	Dışarıda iken kendi başının çaresine bakabilir.	**0 1 2 3 4**
5	Başkaları ile birlikte ders çalışmayı veya oyun oynamayı çok sever.	**0 1 2 3 4**
6	En az iki veya üç yakın arkadaşı vardır ve onları sık sık arar.	**0 1 2 3 4**
7	Başkaları daima onunla birlikte olmak ister.	**0 1 2 3 4**
8	Başkalarına selam verir, onların hatırlarını sorar ve onları çok önemser.	**0 1 2 3 4**
9	Empati yeteneği çok gelişmiştir.	**0 1 2 3 4**
10	Bir şeyi başkalarıyla işbirliği yaparak, onlarla paylaşarak veya onlara öğreterek öğrenmeyi sever.	**0 1 2 3 4**

BÖLÜM 7: İÇSEL ZEKÂ ALANI		
1	Bağımsız olma eğilimindedir.	**0 1 2 3 4**
2	Kendisinin zayıf ve güçlü yanları hakkında gerçekçi bir görüşe sahiptir.	**0 1 2 3 4**
3	Yalnız oynamaya veya ders çalışmaya bırakıldığında daha başarılıdır.	**0 1 2 3 4**
4	Hakkında çok fazla bahsetmediği en az bir ilgisi, hobisi veya uğraşısı vardır.	**0 1 2 3 4**
5	Hayattaki amacının ne olduğuna ilişkin bir anlayışa sahiptir.	**0 1 2 3 4**
6	Duygularını, hislerini ve düşüncelerini açıklıkla ve doğru bir şekilde dile getirir.	**0 1 2 3 4**
7	Hayattaki başarılarından ve başarısızlıklarından ders almasını bilir.	**0 1 2 3 4**
8	Kendine güveni yüksektir.	**0 1 2 3 4**
9	Yaptığı işin bilincindedir ve başkalarına pek fazla akıl danışmaz.	**0 1 2 3 4**
10	Kendine saygısı yüksektir.	**0 1 2 3 4**
BÖLÜM 8: DOĞACI ZEKÂ ALANI		
1	Doğaya, hayvanat bahçelerine veya tarihsel müzelere olan gezileri çok sever.	**0 1 2 3 4**
2	Doğa olaylarına ve oluşumlarına (örneğin, volkanlara, dağlara ve bulutlara) karşı çok hassas ve duyarlıdırlar.	**0 1 2 3 4**
3	Sınıftaki çiçekleri sular ve onların bakımını üstlenir.	**0 1 2 3 4**
4	Ekoloji, doğa, bitkiler, hayvanlar vb. gibi konuları işlerken çok meraklanır.	**0 1 2 3 4**
5	Sınıfta havyan hakları ve çevreyi koruma ile ilgili ateşli konuşmalar yapar.	**0 1 2 3 4**
6	Kuş beslemek, kelebek ve böcek koleksiyonu oluşturmak gibi doğa ile ilgili projeleri çok sever.	**0 1 2 3 4**
7	Doğayı ve canlıları içeren konularda çok başarılıdır.	**0 1 2 3 4**
8	Toprakla oynamayı ve bitki yetiştirmeyi çok sever.	**0 1 2 3 4**
9	Mevsimlere ve iklim olaylarına karşı çok ilgilidir.	**0 1 2 3 4**
10	Çevre bilinci çok iyi gelişmiştir.	**0 1 2 3 4**

Tablo 8: Öğrencilere Yönelik Çoklu Zekâ Alanları Profili

Öğrencinin Adı ve Soyadı:											Sınıfı:
Öğrencinin Numarası:											**Cinsiyeti:**
ZEKÂ ALANI	**MADDELER/ÖNERMELER**										**TOPLAM PUAN**
	1	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**	**8**	**9**	**10**	
Sözel-Dil											
Mantıksal-Matematiksel											
Görsel-Uzaysal											
Müziksel-Ritmik											
Bedensel-Kinestetik											
Sosyal											
İçsel											
Doğacı											

ZEKÂ ALANLARINI BELİRLEME ÖLÇEĞİ		ZEKÂ ALANINDAKİ TOPLAM PUAN	ZEKÂ ALANINDAKİ GELİŞMİŞLİK DÜZEYİ
Öğrenciye Tamamen Uygun	**4**	32-40 Arası	Çok Gelişmiş
Öğrenciye Oldukça Uygun	**3**	24-31 Arası	Gelişmiş
Öğrenciye Kısmen Uygun	**2**	16-23 Arası	Orta Düzeyde Gelişmiş
Öğrenciye Çok Az Uygun	**1**	8-15 Arası	Biraz Gelişmiş
Öğrenciye Hiç Uygun Değil	**0**	0-7 Arası	Gelişmiş değil

(Saban, 2005: 38-42).

2. Belge Toplamak

Öğretmenler, bir fotoğraf makinesini kullanarak öğrencilerin ürünlerini belgelemeyi düşünebilirler. Fotoğraflar, özellikle birkaç dakika içinde yok olabilecek ürünleri belgelemek için çok faydalıdır. Bu fotoğraflar daha sonra slâytlara çekilerek öğrencilerin kişisel dosyalarında saklanabilir. Buna ek olarak, öğretmenler,

öğrencilerin şarkı söyleme, hikâye anlatma ve şiir okuma gibi özellikli bir kapasiteyi sergilemeyi içeren deneyimlerini bir ses kasetine kaydederek bu kasetleri birer belge olarak öğrencilerin dosyalarında saklayabilirler (Saban, 2005: 43).

6.3. Önceden Tutulmuş Kayıtları İnceleme

Toplu kayıtlar son derece değerlidir. Öğrencilerin hangi derslerde başarılı, hangilerinde başarısız oldukları, ne gibi okul faaliyetlerine katıldıkları bize onların hangi zekâlarının üstün olduğu hakkında bilgi verebilir.

Acaba öğrencinin matematik ve fen bilimleri derslerindeki notları edebiyat ve sosyal bilimleri derslerine ait notlarından her zaman yüksek midir? Eğer sonuç evet ise, o zaman bu durum, söz konusu öğrencinin mantıksal-matematiksel zekâ alanına sözel-dil zekâ alanından daha çok eğilimli olduğunun bir kanıtı olacaktır (Akboy, 2005: 268).

6.4. Öğretmenlerle ve Ebeveynlerle Konuşma

Sınıf öğretmenleri, çoklu zekâ alanlarından birisi üzerinde daha özel olarak çalışan uzmanlarla (örneğin, beden eğitimi, müzik, resim, drama, bilgisayar öğretmenleriyle) düzenli bir şekilde temasa geçerek sınıflarındaki öğrencilerin güçlü oldukları zekâ alanlarına ilişkin ek bilgiler toplayabilirler. Bu bilgiler sayesinde öğretmen, kendi sınıfında düşük düzeyde katılım ve performans gösteren bir öğrencinin farklı bir zekâ alanının kullanımını gerektiren başka bir sınıfta veya derste yıldız öğrencilerden biri olduğunun farkına varabilir (Saban, 2005: 44).

Bir başka bilgi toplama yöntemi ebeveynlerle konuşmaktır. Ebeveynler, çocuklarının zekâsı hakkında en doğru bilgiye sahiptirler. Çocuğu doğduğu günden itibaren gözlemleyen, her türlü aktivite içinde gören onlardır. Dolayısıyla, okulda öğretim yılı başlamadan önce bütün veliler çoklu zekâ teorisi ile tanıştırılmalı ve onlara çocuklarının çeşitli zekâ alanlarına yönelik faaliyetlerde sergiledikleri davranışları gözlemleyip belgelemek için kullanabilecekleri araçlar tanıtılmalıdır (Akboy, 2005: 269).

6.5. Öğrencilerle Konuşma

Öğrenciler, kendi öğrenme tercihleri, yolları veya stilleri hakkında en doğru bilgilere sahip olan uzmanlardır; çünkü çocuklar doğdukları günden itibaren gün be gün ve günde yirmi dört saat olmak üzere sahip oldukları bu öğrenme tercihleri ile birlikte yaşamaktadırlar. Bu bağlamda, her öğretmen öğrencilerin gözüyle onların yüksek düzeyde gelişmiş zekâ alanlarının hangileri olduğunu ortaya çıkarmak için onlara çeşitli sorular yöneltebilir. Örneğin,

1. İçinizden kaç kişi hikâye yazabilir?
2. İçinizden kaç kişi matematik problemlerini çözmeyi sever?
3. İçinizden kaç kişi güzel resim çizebilir?
4. İçinizden kaç kişi bir müzik aletini çok iyi çalar?
5. İçinizden kaç kişi en az bir spor dalıyla ilgilenmektedir?
6. İçinizden kaç kişi en azından bir yakın arkadaşa sahiptir?
7. İçinizden kaç kişinin yalnız kalmak için gittiği gizli bir yeri vardır?
8. İçinizden kaç kişi evde bir hayvan besler? (Saban, 2005: 45-46).

İKİNCİ BÖLÜM

İLKÖĞRETİM VII. SINIF MÜFREDATINDAKİ ‘MELEK VE AHİRET İNANCI’ ÜNİTESİNİN İŞLENİŞİ

M.E.B Talim ve Terbiye Kurulu’nun Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi müfredatında bu programın vizyonu; bu derse ayrılan zamanın büyük bir bölümünde öğretmenlerin öğrencilere doğrudan bilgi aktarmak yerine, yol göstereceği etkinlikler aracılığıyla;

- 21. Yüzyılın çağdaş, Atatürk ilke ve inkılâplarını benimsemiş, temel demokratik değerlerle donanmış, çağın gerektirdiği donanıma sahip, insan haklarına saygılı, yaşadığı çevreye duyarlı,
- Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinde öğrenmekten zevk alan, dini kavramları doğru kullanan, kendini ifade eden, iletişim kuran, sorun çözen, bilimsel düşünen, araştıran, soran, sorgulayan, eleştiren,
- Dini bilgiyi deneyimlerine göre yorumlayıp sosyal ve kültürel bağlam içinde oluşturan, kullanan ve düzenleyen, sosyal katılım becerileri gelişmiş,
- Kendini, toplumu, kültürel mirasını ve doğayı tanıyan, koruyan ve geliştiren,
- Günlük yaşamda ihtiyaç duyulan temel dini bilgiler ve yaşam becerilerine sahip,
- Haklarını ve sorumluluklarını bilen, çevresiyle uyumlu,
- İnsanlık tarihi boyunca birey ve toplum üzerinde etkili olan dini doğru anlayan ve yorumlayan,
- İslam dininin kültür, dil, sanat, örf ve adetler ile ahlak üzerindeki etkisini dikkate alan kendi dininden ve başka dinlerden olanlara anlayışlı davranan ve diğer dinleri tanıyan,
- Değişikliklere dinamik bir biçimde uyum sağlayabilecek kadar dini kavramlara hâkim,

- Milli, ahlaki, insani ve kültürel değerleri benimseyen, beden, zihin, ahlak, ruh, duygu bakımından dengeli ve sağlıklı gelişen; üretken, haklarını ve sorumluluklarını bilen,
- Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının yetişmesine katkıda bulunmaktır (DKAB Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu, 2007).

İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar) Öğretim Programı'yla ulaşılması beklenen temel beceriler şunlardır:

1. Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma becerisi,
2. Eleştirel düşünme becerisi,
3. İletişim ve empati becerisi,
4. Problem çözme becerisi,
5. Araştırma becerisi,
6. Bilgi teknolojilerini kullanma becerisi,
7. Değişim ve sürekliliği algılama becerisi,
8. Mekân, zaman ve kronolojiyi algılama becerisi,
9. Sosyal katılım becerisi,
10. Kur'an-ı Kerim mealini kullanma becerisi.

Programda yer alan kazanımların yapılandırılmasında öğrenciler tarafından gerçekleştirilecek etkinlikler büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle, derslerde yer alan öğretim yöntem ve etkinlikleri, söz konusu amaca hizmet edecek şekilde ve öğrenci merkezli anlayışa uygun olarak düzenlenmelidir (Osman Titiz, 91).

Çalışmamızın bu bölümünde, 'melek ve ahiret inancı' ünitesi ve alt başlıkları tek tek ele alınacaktır. Bu konular yapılandırmacı eğitim anlayışında işlenecektir. Ders işlenişleri '5E' eğitim modeline uygun olarak oluşturulacak ve çoklu zekâ etkinlikleriyle desteklenecektir.

KONUNUN İŞLENİŞİ

Ünitemiz, dokuz ana başlıktan ve dört alt başlıktan oluşmaktadır. Her konu '5E' eğitim modelindeki giriş/dikkat çekme, keşfetme, açıklama, derinleştirme ve değerlendirme basamaklarına uygun olarak işlenecektir. Bu esnada da konular, öğretmenlerin kullanabileceği çoklu zekâ etkinlikleri ile zenginleştirilecektir:

1.ÜNİTE
MELEK VE AHİRET İNANCI
1. Varlıklar Âlemi
2. Meleklere İman
2.1. Meleklerin Özellikleri ve Görevleri
2.2. Meleklere İmanın, Davranışların Güzelleşmesine Katkısı
3. Toplumda Yaygın Olan Bazı Batıl İnançlar
4. Kur'an'a Göre Şeytan
4.1. Şeytan Kötülüğün Simgesidir
4.2. Şeytanın Kötülüğünden Korunma
5. Ahirete İman
6. Kıyamet ve Yeniden Dirilme
7. Dünya Hayatında Yapılanların Karşılığı: Ahiret
8. Ahirete İmanın Davranışlara Etkisi
9. Nas Suresi ve Anlamı

MELEK ve AHİRET İNANCI ÜNİTESİ
ÇOKLU ZEKÂ ETKİNLİKLERİ

SÖZEL:

- Ayet meallerinin öğrenilmesi.
- Ahiret ile ilgili hikâyelerin okunması ve hikâyelere dair yorumların yapılması.
- Ahiret ile ilgili şiirlerin yazılması.
- Bilgi posteri doldurulması.
- Boşluk doldurma çalışmasının yapılması.
- Nas suresinin ezberlenmesi ve anlamının öğrenilmesi.
- ‘Meleklere inanmak davranışlarımızı nasıl değiştirir?’ konulu bir kompozisyon yazımı.
- Film raporu hazırlanması.

GÖRSEL:

- Konu anlatımının asetatlar, renkli kartonlar ve eşleştirmeli kartonlarla desteklenmesi.
- Ahiret ile ilgili slâytların izlenmesi.
- ‘Rahman suresi’ videosunun izletilmesi.
- Kısa film oluşturulması.
- Can Dündar’ın konuyla ilgili yazısının slâyt olarak izletilmesi.
- Akıl haritası hazırlanması.
- Afiş hazırlama.

MATEMATİKSEL/MANTIKSAL:

- Ünite kavramlarıyla ilgili kare bulmaca.
- Meleklerin görevlerine göre sınıflandırılması.
- Kıyamet ile ilgili ayetlerin sınıflandırılması.

MÜZİKSEL/RİTMİK:

- Cennet ve cehennem ile ilgili ilahi dinlenmesi.
- Ahiret ve ölümle ilgili ilahiler dinlenmesi.
- Nas suresi ve anlamını okuyoruz.

SOSYAL:

- Sınıfta oluşturulan grupların ahiretle ilgili sınıf panosu hazırlaması.
- ‘Kiramen Kâtibin’ meleklerinin varlığını bilmem hayatımda neler değiştirir?’ konulu yazı çalışmasının yapılması.
- Öğrenci gruplarıyla afiş ve poster hazırlama çalışmaları.
- ‘Birisinin size büyü yaptığını öğrendiğinizde ne yapardınız’ konusunun sınıfta paylaşımı.
- Sınıfta oluşturulan grupların çevrelerindeki batıl inançlara örnekler bulmaları.

BEDENSEL-KİNESTETİK:

- ‘Nas Suresi’nin ezberlenmesi sırasında ‘Sakla Bul’ oyununun oynanması.
- Meleklerin görevlerini anlatan bir drama yaptırılması.

DOĞA:

- Doğa olaylarını inceliyoruz.
  Sınıfımızdaki ve çevremizdeki eşyaları korumanın bizi cennete götürmede bir basamak olduğunun anlaşılmasının sağlanması.

KİŞİSEL:

- ‘Ahirete inanıyor olmanın, hayatımdaki etkileri neler olabilir?’ konulu yazı çalışması.
- ‘Nas Suresi’ni sık sık okumam günlük hayatımda beni nelerden korur?’ konulu yazı çalışması yapılması.
- İzlenen bir sunudan yola çıkılarak ‘herkesin kendi öldüğü gün etrafta olabileceklerle ilgili sınıfın huzurunda kendi cenaze törenini anlatan bir konuşma yapması.

1. ‘Varlıklar Âlemi’ Konusuyla İlgili Örnek Ders İşlenişi

Kazanım: Varlıklar âlemini sınıflandırarak özelliklerini örneklerle açıklar.

1. Giriş/ İlgi Çekme

Öğretmen, aşağıdaki soruyu sorarak derse giriş yapar:

‘Âlem sözcüğünü hep duyarız. Peki, âlem ne demektir?’ öğrencilerden gelen cevaplar doğrultusunda: ‘Duyularla algılayabildiğimiz, akıl yoluyla kavradığımız ve varlığını düşünebildiğimiz, Allah’ın dışındaki varlık ve olayların tamamına âlem denir.’ şeklinde bir sonuç çıkarılır. Şöyle devam edilir: ‘Duyularımızla algılayabildiğimiz varlıkların haricinde, algılayamadığımız varlıklar da var mıdır? Peki, duyularımızla algılayamıyorsak bu varlıkların var olduğunu nereden biliyoruz? Bir şeyin varlığını kabul etmek için onun mutlaka görülmesi mi gerekir?’ soruları yöneltilir.

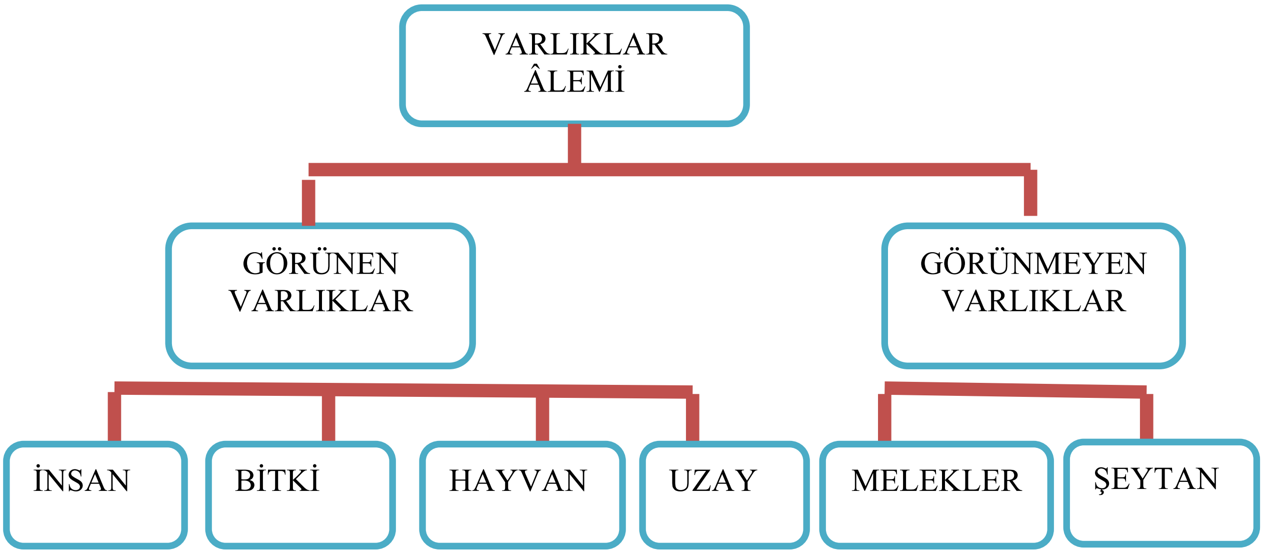
2. Keşfetme

Öğretmen, öğrencilerden defterlerine görünmeyen, ama var olduğunu bildiğimiz beş tane varlık adı yazmalarını ister. Ardından neler yazdıklarını sorar. Sınıftan; sevgi, saygı, merhamet, nefret, akıl, mikrop, bakteri… gibi cevapların yanında: ‘Allah, melekler, şeytan, cinler’ cevapları da gelir. Bundan sonra tahtaya mikroskop altında çekilmiş bir bakteri resmi yansıtılır. Onların da çok küçük ve var oldukları, fakat gözle görülemedikleri hakkında konuşulur. Öğretmen: ‘Bütün bu örnekler, varlıklar âleminin yalnızca gözle gördüklerimizden ibaret olmadığını ortaya koymaktadır.’ şeklinde bir açıklama yapar. Bu açıklama bittikten sonra: ‘demek ki varlıkları tasnif etmemiz gerekiyor’, diyerek öğrencileri varlıklar âlemini sınıflandırmak gerektiğine yönlendirir.

3. Açıklama

Öğretmen, her şeyin algı alanımız içinde olmadığını; bazı varlıkları var olmalarına rağmen elimizle tutup, gözümüzle göremediğimizi açıklar. Varlıkların,

‘görünen ve görünmeyen’ olmak üzere ikiye ayrıldığını söyler ve aşağıdaki şekli tahtaya çizer:

Aşağıdaki açıklama sınıfa aktarılır.

Duyularla algılayabildiğimiz, akıl yoluyla kavradığımız ve varlığını düşünebildiğimiz, Allah dışındaki varlık ve olayların tamamına âlem denir. Âlemdeki bütün varlıkları yaratan ve evreni düzene koyan Allah’tır. Âlemde görünen ve görünmeyen sayısız varlık bulunmaktadır. İnsanlar, hayvanlar, bitkiler, dağlar, denizler, ay ve güneş görülebilen varlıklardandır.

Evrende bulunan varlıklar yalnızca duyularımızla algılayabildiklerimizden ibaret değildir. Bunların yanında göremediğimiz ve algılayamadığımız varlıklar da bulunmaktadır. Melekler ve şeytan görülmeyen varlıklar arasında yer alır. Bizler melekleri şeytanı göremeyiz. Ancak onların varlığına inanırız. Çünkü Allah, meleklerin ve şeytanın varlığını Kur’an-ı Kerim’de bize bildirmektedir.

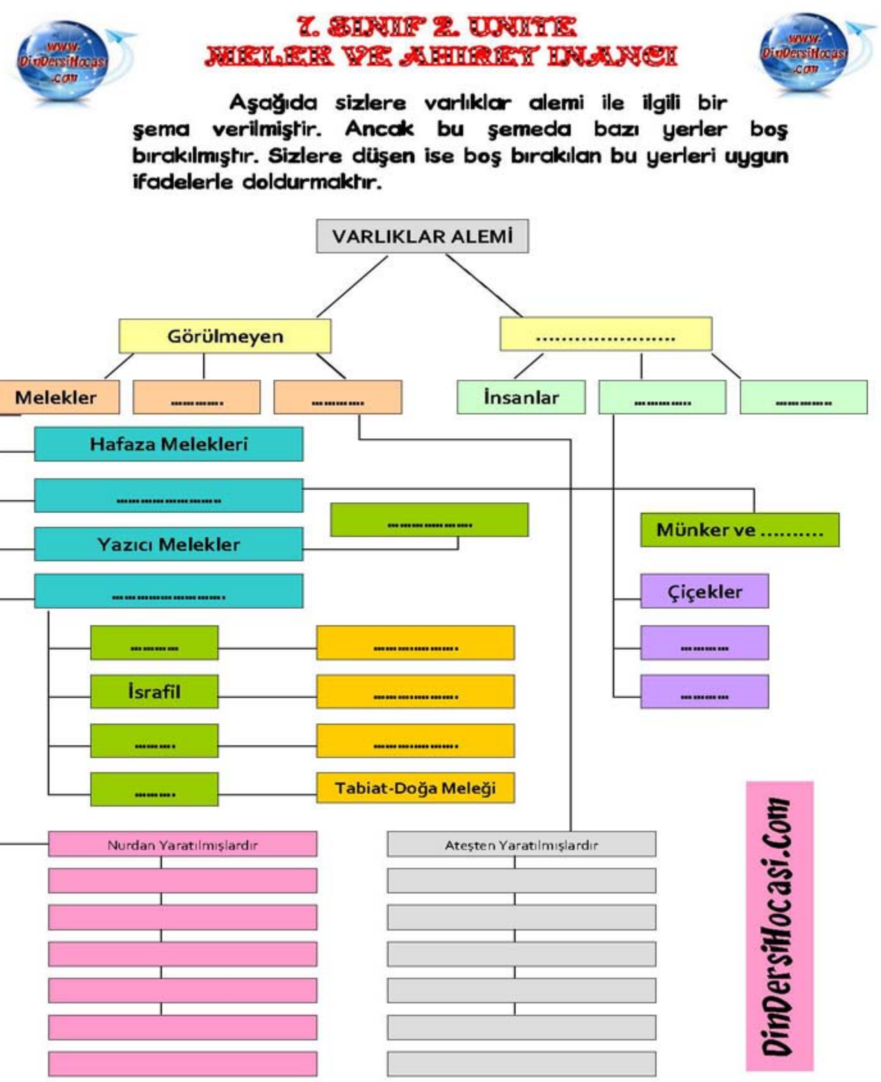
4. Derinleştirme

‘melek’ isimli klip öğrencilere izlettirilir. (http://www.dindersiforum.com/thread-811.html 03.02.2010) (Müziksel-Ritmik Zekâ)

5. Değerlendirme

Bu aşamada öğretmen aşağıdaki etkinliklerden birini ya da birkaçını yaptırır:

- ❖ Varlıklar âlemi kaça ayrılır? Örnekler veriniz.
- ❖ İnsanın, görmediği halde varlığını kabul ettiği şeyler var mıdır? Varsa bunlar nelerdir?
- ❖ Varlıklar âlemini bir kavram haritası kullanarak gruplandırınız.

(http://www.dindersihocasi.com/main/index.php?option=com_docman&task=cat_view&gid=93&Itemid=31; 17.09.2009).

2. Meleklere İman

2.1. ‘Meleklerin Özellikleri ve Görevleri’ Konusu Örnek Ders İşlenişi

Kazanım: Meleklerin özellikleri ve görevlerinin neler olduğunu belirtir.

1. Giriş/ İlgi Çekme:

❖ Yukarıdaki resim duvara yansıtılır ve öğrencilere resim hakkında yorum yaptırılır. Resmin saflığı, masumiyeti simgeleyen yönü üzerinde konuşulur.

❖ ETKİNLİK: GÜNLÜK KONUŞMALARIMIZDA MELEK

(Sözel Zekâ)

- Öğrencilerden günlük konuşmamızın içinde ‘melek’ kavramını nerelerde ve nasıl kullandığımızı düşünmeleri istenir.
- ‘Melek gibi insan’, ‘Melek yavrum’…
- ‘Bu cümlelerde nasıl bir insan tarif ediliyor?’ diye sorulur.
- Öğrencilere meleğin bizim literatürümüzde iyiliğin, güzelliğin sembolü olarak kullanıldığı buldurulur.

❖ ‘*Peygamber, Rabb’i tarafından kendisine indirilene iman etti, mü’minler de (iman ettiler). Her biri Allah’a,* ***meleklerine****, kitaplarına, peygamberlerine iman ettiler.* (Bakara, 285) ayeti yansıtılır ve öğrencilerden bu ayeti yorumlamaları istenir.

❖ ‘Sizce, meleklerin insanlardan farklı özellikleri nelerdir?’ soruları sınıfa yöneltilir.

2. **Keşfetme:**

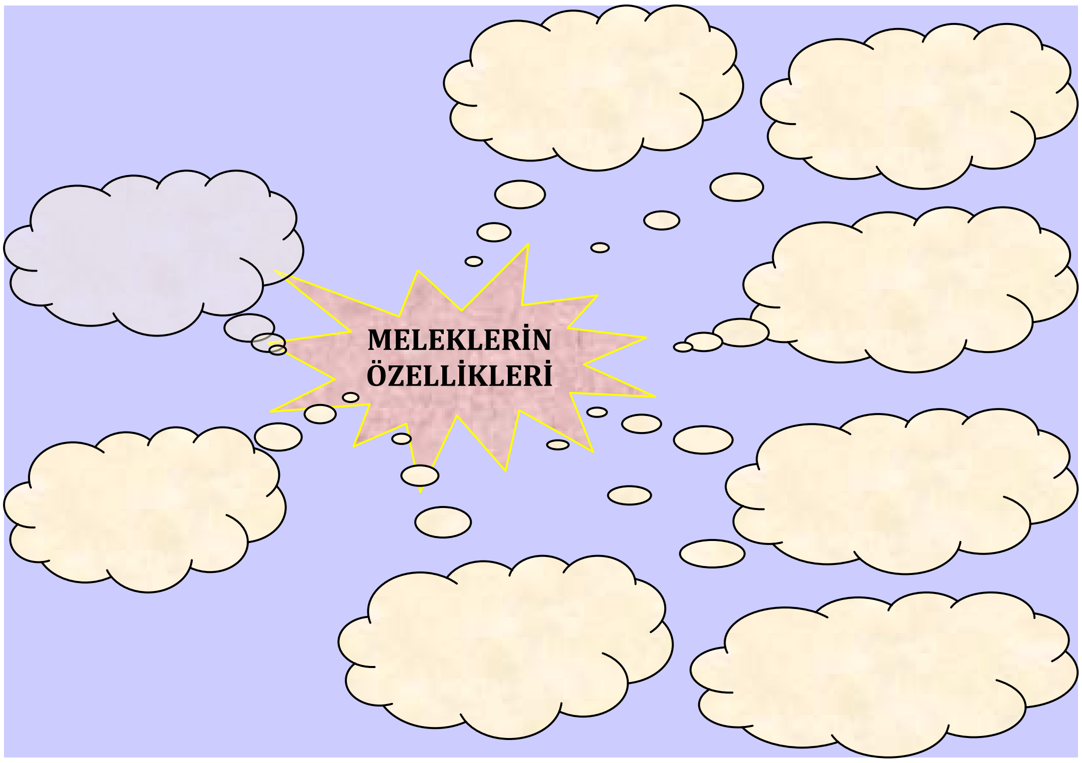
(mantıksal-matematiksel zekâ)

Bu aşamada, aşağıdaki etkinlik yapılır:

MELEKLER NEDİR?

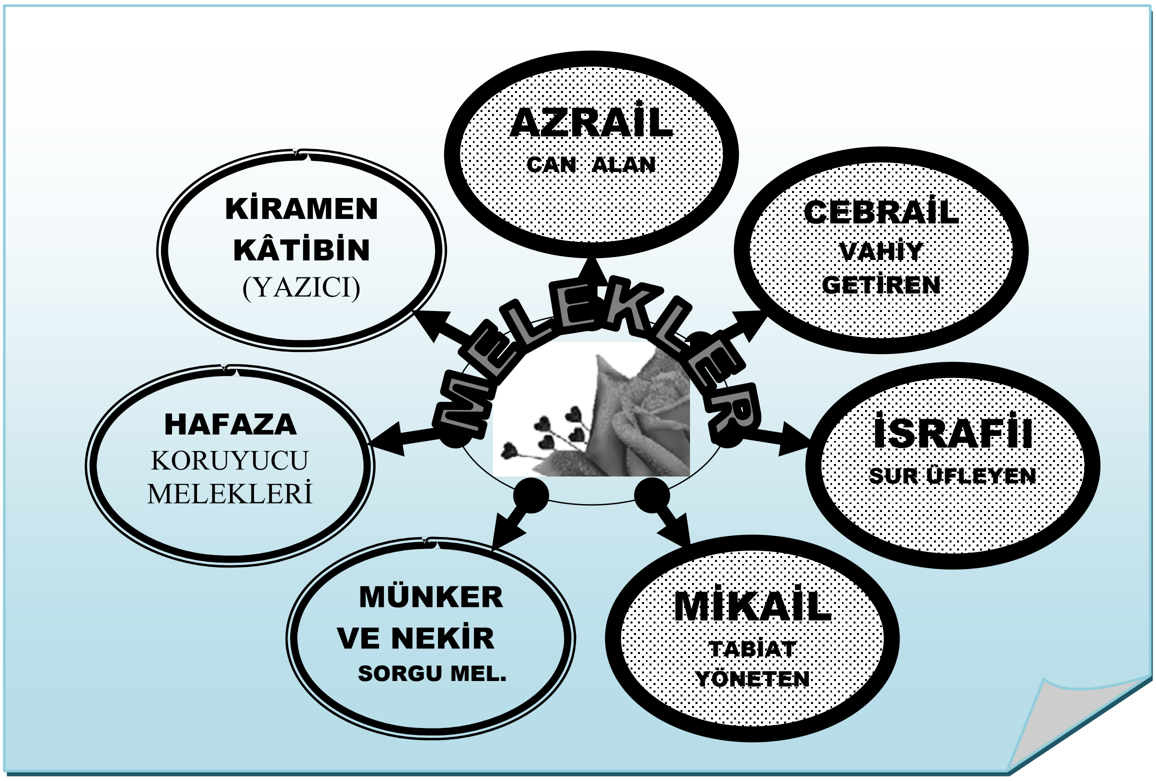
Allah'ın melekleri,
Nurdan birer yaratık.
Kaplamış arşı, yeri,
Hizmetlerine sadık.
Yemezler ve içmezler,
Dişilik ve erkeklik yok.
Hak hududu geçmezler,
Vazifeleri pek çok.
(Tunçalp, 1974: 36)

Yukarıdaki şiirden hareketle meleklerin özellikleri sayılır ve tabloya yerleştirilir.

3. Açıklama:

‘Öğretmen, dört büyük meleğin dışında isimlerini ve görevlerini bildiğiniz melekler var mı?’ diye sınıfa sorar. Aşağıdaki şekli tahtaya çizer ve öğrencilerden de defterlerine çizmelerini ister:

- ‘Göklerde ve yerde ne varsa O’nundur. Katında olanlar O’na kulluk etmekten çekinmezler ve usanmazlar.’ (Enbiya: 21/19).
- ‘Hiç ara vermeksizin gece gündüz tespih ederler.’ (Enbiya: 21/ 20)

  Öğretmen: ‘Meleklerin ortak görevlerinin yanı sıra belirli işlerle görevlendirilmiş melekler de vardır. Bunların başında dört büyük melek vardır.’ açıklamalarını yaparak derinleştirme basamağına geçer.

4. Derinleştirme:

Sınıf, gruplara ayrılır ve aşağıdaki şiirler okunarak, hangi meleğin anlatıldığını önce kim bulacak şeklinde bir yarışma yapılır. (mantıksal-matematiksel zekâ)

CEBRAİL

Rabbe en yakın olan
O dört büyük melekten biri.
Rabbin buyruklarını,
Peygamberlere sunar.
Arzın ufuklarını, rahmete boğan pınar.
(Tunçalp, 1974: 41)

'Cebrail, vahiy meleğidir. Allah'tan aldığı mesajları peygamberlere iletir.' açıklaması yapılır.

MİKAİL

Rüzgâr, yağmur, bereket,
Onun hizmet alanı.
Hayat bulur memleket,
O yeşertir tarlanı.

Rızkı hükme bağlayan,
Şüphesiz Cenab-ı Hak.
Bu taksimi sağlayan,
__________'dir muhakkak.
(Tunçalp, s. 43

'Mikail, evrende meydana gelecek doğa olaylarını yürütmekle görevli melektir.' açıklaması yapılır.

AZRAİL

Her yaşayan ölümü
Tadacaktır muhakkak.
Bir ilahi dönümü
Emreder Cenabıhak.
Ölüm şüphesiz Rabbin
Kesin buyruğudur, bil.
Bu çetin hizmet için
Görevlidir _________.

(Tunçalp, 2003: 41)

'Azrail, Allah'ın izniyle eceli gelenlerin canlarını almakla görevlidir. 'Ölüm meleği' de denir.' açıklaması yapılır.

İSRAFİL

_________ de bir melek,
İtibarlı, olumlu.
Kıyamet için gerek,
Görevlerden sorumlu.
Emir alıp nihayet,
Suru üfleyecektir.
Kopacaktır kıyamet;
Bu şüphesiz gerçektir.

(Tunçalp, 2003: 44)

'İsrafil, kıyamet vakti geldiğinde, sura üflemekle görevli melektir.' Açıklaması da yapıldıktan sonra sıradaki parça okunarak, bu konu hakkında konuşulur:

KİRAMEN KÂTİBİN (Sözel Zekâ)

Alper'in son günlerdeki bu tuhaf davranışı, annesinin dikkatini çekmişti:

-Allah Allah! Bu çocuk neden böyle yapıyor acaba, diye mırıldandı.

Çünkü Alper, kıldığı her namazın sonunda, sağ tarafına selam verirken biraz fazlaca bekliyor ve dişleri görünecek kadar gülümsüyordu. Ayrıca sol tarafına selam verirken de yüzünü ekşitiyor, tamamen sertleşiyor ve bu selamı çabucak tamamlıyordu. Bir müddet bu böyle sürüp gitti.

Alper'in bu ilginç davranışını uzaktan uzağa takip eden annesi daha fazla dayanamayarak sordu:

- Oğlum, neden sağına selam verirken gülüyor, soluna selam verirken birden ciddileşip sert bakıyorsun?

- Sağımızda ve solumuzda 'Kiramen Kâtibin' denilen melekler var anne. Onların görevlerini öğrendik bu hafta Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinde.

- Öğrenmen güzel de şimdi bunun ne ilgisi var senin davranışlarınla?

- 'Kiramen Kâtibin' demek 'Yazıcı Melekler' demektir anne. Sağdakiler iyiliklerimize karşılık sevapları, soldakiler de kötülüklerimize karşılık günahları yazıyorlar.

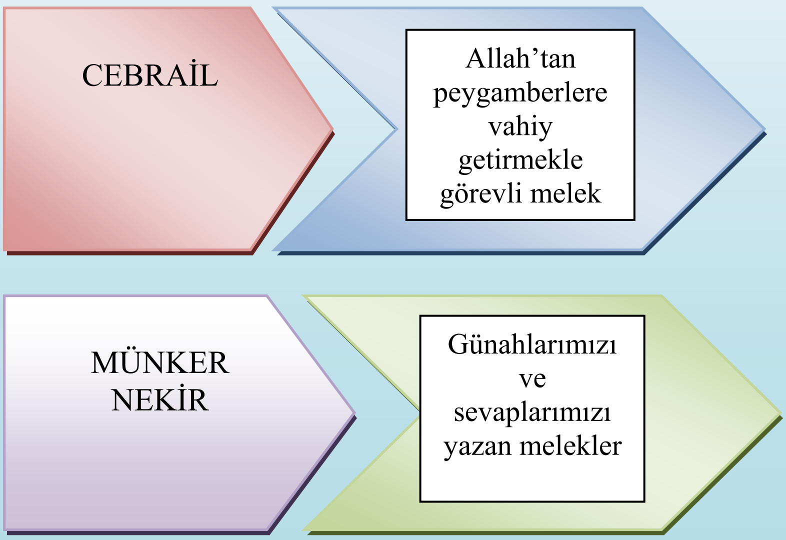
- Bunu biliyorum evladım. Onlar Allah'ın kendilerine verdiği görevi yapıyorlar işte, ne var bunda?

- Ben sevap yazanlar daha çok yazsın diye onlara iyi davranıp gülüyorum. Soldakiler de fazla günah yazmasınlar diye onlara biraz sert davranıyorum.

(Tücan ve Ulaşlı, 2009: 26).

ETKİNLİK: EŞLEŞTİRME KARTLARI (Kinestetik zekâ)

- Sınıfa girmeden meleklerin isimlerinin ve görevlerinin yazılı olduğu dört beş ayrı renkte eşleştirme kartları hazırlanır.
- Sınıf, dört-beş ayrı gruba ayrılır. Her gruba bir renk olmak üzere eşleştirmeli kartlar dağıtılır.
- Gruptaki öğrencilerden meleklerin isimleri ile görevlerini doğru olarak birleştirmeleri istenir.
- Bu eşleştirmeyi en çabuk yapan grup kalkıp eşleştirmeli kartlarını tahtaya yapıştırır.

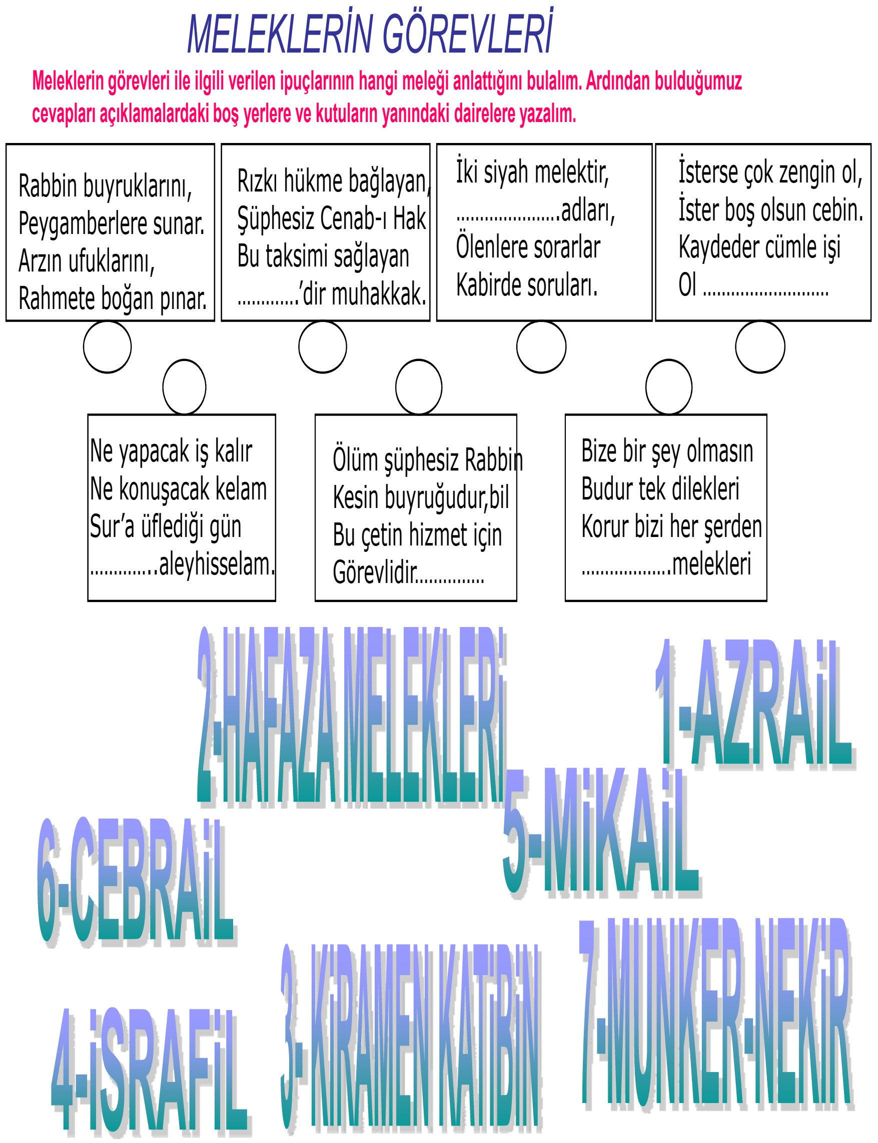

ETKİNLİK: MELEKLERLE KONUŞSAYDIM (İçsel Zekâ)

- Öğrencilere, ev ödevi olarak 'meleklerle konuşsaydınız, onlara neler söylemek isterdiniz?' konusu verilir.
- Öğrenciler, bu konuda yazı çalışması yaparlar.
- Yazılar, öğretmen tarafından değerlendirilirken meleklerin özelliklerinin dikkate alınıp alınmadığı göz önünde bulundurulur.

5. **Değerlendirme: (matematiksel-mantıksal zekâ)**

Aşağıdaki çalışma kâğıtları öğrencilere dağıtılır ve yönergeler doğrultusunda söylenenler beraberce yapılır:

MELEKLERİN GÖREVLERİ

Meleklerin görevleri ile ilgili verilen ipuçlarının hangi meleği anlattığını bulalım. Ardından bulduğumuz cevapları açıklamalardaki boş yerlere ve kutuların yanındaki dairelere yazalım.

Rabbin buyruklarını,
Peygamberlere sunar.
Arzın ufuklarını,
Rahmete boğan pınar.

Rızkı hükme bağlayan,
Şüphesiz Cenab-ı Hak
Bu taksimi sağlayan
............'dir muhakkak.

İki siyah melektir,
....................adları,
Ölenlere sorarlar
Kabirde soruları.

İsterse çok zengin ol,
İster boş olsun cebin.
Kaydeder cümle işi
Ol ....

Ne yapacak iş kalır
Ne konuşacak kelam
Sur'a üflediği gün
.............aleyhisselam.

Ölüm şüphesiz Rabbin
Kesin buyruğudur,bil
Bu çetin hizmet için
Görevlidir..............

Bize bir şey olmasın
Budur tek dilekleri
Korur bizi her şerden
..................melekleri

2-HAFAZA MELEKLERİ
1-AZRAİL
5-MİKAİL
6-CEBRAİL
4-İSRAFİL
3-KİRAMEN KATİBİN
7-MUNKER-NEKİR

(http://www.dinkulturuogretmeni.com/islem.php?ad=calismakagitlari&mid=3&sinif=71).

Sıradaki etkinlikler ödev olarak öğrencilere dağıtılır. Dileyen öğrenciler ikinci etkinliği bir melodi eşliğinde söylemeye çalışırlar.

ETKİNLİK: DOĞRU ve YANLIŞI İŞARETLE

Merhaba arkadaşlar. Aşağıdaki kutuda yazan cümleleri okuyup, meleklerin özelliklerini bulmam lazım. Ama bazı kutularda yanlış bilgi verilmiş. Doğru olan bilgilerin yazılı olduğu kutuların yanına D; yanlış olanların yanına da Y yazarsanız bana yardım etmiş olursunuz. Teşekkür ederim.

- Nurdan yaratılmışlardır.
- Yer, içer ve uyurlar.
- Çok hızlı hareket ederler.
- Çeşitli kılıklara girebilirler
- Meleklerin erkek ve kız olanları vardır.
- Evlenmezler.
- Belirli görevleri vardır.
- Meleklerin sayıları bellidir.
- İnsanların iyiliği için dua ederler
- Gelecekte ne olacağını bilmezler.
- Allah'ın emirlerinin dışına çıkmazlar
- Çocukları ve torunları vardır

"Ey İnananlar! Kendinizi ve ailenizi yakıtı insanlar ve taşlar olan ateşten koruyun. " (Tahrim: 66/6)

BESTE YAPALIM:

Müziksel-Ritmik Zekâ

MELEKLER

Kelebeksiz bir çiçek,
Nasıl ıssız, kemterdir.
Her yıldız böyle gökçek,
Melek yuvası yerdir.

Yağmurda karda vardır.
İnerler yeryüzüne.
Onlar Allah'a yardır,
Bakarlar Hak sözüne.

Büyük melekler dörttür,
Azrail ve Cebrail.
Mikail ve İsrafil'dir,
Bunu kalbim iyi bil.

Ondan gelen emirle,
Dönerler felek felek.
Gizli açık zikirle,
Meşguldür her bir melek.

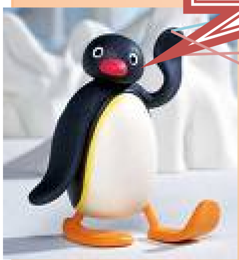
Mehmet ERDOĞAN
(Tücan. 2008: 25)

ETKİNLİK: BOŞLUKLARI DOLDURALIM

(http://www.dindersi.com/dokumandetay.asp?id=232: 24.10. 2009)

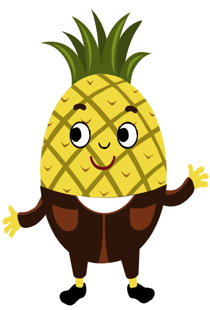
ARKADAŞLAR AŞAĞIDAKİ BOŞ YERLERİ DOLDURURKEN BANA YARDIM EDER MİSİNİZ?

ELLERİMDEKİ BALONLARA BİLDİĞİNİZ MELEK İSİMLERİNİ YAZINIZ.

MELEKLERİN ÖZELLİKLERİ

1-	5-
2-	6-
3-	7-
4-	8-

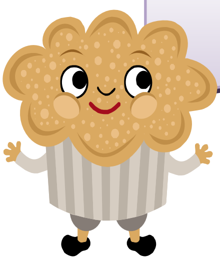
Meleklerin Duası **(içsel zekâ)**

“… *(Melekler), Rab’lerini överek tespih ederler, ona inanırlar ve ondan müminleri bağışlamasını isterler, ‘Ey Rabb’imiz! Senin rahmet ve ilmin her şeyi kuşatmıştır. O halde tövbe eden ve senin yoluna gidenleri bağışla, onları cehennem azabından koru!’(derler).”*

“Rabb’imiz! Müminleri ve atalarından, eşlerinden, soylarından iyi olanları, kendilerine söz verdiğin Adn cennetlerine koy; şüphesiz güçlü olan, hâkim olan ancak sensin.”

“Bir de onları kötülüklerden koru! O gün kötülüklerden kimi korursan ona merhamet etmiş olursun. Bu, büyük kurtuluştur.”

(Mü’min: 40/ 7-9)

Meleklerin sizin için dua ettiğini öğrendiğinizde neler hissettiniz? Yazınız.

....

....

....

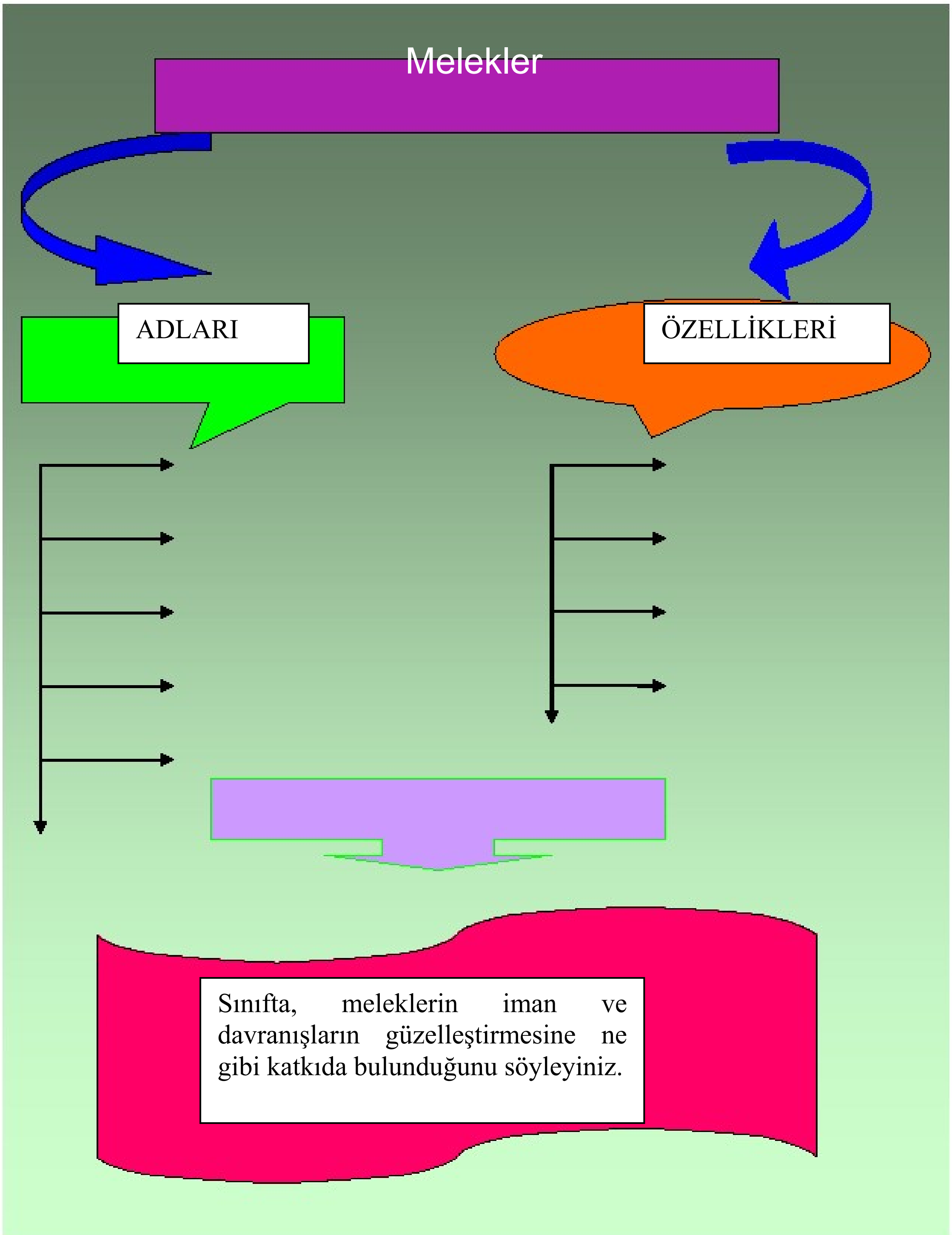
....

....

....

(matematiksel-mantıksal zekâ)

Aşağıdaki kavram haritasını dolduralım.
Büyük meleklerin adlarını sol tarafa, meleklerin özelliklerinden bazılarını da sağ tarafa yazalım.

ETKİNLİK

MELEKLERİN ÖZELLİKLERİ

Aşağıda verilen ayetlerde meleklerin hangi özelliklerinden bahsedildiğini bulalım:

1-Göklerde ve yerde kim varsa hep O'nundur. O'nun yanında bulunanlar, O'na kulluk etmekten büyüklenmez ve yorulmazlar. Onlar, bıkıp usanmaksızın gece gündüz (Allah'ı) tesbih ederler. **(Enbiya:21/20)**

2-Rabbin meleklere, "Ben sizinleyim, inananları destekleyin" diye vahyetti. **(Enfal:8/12)**

3-İnsanın önünde ve arkasında Allah'ın emriyle onu koruyan takipçiler (melekler) vardır. **(Rad: 13/11)**

4-Yoksa biz melekleri, onların gözleri önünde dişi mi yarattık (ki meleklerin dişi olduğunu söylüyorlar)? **(Saffat: 37/149)**

5-Melekler ve Cebrail miktarı ellibin yıl olan o derecelere bir günde yükselirler. **(Mearic:70/4)**

6-Andolsun ki, İbrahim'e de elçilerimiz (melekler insan kılığında gelerek)müjde ile geldiler ve "selâm" dediler, o da "selâm" dedi ve hemen gidip onlara kızartılmış bir buzağı getirdi. Ellerini yemeğe uzatmadıklarını görünce, onları yadırgadı ve onlardan dolayı içine bir korku düştü. Dediler ki: Korkma! (biz melekleriz). Lût kavmine gönderildik. **(Hud: 11/ 69-70)**

7-Melekler: Yâ Rab! Seni noksan sıfatlardan tenzih ederiz, senin bize öğrettiklerinden başka bizim bilgimiz yoktur. Şüphesiz alîm ve hakîm olan ancak sensin, dediler. **(Bakara: 2/32)**

1 ____________________

2 ____________________

3 ____________________

4 ____________________

5 ____________________

6 ____________________

7 ____________________

8 ____________________

9 ____________________

(http://www.dinkulturuogretmeni.com/islem.php?ad=calismakagitlari&mid=3&sinif=71, 02.02.2010)

ÇALIŞMA KÂĞIDI: AYETLERİ BULALIM

Aşağıdaki kutucuklarda dört büyük meleğin görevlerinin Kur'an-ı Kerim'de geçtiği ayetler verilmiştir. Boş bırakılan kutucukları da sizler doldurun.

CEBRAİL:

"De ki onu (Kur'an-ı) Rabbinden bir hak olarak Ruhu'l Kudüs indirmiştir.

Nahl:16/ 102

MİKAİL:

" Kim, Allah'a, meleklerine, peygamberlerine, Cebrail'e ve Mikail'e düşman olursa bilsin ki Allah da inkârcı kâfirlerin düşmanıdır. "

Bakara: 2/ 98

AZRAİL

"De ki; sizin için görevlendirilen ölüm meleği canınızı alacak sonra Rabbinize döndürüleceksiniz."

Secde:32/ 11

İSRAFİL:

" Sur'a üflenince, Allah'ın diledikleri müstesna olmak üzere göklerde ve yerde ne varsa hepsi ölecektir. Sonra ona bir daha üflenince, bir de ne göresin, onlar ayağa kalkmış bakıyorlar! "

Zümer, 39/68

MÜNKER NEKİR:

HAFAZA:

KİRAMEN KÂTİBİN:

RIDVAN:

MALİK:

ZEBANİ:

ADI SOYADI: 1. ÜNİTE : MELEK VE AHİRET İNANCI

EŞLEŞTİRELİM, BULALIM

Aşağıdaki tabloda Melek ve Ahiret İnancı Ünitesi ile ilgili verilen heceleri uygun şekilde birleştirerek üç heceli anlamlı kelimeler oluşturun. Bakalım kaç kelime bulacaksınız. Unutmayın heceleri sadece bir kere kullanabilirsiniz.

	1. HECE	2. HECE	3. HECE		KELİME
1	ŞE	YA	Nİ	1	HAFAZA
2	HU	HAM	NEM	2	
3	A	RA	İL	3	
4	FAL	RA	MED	4	
5	MU	BA	FİL	5	
6	KI	RA	ZA	6	
7	İ	HA	LIK	7	
8	CE	FA	LİK	8	
9	CEB	RA	RET	9	
10	AZ	FA	SAT	10	
11	A	CI	MET	11	
12	İS	KA	AT	12	
13	HA	RA	FE	13	
14	ŞE	Hİ	DET	14	
15	ZE	Yİ	İL	15	
16	Mİ	HEN	İL	16	

SINIF : 7 NO : TARİH: www.dersimizdin.org

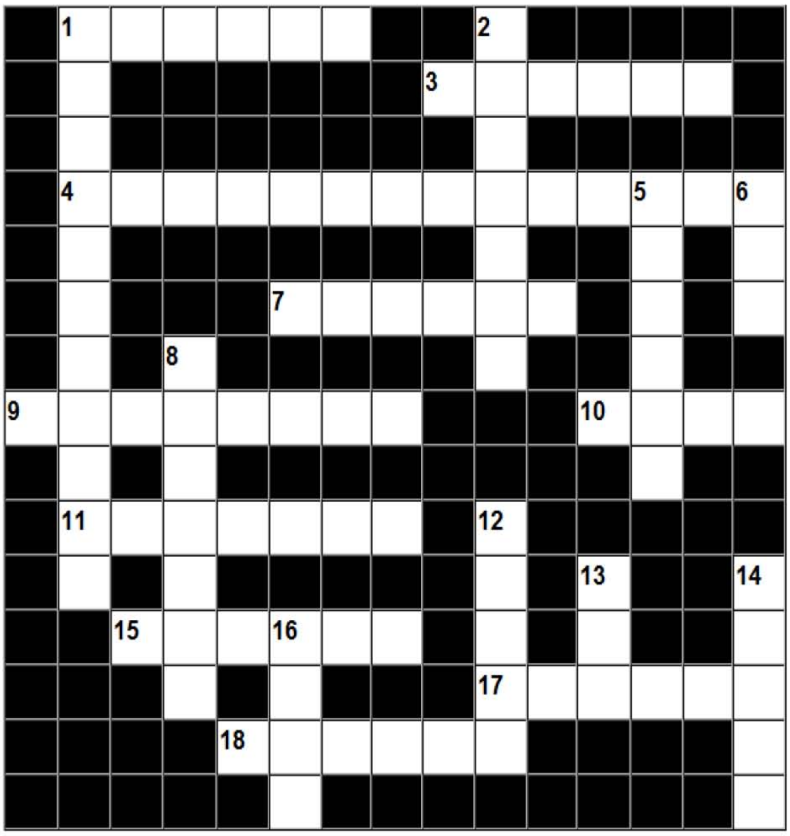
(http://www.dersimizdin.org/modules.php?name=Content&pa=showpage&pid=19, 10.10.2009).

MELEK VE AHİRET İNANCI

7. SINIF 1. ÜNİTE

Adı Soyadı : ……………………………………………………. Sınıf ve No : ………………………..

NÜMERİK BULMACA

1 Ahirette insanların toplanacakları yer
3 Cennet meleklerinin başkanı olan melek
4 Yazıcı melekler
7 Müslümanların ahiret hayatındaki yurtları
9 Kafirlerin ahiret hayatındaki yurtları
10 Ölen bir kimsenin kıyamet kopunca dirilmesi
11 Kıyameti koparmakla görevli melek
15 Doğa olaylarını idare eden melek
17 Ölüm meleği
18 İnsanlığın gelmiş geçmiş en büyük düşmanı

1 Sual-Sorgu melekleri olarak bilinen melekler
2 Dünya hayatının son bulması
5 Ölen kişilerin ruhlarının bekletildiği yer
6 Berrak, parlak anlamına gelen ve meleklerin hammaddesi olan madde
8 Vahiy meleği
12 İyiliklerin ve kötülüklerin tartılacağı ilahi terazi
13 Kıyamet meleğinin üfleyeceği borunun adı
14 İyiliğin ve güzelliğin sembolü olan varlık
16 Cinlerin ve şeytanın yaratıldığı madde

(http://www.dindersihocasi.com/main/index.php?option=com_docman&task=cat_view&gid=93&Itemid=31, 12.10.2009).

	7. SINIF 1. ÜNİTE KAVRAM BULMACA ÇALIŞMA KÂĞIDI	

AD SOYAD:
SINIF VE NO:

Aşağıdaki kelimeleri bulmacadan bulup karalayınız. Daha sonra her kelimeyi anlamlı bir cümlede kullanarak aşağıdaki noktalı yerlere yazınız.

C	A	M	A	H	Ş	E	R	İ	B
H	E	M	U	T	E	R	M	E	İ
R	A	H	İ	M	Y	A	R	C	K
F	H	N	E	Z	T	Z	E	E	N
L	İ	A	Y	N	A	N	H	B	H
İ	R	M	L	H	N	N	U	R	U
A	E	H	M	E	L	E	K	A	R
K	T	A	T	K	A	Z	M	İ	A
İ	S	R	A	F	İ	L	M	L	F
M	T	K	I	Y	A	M	E	T	E

MELEK	ŞEYTAN	AHİRET
KIYAMET	MİZAN	CENNET
CEHENNEM	RAHMAN	RAHİM
HURAFE	MAHŞER	BERZAH
CEBRAİL	İSRAFİL	MİKAİL

....
....
....
....
....

(http://www.dindersi.com/vipdetay.asp?id=85, 07.03.2010).

2.2. 'Meleklere İmanın, Davranışların Güzelleşmesine Katkısı' Konusu Örnek Ders İşlenişi

Kazanım: Meleklerin iyiliğin ve güzelliğin sembolü olduğunun farkında olur. Melek inancının, davranışları güzelleştirmedeki rolünü fark eder.

1. **Giriş/ İlgi Çekme:**

Öğretmen, aşağıdaki hikâyeyi anlatarak derse başlar:

Babaannem melekler için 'tebessüm çiçekleri' der. Ne güzel bir isim değil mi? Çünkü meleklerimiz daima yeryüzüne gülümserlermiş. Onların tebessümlerine umut ve sevgiyle yaşarsak karşılık verebiliriz. Yalan söylersek, kul hakkı yersek, kötülük eder, kalp kırarsak meleklerin gülümsemelerini hissedemeyiz.

Allah'a iman eden, namaz kılan, oruç tutan, iyiliği emredip kötülükten uzaklaştıran her insan meleklerin dostudur. Ne güzel, annem, babam, babaannem, dayım ve amcam ve tabii ki ben, meleklerle dostuz.

Siz de sevgili meleklerimizin dostları mısınız? Tebessüm çiçeklerinin rüyalarınızda açmasını, sevgileriyle sizi korumasını, her zaman yanınızda olmasını istemez misiniz? Ben çok isterim…

2. Keşfetme:

Alınan cevaplar ve öğrencilerin bu konudaki düşünce ve deneyimlerinden sonra aşağıdaki dramayı yapmak üzere harekete geçilir:

ETKİNLİK: DRAMA YAPALIM (Güler, 2007: 141)

Öğretmen, meleklerin her zaman bizimle beraber olduğunu fark ettirmek, bu beraberliğin bilincinde olmanın bizim hayatımıza ne gibi etkilerinin olabileceğini anlatmak için bir drama gerçekleştirir.

Sınıf, üçlü gruba ayrılır. Öğrencilerin isteğine göre öğrencilerden biri iyilikleri, diğeri kötülükleri yazan, bir diğeri de iyilik ve kötülükleri yazılacak kişi rolüne girer. Öğretmen gelecek derse kadar yani bir hafta boyunca, arkadaşlarının yaptığı iyilik ve kötülükleri bir kâğıda not etmelerini ve haftaya kendisine teslim etmelerini ister.

Bir sonraki derste öğretmen öğrencilerin tuttuğu notları alır (isterse öğrencilerin yaptığı iyilikleri okuyabilir). Bu dramanın amacının ne olduğunu öğrencilere anlatır.

Tartışma:

Öğretmen, drama sonunda öğrencilerin duygu ve düşüncelerini almak için şu soruları sorar:

- Bir hafta boyunca iki kişinin sürekli sizin yaptıklarınızı not etmesi size ne hissettirdi?
- Bir hafta boyunca davranışlarınıza daha mı çok dikkat ettiniz? Rahat bir şekilde dolaşabildiniz mi?
- Arkadaşınızı sürekli takip etmek nasıl bir duygu?
- Her zaman yaptıklarımızı not eden birileri var mı?
- Eğer yazıcı melekleri görmüş olsaydık nasıl davranırdık?

Alınan cevaplar değerlendirilir. Bu cevaplardan sonra açıklama basamağına geçilir.

3. Açıklama:

Öğretmen, aşağıdaki açıklamayı yapar:

Melekler iyi ve güzel davranışları severler. Bu nedenle zor zamanlarda ve inanan insanlara yardım ederler. İnsanları kötülüklere karşı korurlar. Şefkat ve merhametlerinden dolayı insanlar için dua eder ve onların iyiliğini isterler. Ancak insanlar yardımı sadece Allah'tan istemelidir. Çünkü Allah, melekleri kendisine dua edenlerin yardımına gönderir.

Melekler, insanları sürekli iyiye, güzele ve doğruya yönlendirirler. Peygamberimiz bir hadisinde bu durumu şöyle ifade etmiştir: **"Eğer içinden gelen ses, hak ve hayra çağırıyorsa, insan bilsin ki o ses, melek tarafındandır, Allah'tandır. Bundan ötürü Allah'a hamdetsin ve o yolu tutsun! ..." '**Bu hadisi okuyup öğrenmek sizin davranışlarınızı nasıl etkiler?' diye sınıfa sorulur.

Melekler her zaman inanan insanın yanında olur. Bu inanç insanın kendisini güven ve huzur içinde hissetmesine yardımcı olur. Ayrıca inanan insan, yaptıklarının melekler tarafından yazıldığını ve bunlardan sorumlu tutulacağını bilir. Bunu bilen insan, kötülük yapmamaya ve suç işlememeye özen gösterir. İyi bir insan olmaya gayret eder.

4. Derinleştirme:

Öğretmen, aşağıdaki hikâyeyi öğrencilere okur ve hikâyeden aldıkları dersi ve hissettikleri duyguları yazılı olarak kendisine sunmasını ister:

KAYIT YAPAN MELEKLER

Okuldan çıktığım bir gündü. Şehrin geniş caddesinde yürüdüm. Şekerciler, pastacılar, marketler derken büyük bir bir oyuncakçının önünde durdum. Camekânın arkasında bulunan kırmızı elbiseli bebek dikkatimi çekti. İçli içli bakıp, keşke böyle bir bebeğim olsa diye geçirdim.

Vitrinde gördüğüm bebeği düşünerek eve doğru yürüdüm. O akşam bebek aklımdan hiç çıkmadı. Hatta rüyamda bile onunla oynadım.

Bebeğe ulaşma arzum zamanla o kadar büyüdü ki, bir ara içimden bir ses 'Neden çalmıyorsun ki?' dedi. Başka bir ses 'Hayır! Sana ait olmayan bir şeyi nasıl alırsın?' diye kızdı. Biri, 'Başka çaren yok. Çalmalısın.' diyor. Diğer bir ses 'Ya yakalanırsan. O zaman ailenin yüzüne nasıl bakarsın?' deyip karşı çıkıyordu. Uzun süren mücadelenin sonunda bebeği çalma düşüncesi galip geldi. Biraz heyecan, biraz korkuyla oyuncakçı dükkânına girdim. Her şey düşündüğüm gibi gerçekleşiyordu. Dükkân sahibinin kalabalık bir grupla ilgilenmesini fırsat bilerek oyuncağı çantama koydum. Etrafıma şöyle bir göz gezdirdim. Görülmediğime kanaat getirince yavaş adımlarla kapıya yöneldim. Çıkar çıkmaz da koşarak uzaklaştım. Bir süre sonra heyecanla oyuncağı çantamdan çıkarıp inceledim. Günlerdir hayalini kurduğum oyuncak nihayet elimdeydi ama her nedense sevinemedim. Geçici bir his olduğunu düşünerek bebeği tekrar çantama koydum ve evin yolunu tuttum. Biraz endişe biraz korkuyla kapıyı çaldım. Annem hiçbir şey sormadı. Ben de bir şey demedim.

O gün bebekle doğru dürüst oynamadım bile. Nedense içimde oyuncağı kaybedeceğim gibi bir his vardı. O yüzden ertesi gün daha okula giderken bebeği çantama koydum.

Dördüncü dersimiz Din Kültürü dersiydi. Yoklama ve günün değerlendirmesinden sonra öğretmenimiz:

-Çocuklar, bu gün size meleklerden bahsedeceğim, dedi.

-Melekler insanlara güzel şeyleri fısıldar, doğru ve güzel olana baktırmaya çalışırlar. Her meleğin farklı görevi vardır. Bazı melekler insanları türlü bela ve musibetten korur, bazıları da sadece ibadet ederler. Her insanın sağında ve solunda iki melek bulunur. Bunlar iyi ya da kötü yaptıklarımızı kaydederler…

Sonrasını duymadım bile… kelimelere dönüşmemiş pişmanlık dolu sözler, annemden ve oyuncakçı amcadan bin bir özür diletiyordu. Evet, özür dilemeli ve pişman olduğumu söylemeliydim. Kaydedilen görüntülerin üzerimde bıraktığı olumsuz etkiden ancak bu şekilde kurtulabilirdim.

O gün benim için çok zor geçti. Zil çalıp da sınıftan çıktığım gibi merdivenlere koştum. Eve gelip de bahçe kapısından içeri girince elleri çantalı iki kişinin anneme bir şeyler anlattığını gördüm. Onlar anlattıkça annemin yüzü şekilden şekle giriyor, adamların karşısında ezilip büzülüyordu. Adamlar birkaç şey daha söyledikten sonra gerisin geri döndüler ve önümden geçip bahçe kapısından dışarı çıktılar. O an annemle göz göze geldik. Üzgün bir şekilde beni süzüyordu. Bakışlarından olayı öğrendiğini anladım. Bir koşu yanına vardım ve özür diledim. Gözlerimin içine bakıp:

-Söyler misin, neden böyle bir şey yaptın yavrum, diye sordu.

Başımdan geçenleri, yaşadığım duyguları bir bir anlattım. Pişman olduğumu söyledim. Annem beni sıkıca sardı ve:

-Bir şekilde affederim. Bebeği geri verip özür dilersen. Bir daha da böyle kötü bir davranışta bulunmazsan, dedi.

Bunu seve seve kabul ettim. İkimiz birlikte oyuncakçıya gittik. Oyuncakçı amcadan özür üstüne özür diledim. Bu olayın bana iyi bir ders olduğunu, söyledim. Oyuncakçı da bana olayı kameradan izletti ve:

- Bak yavrum! Bu kamera nasıl her şeyi kaydediyorsa bizim yaptıklarımızı da kaydeden melekler var. Hem eminim o melekler, seni bu davranışından vazgeçirmeye de çalışmışlardır, dedi.

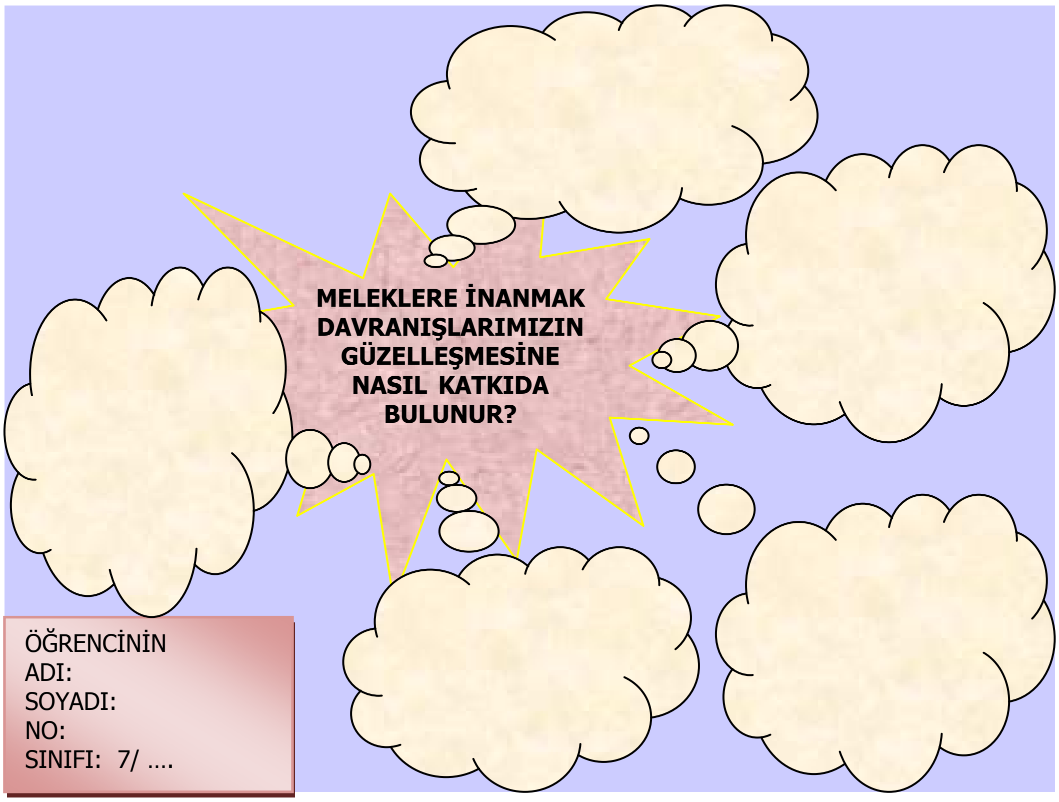
Hemen atıldım ve:

-Evet, dedim. İçimden bir ses çalmamam gerektiğini çok söyledi ama ben o sesi dinlemedim.

Bu ani tepkim orada olanları güldürdü. Oyuncakçı amca, içimizdeki iyi sesin meleklere ait olduğunu, bizim iyi davranışta bulunmamız için sürekli çaba sarf ettiklerini, bize düşenin o güzel sesi dinleyip melekleri sevindirmek olduğunu söyledi. İşin en güzel tarafı o kırmızı bebeği bana hediye etti. Çok sevindim. Olayın bu şekilde sonuçlanması annemi de çok sevindirdi. Mutlu ve huzurlu bir şekilde oyuncakçıdan ayrıldık.

(Zekeriye Ulaşlı, 2008: 23-24-25).

Meleklere inanmanın bizi günlük hayatta nasıl etkilediğini öğrenmiş olup olmadıklarını değerlendirmek için aşağıdaki çalışma kâğıdı öğrencilere dağıtılır ve doldurmaları istenir:

3. 'Toplumda Yaygın Olan Bazı Batıl İnançlar' Konusu Örnek Ders İşlenişi

Kazanım: Ruh çağırma, falcılık, sihir ve büyü gibi batıl inançların toplum üzerindeki olumsuz etkilerini fark eder.

1. Giriş/ İlgi Çekme:

Öğretmen sınıfa girer ve: 'Çocuklar, bugünkü falımda işlerin hiç iyi gitmeyeceği, işle ilgili bir sıkıntı yaşayacağım ve üstüne üstlük moralimin çok bozuk olacağını okudum. Bu yüzden de ders işlememeye karar verdim. Hatta bugün hiçbir şey yapmamayı düşünüyorum. Bakalım eğer yarın falımdan güzel bir şeyler çıkmazsa bu ruh halinden nasıl kurtulacağım, hiç bilmiyorum. Sadece beklemeye karar verdim.' diyerek masaya oturur. Ardından üzgün ve umutsuzca dışarıya

bakmaya başlar. Öğrenciler, tamamen öğretmenin moralini düzeltmek için seferber olurlar. Sınıftan: 'Öğretmenim, hiç falda yazanlarla insanlar hayatlarını şekle sokar mı, önemli kararlar alırlar mı? Orda yazılanların aslı yok, hem dünyada kaç milyar insan var, her yazılan herkese tam uyamaz ki…'sesleri yükselir. Öğretmen, peki o zaman niye 'fala inanma, falsız da kalma demişler' diye sınıfa bir soru yöneltir ve aldığı cevaplar doğrultusunda derse başlar.

2. Keşfetme:

Öğretmen: 'Doğru söylüyorsunuz. Madem bu falcılar bilinmezi biliyor, gelecekleri görüyorlar, neden bir piyango alıp da çuval dolusu para kazanmıyorlar? Neden yer altında bulunmayı bekleyen defineleri keşfedip de bir anda zengin olamıyorlar? Eğer gaybı bilebilseydiler kapı kapı dolaşıp da 'Falcı geldi hanıııım!' diye bağırmaz, onun bunun üç beş kuruşuna göz dikmezlerdi.' şeklinde bir açıklama yaparak dikkatlerini bu noktada yoğunlaştırır. Daha sonra öğretmen, aşağıdaki ayet ve hadisi yansıtarak öğrencilerden yorumlamalarını ister:

'Ey inananlar! İçki, kumar, dikili taşlar ve fal okları, ancak şeytan işi birer pisliktir. Onlardan kaçının ki kurtuluşa eresiniz. Şüphesiz şeytan içki ve kumar yoluyla aranıza kin ve düşmanlık sokmak ister…' (Maide 90-91).

'Sözlerin en güzeli Allah'ın kitabı, yolların en doğrusu Hz. Muhammed'in yoludur. İşlerin en kötü ve zararlısı dinden olmadığı halde sonradan uydurulup dine sokuşturulandır. Böyle uydurulmuş her şey batıldır, her batıl inanç ise kişiyi doğru yoldan çıkarır.' (Buhari, İ'tisam, 2; Edeb, 70)

3. Açıklama:

Öğretmen sınıfa: 'Hurafe nedir? Bu soruyu kim cevaplamak ister?' diye sorar. Daha sonra şu açıklamayı yapar:

Hurafe, gerçek olmadığı halde sonradan uydurulan, aslı esası olmayan ve dinde varmış gibi kabul edilen inançlardır. Ayrıca dinin aslından olmayan bir şeyi ibadet diye yapmak, ondan sevap beklemek de hurafe sayılır.

'Peki ya batıl inanç ne demektir?' diye sınıfa sorar, öğretmen. Ardından, 'batıl inanç ise hak din olan İslam'a sonradan ilave edilen, yalan yanlış, akıl dışı söylentilere inanmak ve buna uygun davranmaktır.' şeklinde bir açıklama yapar.

Batıl inançların çıkış sebepleri;

- Batıl inançların çoğu bilgisizlikten,
- Dini konuların yanlış anlaşılıp yorumlanmasından,
- İnsanların sağlık, din ve gelecek hakkında bilgi edinme merakından,
- İnsanların gizemli olan şeylere ilgisinden,
- Dini eğitimin yetersiz olmasından,
- Başka din ve kültürlerin efsaneleri gibi sebeplerden kaynaklanmaktadır.

Öğretmen, sınıfa: 'Çevrenizde toplanıp ruh çağırdıklarını söyleyen insanlar gördünüz mü hiç? Peki, niye böyle şeyler yapıyorlar sizce?' diye sorar.

Ruhların yaşayan insanlarla bağlantı kuracağına dair herhangi bir ayet ya da hadis bulunmamaktadır. Bu yüzden ruh çağırma yoluyla elde edildiği iddia edilen bilgilere güvenerek kararlar almak, davranışlarda bulunmak yasaklanmıştır.' açıklamaları yapılır.

4. Derinleştirme

'Yolunuza bir kara kedi çıktı diyelim, özellikle de evinize giderken, şimdi başınız ciddi olarak dertte, peki niye?' diye sınıfa bir soru yöneltilir. Alınan cevaplar tartışıldıktan sonra ana sebebi üzerinde konuşulur:

Eski Mısır´da kedi kutsal hayvandı ve bir kedinin ölümüne neden olmak kafanızı kaybetmeniz için çok yeterli bir nedendi. Orta çağlarda ise kara kedi özellikle engisizyon döneminde büyücülük ve satanizmle ilişkili olarak kabul gördü.

Ruhunu şeytana satmış kişinin ruhu kara bir kediye geçiyordu ve kara kedi o andan sonra kötülükleri yapmaya başlıyordu. Buradan yola çıkarak görüyoruz ki, kara bir kedinin yolunuza çıkması sizin büyücü taifesi ile haşır neşir olarak telef olacağınızın ta kendisidir.

Öğretmen, ‘nazar var mıdır? Yoksa o da fal baktırmak ve hayatını buna göre sürdürmek gibi boş bir inanç mıdır?’ diye sınıfa sorar. Ardından şu açıklamaları yapar: ‘Nazar, gözü bir noktaya odaklayıp dikkatle bakmak demektir. Televizyonun uzaktan kumandası bile manyetik dalgalar göndererek uzaktaki bir cismi, mesela televizyonu etkiliyor da, insan niye bir başkasını etkileyemesin… Bedenimiz sürekli hayat enerjisi yayar… Gözle görülemeyen mikroplar bazı hastalıklara sebep oluyor da gözden yayılan bir etki unsuru niye sebep olmasın?’

Kalem Suresinin elli birinci ayeti nazarla ilgili…’Seni gözleriyle devireceklerdi’ diyor… Peki, nasıl korunabiliriz nazardan, nazarlık takarak mı? Hayır! Nazar boncuğu bulundurma ve takma uygulaması İslamiyet öncesi Türk geleneklerinden kalmadır. Bunun için manevi reçetelerin olduğu anlatılır. Bazı sureler okunur… Özellikle Felak ve Nas Sureleri…

Şekil tahtaya çizilir ve bunların hurafe oldukları hatırlatılır.

TARTIŞALIM

Sihir ve büyü ile uğraşmak niçin büyük günahlardan sayılmıştır? Bunların kişi ve topluma olan zararlarını tartışalım.

5. Değerlendirme:

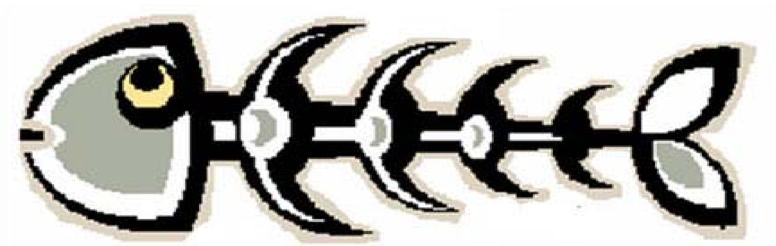
1. Hurafe ne demektir? Açıklayarak örnek veriniz.

2. Batıl inançların yaygınlaşmasının nedeni nedir?

3. Dinimizin ısrarla mücadele ettiği batıl inanç ve hurafeler nelerdir? Açıklayınız.

BALIK KILÇIĞI

Batıl inanç ve hurafelerin neden olduğu zararları maddeler halinde yazınız.

ADI SOYADI: SINIF: 7 NO: 1. ÜNİTE: MELEK VE AHİRET İNANCI

Batıl İnançlar: Dinde kesinlikle yeri olmayan, fakat günlük hayatta dinin bir parçasıymış gibi gösterilen ve gerçekte dindışı olan, hatta dinin özüne ters düşen kimi inanç ve davranış biçimleri. Nazar boncuğu takmak gibi

Hurafeler: Sonradan uydurulan ve genellikle İslâm'ın gerçeğiyle bağdaşmaz batıl inançları veya çarpık davranış biçimlerini ifade eden hikâyeler.

TARİH:

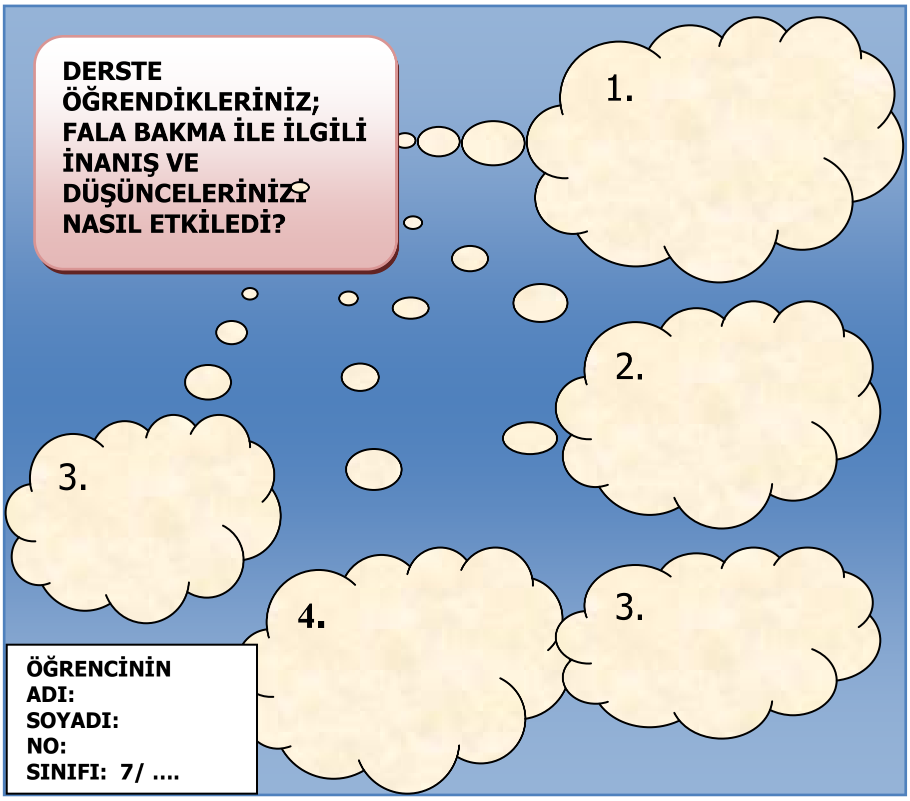
www.dersimizdin.org

ETKİNLİK: DOĞRUYU SEÇME

Aşağıda verilen maddelerin hangilerinin hurafe olduklarını bulup başına ☑ işareti koyalım mı?

- O Misafir giden evi üç gün süpürmemek.
- O İki bayram arasında nikâh yaptırmamak.
- O Burçlara göre fal açtırmak.
- O Nazar boncuğu takmak.
- O Cenaze sahiplerine taziyede bulunmak.
- O Hediyeleşmek.
- O Kara kedi görünce saç çekmek.
- O Türbe ve tekkelere mendil bağlamak, para atmak.
- O At nalının uğurlu sayılıp kapılara asılması.
- O Ay ve güneş tutulmaları sırasında silah atmak.

4. Kur'an'a Göre Şeytan

4.1. 'Şeytan Kötülüğün Simgesidir' Konusu Örnek Ders İşlenişi

Kazanım: Şeytanın kötülüğün simgesi olduğunu fark eder.

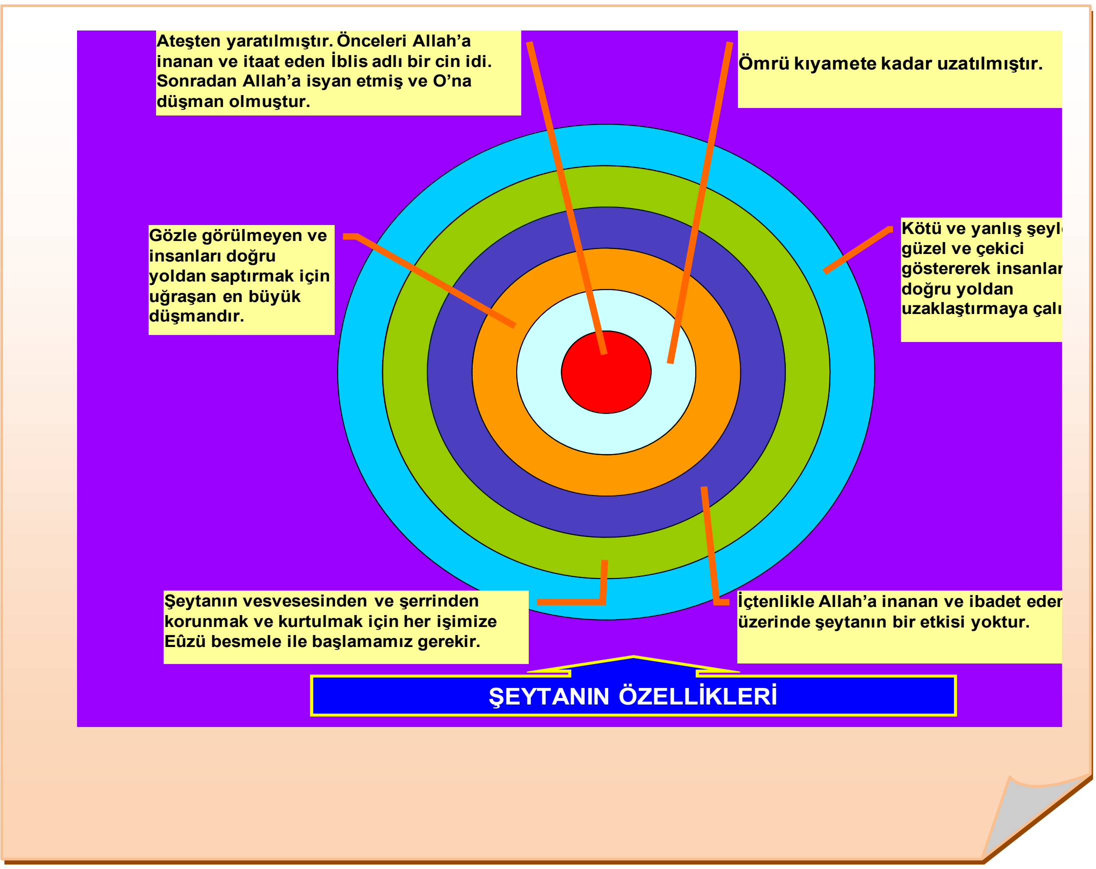
1. Giriş/ İlgi Çekme:

Öğretmen,

Şeytanla ilgili kullanılan atasözleri ve deyimler vardır.
Örnekler:

- Şeytana pabucunu ters giydirmek
- Şeytanlık yapmak
- Şeytan kulağına kurşun
- Acele işe şeytan karışır
- Şeytan doldurur.

Bu atasözü ve deyimlerin ne zamanlarda ve kimler için kullanıldığını öğrencilere sorarak, onları bir konuşma ortamına çeker. Bu sırada da aşağıdaki görüntü yansıtılır:

2. Keşfetme:

Öğrencilerin verdikleri cevapları değerlendirdikten sonra öğretmen, şeytanın hangi özellikleriyle ön plana çıktığını sorar. Bu sayede öğrencilerin şeytanın 'kötülük' ü temsil ettiğini ve bu vasfıyla insanları peşinden sürüklemeye çalıştığını bulmalarını sağlamaya çalışır. Bundan sonra öğretmen, aşağıdaki hikâyeyi öğrencilere okur.

EŞEK TÜCCARI, ŞEYTAN VE MÜŞTERİLERİ

Şeytan ateşten yaratılmıştır. Böyle yaratılışı Ona bazı hususiyetler de kazandırmıştır. Nitekim şeytan çeşitli kılık kıyafete girer, muhtelif görünüşlerde dolaşabilir. İsa Aleyhisselam'a da bir gün eşek tüccarı kılığında görünmüştür. Kendisini hemen tanıyan Allah'ın Nebisi sormuş:

-Ey şeytan, böyle eşek tüccarı kılığında nereye gidiyorsun?

Tanındığını anlayan Şeytan gerçeği gizleme ihtiyacı duymadan cevap vermiş: -Nereye olacak, pazara gidiyorum!

-Ne yapacaksın pazarda?

-Şu eşekleri yükleriyle birlikte satacağım.

İsa (a.s) merak etmiş. Eşekleri yükleriyle birlikte kim alır, diye düşünerek sormuş:

-Eşekleri ayrı, yükleri de ayrı satman gerekmez mi?

-Hayır, eşeklerimin yükleri de kendileri gibi kıymetlidir. Eşeği almak isteyenler yükünü de almak isterler. Onun için onları üzerlerindeki yükleriyle birlikte satacağım. Hz. İsa büsbütün meraklanmış.

-Ey şeytan, sen bu eşeklere ne yükledin ki, ikisini birden satacağını sanıyorsun?

Eşeğin yükü çok mu kıymetli sanki? demiş.

Şeytan kahkahayı basmış.

-Sen, demiş, bu yükleri bilsen şaşıp kalırsın. Bilmiyorsun da onun için tereddüt ediyorsun.

-Anlat bakayım neler yükledin eşeklerine.

Şeytan başlamış anlatmaya:

-Şu birinci eşekte(haset), ikincisin de (kibir), üçüncüsünde ise (zulüm) yüklüdür! Hz. İsa daha çok meraklanmış:

-Ey şeytan, kim alır senin haset, kibir, zulüm yüklü eşeklerini? Deyince bir kahkaha daha atan şeytan:

-Bak, demiş, anlatayım kimler müşteri olacak, eşeklerimi yükleriyle birlikte satın almaya? En öndeki eşeği göstermiş:

-Şu birinci eşekte (haset) yüklüdür. Bunu, bilginlere, azıcık ilim sahiplerine satarım. Zira bilginlerin bir kısmına haset arzusu zirvededir. Onlar kendileri gibi olan diğer bilginlere haset etmekten duramazlar. Haset ve kıskançlık onların en çok kullandıkları sermayeleridir. Bu eşek onlarındır. Sonra ikinci eşeği göstermiş:

-Şu ikinci eşekte kibir yüklüdür. Bunu da cahil zenginlere satarım. Serveti çok, bilgisi az zenginler, çok kibirli olurlar. Başkalarını küçük, kendilerini büyük görürler. Kibirsiz duramazlar. Bu eşek de onlarındır. Son eşeği gösterirken de şöyle demiş:

-Bu üçüncü eşekte ise zulüm yüklüdür. Bunu da salahiyet sahibi amirlere, hükümet büyüklerine satarım. Onlar vatandaşın istediklerini rüşvetsiz yapmazlar, istedikleri zamana kadar geciktirirler. Zulümsüz duramazlar. Bu da onlarındır.
Bunları dinleyen İsa Aleyhisselam ellerini açıp Allah'a yalvarmaya başlamış:

-Ey Rabbim, bu eşek tüccarına müşteri olmak istemeyenleri sen koru, haset, kibir, zulüm eşeklerine muhtaç eyleme. Duayı işiten şeytan bağırmaya başlamış:
-Ne yapıyorsun, ben kiminle alışveriş yapacağım, müşterilerimi mi kaçıracaksın? (Şahin, 2002: 75).

Örnek hikâyeden sonra öğretmen şeytanın insanların aklını çelmek için hangi yollara başvurabileceğini sorar.

3. Açıklama:

Öğretmen, aşağıdaki slaytı öğrencilere izletir:

(http://www.dindersi.com/vipdetay. asp?id=245, erişim tarihi: 05.03.2010)

Bütün bu olumsuz özellikleri dolayısıyla şeytan, insanlar arasında kötülüğün simgesi olarak görülmüştür. Her türlü kötü söz, iş ve davranış şeytanla birlikte anılmıştır. Dilimizde sık sık kullanılan "Şeytanlık yapma!", "şeytan işi", "şeytana uymak", "şeytanın avukatlığını yapmak" gibi ifadeler toplumumuzda şeytanın kötü bir varlık olarak kabul edildiğini ortaya koymaktadır.

4. Derinleştirme:

Öğretmen, aşağıdaki şekli tahtaya çizer ve şekil öğrencilerle birlikte doldurulur.

5. Değerlendirme:

‘Şeytan neden kötülüğün simgesi olarak kabul edilmiştir?’sorusu öğrencilere yöneltilir ve şeytanın hile ve tuzaklarıyla ilgili aşağıdaki cümlelerden birinin konu olduğu bir afiş hazırlamaları istenir.

ETKİNLİK: AFİŞ HAZIRLAMA

Şeytanın hile ve tuzaklarıyla ilgili aşağıdaki gibi bir afiş hazırlayalım.

ŞEYTANIN BAZI HİLE VE TUZAKLARI

1-Şeytan Allah hakkında bilmediğimiz sözler söylememizi ve şüpheye düşmemizi ister.

2-Şeytan günahları ve kötülükleri çok sevimli ve güzel gösterir.

3-Şeytan günahları yaptıramıyorsa, onlara yaklaşmamızı ister.

4-Şeytan çevremizdeki insanlara kötü sözler söylememizi ister.

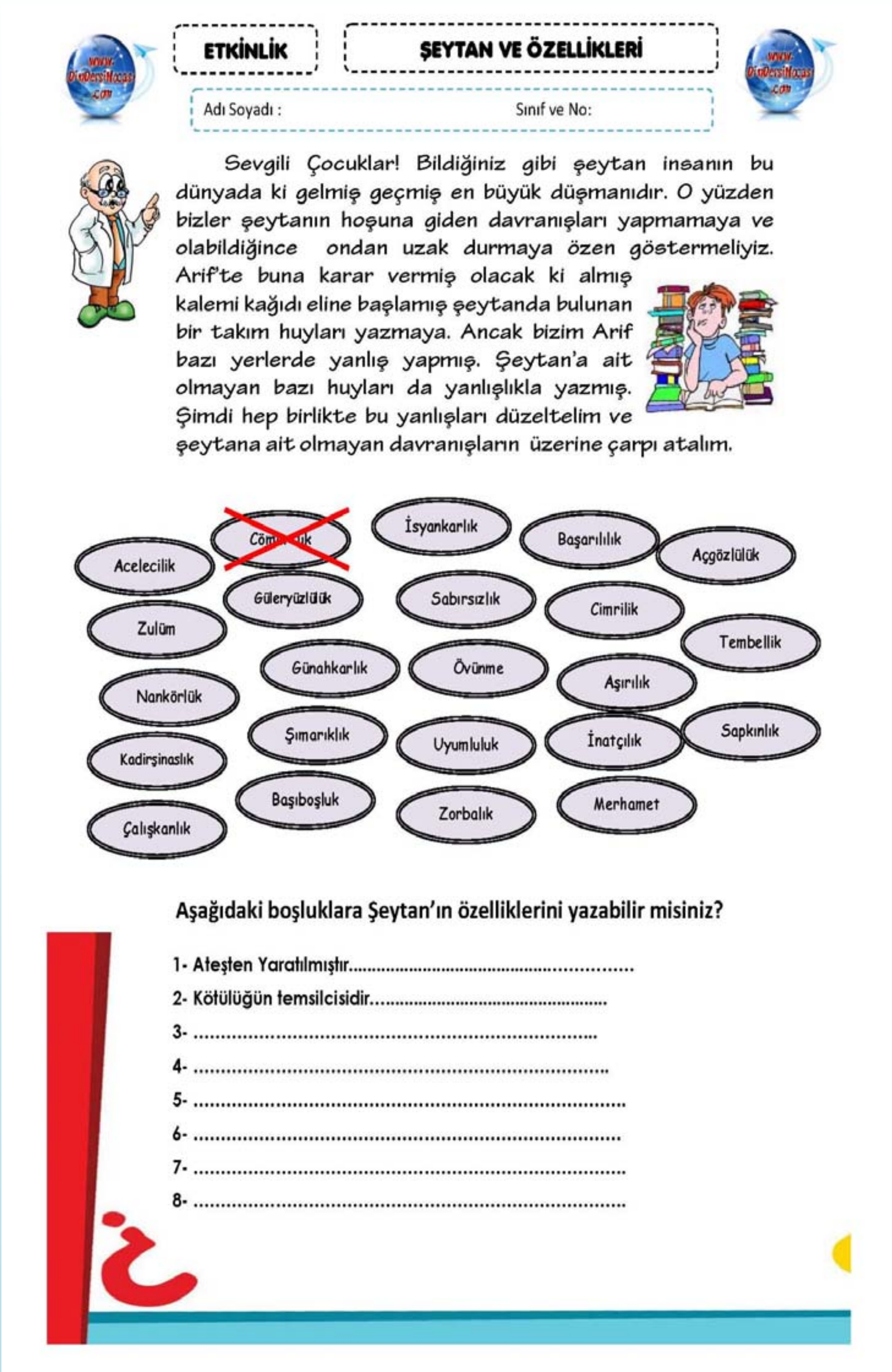
5-Şeytan ibadetleri sürekli ertelememizi, günahları ise hemen işlememizi ister.

6-Şeytan Allah’a şükretmeyi ve tövbe etmeyi hiç istemez.

7-Şeytan Allah’ın yasakladığı şeylerden yiyip içmemizi ister.

8-Şeytan dünyanın güzelliklerine dalarak ahireti unutmamızı ister.

ETKİNLİK: ŞEYTAN ve ÖZELLİKLERİ

ETKİNLİK — ŞEYTAN VE ÖZELLİKLERİ

Adı Soyadı : Sınıf ve No:

Sevgili Çocuklar! Bildiğiniz gibi şeytan insanın bu dünyada ki gelmiş geçmiş en büyük düşmanıdır. O yüzden bizler şeytanın hoşuna giden davranışları yapmamaya ve olabildiğince ondan uzak durmaya özen göstermeliyiz. Arif'te buna karar vermiş olacak ki almış kalemi kağıdı eline başlamış şeytanda bulunan bir takım huyları yazmaya. Ancak bizim Arif bazı yerlerde yanlış yapmış. Şeytan'a ait olmayan bazı huyları da yanlışlıkla yazmış. Şimdi hep birlikte bu yanlışları düzeltelim ve şeytana ait olmayan davranışların üzerine çarpı atalım.

Acelecilik, ~~Cömertlik~~, İsyankarlık, Başarılılık, Açgözlülük, Güleryüzlülük, Sabırsızlık, Cimrilik, Zulüm, Tembellik, Günahkarlık, Övünme, Aşırılık, Nankörlük, Şımarıklık, Uyumluluk, İnatçılık, Sapkınlık, Kadirşinaslık, Başıboşluk, Zorbalık, Merhamet, Çalışkanlık

Aşağıdaki boşluklara Şeytan'ın özelliklerini yazabilir misiniz?

1- Ateşten Yaratılmıştır...
2- Kötülüğün temsilcisidir...
3- ....
4- ....
5- ....
6- ....
7- ....
8- ....

(http://www.dindersihocasi.com/main/index.php?option=com_docman&task=cat_view&gid=93&dir=DESC&order=date&Itemid=31&limit=5&limitstart=5, 02.02.2010).

4.'Şeytanın Kötülüğünden Korunma Konusunda Kur'an'ın Öğütleri' Konusu Örnek Ders İşlenişi

Kazanım: Şeytanın kötülüğünden korunma hususunda Kur'an'ın öğütlerinden örnekler verir.

1. **Giriş/ İlgi Çekme:**

Öğrencilere, Kur'ân'ın içinde nelerden bahsedildiği sorularak bir beyin fırtınası yaptırılır. Cevaplar tahtaya yazılır.

2. **Keşfetme:**

Cevaplar güdümlü olarak Kur'an-ı Kerim'in şeytandan da bahsettiğine getirilir. Daha sonra 'Şeytanla ilgili en doğru bilgilere nerden ulaşabiliriz?' diye bir soru yöneltilir. Kur'an-ı Kerim'in bizler için bir hayat rehberi olduğu, şeytanla ilgili öğütlere de yer verdiği öğrencilere fark ettirilir. Tahtaya aşağıdaki ayetler yansıtılarak 'gelecek ayetlerin ışığında şeytandan korunmak için neler yapmamız gerektiğini maddeler halinde çıkarabilir misiniz?' diye sorulur.

- '*Kullarıma söyle: sözün en güzelini konuşsunlar. Sonra şeytan aralarını bozar. Çünkü şeytan insanın apaçık düşmanıdır.*' (İsra: 17/ 53).
- '*Ey insanlar, yeryüzünde olan şeyleri helal ve temiz olarak yiyin ve şeytanın adımlarını izlemeyin. Gerçekte o, sizin için apaçık bir düşmandır.'* (Yusuf: 12/5).
- '*Eğer şeytandan gelen kötü bir düşünce seni dürtecek olursa hemen Allah'a sığın…*'(Fussilet: 41/36).
- '*Bir de akrabaya, yoksula, yolcuya hakkını ver. Gereksiz yere de saçıp savurma. Zira böylesine saçıp savuranlar şeytanların dostlarıdır.*' (İsra:17/ 26-27).

- '*Ey insanlar! Rabb'inize karşı gelmekten sakının. Sakın dünya hayatı sizi aldatmasın ve şeytan Allah'ın affına güvendirerek sizi kandırmasın.*' (Lokman: 31/ 33).
- '*Ey iman edenler! Şeytanın adımlarını takip etmeyin. Kim şeytanın adımlarını takip ederse muhakkak ki o, edepsizliği ve kötülüğü emreder.*' (Nur: 24/ 21).

3. Açıklama:

Kur'an'a göre şeytanın kötülüğünden şöyle korunabiliriz:

1. Allah'a gönülden inanır ve ona güveniriz.
2. Kötü düşünceler beynimizi sardığında, euzu-besmele çekeriz.
3. İbadetlerimizi düzenli yerine getirdikçe, şeytanın kötülüklerine karşı direnme gücümüz artar.
4. Allah'a dua eder, şeytana uymama konusunda Allah'tan yardım dileriz.
5. Bir günah işlediğimizde hemen tövbe eder, bir daha yapmamaya söz veririz.
6. Şeytanın en çok etki ettiği kıskançlık, öfke, kin gibi duygularımızı kontrol altına almaya çalışırız.
7. İçki, kumar ve zararlı alışkanlıklara özenmeyiz. Çünkü bunlara özenen, şeytanın tuzağına düşer ve bu alışkanlıklar nedeniyle diğer kötülükleri de yapar.

4. Derinleştirme:

Aşağıdaki şema tahtaya yansıtılır ve her bir baloncuk içindeki öğütle ilgili öğrencilere bağlantı kurmaları için söz hakkı verilir.

5. Değerlendirme:

Ders sonunda öğrencilerle birlikte aşağıda verilen ayetlerden ilkeler çıkarılır ve bunlar bir tabloda bir araya getirilir:

"Şüphesiz ki iman edip de yalnız Rablerine güvenenler üzerinde şeytanın bir etkisi yoktur. Onun gücü, sadece kendisini dost tutanlara ve Allah'a ortak koşanlara yeter."

"Ey iman edenler! Şeytanın adımlarını takip etmeyin…"

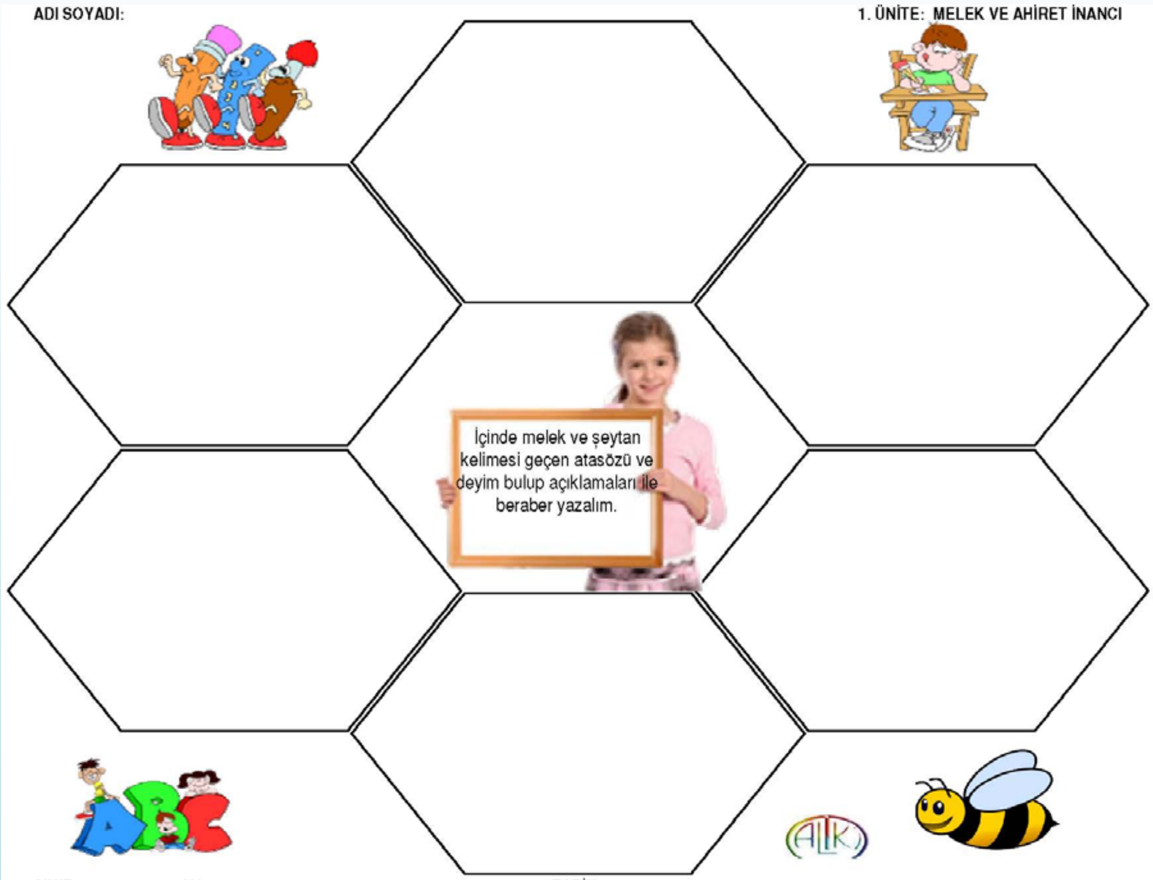
"Ve de ki: Rabb'im! Şeytanların kışkırtmalarından sana sığınırım.'

'Gerçek şu ki, iman edenler ve Rablerine tevekkül edenler üzerinde onun (şeytanın) hiçbir zorlayıcı gücü yoktur.

ARAŞTIRALIM

Şeytan, hangi gerekçelerle Hz. Adem'e secde etmemiştir? Kur'an'dan araştıralım.

ETKİNLİK: YAZALIM

5. 'Ahirete İman' konusu örnek ders işlenişi

Kazanım: Ahiret, kıyamet, yeniden dirilme gibi kavramların anlamlarını açıklar.

Ahiretin varlığını Kuran'dan örneklerle açıklar.

1. Giriş/ İlgi Çekme:

Öğretmen, derse şöyle bir giriş yapar:

'Bir tohum bir süre sonra filizlenir. Büyür, meyve verir; sonra kurur ve yeniden toprağa karışır. Her canlı doğar, büyür ve ölür. İnsanlar da doğar, büyür ve ölür. Bu durumlardan hangi sonucu çıkarabiliriz?'

Öğretmen, Necip Fazıl Kısakürek'in şu beyitini tahtaya yazar.

GÜZEL ŞEY

'Ölüm güzel şey; budur perde arkasından haber…
Hiç güzel olmasaydı ölür müydü peygamber?'

(Kısakürek, Çile: 153).

Öğrencilere 'Ölmek bir son mudur, yoksa bir başlangıç mıdır? Eğer bir başlangıçsa neyin başlangıcıdır?' ve 'Bu görmüş olduğumuz düzenin yıkılışı sizce nasıl olacaktır, sessiz sedasız mı, yoksa sahip olduğu düzene göre çok korkunç mu? Bu olaya ne denir? Dünyanın sonunu kimler bilebilir?', 'Tüm bu bilgileri nereden öğrenebiliriz?'… gibi sorular sorularak ilgileri çekilir.

2. Keşfetme:

Fonda ahireti çağrıştıracak hafif bir ney parçası çalınır.

Öğretmen, aşağıdaki hikâyeyi öğrencilere okur:

'O gün daha önce hiç hissetmediğim bir sızı düştü yüreğime. Oysa ne hayaller kuruyordum. Yaz tatilinde karnemi elime alıp doğruca köyümüze dedeciğime gidecektim. Aksakallarından öpüp ona karnemi gururla gösterecektim.

Kocaman gülecekti bana saçlarımı okşarken;

‘Aferin oğlum okuyup faydalı bir insan olacaksın’ derken gözleri buğulanacaktı.

Balık tutmaya gidecektik el ele. Gölde yüzen ördekleri sevecektik. Güneş yüzümüzü yakacak, dedem bana en güzel masalları anlatacaktı. Hep böyleydi hayallerim. Ali, Mehmet ve Turan nasıl da imreniyorlardı ben dedemi anlattıkça…

Fakat o sabah aniden çalan telefonla her şey bir anda kararıverdi. Telefon dayımdan geliyor, dedemin vefat ettiğini acı dolu bir sesle söylüyordu. Annem ve babam bu acı habere:

‘İnna lillahi ve inna ileyhi raciun! (Hepimiz Allah’tan geldik ve yine O’na döneceğiz)’ diye karşılık verdiler.

Kendimi koskoca evrende tek başıma kalmış gibi hissediyordum. Dedem olmadan biz nasıl yaşayacaktık? Ölüm neydi, biricik dedem bizi bırakıp nereye gitmişti. Şimdi ben kiminle balık tutacaktım, kim benim saçlarımı okşayacaktı?

Köye vardığımızda her yıl gördüğümden çok farklı bir yerle karşılaştım. Hüzün bulutları her yanı sarmış kuşlar bile susmuştu. Köyümüzde derin bir sessizlik vardı…

Bizi gören akrabalarımız: ‘Başınız sağ olsun. Allah rahmet eylesin’ diyorlardı.

Cenazeden sonra babam ve ben göle doğru yürüyüşe çıktık. Göl kenarına vardığımızda artık kendimi tutamadım ve hıçkırarak ağlamaya başladım. Hıçkırıklarım susana kadar babam sıkıca sarıldı bana.

‘Kerimcim dünya hayatı doğumla başlar, ölümle son bulur. Fakat ölüm bizim için bir son değildir. Allah’u Teâlâ biz insanları ahiret hayatında tekrar diriltecek. Bu dirilişle başlayan hayat sonsuz olacaktır.

‘Fakat öldükten sonra nasıl dirileceğiz baba?’

‘Güzel oğlum, ilkbaharda açan çiçekler, filizlenen bitkiler, yazın meyvelerini bizlere sunduktan sonra sonbaharda sararıp solarlar. Daha sonra o kurumuş bitki ilkbaharda yeniden filiz verir ve ‘merhaba’ der güneşe. Yüce Rabbimizin tekrar tekrar yaratmaya gücü yeter.’

‘Peki, tekrar yaratıldığımızda neler olacak baba?’

‘Orada bu dünyadaki davranışlarımızın meyvelerini toplayacağız oğlum. Ahiret hayatı dünya hayatının oluşturduğu bir sonuçtur. Şöyle bir örnek vereyim sana. Derslerine çalışırsan, ödevlerini düzenli olarak yapar ve okul içersinde uyumlu ve

saygılı bir öğrenci olursan karne günü çok mutlu olursun. Çünkü karşılığını senin yüzünü güldüren bir karne alırsın.' (Börekçi, 2008: 71).

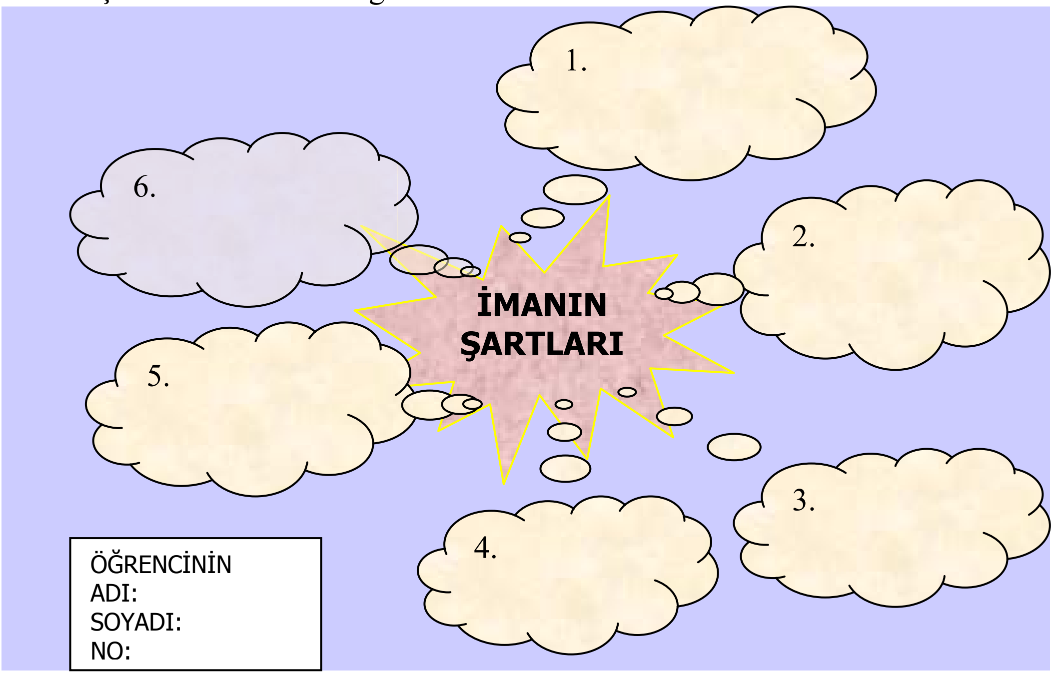
3. Açıklama:

'Her canlı, ölümü tadacaktır. Biz de her canlı gibi ölümü tadacağız. Peki, ölümü düşününce neler hissedersiniz? İnsanların çoğu ölümü düşününce korkarlar. Çünkü ölümle birlikte yok olacaklarını düşünürler. Fakat ahiret inancı insanları yok olma korkusundan kurtarır. Ahirete iman, İslam inanç esaslarından biridir. Ölümden sonra sorgulanacağımıza ve yaptıklarımızın karşılığını alacağımıza inanmak anlamına gelmektedir. Ahiret hayatının niteliği, ahiretteki durumlar duyularımızla algılayamayacağımız şeylerdir. Bu yüzden bu konularla ilgili tek bilgi kaynağı vahiydir. Ardından aşağıdaki ayetler tahtaya yansıtılır ve üzerinde konuşulur:

- 'Dünya hayatı bir oyun ve eğlenceden başka bir şey değildir. Sorumluluk sahibi olanlar için ahiret yurdu muhakkak ki daha hayırlıdır. Hala akıl erdiremiyor musunuz?' (En'am: 6/32)
- 'Yoksa kötülük işleyen kimseler, ölümlerinde ve diriliklerinde kendilerini, yararlı iş işleyen kimseler ile bir mi tutacağımızı sandılar? Ne kötü hükümler veriyorlar?' (Casiye: 45/21).
- 'Allah, gökleri ve yeri, hak ve hikmete uygun olarak, herkese kazandığının karşılığı verilsin diye yaratmıştır. Onlara zulmedilmez.' (Casiye: 45/22).
- 'De ki: 'Allah sizi yaşatıyor. Sonra sizi öldürecek sonra da kendisinde şüphe olmayan Kıyamet gününde sizi bir araya getirecek, ama insanların çoğu bilmezler.' (Casiye: 45/ 26).
- 'Sizi boşuna yarattığımızı ve bize tekrar döndürülemeyeceğinizi mi sandınız?' (Mü'minün: 23/115).

4. Derinleştirme:

Aşağıdaki tablo öğrencilerle beraber doldurulur ve ahirete iman etmenin, imanın şartlarından biri olduğu tekrar fark ettirilir.

Ardından, sınıf gruplara ayrılır ve sıradaki şarkıyı müzik eşliğinde söyleme yarışması yaptırılır. Öğrencilere belli bir süre verilir ve bu sürenin ardından sözleri en güzel şekilde besteleyen grup birinci seçilir.

ETKİNLİK: ŞARKI SÖYLÜYORUZ

Bir meçhule gider yollar,
Beşikten mezara kadar,
Gaflet ile geçer yıllar,
Beşikten mezara kadar.

Mal da yalan, mülk de yalan,
Var mı şu dünyada kalan?
Var biraz da sen oyalan,
Beşikten mezara kadar.

Ne bu celal, ne bu hiddet?
Bitmez mi sandın bu müddet!
Taht, saltanat, makam, şöhret,
Beşikten mezara kadar.

Yarıda kalır dilekler,
Boşa çıkar tüm emekler,
Azrail pusuda bekler,
Beşikten mezara kadar.

Ha bugün olmuş, ha yarın,
Sonu gelmez arzuların,
Üç metre bez yoğun,varın.
Beşikten mezara kadar.

Uğur IŞILAK.

5.Değerlendirme:

Öğrencilere 'Ne ekersen onu biçersin' sözünden anladıklarını bir kompozisyon olarak yazmaları söylenir.

ETKİNLİK: YAZALIM

Ben Ahiret gününe inanırım ve yaptıklarımın karşılığını göreceğimi bilirim. Bu benim davranışlarımı olumlu yönde etkiler.
Örneğin,..
....
....

ETKİNLİK: HADİ ANLAT BAKALIM

Aşağıdaki ayetleri işaret diliyle sınıfa anlatmaya çalışın.

- 'Artık kim zerre ağırlığınca bir hayır işlerse onun mükâfatını görecektir. Kim de zerre ağırlığınca bir kötülük işlerse onun cezasını görecektir.' (Zilzal: 99/ 7-8)

- 'O gün insanlar amellerinin kendilerine gösterilmesi için bölük bölük kabirlerinden çıkacaklardır.' (Zilzal: 99/ 6)

- Allah, iman edenlere ve salih amel isleyenlere söyle vaad etmiştir: Onlar için mağfiret ve büyük bir mükâfat vardır."(Maide: 5/ 9).

- 'Kuşkusuz o hüküm günü kararlaştırılmış bir vakit olmuştur. O gün sur'a üflenir, bölük bölük gelirsiniz.' (Nebe: 78/ 17-18).

6.‘Kıyamet ve Yeniden Dirilme’ konusu örnek ders işlenişi

Kazanım: Ahiret, kıyamet, yeniden dirilme gibi kavramların anlamlarını açıklar. Ahiretin varlığını Kuran’dan örneklerle açıklar.

1. **Giriş/ İlgi Çekme:**

Öğretmen, bu noktada kıyametle ilgili bir animasyon izletir.

Öğretmen, öğrencilere: ‘Dört büyük melekten İsrafil’in asıl görevinin ne olduğunu hatırlıyor musunuz?’ diye sorar. Sonra öğrencilere, aşağıdaki cümlelerden nasıl bir ana fikir çıkardıkları sorulur:

1. Her gece bir ölüm, her gündüz yeni bir dirilişe işarettir.

2. Her kış bir ölüme, her bahar ise yeni bir dirilişe misaldir.

3. Her bir ağaçta ise üç çeşit diriliş göze çarpar:

   a. Çiçeklerin yeniden açması.
   b. Yaprakların yeniden çıkması.
   c. Meyvelerin yeniden olgunlaşması.

4. Kıştan sonra gelen her baharda 300.000 çeşit bitki ve hayvanın yeniden dirilmesi ve canlandırılması.

2. **Keşfetme:**

Keşfetme basamağında aşağıdaki örnekler sıralanır:

1. Harika işler yapan bir yazar; harfleri ya bozulmuş veya dağılmış 300.000 kitabı bir tek sayfada, karıştırmadan, hata yapmadan ve eksik bırakmadan hepsini bir saat içinde yazıyor. Birisi arkadaşına: “Şu yazar, kendisinin yazdığı, senin suya düşen kitabını da yeniden bir dakika içinde hafızasından yazacak” dediğinde, arkadaşı ona: “Hayır, inanmam, bunu yapamaz.”diyebilir mi?

İşte Cenab-ı Allah da kışın gelmesiyle ölen ağaçları, bitkileri ve hayvanları her bahar mevsimi ile birlikte, tohumları birbirine benzeyen ve birbiri içinde olan ağaçları, birbirine karıştırmayarak, şaşırmayarak, hata yapmayarak ve hiçbirini noksan bırakmayarak yeniden diriltir. En büyük ağacın programını bir nokta kadar çekirdeğinin içinde muhafaza eder. Her bir baharda haşrın (öldükten sonra dirilmenin) binler çeşitlerini gösteren, üç yüz binden fazla hayvanlar ve bitkiler sayfasını birbirine karıştırmadan, eksiksiz yeniden dirilten böyle bir Allah'a, tek bir sayfadan ibaret olan ölü insanları diriltmek ağır gelir mi? "Diriltemez" denilebilir mi?

2. Harika işler beceren bir hükümdarın, halkının rahatça gezmesi için, ibret veya gücünü göstermek için bir işaretle dağları kaldırdığına, memleketleri değiştirdiğine, denizi karaya çevirdiğine bir kimse şahit oluyor. Sonra da yuvarlanan bir taşın o hükümdarın ziyafet için davet ettiği misafirlerinin yolunu kestiğini duyuyor. Birisi kendisine: "o hükümdar, misafirlerinin yolunu kesen o taşı oradan kaldırabilir." dediğinde o kimse: "Hayır, inanmam, kaldıramaz." Diyebilir mi?

İşte dünyayı, Ay'ı ve milyarlarca yıldızı yoktan yaratan, sapan taşı gibi çeviren, top mermisinden daha hızlı hareket ettiren kudret sahibi bir zat için, ahirete giden misafirlerinin yolundan "Bu Dünyayı nasıl kaldıracak ve dağıtacak?" denilebilir mi?

3. Olağanüstü güce sahip bir kumandan, hiç yoktan büyük bir ordu meydana getiriyor. Ordu bir müddet talimden sonra istirahat için dağılıyor. Birisi buna şahit olanlardan birine: "O zat, bir boru sesiyle askerleri istirahat için dağılan orduyu toplar. Mangalar, takımlar, bölükler, taburlar hemen ordu düzeninde toplanırlar." dediğinde: o büyük ordunun ilk defa kısa bir zamanda toplandığına şahit olan kimse. "hayır, inanmam, onları toplayamaz.' Diyebilir mi?

Öyle ise, zerrelerini kâinatın çeşitli yerlerinden toplayarak, insanın vücut taburunu hiç yoktan yaratan Rabbimiz için: "Öldükten sonra vücudun yapıtaşları olan o hücreleri, bölük bölük; kol bölüğünü, baş bölüğünü, gövde bölüğünü, göz

takımını, kulak takımını, parmaklar mangalarını bir araya getirmeye Kadir değildir, gücü yetmez." denilebilir mi?

3. Açıklama:

Bu basamakta şu açıklamalar yapılır:

Dünya hayatında Allah'ın dışında her şeyin bir sonu olduğunu, tüm canlıların zamanı gelince birer birer yaşamını yitirdiğini görmekteyiz. Her canlının bir sonu olduğu gibi içinde yaşadığımız dünyanın da bir sonu vardır. Dünyadaki yaşamın son bulup bütün canlıların ölmesine kıyamet denir. Kıyametin ne zaman kopacağını Allah'tan başka kimse bilemez. Peygamberimiz kıyametin kopma vaktini kendisinin de Cebrail'in de bilmediğini ifade etmiştir.

Kıyametin kopuşu, İsrafil adlı meleğin sura iki kez üfleyecek, birincide dünya hayatı son bulacaktır. Tüm canlılar ölecektir. İkinci üfleyişten sonra ise bütün insanlar dirilecektir. Bu yeniden dirilme olayına ba's denir. Kur'an-ı Kerim'de konuyla ilgili şöyle buyrulmaktadır: **"Sura üflenince, Allah'ın diledikleri müstesna olmak üzere göklerde ve yerde ne varsa hepsi ölecektir. Sonra ona bir daha üflenince, bir de ne görürsün, onlar ayağa kalkmış bakıyorlar."**

Aşağıdaki şekil, anlatım sırasında tahtaya çizilir:

Kur'an-ı Kerim'de kıyametin kopmasından sonra insanların yeniden diriltilmesinin Allah için zor olmadığını belirtir. Öldükten sonra dirilmeyi inkâr eden bir adam, çürümüş bir kemiği eline alıp ufaladıktan sonra Peygamberimize dönerek

"Şu çürümüş kemikleri kim diriltecek?" demiştir. Peygamberimiz de "Onları da seni de Allah diriltecek." diye karşılık vermiştir.

4. **Derinleştirme:**

Bu basamakta sıradaki olay anlatılır:

KİM DİRİLTECEK?

Öldükten sonra dirilmeyi inkâr eden bir adam çürümüş bir kemiği eline alıp ufaladıktan sonra peygamberimize dönerek, "Allah'ın bu çürümüş, un ufak olmuş kemikleri dirilteceğine mi inanıyorsun?" dedi. Peygamberimiz, "Evet, onları da seni de diriltecek." dedi. Bunun üzerine Allah, peygamberimize şu ayetleri gönderdi:

"İnsan görmez mi ki biz onu bir damla sudan yarattık. Bir de bakıyorsun ki apaçık düşman kesilmiş. Kendi yaratılışını unutarak bize karşı örnek vermeye kalkışıyor ve şu çürümüş kemikleri kim diriltecek?' diyor. De ki: Onları ilk kez yaratmış olan diriltecek. Çünkü o, her türlü yaratmayı gayet iyi bilir. Yeşil ağaçtan sizin için ateş çıkaran odur. İşte siz ateşi ondan yakıyorsunuz. Gökleri ve yeri yaratan, onların benzerlerini yaratmaya güç yetiremez mi? Evet! Elbette güç yetirir. O, her şeyi hakkıyla bilen yaratıcıdır. Bir şey yaratmak istediği zaman onun yaptığı 'ol' demekten ibarettir. O şey de hemen oluverir. Her şeyin mülkü elinde olan Allah'ın şanı ne kadar yücedir! Siz de ona döneceksiniz." (Yasin:33/77-83)

ANLAYALIM- YAZALIM

"Allah'ın gücünün delillerinden biri de şudur: Sen yeryüzünü kupkuru görürsün. Biz, onun üzerine suyu indirdiğimiz zaman titreşir ve kabarır. Şüphesiz ki ona hayat veren Allah, mutlaka ölüleri de diriltir. Doğrusu onun her şeye gücü yeter."

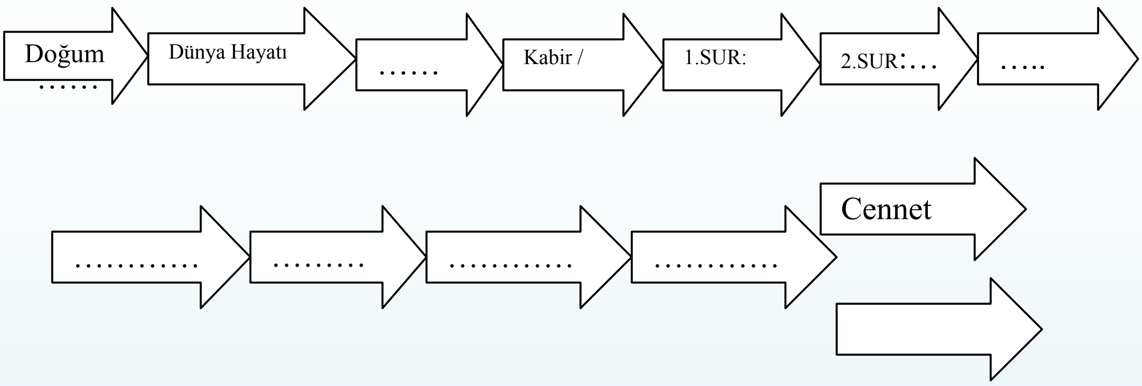
Fussilet: 41/ 39

Öğrencilerle bu ayetler hakkında konuşulur. Yeryüzünde her mevsim yeniden dirilen ağaçlar, çiçekler… vs hakkında konuşulur. Sonrasında yukarıdaki ayetle ilgili bir yazı yazılması istenir.

5. Değerlendirme:

Verilen etkinliklerden bir veya birkaçı uygulanır:

YOL HARİTAMIZI ÇİZELİM........

BERZAH:..

KIYAMET:...

BA'S:...

HAŞR:..

MAHŞER:...

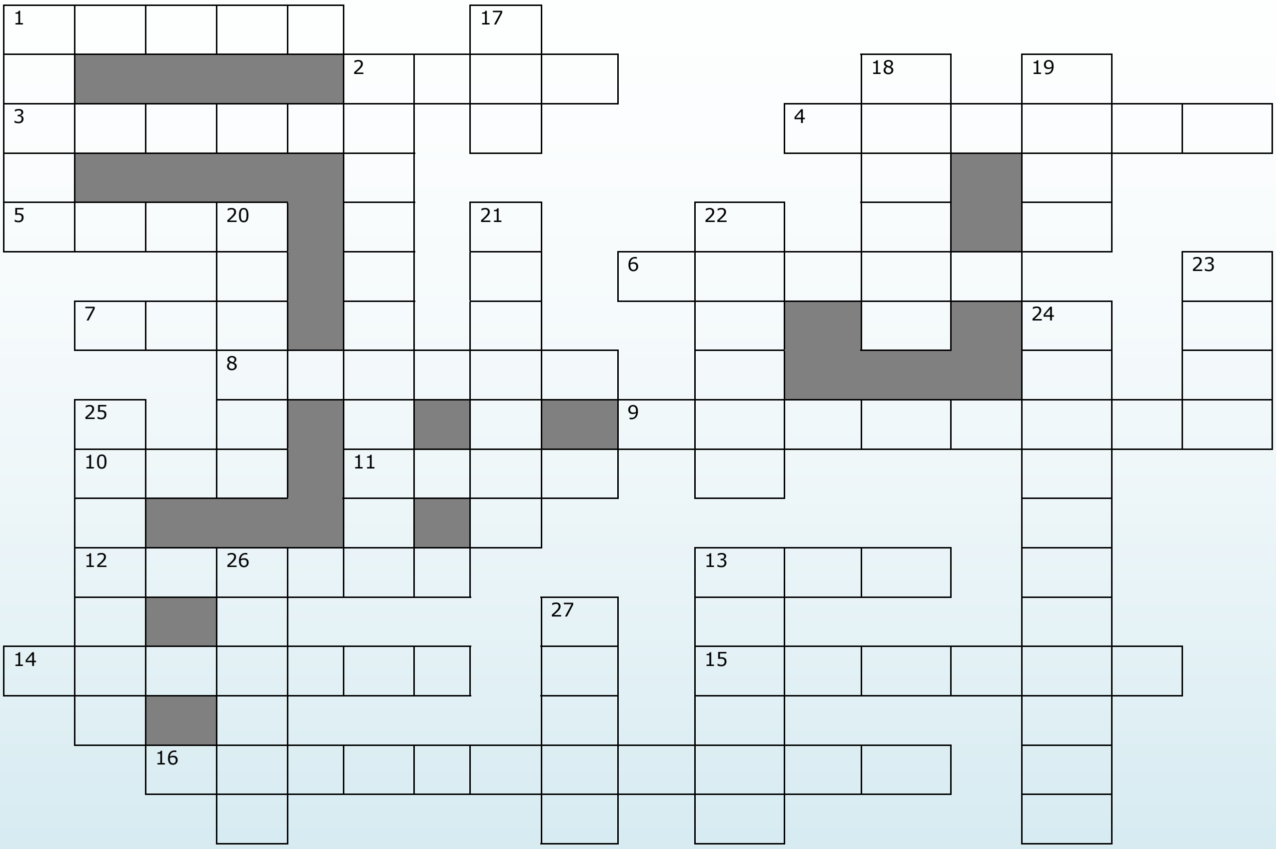
MİZAN:..

AHİRET HAYATI:..

ECEL:...

ETKİNLİK: DOLDURALIM

AHİRET İNANCI

SOLDAN SAĞA

1 Cehennemde görevli meleklerin başı
2 Cennetle cehennem arasında bulunan bölge
3 Cehennemde bir ağacın ismi, cehennemliklerin yiyeceği
4 Cehennemde görevli melekler
5 Cennetin bölümlerinden birisi
6 İnsanların davranışlarından dolayı ahirette sorgulanması
7 Can, nefes, canlılık, insana hayat veren mahiyetini Allahın bildiği şey
8 ahirette Peygamberimizin günahkâr müminler için duası
9 ahirette ceza yeri
10 İsrafil (as)' in üflediği şey
11 İnsanların hayatlarının son noktası, ölüm vakti
12 İnsanların ruhlarını kabzetmekle görevli melek
13 Cennetin bölümlerinden birisi
14 Cennetin bölümlerinden birisi
15 Ölümle başlayacak olan ebedi hayat
16 Ölümle başlayıp yeniden dirilme anına kadar geçen süre

YUKARIDAN AŞAĞIYA

1 İlahi adalet terazisi
2 İnsanların davranışlarının kaydedildiği şey
13 Mahşerin diğer ismi
17 Öldükten sonra yeniden dirilme
18 Dünya ile ahiret arası, kabir
19 Allahın insanları hesaba çekmek üzere bir araya toplaması
20 İnsanların hesaba çekilmek üzere toplandıkları yer
21 Dünya hayatını sona erdirecek olan büyük olay
22 Ebedi mükâfat yeri
23 Canlılar için hayatın sona ermesi
24 Kabirde insanları hesaba çekmekle görevli melekler
25 Sur denen alete üflemekle görevli melek
26 Cennette görevli meleklerin başı
27 Cennetle cehennem arasında uzatılmış yol

ETKİNLİK: SAKLI KELİMELER

İ	R	E	T	F	E	D	L	E	M	A	F	A	R	A
K	L	İ	A	R	Z	A	M	Ü	L	Ö	R	F	Ü	M
I	R	C	K	A	B	İ	R	H	A	Y	A	T	I	E
Y	E	H	E	Y	H	A	R	F	M	H	S	M	R	N
A	Ş	M	A	N	N	A	D	R	E	L	İ	İ	E	N
M	H	T	L	A	N	R	Ş	C	T	Z	K	L	A	E
E	A	M	V	E	T	E	A	R	A	E	B	İ	R	H
T	M	D	B	N	H	A	T	N	N	Ş	A	F	R	E
S	I	H	N	A	A	R	S	R	R	E	S	A	A	C
R	S	R	Z	R	E	I	E	A	M	F	E	R	M	T
T	E	R	I	H	A	K	L	R	R	A	H	S	S	A
B	E	E	E	İ	N	A	B	E	Z	A	L	İ	U	R
B	A	M	A	Ü	D	E	E	S	C	T	A	İ	R	I
L	T	S	M	B	R	E	I	R	L	E	A	M	K	S
R	A	N	Ö	N	E	N	I	V	R	S	Ş	T	E	E

AHIRET
AMELDEFTERİ
ARAF
ARASAT
AZRAİL
BAS
BERZAH
CEHENNEM
CENNET
ECEL
HESAB
İSRAFİL
KABİRHAYATI
KIYAMET
MAHŞER
MALİK
MİZAN
MÜNKER NEKİR
ÖLÜM
RIDVAN
SIRAT
SUR
ZEBANİ
HAŞR
ŞEFAAT

Yukarıdaki kutucuğa ahiret hayatıyla ilgili kelimeleri gizledik. Bakalım bu kelimelerin tamamını en kısa sürede kim bulacak?

ETKİNLİK: BİL-İSTE-ÖĞREN KARTLARI DOLDURUYORUZ

- Öğrencilere aşağıda örneği gösterilen bilgi kartları dağıtılır.
- Öğrencilerden, 'kıyamet ve yeniden dirilme' konusunu göz önüne alarak bu kartları doldurmaları istenir.

Bu konuda neler biliyorum?	Bu konuda neler öğrenmek istiyorum?	Bu konuda neler öğrendim?

ETKİNLİK: AYET MEALİ BULUYORUZ

- Fonda bir ney parçası çalınır.
- Öğrencilerin kıyamet ile ilgili ayet mealleri bulmaları istenir.
- Buldukları ayetleri:
  - Kıyametin nasıl kopacağını anlatan ayetler,
  - Kıyametin ne zaman kopacağını sadece Allah'ın bildiğine dair ayetler,
  - İnsanın nasıl diriltileceğine dair ayetler olarak sınıflandırmaları istenir.
- Konu konu bu ayetler okunur ve öğrencilerle paylaşımda bulunulur.
- Konu sonunda bilgi kartlarının 'Neler Öğrendik?' kısmı doldurulur.

(Pektaş, 2003: 295)

7.'Dünya Hayatında Yapılanların Karşılığı: Ahiret' konusu örnek ders işlenişi

Kazanım: Hesap, mizan, cennet ve cehennem gibi kavramların anlamlarını açıklar.

Allah'ın adil, merhametli ve affedici olması ile ahiret inancı arasındaki ilişkiyi fark eder.

1. **Giriş/ İlgi Çekme:**

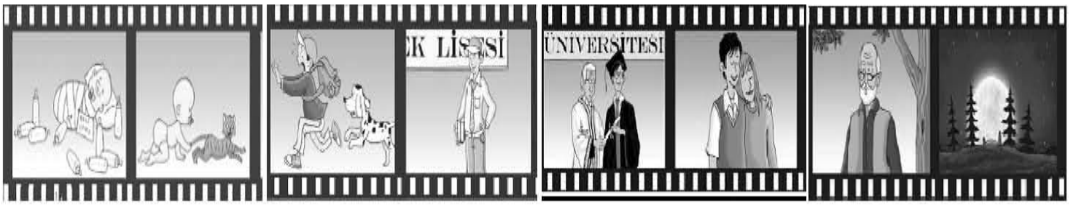
Öğretmen, resmi perdeye yansıtır ve öğrencilerin gördüklerini yorumlamalarını ister.

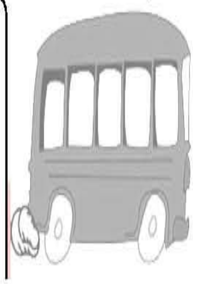
2. Keşfetme:

Verilen etkinlik sınıfça yapılır

HER CANLI, DÜNYAYA GELİR, BÜYÜR VE ÖLÜR. BU, SÜREKLİ YAŞADIĞMIZ VE HER AN TANIK OLDUĞUMUZ BİR GERÇEKTİR.

AHİRET HAYATINI ÖLÜMDEN BAŞLIYARAK BİR OTOBÜS YOLCULUĞUNA BENZETEBİLİRİZ. BU OTOBÜS YOLCULUĞUNUN BELLİ DURAKLARI VARDIR. AŞAĞIDAKİ KARIŞIK DURUMDA OLAN AHİRET AŞAMALARINI (DURAKLARINI) DOĞRU DURAKLARA YERLEŞTİRİNİZ.

1.DURAK …………	2.DURAK …………	3.DURAK …………	4.DURAK …………	9.DURAK SON DURAK …………
5.DURAK …………	6.DURAK …………	7.DURAK …………	8.DURAK …………	

Her can ölümü tadacakdır. İyiliklerle ve kötülüklerle sizi imtihan ediyoruz. Ve sonunda hepiniz Biz'e döneceksiniz. Enbiya Suresi, 35. ayet

Kabir hayatı (berzah): Ölümle başlayıp tekrar dirilmeyle sona erecek dönem.

Amel defteri: Dünyadayken yaptıklarımızı bütün ayrıntılarıyla gösteren defter.

Ba's: Öldükten sonra İsrafil'in ikinci kez sûra üflemesiyle bütün canlıların dirilmesi.

Kıyamet: Dört büyük melekten İsrafil'in sûra üflemesiyle âlemdeki düzenin bozulması, tüm yaşamın sona ermesi.

Mahşer: Hesaba çekilmek üzere tekrar diriltildikten sonra toplanacağımız yer.

Cennet: Müminlerin ebedi olarak kalacakları, Allah'ın çeşitli nimetlerle kulları ödüllendireceği yer.

Mizan: Ahirette hesaba çekildikten sonra günah ve sevaplarımızın tartılacağı ilahî adalet ölçüsü.

Hesap: Dünyadayken yaptığımız bütün şeylerden sorgulanmamız.

Cehennem: Dünyadayken işlenen suçların cezalarının ahirette verileceği yer.

HER CANLI, DÜNYAYA GELİR, BÜYÜR VE ÖLÜR. BU, SÜREKLİ YAŞADIĞIMIZ VE HER AN TANIK OLDUĞUMUZ BİR GERÇEKTİR.

BÖYLE BİR YERDE Mİ OLMAYI İSTERSİNİZ?	BÖYLE BİR YERDE Mİ OLMAYI İSTERSİNİZ?
98.SURE 8.AYET:	7.SURE 40-41 AYETLER
47.SURE 15.AYET	56.SURE 42-44 AYETLER
43.SURE 71-73. AYETLER	37.SURE 64-66 AYETLER
56.SURE 28-29. AYETLER	78.SURE 24.AYET
TERCİHİN BURASIYSA : 2.SURE 82. AYET 8.SURE 2-3-4.AYET 23.SURE 8.AYET	

(http://www.dindersi.com/vipdetay.asp?id=85: 03.03.2010)

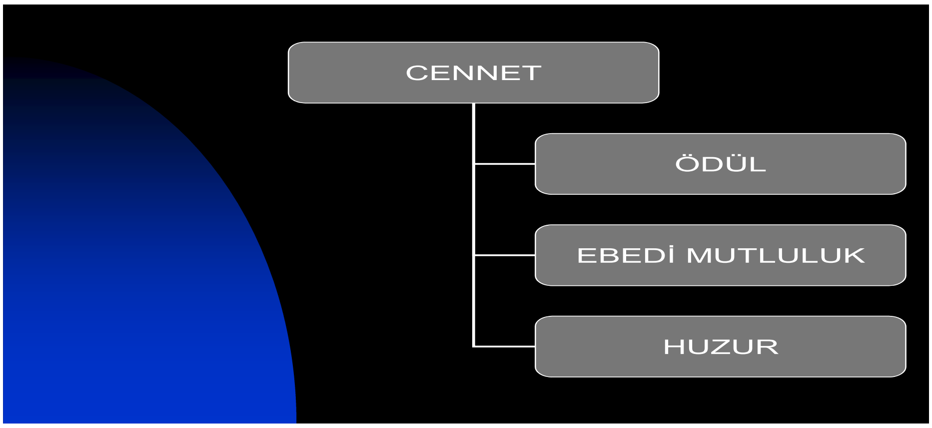
3. Açıklama:

Öğretmen, **Rahman** suresi ve anlamını içeren bir video izlettirdikten sonra şu açıklamaları yapar:

İsrafil'in sura ikinci kez üflemesiyle (ilanıyla) bütün insanlar diriltileceklerdir. Daha sonra dünyada yaptıklarının karşılığını görmek için ***mahşer*** denilen büyük bir meydanda Allah'ın huzurunda toplanırlar. Buna ***haşr*** denir. İnsanların dünyada yaptığı her işin ve konuştukları her sözün yazıldığı ***amel defterleri*** kendilerine dağıtılır. Yaptıkları davranışlardan sorguya çekilirler. İnsanların bu şekilde hesaba çekilmeleri Kur'an-ı Kerim şu şekilde ifade edilmiştir: **"Kitabını oku! Bugün sana hesap sorucu olarak kendi nefsin yeter."**

İnsanların bütün davranışları ***mizan*** adı verilen Allah'ın adalet terazisinde değerlendirilecektir. Sonuçta iyilikleri fazla olanlar ***cennet***e gideceklerdir. Kötülükleri fazla olanlar ile Allah'a ve ahret gününe inanmayanlar ise ***cehennem***e gideceklerdir.

Aşağıdaki şekil tahtaya çizilir:

Allah, dünyada iken iyi işler yapanları, güzel davranışlarda bulunanları cennette mutlu bir yaşamla ödüllendireceğini bildirmiştir: **"Allah, iman eden ve iyi şeyler yapanlara söz vermiştir; onlara bağışlama ve büyük mükâfat vardır."** Cennet, dünyada iken inanıp yararlı işler yağanların sonsuza kadar kalacakları, çeşitli nimetlerin ve her isteyene istediğinin verildiği yerdir.

Aşağıdaki görüntüler öğrencilere izlettirilir ve: 'Bundan çok daha güzel yerlere ulaşmanın bir bedeli olması gerekmez mi?' diye sorulur.

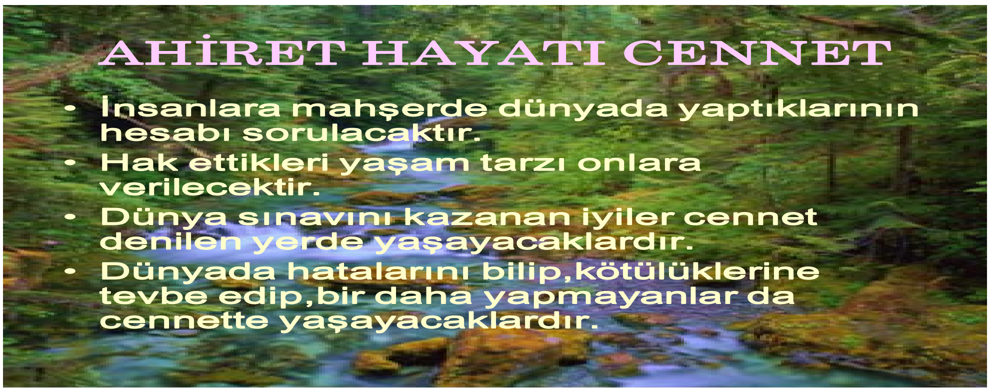

(http://www.dindersi.com/dokumandetay.asp?id=304, 10.10.2009)

4. Derinleştirme

‘Ahirete inanan insanın suç işlemesi zorlaşır.’ yargısına katılıyor musunuz? Sorusu sınıfa yöneltilir.

………………………………………………………………………

………………………………………………………………………

………………………………………………………………………

………………………………………………………………………

………………………………………………………………………

………………………………………………………………………

Yukarıdaki atasözünün anlamını sınıfça değerlendiriniz.

DEĞERLENDİRELİM

“İyilik yap denize at,
balık bilmezse Halik
(Yaratıcı) bilir.”

Allah merhametlidir, kullarını sever ve onları affeder. İyilik yapanları fazlasıyla mükâfatlandırır. Kötülük yapanlara öncelikle tövbe imkânı tanır. Tövbe etmeyip kötülüğünde ısrar edenleri ise kötülüğü oranında cezalandırır. Kur’an’da bu durum şöyle dile getirilmiştir: “Kim (Allah huzuruna) iyilikle gelirse ona getirdiğinin on katı vardır. Kim de kötülükle gelirse o sadece getirdiğinin dengiyle cezalandırılır. Onlar haksızlığa uğratılmazlar.” (En’am: 6/160) ayeti üzerinde konuşulur.

ETKİNLİK: PANO HAZIRLAYALIM

AHİRETLE İLGİLİ AYETLERİN MEALLERİNİ BULALIM

"Fakat siz dünya hayatini tercih ediyorsunuz. Oysa ahiret daha hayırlı ve daha kalıcıdır."(Ala, 16–17)

"İnsanlar sana kıyamet saatini soruyorlar. De ki: "Onun ilmi ancak Allah'ın nezdindedir. Ne bilirsin belki kıyamet yakında olur."(Ahzab, 63)

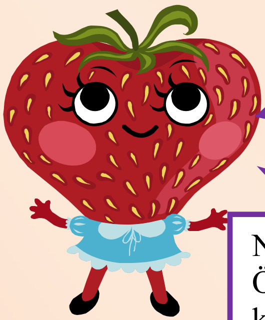
- "O, ölüden diri çıkarır, diriden ölü çıkarır ve toprağa ölümünden sonra hayat verir. Sizler de işte öyle çıkarılacaksınız."(Rum, 19)
- "Fakat siz dünya hayatini tercih ediyorsunuz. Oysa ahiret daha hayırlı ve daha kalıcıdır."(Ala, 16–17)

"Kuşkusuz o hüküm günü kararlaştırılmış bir vakit olmuştur. O gün Sur'a üflenir, bölük bölük gelirsiniz."(Nebe,

Siz de Kur'an-ı Kerim'deki 'Allah Güzel İş Yapanları Ödüllendirecektir' konusuyla ilgili ayetlerin meallerini araştırarak grup arkadaşlarınızla bir pano hazırlayınız.

5. Değerlendirme:

ETKİNLİK: AHİRET KAVRAMLARINI KAVRADIK MI?

Aaah..ah. Kur'an'da okudum.Cennet çok güzel bir yer.

Nasıl, Nimet anca mı gider? Niye gitsin Nimet? Yanımıza bile gelmedi ki. Evde ödevini yapıyormuş.

Nimet demiyorum Kikirik. Ödev demişken, benim de kutudaki kelimelerin anlamlarını bulmam lazım. Çocuklar benim için anlamlarını yazar mısınız?

Efendim. Ne zaman gelecek Kazım? Hem ayıp değil mi neden çocuklara yaramazlık yapar mısınız diyorsun?

Aaaf Allah'ım aff… Kikirik, beni bir sen anladın, sen de yanlış anladın. Zaten bu aralar da hiç anlamıyorsun.

Kameralara mı yakalanıyorsun? Ne diyorsun Şirincik? Zaten bu aralar çok kötü konuşmaya başladın. İyi çocuklar güzel konuşurlar. Davranışlarıyla herkese örnek olurlar.

???

Ba's :
……………………………………
……………………………………
……………………………………

Kıyamet :
……………………………………
……………………………………
……………………………………

Mahşer :
……………………………………
……………………………………
……………………………………

Haşr :
……………………………………
……………………………………
……………………………………

Amel defteri :
……………………………………
……………………………………
……………………………………

Mizan :
……………………………………
……………………………………
……………………………………

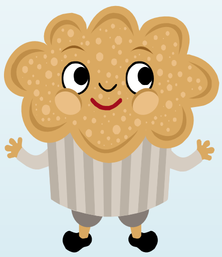
Cennet :
……………………………………
……………………………………
……………………………………

Cehennem :
……………………………………
……………………………………

ETKİNLİK: ŞİİR YAZALIM

Aşağıdaki mısraların baş harflerinden yararlanarak cennet, cehennem, mizan, berzah ile ilgili bir şiir yazalım mı? (Akrostiş çalışması)

C……………………..
E……………………..
N……………………..
N……………………..
E……………………...
T………………………

C……………………………..
E……………………………..
H……………………………..
E………………………………
N……………………………..
N………………………………
E………………………………
M………………………………

M………………………
İ………………………..
Z……………………….
A……………………….
N……………................

B……………………………
E……………………………
R……………………………
Z……………………………
A……………………………
H……………………………

ETKİNLİK: AKIL HARİTASI HAZIRLIYORUZ

- Öğrencilerden, 'Bana göre iyi ve yararlı işler' konulu bir akıl haritası hazırlamaları istenir.
- Akıl haritası sonucunda 'Bu yaptıklarınızdan hangilerini yaptığınızı işaretleyin' şeklinde bir yönerge verilir.
- 'Bunları neden yapıyorsunuz?' diye sorulur.
- 'Ahiret inancı olmasaydı, aynı davranışları sergiler miydiniz?' sorusu yöneltilir.

8.'Ahirete İmanın Davranışlara Etkisi' konusu örnek ders işlenişi

Kazanım: Ahiret inancının bireyin hayatı anlamlandırmasına nasıl katkı sağladığının farkında olur.

İnsanın dünya hayatında yaptıklarının karşılığı olduğunu günlük hayattan örneklerle açıklayarak iyi davranışlarda bulunmaya, kötü davranışlardan sakınmaya istekli olur.

1. Giriş/ İlgi Çekme:

Öğretmen, yukarıdaki resmi tahtaya yansıtır. Öğrencilere resimden ne anladıklarını sorar.

Ardından, öğrencilere şu açıklama yapılır: ‘ Biliyoruz ki dünyada her şey her zaman iyi gitmiyor. Bazen haksızlıklara maruz kalabiliyoruz. Mesela bir akşam ailenizle beraber gezmeden evinize dönüyorsunuz. Babanız çok dikkatli bir şoför. O yüzden kendinizi emniyette hissediyorsunuz. Ama sarhoş bir sürücü size çarparak, arabanızın hasar görmesine ve kardeşinizin bacağının kırılmasına sebep oluyor. ‘Şoför kaçsa gitse ve yaptıkları cezasız kalsa ne hissedersiniz?’

2. Keşfetme:

Öğrencilerden cevaplar alınır. Örneğin: ‘Çok üzülürüm, öfkelenirim. Onu yakalayıp, intikamımı almayı çok isterim.’

‘Yakalanınca çok sevinirim, öfkem hafifler.’

‘Yaptıkları yanına mı kalacak, elbet o da er ya da geç bunların cezasını çekecektir.’

‘Ahirette o gününü görecek! Bu yaptıkları karşısına gelince bunun bedelini ödemek zorunda kalacak’…gibi.

Daha sonra

‘Hak şerleri hayr eyler
Zannetme ki gayr eyler
Mevla görelim neyler
Neylerse güzel eyler…’

(Erzurumlu İbrahim Hakkı, Tevfizname)

Mısraları okunur ve bu satırlar üzerinde konuşulur. ‘Hiçbir şeyin karşılıksız kalmayacağı devamlı akılda tutulmalı ve dünyada ona göre davranılmalıdır.’ şeklinde öğütler çıkarmaları sağlanmalıdır. Ardından adaletiyle ünlü Hz. Ömer zamanında yaşanılan şu olay anlatılır:

‘Hz. Ömer, halifeliği zamanında sütçülerin süte su katmasını yasaklamış ve bu emrini her tarafa duyurmuştu. Şehrin asayişini kontrol etmek için bir gece Medine’de dolaşırken yoruldu ve biraz dinlenmek üzere bir evin duvarına yaslandı. Evin içinde anne ile kızı arasında geçen şu konuşmayı duydu:

Anne: ‘Haydi kızım, kalk da sütlere biraz su katıver.’

Kız: ‘Halifenin sütlere su katılmasını yasakladığını bilmiyor musun?’

Anne: ‘Evet, biliyorum.’

Kız:’ Öyleyse, halifenin yasakladığı işi nasıl yapabilirim?’

Anne:’ Kalk da su koy şu sütlere Ömer seni nerden görecek?’

Kız:’ Ömer görmez, ama Rabb’im görür. Vallahi ben O’nun göreceği yerde yapmadığım işi görmediği yerde de yapmam.’

Hz. Ömer bu konuşmaları dinledikten sonra evine döndü.

Bu olayı Allah ve ahiret inancının insan davranışları üzerindeki etkisi yönünden nasıl değerlendirebiliriz? Peki ya, ahirete ve hesaba inanmayan insanların ölüm ve ölüm sonrası hakkında düşündükleri onları nasıl etkiler?’

3. Açıklama:

Aşağıdaki açıklamalar yapılır:

Dünyada bazen suç işleyen insanlar adaleti yanılttıklarından dolayı hak ettiği cezayı alamayabiliyorlar. Bu durumda, onun zarar verdiği kişiler ahirete inanmamış olsalar neler yaparlar?

Ahirete inanmanın insanın psikolojik ve ruh yapısı üzerine çok büyük tesiri vardır. Çünkü ahiret inancı olan bir kimse, her yaptığı işin mutlaka hesabının olacağını, hiçbir iyiliğin karşılıksız kalmadığı gibi, hiçbir kötülüğün de karşılıksız kalmayacağını göz önünde bulunduracaktır. Dolayısıyla her an vicdanî muhasebe ile karşı karşıya olacaktır. Yapacağı bir takım kötülükleri, kanundan gizlese bile, Cenab-ı Hak'tan gizleyemeyeceğini bilecek ve Cehennemi değil, Cenneti kazanmak için gayret sarf edecektir. O zaman, hem ailede huzur, hem de o tip ailelerden meydana gelen cemiyette huzur olacaktır.

Cemiyet hayatında insan her an imtihan içerisindedir. Herkes farklı şeylerle imtihan olmaktadır. Her gün insana binlerce günah hücum etmekte, insan bu hadiseler karşısındaki davranışlarında hep, ahiretteki mükâfat ve cezayı düşünerek davranış sergilemektedir.

Sıradaki hikaye anlatılır ve üzerinde konuşulur:

- **BİR FİLM GERİYE ALININCA...**

Ahmet'in doğum gününde babası ona küçük bir sinema makinesi ve birkaç film hediye etmişti. Ahmet hafta sonlarında ev ödevlerini bitirdikten ve oyun oynadıktan sonra bu filmleri seyrederek dinleniyordu. Bir pazar günü Ahmet, arkadaşlarını evine davet ederek onlara bir serüven filmi seyrettirdi. Filmin bir sahnesinde ıssız bir adada yaşayan insanlardan biri, öykünün konusu gereğince, 'Arkadaşlarıyla yolda giderken hastalanıp ölüyordu. Arkadaşları dinî bir törenle onu gömüyorlar ve dua ederek mezarından uzaklaşıyorlardı. Geride tek bir mezar görünüyordu. Ahmet tam bu sırada sinema makinesini durdurdu. Sonra geriye doğru çalıştırarak filmi geriye almaya başladı. Çocuklar acıklı sahnenin üzüntüsü içindeyken birdenbire hayretle gülmeye başladılar. Çünkü öykü tersine oynamaya başlamıştı. Uzaklaşan insanlar gerisin geriye tekrar mezarın basına geliyorlar, topraklar açılıyor, ölü dışarı çıkarılıyor, adam nasıl öldüyse öylesine diriliyor ve arkadaşlarıyla konuşarak filmin başındaki gibi yürümeye başlıyordu. Sanki hiç ölmemişti.

Çocuklar gülmeye devam ediyorlardı. Ahmet makineyi durdurarak dedi ki: "Şimdi hep beraber gülüyoruz ama aslında ben filmin bu sahnesini, bir konu üzerinde düşünmemiz için geriye doğru aldım. Geçen gün Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersinde ‘ÖLÜMDEN SONRA DİRİLMEK' konusunu öğrenmiştik ya... Dersten sonra da birbirimize sormuştuk; 'İnsan, öldükten sonra bir daha nasıl dirilir?' diye. İşte tıpkı bu filmdeki gibi... Kıyamet günü gelip de ahiret yaşamı başladığında insanlığın yaşam serüveni geriye alınan bir film gibi devam edecek... Her şeyi yaratmış ve dünya sahnesinde bir rol vermiş olan yüce yaratıcımız Allah'ın emriyle herkes mezarından işte böyle kalkacak, sonra dünyada yaptıklarının hesabını verecek... "Arkadaşları Ahmet'in bu konuşmasını dikkatle ve düşünerek dinlediler. Ona hak verdiler.

Çocuklardan biri: "Gerçekten öyle." dedi. "Şimdi bu filmdeki ölen adam hastalanarak değil de bir bomba ile ölseydi, paramparça olsaydı, her zerresi toz gibi dağılsaydı, film geriye alındığı zaman adamın havaya dağılan, toprağa serpilen her zerresi tekrar geriye dönecek, birleşecek ve adam bütünleşip, canlanıp ayağa kalkacaktı. "

Arkadaşları Ahmet'e teşekkür ettiler. "Şimdi öldükten sonra dirilmek konusunu daha iyi anladık. Öldükten sonra dirileceğimize inanıyoruz ve yüce Allah'ın huzuruna ak yüzle çıkmak dünya yaşamımızda ona ibadet ederek, iyi isler yaparak yaşayacağız. " dediler.

(http://www.ilimhazinem.com/bir-film-geriye-alininca-t84124.html?s=47a93dfe6ca731acbcd0fa893d3bf99a&amp, 10.07.2009).

4. Derinleştirme:

- Öğrencilerden, 'Bana göre iyi ve yararlı işler' konulu bir akıl haritası hazırlamaları istenir.
- Akıl haritası sonucunda 'Bu yazdıklarınızdan hangilerini yaptığınızı işaretleyin.' şeklinde bir yönerge verilir.
- 'Bunları neden yapıyorsunuz?' diye sorulur.
- Öğrencilerden çeşitli cevaplar alınır. 'Sevap kazanmak için, cennete girebilmek için…' gibi.
- Öğrencilere 'Ahiret inancınız olmasaydı, aynı davranışları sergiler miydiniz?' sorusu yöneltilir.
- 'Hayır, canımın istediği gibi davranırdım, belki de yapardım.' gibi cevaplar alınır.
- En son ahiret inancının bizi kötü işlerden uzaklaştırdığı vurgulanır.

Aşağıdaki slâyt izlettirilir:

SUNU

Slaytı kendi akışında ve sesli izleyiniz.
HARiKA BiR YAZI...iBRET ALIN...
ARADA BİR ÇOK BUNALDIĞINIZDA OKUYUN..
ygurler2002@yahoo.com

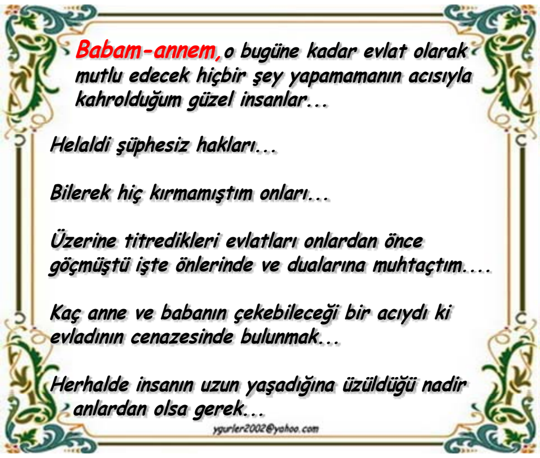

Farkındalık önemli bir kavramdır psikolojide...
Belki de hiç aklımıza gelmeyen ve gelmeyecek bir farkındalığı göstermek istemişti yazar...
Kitabı okumaya ne gücüm kalmıştı, ne de isteğim...
Almam gereken dersi ve mesajı almıştım...
Şimdi ne kitabın adını ne de yazarı hatırlamıyorum...
Şu an bunları yazarken bile çok kötü oldum...
Bu olayda tek farkındalık da yok üstelik...
Biraz kendime geldikten sonra devam ettim hayatımın en zor hayaline...
Sırada çevremdekilerin ölümümün akabinde neler söyleyecekleri vardı..
Usulen ve nezaketen söylenenlerin dışında...
ygurler2002@yahoo.com

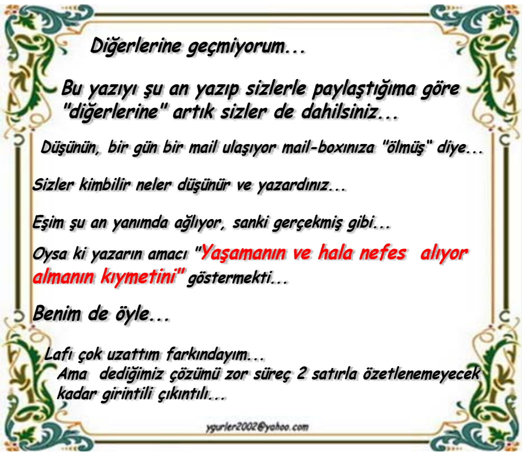

Kardeşlerim, akrabalarım
"çok erken gitti, doyamadı oğluna.."
diyordu acıyan ses tonlarıyla...
Ve dostlarım... Onlar da şaşkındı...
Bazısı "daha dün birlikteydik, nasıl olur.." diyordu...
Bunları seyredip onlara "hayır ölmedim, burdayım.." demek istedim hayal olduğunu unutup...
Sonra anladım yazarın ne demek istediğini daha devamını okumadan kitabın...
ygurler2002@yahoo.com

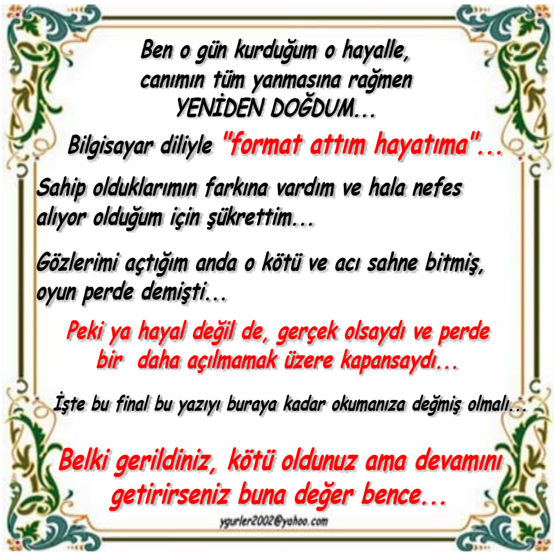

Onlarda bıraktığım izleri, yaşananları ve yaşanamayanları elden geçirerek ben konuşturacaktım hayalimde...
İçlerini okuyacaktım, senaryo bana ait olarak...
Yaşarken neler yazmıştım, ölümümle neler okuyacaktım...
Gerçek duygularıydı ulaşmaya çalıştığım, ölüm acısının etkisiyle girilen duygusal mod değildi, deşifre etmem gereken metin...
Canım oğlumun söyleyecek çok şeyi yoktu...
Özleyecekti, yokluğumu hissedecekti..
Ağlayacaktı aklına geldikçe...
Belki ölümün ne anlama geldiğini hissedecek yaşa gelinceye kadar sıradan bir üzüntünün ötesine geçmeyecekti duyguları...
Ama hayal bu ya, 18-20 yaşına getirdim 2 saniyede oğlumu...
"hayal - meyal hatırlıyorum be baba seni...
ygurler2002@yahoo.com

Keşke şimdi yaşıyor olsaydın da erkek erkeğe sohbet etseydik seninle...
Bak mezuniyet törenimde de babasızdım...
Askere giderken kimin elini öpeceğim senin yerine...
Diyecek canı yanarak bir köşede...
Sevgili eşim... Benim muhteşem hatunum...
Nasıl dayanır bensizliğe?...
O ki, benim için her şeyini feda edip koşmuştu bana...
Hayatının tek adamı şimdi toprak olacaktı...
Bir daha " Seni seviyorum " diyemeyecekti...
Bir daha hevesle açamayacaktı çalan kapıyı...
Ve her gelen gece bensizliğini haykıracaktı yüzüne...
Her sabah da bensiz başlayacaktı koca gün...

Tek cümlesi takıldı o an içime;
" Oyunbozanlık yaptın be böceğim, hani beraber ölecektik ?..."
ygurler2002@yahoo.com

(http://www.google.com.tr/search?sourceid=navclient&hl=tr&ie=UTF-8&rlz=1T4SUNC_trTR354TR354&q=ygurler2002@yahoo.com, 14.02.2010)

ETKİNLİK: BEN OLSAYDIM (İçsel Zekâ)

- Can Dündar'ın sunusundan esinlenerek kendi cenazemizi düşünelim ve biz de yakınlarımızın durumunu ve çevremizde olabilecek değişiklikleri içeren bir yazı yazalım.

5. Değerlendirme:

Öğrencilerden 'kendilerini ahirete inanan ve inanmayan iki ayrı kişi olarak düşünmeleri ve bu iki ayrı inanç doğrultusunda geçirdikleri bir günü yazmaları; sonunda da ikisi arasındaki farklılıkları yorumlamaları' istenir.

ETKİNLİK: ÇEVREYİ KORUMAK DA YARARLI İŞLERDENDİR (Doğacı Zekâ)

- Ahirete inananların, yararlı işler yapmasının gerekliliği anlatılırken, çevreyi korumanın da bu yararlı işlerden olduğu vurgulanır.
- 'Yere tüküren bir adam gördüğünüzde ne hissediyorsunuz?' diye sorulur.
- Hem ahirete inanıp, hem de bile bile orman yangını çıkartılabilir mi? Ya da 'Denizlere zararlı atık atılabilir mi?' diye sorulabilir.
- İnsanlara ve diğer canlılara yapılabilecek en iyi iyiliklerden birinin de çevreyi korumak olduğu vurgulanır.

(Pektaş, 2003: 299)

9. ‘Nas Suresi ve Anlamı’ konusu örnek ders işlenişi

(Müziksel, kinestetik, görsel, matematiksel-mantıksal, sözel zekâ)

Kazanım: Nas Suresi’ni ezbere okur ve anlamını söyler.

1. **Giriş/ İlgi Çekme:**

Öğretmen, bundan önceki derslerde şeytandan ve bunun gibi bizlere zararları dokunabilecek varlıklardan nasıl korunmamız gerektiğini hatırlayıp hatırlamadıklarını öğrencilere sorar.

2. **Keşfetme:**

Alınan cevaplar tahtaya yazıldıktan sonra, çokça gelen bir cevap olan ‘Kur’an okuruz’ cevabının altını çizer. Bu okumamız gereken dua ve surelerden bizim kolaylıkla bildiğimiz bir tane olup olmadığını sorar. Öğretmen, ‘bir tane var ki içinde şeytandan korunmamız gerektiğini açıkça söylüyor. İsterseniz bildiğiniz sureleri bir düşünün, o surede insanların da cinlerin de kötü olanlarından Allah’a sığınma isteği var.’ şeklinde bir açıklama yapar.

3. **Açıklama:**

Surenin öğretimiyle ilgili bir sunu izlettirilir:

(http://www.dinkulturuogretmeni.com/islem.php?ad=sunular&mid=24&sinif=71, 11.10.2009).

Nas suresi, Kur'an-ı Kerim'in 114. yani son suresidir. İsmini içinde beş defa geçen ve "insanlar" anlamına gelen "nas" kelimesinden almıştır. Surede kötülüklerden korunma ve Allah'a sığınma öğütlenmiştir. Peygamberimiz de insanların, görünen ve görünmeyen kötülüklerden korunmak için bu sureyi okuyarak dikkate almalarını tavsiye etmiştir. Ayrıca kısa olması nedeniyle namazlarda en çok okunan surelerden biridir.

4. Derinleştirme:

Öğretmen, her bir ayeti bir kâğıda yazar. Sonra dışarı bir öğrenci çıkarır. Elindeki kâğıtlardan ilk ayetin yazılı olduğu kâğıdı sınıfta bir öğrenciye verir. Dışarıdaki öğrenciyi sınıfa çağırır. Sınıfa giren öğrenci yerlerinde oturan öğrencilerin alkış seviyesine göre kâğıdı bulmaya çalışır. Hangi ayeti bulduğunu sınıfa yüksek sesle tekrarlatır. Aynı işlem ayetler tamamlanıncaya kadar sürer. Son öğrenci ayetlerin tamamını ezbere okumaya ve sınıfa okutmaya çalışır. Her bilemediği yerde daha önce kâğıdı alıp dışarı çıkan öğrenci, öğretmenin işaretiyle bulduğu ayeti söyler. Bu sayede hem sınıf, hem de oyuna katılan öğrenciler sureyi defalarca tekrarlamış ve öğrenmiş olurlar.

5. Değerlendirme:

Öğretmen tüm öğrencilerden sureyi ve anlamını okumalarını ister. Ardından, sıradaki etkinlik uygulanır.

ETKİNLİK: NAS SURESİ ***KELİME AVI***

Sevgili öğrenciler yukarıda değerli kitabımız Kuranı Kerim'de Yüce Rabbimizin hayatımıza ışık tutacak bir suresi (NAS SURESİ) yer almaktadır. Bu ayeti yukarıdan bulup, anlamını aşağıdaki kutuya yazalım.

K	İ	İ	A	E	L	L	E	Z	İ	C	M	S	L
S	U	L	L	E	M	A	L	E	T	A	E	U	A
A	K	L	M	A	H	E	N	E	H	A	L	D	L
N	D	L	N	İ	H	İ	U	A	V	H	İ	U	İ
N	A	İ	A	N	S	İ	N	Z	Z	L	K	R	S
E	M	L	İ	B	T	N	N	İ	Ü	A	İ	İ	A
V	A	D	A	N	A	N	E	N	T	Y	N	N	V
K	F	R	K	S	I	N	A	T	A	S	N	N	S
B	İ	R	A	B	B	İ	N	N	A	S	A	A	E
B	Z	L	İ	R	R	E	Ş	T	E	D	S	S	V
Ü	S	İ	V	S	E	V	Ü	Y	E	D	N	B	V

ANLAMI:

ÜNİTE SONU DEĞERLENDİRME ÇALIŞMALARI

ETKİNLİK: SÖZLÜK OLUŞTURMA

Çocuklar! Ünitemizde geçen başlıca terimleri içeren bir sözlük oluşturalım:

ÖRNEK:

AHİRET:

ARAF:

AMEL DEFTERİ:

BAS:

BERZAH:

CEHENNEM:

CENNET:

ECEL:

....

(http://www.dindersi.com/vipdetay.asp?id=245, 05.03.2010).

BİLGİ POSTERİ:

BU ÜNİTEDE ÖĞRENDİĞİNİZ BEŞ ÖNEMLİ BİLGİYİ YAZINIZ.

- ❖ ……………………………………………………………………………
- ❖ ……………………………………………………………………………
- ❖ ……………………………………………………………………………
- ❖ ……………………………………………………………………………
- ❖ ……………………………………………………………………………

BU ÜNİTE ESNASINDA EN ÇOK NELERDEN HOŞLANDINIZ?

……………………………………………………………………………………
……………………………………………………………………………………
……………………………………………………………………………………
……………………………………………………………………………………

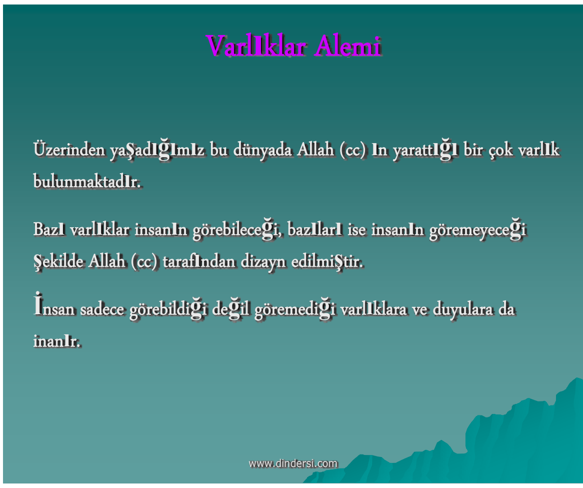
BU ÜNİTEDE ÖĞRENDİKLERİNİZ SİZE NASIL YARDIMCI OLACAK?

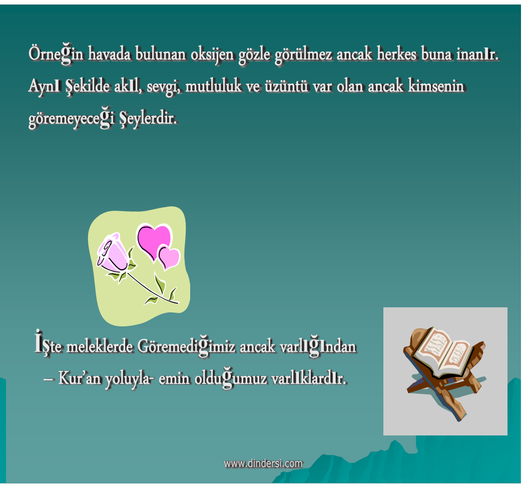
……………………………………………………………………………………
……………………………………………………………………………………
……………………………………………………………………………………
……………………………………………………………………………………

ÖNERİLERİNİZ

……………………………………………………………………………………
……………………………………………………………………………………
……………………………………………………………………………………

Konu sonunda aşağıdaki sunu birden çok zekâ bölümüne hitap ettiği için toplu bir hatırlatma amacıyla izlettirilebilir:

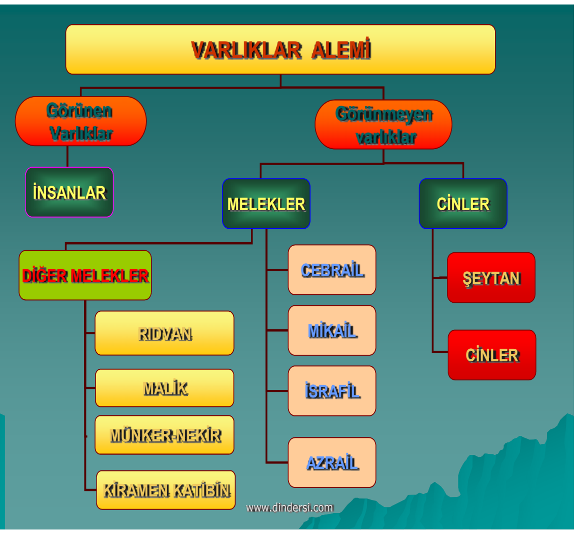

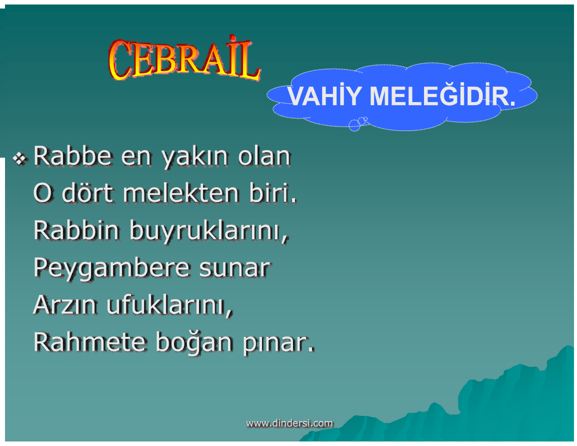

"...O'nun huzurunda bulunanlar, O'na ibadet hususunda kibirlenmezler ve yorulmazlar." (Enbiya, 19)
"...Allah'ın kendilerine buyurduğuna karşı gelmeyen ve emredildiklerini yapan melekler vardır." (Tahrim, 6)
"O'ndan (emir almazdan) önce konuşmazlar; onlar, sadece O'nun emri ile hareket ederler." (Enbiya, 27)
www.dindersi.com

VARLIKLAR ALEMİ
Görünen Varlıklar
Görünmeyen varlıklar
İNSANLAR
MELEKLER
CİNLER
DİĞER MELEKLER
CEBRAİL
ŞEYTAN
RIDVAN
MİKAİL
CİNLER
MALİK
İSRAFİL
MÜNKER-NEKİR
AZRAİL
KİRAMEN KATİBİN
www.dindersi.com

CEBRAİL
ALLAH'TAN ALDIĞI VAHİYLERİ PEYGAMBERLERE ULAŞTIRIR.
KURAN AYETLERİNİ PEYGAMBERİMİZE O GETİRMİŞTİR.
KURAN'DA EN ÇOK ADI GEÇEN MELEK, CEBRAİL'DİR
Kur'an'da bu meleğin ismi
Cibrîl, Rûhu'l-Kudüs, Ruh
şeklinde geçmektedir.
www.dindersi.com

CEBRAİL
VAHİY MELEĞİDİR.
Rabbe en yakın olan
O dört melekten biri.
Rabbin buyruklarını,
Peygambere sunar
Arzın ufuklarını,
Rahmete boğan pınar.
www.dindersi.com

CEBRAİL
"De ki, O'nu (Kuran'ı) Rabbinden bir hak olarak Ruhul Kudüs indirmiştir"
(Nahl Suresi 102)
" De ki: Cebrail'e kim düşman ise şunu iyi bilsin ki Allah'ın izniyle Kur'an-ı senin kalbine bir hidayet rehberi, önce gelen kitapları doğrulayıcı ve müminler için de müjdeci olarak o indirmiştir."
(Bakara Suresi 97)
www.dindersi.com

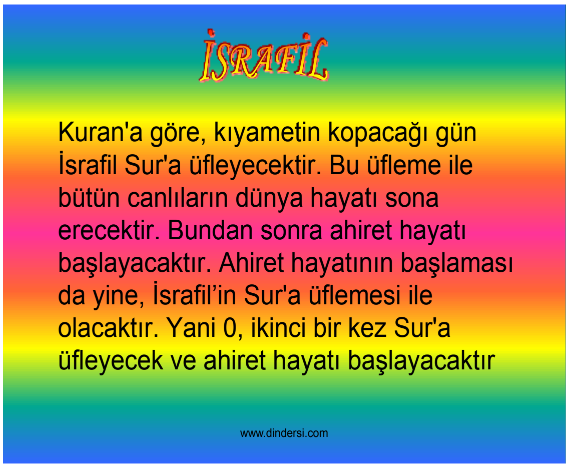

MİKAİL
YÜCE ALLAH TARAFINDAN DOĞA OLAYLARINI YÖNETMEKLE GÖREVLENDİRİLEN MELEKTİR. RÜZGARIN ESMESİ, YAĞMUR VE KAR YAĞMASI, MEVSİMLERİN GEREKTİRDİĞİ OLAYLARIN GERÇEKLEŞMESİ BU MELEĞİN SORUMLULUĞUNDADIR

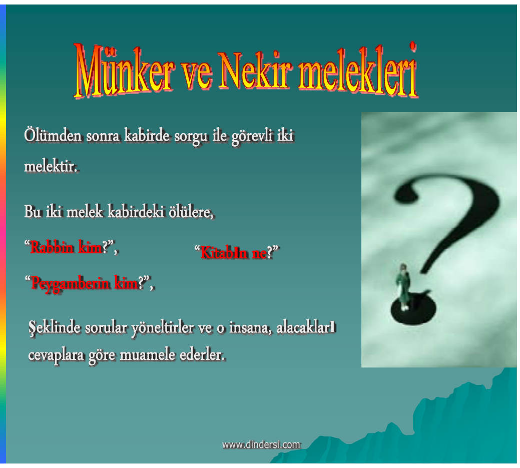

MİKAİL
RÜZGÂR, YAĞMUR, BEREKET,
ONUN HİZMET ALANI.
HAYAT BULUR MEMLEKET,
O YEŞERTİR TARLANI.
RIZKI HÜKME BAĞLAYAN,
ŞÜPHESİZ CENAB-I HAK.
BU TAKSİMİ SAĞLAYAN,
MİKAİL'DİR MUHAKKAK.

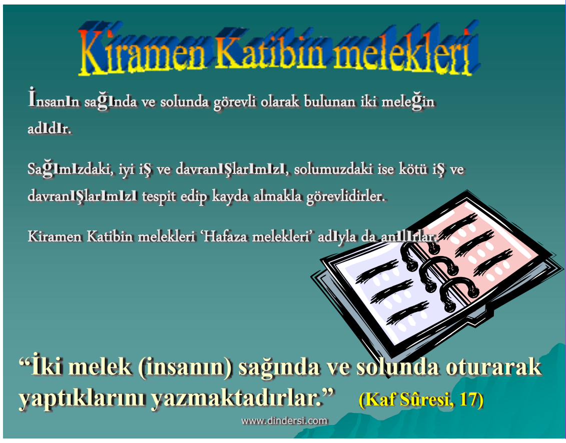

AZRAİL
Allah tarafından ölüm vakti gelmiş olanların ruhunu almakla görevlendirilmiş olan melek Azrail'dir. Kur'an'da Ölüm Meleği ifadesiyle yer almıştır.
(Ey Resûlüm onlara) de ki: Sizin canınızı almaya vekil kılınan Melek-ül-mevt* canınızı alacak; sonra döndürülüp Rabbinize götürüleceksiniz. (Secde süresi, 11)
*Melek-ül Mevt: Ölüm Meleği (Azrail)
www.dindersi.com

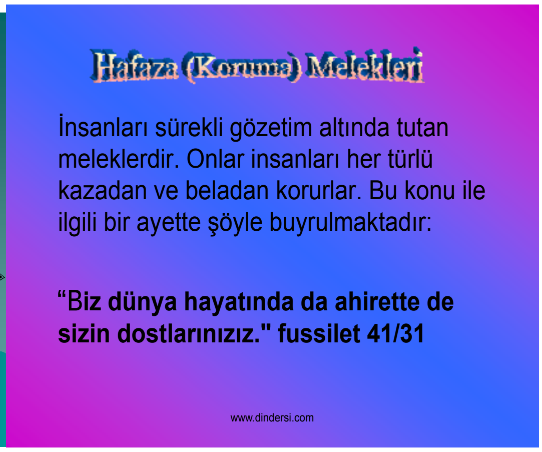

AZRAİL
Her canlı gibi, insanın da belli bir yaşama süresi vardır. Bu süre dolunca insan ölür . Eceli gelen her insan, ahirete göç ederken, kıyametten sonraki dirilişine kadar geçecek: süre için, ruhunu Allah'a teslim etmektedir. işte bu teslim alma görevi Azrail tarafından yapılmaktadır.

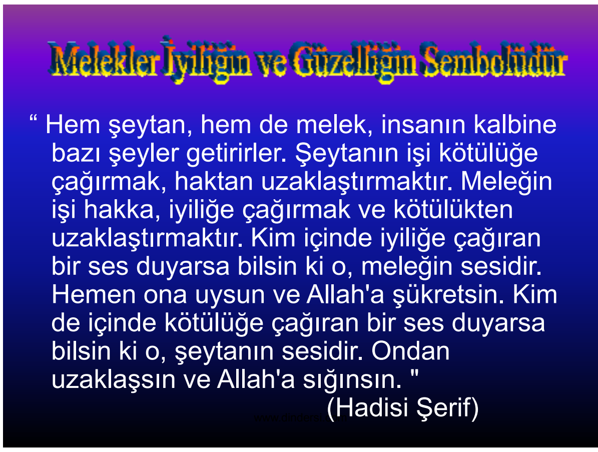

İSRAFİL
Kıyamet gününün geldiğini duyurmak amacıyla “Sur” adı verilen alete üflemekle görevlendirilen melek İsrafil meleğidir.
"Sûra üflenince, Allah'ın dilediği kimseler dışında olmak üzere göklerde ve yerde ne varsa ölecektir. Sonra ona bir defa daha üflenince, bir de bakarsın, onlar ayağa kalkmış bakıyorlar." (39/Zümer suresi, 68)
www.dindersi.com

İSRAFİL
Kuran'a göre, kıyametin kopacağı gün İsrafil Sur'a üfleyecektir. Bu üfleme ile bütün canlıların dünya hayatı sona erecektir. Bundan sonra ahiret hayatı başlayacaktır. Ahiret hayatının başlaması da yine, İsrafil'in Sur'a üflemesi ile olacaktır. Yani 0, ikinci bir kez Sur'a üfleyecek ve ahiret hayatı başlayacaktır
www.dindersi.com

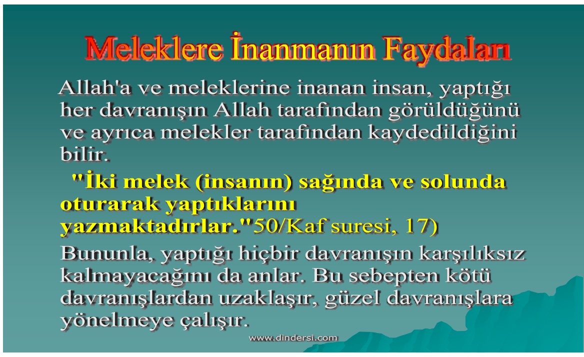

Münker ve Nekir melekleri
Ölümden sonra kabirde sorgu ile görevli iki melektir.
Bu iki melek kabirdeki ölülere,
“Rabbin kim?”,
“Kitabın ne?”
“Peygamberin kim?”,
Şeklinde sorular yöneltirler ve o insana, alacakları cevaplara göre muamele ederler.
www.dindersi.com

Kiramen Katibin melekleri
İnsanın sağında ve solunda görevli olarak bulunan iki meleğin adıdır.
Sağımızdaki, iyi iş ve davranışlarımızı, solumuzdaki ise kötü iş ve davranışlarımızı tespit edip kayda almakla görevlidirler.
Kiramen Katibin melekleri 'Hafaza melekleri' adıyla da anılırlar.
“İki melek (insanın) sağında ve solunda oturarak yaptıklarını yazmaktadırlar.” (Kaf Sûresi, 17)
www.dindersi.com

Hafaza (Koruma) Melekleri
İnsanları sürekli gözetim altında tutan meleklerdir. Onlar insanları her türlü kazadan ve beladan korurlar. Bu konu ile ilgili bir ayette şöyle buyrulmaktadır:
“Biz dünya hayatında da ahirette de sizin dostlarınızız." fussilet 41/31
www.dindersi.com

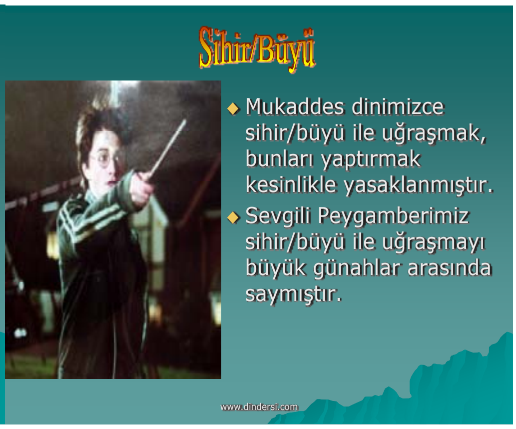

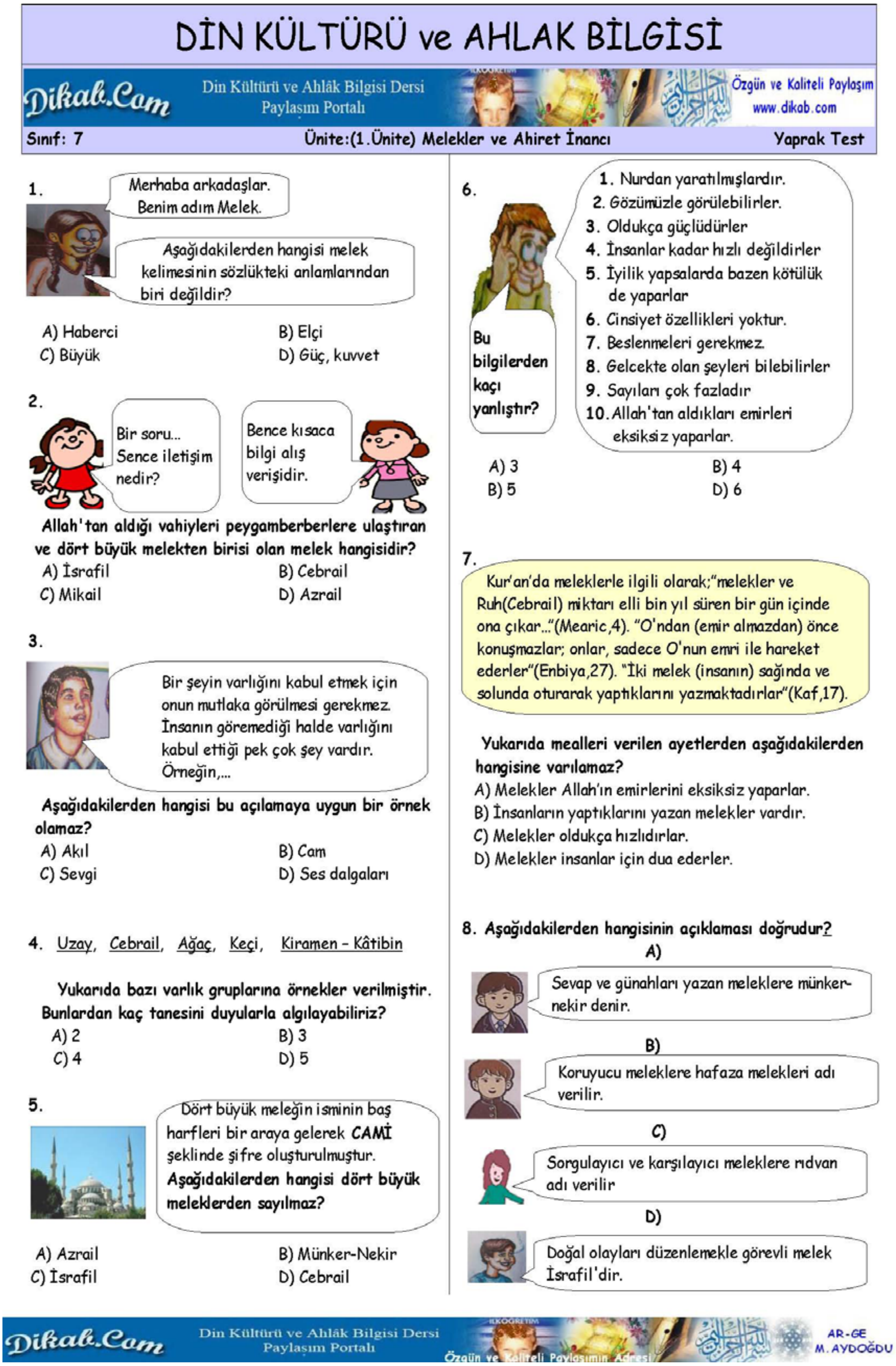

(http://www.dindersi.com/dokumandetay.asp?id=304, 10.09.2009)

DİN KÜLTÜRÜ ve AHLAK BİLGİSİ

Dikab.Com — Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Dersi Paylaşım Portalı — Özgün ve Kaliteli Paylaşım — www.dikab.com

Sınıf: 7 | Ünite:(1.Ünite) Melekler ve Ahiret İnancı | Yaprak Test

1. Merhaba arkadaşlar. Benim adım Melek.

Aşağıdakilerden hangisi melek kelimesinin sözlükteki anlamlarından biri değildir?

A) Haberci B) Elçi
C) Büyük D) Güç, kuvvet

2. Bir soru... Sence iletişim nedir?

Bence kısaca bilgi alış verişidir.

Allah'tan aldığı vahiyleri peygamberberlere ulaştıran ve dört büyük melekten birisi olan melek hangisidir?

A) İsrafil B) Cebrail
C) Mikail D) Azrail

3. Bir şeyin varlığını kabul etmek için onun mutlaka görülmesi gerekmez. İnsanın göremediği halde varlığını kabul ettiği pek çok şey vardır. Örneğin,...

Aşağıdakilerden hangisi bu açılamaya uygun bir örnek olamaz?

A) Akıl B) Cam
C) Sevgi D) Ses dalgaları

4. Uzay, Cebrail, Ağaç, Keçi, Kiramen - Kâtibin

Yukarıda bazı varlık gruplarına örnekler verilmiştir. Bunlardan kaç tanesini duyularla algılayabiliriz?

A) 2 B) 3
C) 4 D) 5

5. Dört büyük meleğin isminin baş harfleri bir araya gelerek **CAMİ** şeklinde şifre oluşturulmuştur. **Aşağıdakilerden hangisi dört büyük meleklerden sayılmaz?**

A) Azrail B) Münker-Nekir
C) İsrafil D) Cebrail

6.
1. Nurdan yaratılmışlardır.
2. Gözümüzle görülebilirler.
3. Oldukça güçlüdürler
4. İnsanlar kadar hızlı değildirler
5. İyilik yapsalarda bazen kötülük de yaparlar
6. Cinsiyet özellikleri yoktur.
7. Beslenmeleri gerekmez.
8. Gelcekte olan şeyleri bilebilirler
9. Sayıları çok fazladır
10. Allah'tan aldıkları emirleri eksiksiz yaparlar.

Bu bilgilerden kaçı yanlıştır?

A) 3 B) 4
B) 5 D) 6

7. Kur'an'da meleklerle ilgili olarak;"melekler ve Ruh(Cebrail) miktarı elli bin yıl süren bir gün içinde ona çıkar..."(Mearic,4). "O'ndan (emir almazdan) önce konuşmazlar; onlar, sadece O'nun emri ile hareket ederler"(Enbiya,27). "İki melek (insanın) sağında ve solunda oturarak yaptıklarını yazmaktadırlar"(Kaf,17).

Yukarıda mealleri verilen ayetlerden aşağıdakilerden hangisine varılamaz?

A) Melekler Allah'ın emirlerini eksiksiz yaparlar.
B) İnsanların yaptıklarını yazan melekler vardır.
C) Melekler oldukça hızlıdırlar.
D) Melekler insanlar için dua ederler.

8. Aşağıdakilerden hangisinin açıklaması doğrudur?

A) Sevap ve günahları yazan meleklere münker-nekir denir.

B) Koruyucu meleklere hafaza melekleri adı verilir.

C) Sorgulayıcı ve karşılayıcı meleklere rıdvan adı verilir

D) Doğal olayları düzenlemekle görevli melek İsrafil'dir.

Dikab.Com — Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Dersi Paylaşım Portalı — Özgün ve Kaliteli Paylaşımın Adresi — AR-GE M.AYDOĞDU

(http://www.dikab.com/index.php?option=com_docman&task=cat_view&gid=102&Itemid=27, 10.10. 2009).

SONUÇ

Bir ülkedeki insan kaynağının değeri ve büyüklüğü o ülke insanının eğitim seviyesinin kalitesi ile ölçülür. İnsanlığın yükselişleri hep eğitim hamlesiyle başlamış, yıkılışları da bunun ihmaliyle gerçekleşmiştir. Ancak eğitim kurumları sayesindedir ki insanlar öğrenirler, öğrendiklerini bilgiye dönüştürürler ve hazmettikleri bu bilgilerle yaşadıkları hayatı en iyi şekilde anlayacak hale gelirler.

Gelişen dünya şartları her alanı olduğu gibi eğitim alanını da en üst seviyede değişiklik yapmaya zorlamaktadır. Bu değişikliğin yönü yeni yöntemlerle ve öğreneni ve öğreteni bu işten en üst düzeyde verim almaya yönlendirecek şekilde olmaktadır.

Günümüzde bilgili insan; bilginin farkında olan, bu bilgiye ulaşmanın yollarını bilen, ulaştığı bilgiyi anlamlandırarak öğrenen, öğrenmiş olduğu bilgilerden yeni bilgiler üretebilen ve ürettiği bilgileri sorun çözmede kullanabilen kişiler olarak algılanmaktadır. Gerek çoklu zekâ kuramı gerekse de yapılandırmacı öğrenme yaklaşımı, temelde öğrencilerin mevcut bilgilerini kullanarak yeni bilgi edinmelerini, öğrenmeyi ve kendine özgü bilgi oluşturmayı açıklamaya çalışan öğrenme kuramlarıdır.

İlköğretim programlarının yenilenmesi çalışmalarıyla beraber Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi öğretim programı da yeniden geliştirildi. Bu program, din öğretimi uygulamaları için yeni bir anlayış ve yaklaşım öngörmektedir. Programın uygulamadaki başarısı şüphesiz ki öğretmenlerin bilgi kaynağı olma, öğrenme ortamlarını düzenleme ve rehber olma rolleri ile yakından ilgilidir.

Çoklu Zekâ Kuramı, İlköğretim DKAB dersinin hedeflerine ulaşmasında kullanılabilecek stratejilerden biridir. Çünkü gerek Kur’an-ı Kerim’deki ayetlere, gerekse Hz. Muhammed’in söz ve uygulamalarına bakıldığında insanın bütün zekâ alanlarına aynı anda hitap edildiği görülmektedir. Kur’an’da aynı ayet içersinde insanlar göklere çıkarılmakta, hemen ardından yere indirilmekte, tabiata dikkat çekilmekte ve bunlar üzerinde düşünmeleri istenmektedir. Diğer taraftan yeni DKAB programı incelendiğinde; bireyde sorgulaması, düşünmesi, kendini tanıması, çevre bilincinin gelişmesi gibi yeteneklerinin geliştirilmesi hedeflenmektedir. Bütün

bunlar, zekâ alanlarından her birinin öğrenme-öğretme sürecinde işe koşulmasını gerektirmektedir.

Ülkemizde örgün eğitim kurumları aracılığıyla sağlam bir dini inanç oluşturma görevi büyük ölçüde Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretim programlarına yüklenmiştir. Böylece DKAB öğretimi, bir toplumun demokratik tutum ve değerlere, problem çözme ve karar alma becerilerine sahip, üretken ve katılımcı bireylerden oluşup oluşmaması konusunda belirleyici bir alan haline gelmiştir. Bu durum, DKAB öğretiminde öğrencinin öğrenmeye aktif olarak katıldığı ve kendi öğrenmesinden sorumluluk taşıdığı bir öğrenme yaklaşımını gündeme getirmiş, DKAB öğretiminde davranışçı yaklaşım yerini yapılandırmacı yaklaşıma terk etmeye başlamıştır.

Örgün eğitim kurumlarımızda din öğretimi, bir bilgi verme vasıtası olmakla beraber, aynı zamanda insanın bilgi elde etme yollarını ve aklını kullanma kabiliyetini geliştiren bir süreç olmalıdır. Bu noktada karşımıza din öğretiminin önemli bir amacı çıkmaktadır: 'yetişmekte olan nesle din hakkında doğru bilgi vermek ve öğrencileri bilinçlendirmek.' Kendilerine sunulan alternatifleri inceleyebilmeleri için öğrencilerin bakış açılarının geliştirilmesine ihtiyaç vardır. Öğrenciler körü körüne uygulayıcı olmamalıdır. Onlar, bilginin hangi amaçla, kim için, nasıl bir dünyada kullanılabileceğini sorgulayacak biçimde yetiştirilmelidir. Din öğretiminde, sadece konuyla ilgili bilgilerin aktarılmasını iyi bir öğretim olarak kabul etmek yanlıştır. Konunun özellikleriyle çocuğun özellikleri karşılıklı değerlendirilmeli, böylelikle muhteva öğretime uygun hale getirilmelidir. Bu açıdan öğretmen sürekli çocuğu tanımak için çaba harcamalı, iyi bir öğretim için yeni şeyler üretmelidir.

Din eğitimi açısından yapılması gereken; çocuğun ilgi ve ihtiyaçlarına uyan, gelişim basamaklarına göre düzenlenmiş, zihin, duygu ve kalbine hitap eden bir din eğitimi programıdır. Bunun için başta çocuğun seviyesine göre konuların planlanması, bu düşünce doğrultusunda muhtevanın geliştirilmesi gerekmektedir. Sonra da bu programın uygulanmasında kullanılacak metot ve tekniklerin belirlenmesi ve malzemenin tespiti için çalışılmalıdır.

Biz sadece alanı çok geniş olan din sahasının, örgün eğitimde verilmesi gereken kısmının bir ünitesini alarak yapılandırmacı yaklaşıma göre işlemeye çalıştık. Bu sayede, öğretmenlerin okullarda devamlı şikâyet ettiği üzere DKAB

dersinin sınavlarda yer almaması ve öğrencilerin bu derse diğer dersler kadar önem vermemeleri problemini bir nebze aşmaya çalıştık. Çünkü öğrenci, planlanmış, programlanmış, çeşitli etkinliklerle zenginleştirilmiş, en önemlisi de kendi öğrenme biçimine hitap eden bir dizi öğrenme faaliyetinden oluşan bir dersi kendisi için sevmekte ve beklemektedir. Bu sayede de öğrencilerin dine bakış açıları değişmekte, dini tanıma ve algılamaları da olumlu yönde gelişmektedir.

ÖNERİLER

Biz, DKAB öğretmeni olan meslektaşlarımıza öğretim faaliyetleri sırasında Yapılandırmacı Yaklaşımı kullanmalarını tavsiye ediyoruz. Çünkü Yapılandırmacı Yaklaşım, içinde hem çoklu zekâ uygulamalarını, hem de öğrenci merkezli bir eğitim anlayışını barındırmaktadır. Bu sebeple, kaliteli, verimli ve anlamlı öğrenmenin gerçekleşebilmesi için öğretmenlerimizin bu yönde hareket etmeleri gerektiğini düşünüyoruz.

Yapılandırmacı eğitim anlayışının, uygulamada yerini almaya başlaması henüz çok yenidir. Bu yüzden, hem eğitimciler bu konuda bilgi eksikliklerini gidermeye çalışmalı, hem de bu kuramın eğitimcilere tanıtılması ve yaygınlaştırılması için Milli Eğitim Bakanlığı daha çok seminer, konferans ya da hizmet içi eğitim vermelidir.

Bir derse ait program ne kadar geliştirilmiş, o derse ait ders işleme teknikleri ne kadar zenginleştirilmiş ya da teknolojik imkânlar ne kadar kullanışlı hale gelmiş olursa olsun eğitim-öğretim faaliyetinde en büyük rolün öğretmene düştüğü açıktır. Bir öğretmenin üst düzey öğretme becerisinde bulunabilmesi kuşkusuz alan bilgisi, pedagojik formasyon ve genel kültür becerilerinin bir araya gelmesiyle mümkündür. Başarılı formasyon alamamış bir öğretmen ne kadar çok şey bilirse bilsin bildiklerini öğrenci seviyesine indirgeyemez ya da gerekli yöntem ve teknikleri uygun konularla bir araya getiremez ve bilgileri öğrencilerle buluşturamazsa başarısız olur. Çok şey bilmesinin bir anlamı olmaz. Yine, bir öğretmenin genel kültür bilgisi çok olmalı, gündemi takip etmeli ve öğrencilerden her zaman çok önde olmalıdır ki, açtığı yeni ufuklarla onları yönlendirebilsin. Yoksa devamlı yerinde sayan, durağan ve dış dünyaya kapalı öğretmenler, öğrencileri oldukları yerden fazla uzağa götüremezler. Fakat burada en tehlikeli durum yeterince alan bilgisine sahip olmayan bir

öğretmenin düşeceği konumdur. Ne öğreteceğini tam bilmeyen, alanına hâkim olamamış, öğreteceği konuları öğrenciden hemen önce ya da öğrenciyle birlikte öğrenen öğretmenler, gelecek nesillere faydalı olamazlar. Bu noktada, öğretmen yetiştiren kurumlara büyük görevler düşmektedir. Bir konuyu öğretmede kullanılacak yöntem ve teknikleri bilmek çok önemlidir. Fakat, öğretilecek konunun alanına hâkim olmak çok daha önemli bir unsurdur. Öğretmen adayları, fakültelerde sadece okullarda öğrenciye öğreteceği bilgilerle yüklenmemeli; alanın geneline hâkim olacak şekilde detaylı bir eğitimden geçirilmelidirler. Şüphesiz ki alan bilgisi iyi olan bir öğretmen öğretim adına daha başarılı sonuçlar elde edecektir.

Yapılandırmacı yaklaşım ve çoklu zekâ kuramının uygulanabilmesi için okullardaki fiziksel donanımlar yeterli hale getirilmelidir. Öğretmen her ne kadar yukarıda da dile getirmiş olduğumuz alan bilgisi, pedagojik formasyon ve genel kültür üçlüsünü kendisinde birleştirmiş olursa olsun, sınıf ve okulun fiziksel imkanları müsait değilse, bu kuramı hakkıyla uygulayamaz.

Ders kitapları da yeniden düzenlenmelidir. Ders kitaplarının hazırlanmasındaki mantık değiştirilmiştir ancak yeni DKAB ders kitaplarının yapılandırmacı anlayışa göre hazırlandığını söylemek oldukça güçtür. Eski kitaplara eklenen birkaç etkinlik kitapları yapılandırmacılığa uygun hale getirmemektedir. Bunun için konunun uzmanlarının yardımıyla yapılandırmacı ders kitapları için modeller geliştirmek gerekmektedir.

Yapılandırmacılık anlayışında, bütün derslere branş öğretmenlerinin girmesi esastır. Buna göre DKAB derslerine sadece bu branşın öğretmenlerinin girmesi sağlanmalıdır.

KAYNAKÇA

Açıkgöz, Kamile Ün. (2003). *Aktif Öğrenme*. İzmir: Eğitim Dünyası Yayınları.

Akbaba, Sırrı. (1995). *Öğrenme Psikolojisi.* Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayınları.

Akboy, Rengin. (2005). *Eğitim Psikolojisi ve Çoklu Zekâ.* İzmir: Dinozor Kitabevi.

Alkan, Cevat. (1995). *Eğitim Teknolojisi.* Ankara: Atilla Kitabevi.

Aral, Neriman. (2000). *Eğitimde Drama.* İstanbul: Ya-pa Yayın Pazarlama.

Aydın, Ayhan. (2000). *Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi* (4. Baskı). İstanbul: Alfa Basım Yayın.

Aydın, Hasan. (2005). Sosyal Bilimlerde Kavram Öğretimine Eleştirel Bir Yaklaşım. İstanbul: *Bilim ve Gelecek Dergisi, (14),* 48-49.

Aydın, Mehmet Zeki. (2004). *Din Öğretiminde Yöntemler.* Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Aykaç, Necdet. (2005). *Öğretme ve Öğrenme Sürecinde Aktif Öğretim Yöntemleri*. Ankara: Naturel Yayıncılık.

Bacanlı, Hasan. (2004). *Gelişim ve Öğrenme* (8. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Bentley, Trevor. (2003). *Takımımızın Yeteneklerini Geliştirmede İnsanları Motive Etme* (Çeviren Onur Yıldırım). İstanbul: Hayat Yayıncılık.

Binbaşıoğlu, Cavit. (1995). *Okullarda Öğretim Sorunları.* Ankara: Eğit-Der Yayınları.

Boydak, Alp. (2007). *Öğrenme Stilleri.* İstanbul: Beyaz Yayınları.

Börekçi, Fatma. (2008). *Özgün Öykülerle Dinimi Öğreniyorum.* İstanbul: Mavi Lale Kitabevi.

Bümen, Nilay T. (2005). *Okulda Çoklu Zekâ Kuramı.* Ankara: Pegem A Yayıncılık

Cüceloğlu, Doğan. (2004). *İnsan ve Davranışı* (13. Basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.

Çilenti, Kamuran. (1988). *Eğitim Teknolojisi ve Öğretim* (3. Baskı). Ankara: 1988.

Çivi, Cuma. (2002). (Editör: Ali Murat Sünbül). *Eğitime Yeni Bakışlar.* Ankara: Mikro Yayınları.

Demirel, Özcan. (1999). *Planlamadan Değerlendirmeye Öğretme Sanatı.* Ankara: Pegem Yayıncılık.

Demirel, Özcan. (2001). *Eğitim Sözlüğü.* Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Demirel, Özcan. (2004). *Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Program Geliştirme.* Ankara: Pegem A Yayınları.

Demirel, Özcan. (2005). *Eğitimde Yeni Yönelimler.* Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Doğan, Recai ve Tosun, Cemal (2003). *İlköğretim 6., 7. Ve 8. Sınıflar İçin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretimi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Duman, Bilal. (2004). *Öğrenme Öğretme Kuramları ve Süreç Temelli Öğretim.* Ankara: Anı Yayıncılık.

Erden, Münire. (1996). *Sosyal Bilgiler Öğretimi.* Ankara: Alkım Yayınları.

Erden, Münire ve Akman Yasemin (1995). *Eğitim Psikolojisi*. Ankara: Arkadaş Yayınları.

Fişek, Güler ve Sükan, Zafer (1983). *Çocuğunuz ve Siz*. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.

Gardner, Howard. (2004). *Zihin Çerçeveleri Çoklu Zekâ Kuramı* (Çeviren: Ebru Kılıç). İstanbul: Alfa Yayınları.

Gözütok, Dilek. (2004). *Öğretmenliğimi Geliştiriyorum* (2. Baskı). Ankara: Siyasal Kitabevi.

Griffith, Elise M. (2002). *Her Çocuk Bir Dahidir* (Çeviren: Müge İzmirli). İstanbul: Kariyer Yayıncılık.

Gültekin, Mehmet. (2005). İlköğretim Beşinci Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Proje Tabanlı Öğrenme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*. 5(2): 517-556

Günaydın, Zeynep. (2008). *Diyanet İşleri Başkanlığı Yaz Kur'an Kursları Müfredatı II. Kurunun Çoklu Zekâ Ortamlarında İşlenmesi Üzerine Bir Deneme.* Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Güneş, Firdevs (2007). *Yapılandırıcı Yaklaşımla Sınıf Yönetimi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.

Güneysu, S. (2002). Çoklu Zekâ Kuramının Eğitime Yansımaları. *Çoluk Çocuk Aylık Anne Baba Eğitimci Dergisi.* Ankara: Kök Yayıncılık.

Halis, İsa. (2001). *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme.* Konya: Mikro Yayıncılık.

Işılak, Hatice ve Durmuş Alpaslan. (2009). *Dinimizi Öğreniyoruz Etkinlik ve Eğlence Kitabı.* Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

Kalaycı, Nurdan (2001). *Sosyal Bilgilerde Problem Çözme ve Uygulamalar.* Ankara: Gazi Kitabevi.

Kaptan, Fitnat ve Korkmaz, Hünkâr (2001). *İlköğretimde Fen Bilgisi Öğretimi (İlköğretimde Etkili Öğretme ve Öğrenme Öğretmen El Kitabı, Modül:7)*. Ankara: MEB.

Karakaya, Şerafettin. (2004). *Eğitimde Program Geliştirme Çalışmaları ve Yeni Yönelimler,* Ankara: Asil Yayınları.

Keser, Ömer Faruk. (2003). *Fizik Eğitimine Yönelik Bütünleştirici Bir Öğrenme Ortamı Tasarımı ve Uygulaması,* Doktora Tezi. KTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.

Kılıç, Gülşen Bağcı. (2001). Oluşturmacı Fen Öğretimi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, I(1)*, 7-22.

Kısakürek, Necip Fazıl (2004). *Çile.* İstanbul: Büyük Doğu Yayınları.

Kızılabdullah, Yıldız. (2008). *Yapılandırmacılık Yaklaşımının İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersinin Amaçlarının Gerçekleşmesine Etkisi,* Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Koç, Gürcü ve Demirel, Melek (2004). Davranışçılıktan Yapılandırmacılığa: Eğitimde Yeni Bir Paradigma, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, *27.* 160-174.

Komisyon, *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu*, Ankara, 2007.

Kutlu, Oğuz. (2000). *Öğretimde 300 Etkili Yol.* Adana: Baskı Kitabevi.

Kuzgun, Yıldız ve Deryakulu, Deniz (2004). *Eğitimde Bireysel Farklılıklar.* Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Küçükahmet, Leyla. (2001). *Öğretimde İlke ve Yöntemler*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Loras, Şule. (2007). *Kur'an Kursu Müfredatının Çoklu Zekâ Tekniği ile İşlenişi.* Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Morgül, Mahiye. (1999). *Yaratıcı Dramaya Merhaba.* Ankara: Kök Yayıncılık.

Nazlı, Serap ve Üstünoğlu, Evrim (2002). (Editör: Yüksel Özden). *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Oğuzkan, Ferhan. (1993). *Eğitim Terimleri Sözlüğü.* Ankara: Emel Matbaacılık.

Okumuşlar, Muhittin (2007). 5E Yapılandırmacı Eğitim Modeli ve Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi İşleniş Örneği. *Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 24*, 167-178.

Okumuşlar, Muhittin. (2008). *Yapılandırmacı Yaklaşım ve Din Eğitimi.* Konya: Yediveren Kitap.

Özden, Yüksel. (2003). *Öğrenme ve Öğretme.* Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Özmen, Haluk (2004). Fen Öğretiminde Öğrenme Teorileri ve Teknoloji Destekli Yapılandırmacı Öğrenme*, TOJET*, Volume 3, Issue 1, Article 14.

Özkan, Ersal. (2007). *Öğrenmeyi Öğret Bana* (8. Baskı). Konya: Şelale Matbaa ve Cilt Sanayi.

Özmen, Haluk. (2005). *Kuramdan Uygulamaya Fen ve Teknoloji Öğretimi.* Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Özsoy, Osman. (2003). *Etkin Öğrenci, Etkin Öğretmen, Etkin Eğitim*. İstanbul: Hayat Yayıncılık İletişim.

Öztürk, Cemil ve Dursun, Dilek (2005). "Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretim Programları". (Editörler: Cemil Öztürk ve Dursun Dilek). *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi,* Ankara: Pegem Yayınları.

Pehlivanoğlu, Rasim. (2000). *Başarıyı Tanıyalım*. Kayseri: Uygun Basım ve Ltd.

Saban, Ahmet. (2005). *Çoklu Zekâ Teorisi ve Öğretimi* (5. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Saban, Ahmet. (2004). *Öğrenme Öğretme Süreci* (3. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Sağlam, Mehmet. (1997). *Beynin Kimliği ve Becerileri.* İstanbul: Denge Yayınları.

Selçuk, Ziya, Kayılı, Hüseyin ve Okut Levent (2004). *Çoklu Zekâ Uygulamaları* (4. Basım). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Semerci, Çetin. (2001). Oluşturmacılık Kuramına Göre Ölçme ve Değerlendirme, *Kuram ve*
Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi, *V.1*, No:2.

Senemoğlu, Nuray. (1997). *Gelişim Öğrenme ve Öğretimde Kuramdan Uygulamaya.* Ankara: Gazi Kitabevi.

Sezik, Nejat. (2003). *Sınırsız Beyin Gücü*. İstanbul: Hayat Yayıncılık.

Sözer, Ersan. (1998). *Kuramdan Uygulamaya Sosyal Bilimlerin Öğretimi.* Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Summak, Semih ve Summak Elçin Gören (2006). *Akıllı Bebekler Akademisi* (4. Baskı). İstanbul: Sistem Yayıncılık.

Şahin, Ahmet. (2002). *Dini Hikâyeler*. İstanbul: Cihan Yayınları.

Şen, Zekeriye ve Tücan, Erdoğan (2009). *Güzel Dinim 11 Yaş ve Üzeri.* İstanbul: Muştu Yayınları.

Şimşek, Ali. (2000). *Eğitim İletişimi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Şimşek, Nazmi. (2007). *Öğrenmeyi Öğrenmede Alternatif Yaklaşımlar.* Ankara: Asil Yayın Dağıtım.

Temiz, Nida. (2007). *Kimim-1? Çoklu Zekâ Kuramı Okulda ve Sınıfta.* Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Titiz, Osman. (2005). *Yeni Öğretim Sistemi.* İstanbul: Gökkuşağı Pazarlama ve Dağıtım.

Tunçalp, Enver. (1974). *İnandım İman Ettim.* Ankara: Şark Matbaası.

Tücan, Erdoğan. (2006*). Güzel Dinim 10 Yaş ve Üzeri.* İstanbul: Muştu Yayınları.

Ülgen, Gülten. (1994). *Eğitim Psikolojisi; Kavramlar, İlkeler, Yöntemler, Kuramlar ve Uygulamalar.* Ankara: Lazer Ofset.

Ülgen, Gülten. (1995). *Eğitim Psikolojisi* (2. Baskı). Ankara: Bilim Yayınları.

Vural, Birol. (2005). *Öğrenci Merkezli Eğitim ve Çoklu Zekâ.* İstanbul: Hayat Yayıncılık.

Yalın, Halil İbrahim. (2001). *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme* (5. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Yaşar, Şefik (1998). Yapısalcı Kuram ve Öğrenme-Öğretme Süreci. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. Cilt.8*, Sayı.1-2, 68-75.

Yavuz, Kudret Eren. (2001). *Eğitim ve Öğretimde Çoklu Zekâ Teorisi ve Uygulamaları.* Ankara: Özel Ceceli Okulları Yayınları.

Yavuz, Kudret Eren. (2004). *Öğrenen ve Gelişen Eğitimciler İçin Çoklu Zekâ Teorisi Uygulama Rehberi*. Ankara: Ceceli Yayınları.

Yavuz, Kudret Eren. (2009). *Çoklu Zekâ*, İstanbul: Bilge Matbaacılık.

Yurdakul, Bünyamin. (2005). Yapılandırmacılık. (Editör: Özcan Demirel). *Eğitimde Yeni Yönelimler.* Ankara: Pegem Yayınları, 30-50.

İNTERNET KAYNAKLARI

http://www.google.com.tr/search?sourceid=navclient&hl=tr&ie=UTF8&rlz=1T4SUNC_trTR354TR354&q=din+dersi+misyonu, Erişim tarihi: 20.09.2009.

http://www.dinkulturuogretmeni.com/islem.php?ad=calismakagitlari&mid=3&sinif=71, Erişim tarihi: 24.10.2009.

http://www.dindersiforum.com/thread-811.html, Erişim tarihi: 03.02.2010.

http://www.dindersihocasi.com/main/index.php?option=com_docman&task=cat_view&gid=93&Itemid=31, Erişim tarihi: 17.09.2009.

http://www.dinkulturuogretmeni.com/islem.php?ad=calismakagitlari&mid=3&sinif=71, Erişim tarihi: 10.10.2009.

http://www.dindersi.com/dokumandetay.asp?id=232, Erişim tarihi: 24.10. 2009.

http://www.dinkulturuogretmeni.com/islem.php?ad=calismakagitlari&mid=3&sinif=71, Erişim tarihi: 02.02.2010.

http://www.dersimizdin.org/modules.php?name=Content&pa=showpage&pid=19,Erişim tarihi: 10.10.2009

http://www.dindersihocasi.com/main/index.php?option=com_docman&task=cat_view&gid=93&Itemid=31, Erişim tarihi: 12.10.2009.

http://www.dindersi.com/vipdetay.asp?id=85, Erişim tarihi:07.03.2010.

http://www.dindersihocasi.com/main/index.php?option=com_docman&task=cat_view&gid=93&dir=DESC&order=date&Itemid=31&limit=5&limitstart=5, Erişim tarihi: 02.02.2010.

http://www.dinkulturuogretmeni.com/islem.php?ad=calismakagitlari&mid=3&sinif=71, Erişim tarihi: 03.10.2010.

http://www.dinkulturuogretmeni.com/islem.php?ad=calismakagitlari&mid=3, Erişim tarihi: 26.09.2009.

.

http://www.dindersi.com/vipdetay.asp?id=85, Erişim tarihi: 03.03.2010.

http://www.dindersi.com/dokumandetay.asp?id=304, Erişim tarihi: 10.10.2009.

http://www.dersimizdin.org/modules.php?name=Content&pa=showpage&pid=19, Erişim tarihi: 06.06.2009

http://www.ilimhazinem.com/bir-film-geriye-alininca t84124.html?s=47a93dfe6ca731acbcd0fa893d3bf99a&amp,Erişim tarihi:10.07.2009.

http://www.google.com.tr/search?sourceid=navclient&hl=tr&ie=UTF8&rlz=1T4SUNC_trTR354TR354&q=ygurler2002@yahoo.com, Erişim tarihi: 14.02.2010.

http://www.dinkulturuogretmeni.com/islem.php?ad=sunular&mid=24&sinif=71, Erişim tarihi: 11.10.2009.

http://www.dindersi.com/vipdetay.asp?id=245, Erişim tarihi: 05.03.2010.

http://www.dikab.com/index.php?option=com_docman&task=cat_view&gid=102&Itemid=27, Erişim tarihi: 10.10. 2009.

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü
Özgeçmiş

Adı Soyadı:	Esra SEMİZ	İmza:	
Doğum Yeri:	TRABZON		
Doğum Tarihi:	02.05.1985		
Medeni Durumu:	BEKÂR		
Öğrenim Durumu			
Derece	Okulun Adı	Yer	Yıl
İlköğretim	İsmetpaşa İlköğretim Okulu	Trabzon	1995
Ortaöğretim	Anadolu İmam Hatip Lisesi	Trabzon	2002
Lisans	Selçuk Üniversitesi	Konya	2007
Yüksek Lisans	Selçuk Üniversitesi	Konya	2010
İş Deneyimi:	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmeni		